מספר 1827 שנה 36 כ"ו אלול תשל"ב 6.9.1972 יחסחיו 2.25

השבוע

אשת השנה גולדה

חוויה ושמה הוואי

בואי גם את לטבול בריח המתרפק של הוואי,
בתחושה המלטפת ובצבעים הענוגים.
בואי גם את להנות מהחוויה שמעניק לך סבון הוואי,
סבון יוקרה של "שמן". סבון הוואי-
הסבון ללא סבון - מחניף במיוחד לעורך,
מלווה אותך בריחו למשך שעות ארוכות
ומצוי לרשותך בשלושה גוונים.

שמן

10.11.71 : פרשת „נתיבי נפט" מעוררת סערה ציבורית ברחבי המדינה.

8.3.71 : אורי אבנרי בוועידת רומא, מתאר את הנעשה מאחורי קלעיה.

קרא יקר.

זר שביקר השבוע במערכת בדהם. הוא ראה קירות מפוירחים, שרידי ארכיון שהושחת, כמה חדרים שיצאו מכלל שימוש, חדרים אחרים שתוקנו בארוח עבאי ארעי. הוא שאל: "מה, מהמישרד הזה יוצאת כל הסערות שאני קורא עליהם בעיתוני העולם?"

סימני השריפה הגדולה, שהשמידה את רוב מיתקני המערכת בראשית תשל"ב, עדיין ניכרים בה היטב. אולם עוד יותר ניכרת בה הרוח הלוחמת, שאחזה רצר המציתים לשתק, אחת ולתמיד.

תשל"ב, שנה שבה פעלו נגדנו כוחות־שחור בדרכי אלימות ופשע, חרם ומזימות פוליטיות, היתה לנו שנה של מאבק בלתי־פוסק, אשר הדיו הגיעו לא פעם לכותרות העיתונים בארצות בידחות.

* * *

השנה כולה עמדה מבחינתנו בסימן של שלוש מערכות גדולות נגד השחיתות, העריצות והעוול. לגבי שלושתן מילאנו תפקיד יוזם ומדרבן.

הראשונה נפתחה בשער העולם הזה (1771) עוד בשנה הקודמת. הוא נשא את הכותרת "שחיתות בנפט הישראלי בסיבי". בראש־השנה תשל"ב לא חלמנו שבשער זה נפתחה מערכת שהטביעה את חותמה על השנה כולה: פרשת נתיבי נפט.

פרשה זו בסתיימה בנצחוננו – ובהוכחה שמערכה ציבורית יכולה לנצח.

בפרשות השחיתות טפלו גם עיתונים אחרים, אחרי שסללנו את הדרך. אך במערכה השניה שלנו, החמורה ביותר של השנה, נשארנו בודדים. כוונתי לגילוייו המדהימים על עיסקות־העתיקות של משה דיין – מערכה שהתחילה באותו שבוע שבו הרצתה המערכת על־ידי אלמוגים, שלא נתפסר על־ידי המישטרה עד היום. מערכה זו, שאליה הצטרפו גילויים אחרים על אדפיין ומיבהגין של ירוש־העצר הביצחי, העסיקה אותנו במשך חודשים, היכתה גלים בעולם.

המערכה השלישית היתה נגד העוול שנגרם לערבי־אדמה ערביים: פיחת־רפיח, עקרבה, איקרית, בירעם. בכל המאבקים האלה עמדנו בשורה הראשונה.

אין זה פלא שבסוף תשל"ב היו כל זרועות השילטון מגוייסות נגד השבועון המסויים ותנועת־האחות שלו. כמו לפני חריסר שנים, שוב הפכה המילחמה בנו לעדיפות מס' 1 של המישטר: לגרשנו מן הכנסת, לערער את הבסיס הכלכלי של פעולתנו, לבלום את מאבקינו, להשתיק את קולנו.

* * *

אין אנחנו נביאים. אנחנו הולכים בראש. זהו האופי של העולם הזה. לא רק במאבקים ציבוריים גדולים ורקטנים – נגד השחתת ברוך הארץ, נגד גל האלימות ובריונות, נגד רצח חיות – אלא גם בעבודה העיתונאית המיקצועית.

במשך תשל"ב אפשר היה למצוא את כתבי העולם הזה במקומות מוזרים. אבי שחק קפץ מן השמיים אחרי שבי שיעורים, צילם את עצמו תוך כדי צניחה חופשית. אריק לביא, שלא למד מעולם לטוס, קיבל מטוס להמראה וגרם לבדק־בית יסודי במיבהל־התעופה. פרץ עופר הטיס אקדח בשמי אירופה, עבר את כל גמלי־התעופה. אלה ברקת התחפשה לעולה חדשה מרוסיה ועברה את נגיב היסורים שלה. יוגית מבור הלכה לחיות במוסד של עבריינית צעירות. כאשר נתקבל כתב שלנו לישיבה, והוכיח עד כמה קל להשתמט מגיוס בממלכתו של משה דיין, צחקה הארץ כולה.

צורה זו של פעולה עיתונאית היא בדמנו. הפעולה xx האישית, החדירה פנימה, ההסתכנות, הגילוי, הסקופ – היו ושארו סימני־ההיכר של השבועון.

* * *

דומני שנשארנו נאמנים ליעודנו – כשם שאתה, קורא יקר, נשארת נאמן לשבועון המסויים.

לפניכם שנה של מאבקים. נשתדל לנצח בהם, לטובת המדינה.

גם בעזרתך.

שלום שרון

1.12.71 : „העולם הזה" חושף בעיתון ובכנסת עסקי עתיקות דיין.

3.3.71 : פיתחת־רפיח, הראשונה בשרשרת המעשים „החריגים" של השנה.

1.12.71 : הצתה זדונית משמידה את ארכיון העיתון, מחבלת במערכת.

31.5.71 : „פסטיבל הפרקליטים" מביא את פרשת „נתיבי נפט" לשיאה.

12.1.71 : אחרי גירושי דיין, מגלה העיתון את „פרשת אלישבע".

28.6.71 : ל"ע ומפ"ם מביימים את הקומדיה של „חוק האוזנר".

פרסום ד"ר ינקבסון

דיפלומט

כמה נעים
ללטף...
פנים של גבר
לאחר שהתגלח
בדיפלומט
פלטינום פלוס

מכתבים

שנה טובה

ושוב הסתיימה שנה. שנה מלאת מאורעות בעולם ובארץ.

בעיצוב המאורעות שהתרחשו בארץ היה להעולם הזה, בעיתון ובכנסת, חלק לא מבוטל: בגילוי שערוריות, במלחמה בשחיתות ובקירוב השלום.

מי ייתן וגם בשנה הבאה עלינו יישמע קולכם ויש־פיע!

לכם, ולכל אזרחי המדינה: שנה טובה.

נורוק

בנימין נורוק, רמת־גן

עבודה פוריה

לעורך, לכתבים, להנהלת השבועון, למזכירותיו ולשליחיו, שנה טובה והמשך עבודה פורייה.

יעל ודוד רובין, תל־אביב

קרן אור

בשם קבוצת אוהדים, הרשו נא לנו לאחל לכם שגם בשנה הבאה עלינו לטובה תמשיכו בדרך בה הלכתם ב־20 השנים האחרונות.

אתם קרן אור יחידה במציאות הישראלית האפורה.

יוסי רימון, יעקב שובל, אליעזר כהן, חיפה

טוב למדינה

שמיר

אלימות ושריפה לא יכלו לכם, זאת מפני שאתם צורקים. כל השנים וגם בחשל"ב.

אני מקווה שבתשל"ג תזכו לתוצאות טובות וחלק, לפחות, מדרישותיכם יתקיימו.

כי מה שטוב לעולם הזה, טוב למדינת־ישראל!

דב שמיר, חדרה

● העולם הזה מודה לעשרות הקוראים שבירכו אותו בשנה טובה, ומאחל להם ולכל אזרחי ישראל שנה טובה.

נמאסתם על כולם!

אני מקווה שבשנה הבאה יצליחו סוף־סוף לסתום לכם את הפה שטוף הזימה. אתם עם הליכלוך שלכם נמאסתם על כולם!

י. נ., בני־ברק

ברכות לאנשי השנה

השנה החלטתי לנקוט ביוזמה משלי ובחרתי באישי ציבור שלי:

תואר איש השנה מגיע ללא־ספק לאלופנו משה דיין שהוכיח לכולנו, ובעיקר לאלופות חייו, שאפשר לשלב בהצלחה פוליטיקה עם אהבתיקה: שנה טובה אלישבע!

בתואר אשת השנה הייתי מכתיר את הגננת שלי שהוכיחה השנה כי היא יודעת להסתדר בכ־200 מילים עבריות ולעבור את כל השירטונות ואת כל גורמי השילטון. גננת זו הוכיחה שלאחר קריאת עיתון יש צורך בנטילת ידיים כדת וכדין הדת היהודית. כן, זוהי גולדה של זהב ושל נחושת בלי אור!

כגיבור השנה אני מציע את יצחק רבין שהוכיח כושר מחשבה עצמאי ועמדה עצמאית: זהו גבר עם דם.

למתפטר השנה יעקב שמשון שפירא: הלוואי ואחרים ילכו בעיקבותיו!

לאיש התיקשורת שמעון פרס: שנה פירסומית מכל הבא לפה!

לשומר המוסר ח"כ שלמה יעקב גרוס: המשך מוצלח במלחמה בפורנוגרפיה!

לשומר המוסר השני ח"כ מנחם פרוש: המשך להתריע בעזרת קולך הקורע עור התוף: ד"ש חמה ושנה פוריה מסטאשר ידידך!

לי אני מאחל: שנה טובה.

ולכם, אנשי העולם הזה, משהו שונה ממה שאחלתי לעצמי ולאחרים: תהיו שונים מאחרים ותבורכו על כך.

דוד בן־חיים, תל־אביב

סיסמאות השנה

סיסמאות השנה קשורות כמובן במטכ"ל נתיבי נפט לשעבר מוטי פרידמן:

- ציון הלא תשאלי לשלום עשיריך.
- מוטי לחם מן הארץ!
- הפסע אינו משתלם!
- שמש בויתקון דם!

מ. אלפסי, קריית אתא

לארכיבישוף רייא ולעקורי איקרית ובירעם:

הוועדה היוזמת הדרוזית אשר מייצגת רבים מבני העדה, מודיעה בזאת על תמיכתה הבלתי־מסוייגת במאבקכם הצודק לחזור לכפריכם האהובים איקרית ובירעם.

בהתעניינות מרובה, עוקבים אנו אחר כל צעד מהצעדים השקולים בהם אתם נוקטים בעיקבות התוקפנות המרושעת נגד כמרי הדת ונגד דברי הקודש בכפר בירעם, ואנו מוחים נגד פעולות מרושעות אלה, ומבטיחים כי נהיה עימכם בליבנו ובגופנו.

אנשי המשטרה אשר ביצעה את הפעולה הברברית, ייצגה את מדיניות ההפלייה הלאומית של הממשלה, ואינה מייצגת בכלל איזה מהעדות אליה משתייכים אנשים אלה.

מאבקכם הינו מאבקנו, והוא מאבקם של כל כוחות הקידמה בישראל ובעולם.

עמדו איתנים במאבקכם. ה' והצדק לצידכם.

יעדה יוזמת דרוזית

חתול צימחוני

„העולם הזה" 1826, „אתם עשיתם ממני חשישניק!", ראיון עם נחמן פרקש.

במהלך דבריו אומר פרקש: „...אני גם לא מספיק מוכשר כדי להפוך את כ"י

(הכלב שלו) לצימחוני, כמו שיהודית הצליחה להרגיל את החתולים שלה לאכול מלפפונים".

לדעתי, במיקרה הזה פרקש סתם מבלבל במוח. מי שמע על חתולים שאוכלים מלפפונים? אין דבר כזה.

אברהם טימן, בת־ים

● בכפר הצימחונים אמירים שמעו על חתולים שאוכלים מלפפונים — ראה תמונה.

(המשך בעמוד 6)

מכירת רגעים חדשים 3/1972

לעת עתה בכמות מצומצמת

2002·1250·1258

1352 · SL-1256

שרות מיוחד לעולים חדשים!

מקלט הטלויזיה הטוב בעולם

הסטראו עם הסנסור היחידי בעולם המיוצר אך ורק ע"י ITT שאוב־לורנץ

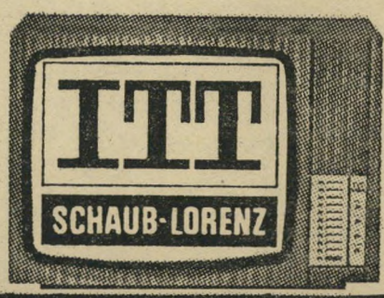

סוכנים בלעדים: כינורי בע"מ, פרץ 4 ת"א

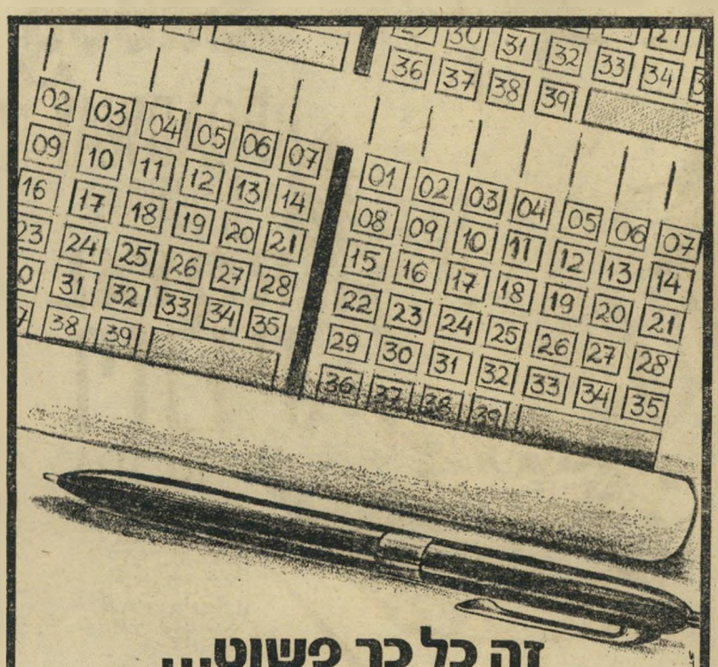

זה כל כך פשוט...

מה יותר קל מלהשתתף בהגרלת הלוטו. תמורת 50 אגורות תוכל לסמן 6 מספרים בכל אחד משתי הטבלאות שבטופס.

עשה חישוב פשוט פעולה בת שניות ספורות, מביאה לך סיכויי השתתפות בזכיה בת 75,000 לירות בפרס הראשון ואלפי לירות ביתר הפרסים.

זה כל כך פשוט..

נוגה

זו השיטה

מכתבים

■ סימן לעתיד

„העולם הזה" 1825, „הוא לא הזיק לאיש !" על מעצרו של נחמן פרקש.

הכתבה על נחמן פרקש היא הממצה, האופטימית והצמודה ביותר לעובדות מכל מה שנכתב לאחרונה בעיתונות על נושא כאוב זה.

הכתבה מצביעה על נקודות לפיתרון, ועל־כן היא אופטימית. מה שיפה בה מכל הוא שבתצלום מסתכל נחמן הישר לפניו. במשך 30 השנים האחרונות כמעט שלא עשה כך. פניו היו כבושות בקרקע.

הלוואי ויהיה זה סימן לעתיד.

י. אבידוב, רמת־גן

■ אופנה ישנה

„העולם הזה" 1823, „100 עכוז", על אופנת המחשוף האחורי, המשתלטת על פאריז וטוקיו.

אני לא תופש מה החידוש המפוצץ במחשופשת הזה. איפה היו כל האופנאים המפורסמים שהתעוררו עכשיו, לפני חמש שנים? ומה שיותר חשוב, איפה הזיכרון שלכם?

בהעולם הזה 1543 (3.5.1967), הופיע החידוש המסעיר הזה כשהוא מודגם לא

אן טוכמיאר במחשופשת חידוש מפוצץ?

בטוקיו ולא בשאנז־אליזה, כי אם על גדות הירקון התל־אביבי שלנו, על ידי עכוזים יהודיים כשרים למהדרין.

להוכחה אני מצרף תמונה עתיקה מתוך אותו גיליון ישן.

גבי שזיפי, בת־ים

● מה שנכון נכון, אבל לא לגמרי. אמנם כבר אז הופיעו דוגמניות ישראליות במחשופי שת עמוקים, אך שם נחשפו עכוזים רק בבגדי־ים, בעוד האופנה החדשה מכניסה את השת החשוף, לדיסקוטקים, למועדוני־הלילה, לאולמי־הקונצרטים ובעזרת השם, אולי גם לאולמי־החתונות.

■ חופש לכולם!

יהודי ברית־המועצות דופקים את ממשלת־ישראל.

איך?

אחת הטענות שהושמעו נגד סירובו של גיורא נוימן לשרת בצבא ישראל היתה שהמדינה השקיעה בו והוא חייב לה תמורה בצורת שירות בצבא.

אותה טענה מושמעת בברית־המועצות נגד מבקשי העלייה. שם טוענים כי המדענים שרוצים להעלות חייבים למדינה השקיעה בהם ולכן הם מטילים כופר יציאה.

אני יוצא כאדם אנושי למען חופש לי־יהודי ברית־המועצות! ולמען חופש לגיורא נוימן!

דני פלג, בת־ים

לעם בישראל- שנה טובה!

מאחלים מפעלי הסיגריות בישראל: דובק בע"מ· החברה הישראלית לסיגריות בע"מ·אסקוט,חברה לסיגריות בע"מ·סיגריות לוד בע"מ

שחור ולבן

מאת **אורי אבנרי**

לזה שש 64 מישבצות לבנות ושחורות, שהיה מוצב בבירת איסלנד הנידחת, ריתק אליו בסוף תשל"ב את עיני העולם. שני צעירים תמהוניים — אחד סובייטי ויהודי (לפי ההלכה) ואחד אמריקאי ויהודי (לפי ההלכה) נאבקו על אליפות העולם בשח־מת, תוך הפגנת שגיונות אישיים, שגבלו בשיגעונות אישיים.

יתכן שמישחק זה מסמל את תשל"ב כולה.

בתקופות רבות האמינו בני־אדם שגורל העולם מוכרע במישחק שבי כוחות עליונים — האחד טוב, השני רע. אלוהים והשטן משחקים בספר איוב בגורלו של אדם. הפרסים האמינו במאבק נצחי בין אורמוז, אל האור, ואחרימאן, אל החושך. בצורה זו או אחרת חוזרת אגדה זו בתרבויות רבות.

אפשר היה לדמיין מישחק עולמי של שני יריבים עליונים כאלה, כאשר הכוח הטוב משחק בכלים הלבנים, הכוח הרע בכלים השחורים. שלום וצדק מכאן, מילחמה ודיכוי מכאן. המהלכים שלהם היו המאורעות של תשל"ב.

פעם ניצח הלבן, פעם ניצח השחור. מיליוני פיונים נזרקו מן הלוח, צריחים זוז אנה ואנה, הסוסים קפצו, מלכות הוקרבו ומלכות חדשות נולדו בשולי הלוח.

בסוף השנה עדיין היתה נטושה המערכה, במצב של איזון, אולי עם יתרון קל לכיוון הלבנים, בהשוואה לסוף תשל"א.

לבן שחור, לבן שחור

את המהלכים העיקריים של השנה, במאבק זה בין לבן ושחור, ניתן היה לתאר כך:

לבן: הנשיא ניכסון ערך ביקור ממלכתי בסין הקו־מוניסטית, ובכך סיים פרק קודר של מאבק אמריקאי־סיני, שנמשך כימעט דור שלם, ושאיים על קיום האנושות. פעילותו של ניכסון בכיוון זה היתה מפתיעה במיוחד, מפני שהוא עצמו — כמו ג'ו מק־קארתי ורבים אחרים — עלו בשעתו לגדולה על רקע ההיסטריה שגברה ב־ארצות־הברית אחרי ניצחון הקומוניסטים בסין.

שחור: אותו נשיא ניכסון נתן לעולם שיעור במיל־חמת־השמדה מודרנית, כאשר הוציא את החיילים הקרביים האמריקאיים מוויאט־נאם, ושיגר לשם את מפציציו, כדי להחריב באופן שיטתי את ויאט־נאם הצפונית. על מדינה קטנה ומפגרת זו הוטלה כמות של פצצות העולה על כל הפצצות האמריקאיות שספגה גרמניה הנאצית. מקורות־המחייה של העם, בתי־החרושת והנמלים, סכרים ומאגרי־מזון הושמדו על פי תוכנית קרה ומחושבת.

לבן: אותו נשיא ניכסון ערך ביקור ממלכתי ב־מוסקבה, אויבתה הגדולה של סין, הסכים שם להגבלת מירוץ החימוש, הפיג את המתיחות בין שני הענקים, שעמדו לפני שנים לא רבות על סף מילחמת־העולם השלישית והסופית.

שחור: בתת־היבשת ההודית ערכו חיילי פאקיסתאן מיבצע נורא של השמדת־עם, שבעיקבותיו ברחו מיליונים, וניספו מאות אלפים במחלות וברעב. היתה זאת אחת השואות הגדולות בתולדות העת החדשה.

לבן: הקורבן של מיבצע זה ערך מילחמת־שיחרור מוצלחת והקים מדינה גדולה חדשה בעולם — בנגלה־דש. מילחמה זו תוכננה בתבונה, תוך הערכה מפוכחת של הכוחות, בעזרת בעלות־ברית חזקות — הודו ובריה"מ.

שחור: בעוד עיני האנושות היו מופנות למוראות דרום־אסיה, בוצע בלב אפריקה השחורה מיבצע שני של השמדת־עם, מבלי שהעולם יזדעק ויתערב. במדינת רואנדה ערך שבט־המיעוט, המחזיק בכלי־השילטון, שחי־טה המונית בשבט־הרוב. לפי הידיעות המקוטעות שהס־תננו החוצה, נרצחו מאות אלפי גברים, נשים וילדים.

לבן: אחרי שנים של מאבקים בשולי החברה האמרי־קאית, נולדה קואליציה אדירה של הנדכאים והמקופחים — כושים, קבוצות אתניות שונות, נשים ונוער — שהפכה בין לילה לכוח פוליטי יעיל, מינתה את הסנאטור ג'ורג' מק־גאברן למועמד לנשיאות. היתה זאת דוגמה לעולם כולו ש"קבוצות־שוליים" אידיאליסטיות, החותרות לשלום ולתיקון החברה, יכולות להתגבר על מימסד מפגר ומבוצר.

שחור: בשנה בה נפטר ניקיטה כרושצ'וב הפרגמטי, כפנסיונר כימעט־נשכח, נעצרה תנועת הליברליזציה בברית־המועצות, נשמעו קולות ניאו־סטאליניים מפי מנגנון מבוצר שחרד לעתידו, נדרסו הגיבעולים הרכים של הליברליזם הסובייטי, ובכלל זה זכות העלייה של יהודים.

לבן: מילחמות אירופה, שבלעו במשך אלף שנה קורבנות־אדם ללא ספור, הגיעו לסיום סמלי עם הצטרפות בריטניה לשוק האירופי המשותף, המהווה התחלה של קונפדרציה אירופית. אירופה המלוכדת הצטרפה כמעצמה עולמית חמישית לארבע המעצמות האחרות — ארצות־הברית, ברית־המועצות, סין ויפאן.

שחור: מול התאוששות זו של אירופה הדמוקרטית, בלטה התגברות העריצות בארצות רבות. סמל העריצות היה בתשל"ב דווקא אדם שחור, בצבע־עורו ובמעשיו: הרודן של אוגנדה, אידי אמין, האיש שהועלה לשילטון על־ידי שליחי ישראל, ושגירש בתשל"ב בזה אחר זה את הישראלים, את רבבות ההודים ואת האירופים, בהתלקחות פרימיטיבית של גזענות חדשה.

לבן: שוב ערך האדם ביקור גדוש־הרפתקות על הירח, שלח את מכשיריו אל כוכבים רחוקים.

שחור: שוב חזו במיבצעים אלה מאות מיליוני ילדים רעבים, בשעה שהתפוצצות האוכלוסייה התקדמה באיטיות ובביטחון לקראת שואה החורגת מתחום הדמיון.

לוח בכל לב

דמישחק לא נגמר בתיקו. הוא לא נגמר בכלל. שנת תשל"ב — יחידת זמן שרירותית, שנקבעה על פי תנועותיהם של גרמי־שמיים אדישים — היא רק קטע זעיר בתולדות האנושות. המאזן של תשל"ב אינו אלא סיכום־ביניים של רגע קט במאבק הניצחי.

בן המאה ה־20 אינו מאמין עוד במישחק של שני כוחות עליונים. הוא הקים לעצמו אלילים חדשים — אומה, מעמד, מישטר — ייחס להם קדושה לבנה או תועבה שחורה.

אולם בתשל"ב איבדה גם אמונה זו את כוחה. נולדה ההכרה שמישחק השח־מת הגדול אינו נערך בין אומה לאומה, האחת שחורה והשניה לבנה. אין הוא נערך בין מעמד למעמד, בין דת לדת, בין מישטר למישטר. לשום אומה, דת, או מישטר אין מונופול על כלים שחורים או כלים לבנים.

המאבק בין אור וחושך, בין אורמוז ואחרי־מאן, מתנהל בלב כל מישטר, בלב כל אומה, בלב כל דת. הוא מתנהל בלבו של כל אדם.

הוא התנהל בתוך האומה האמריקאית, בתוך האומה הסובייטית, בתוך המישטר הקפיטליסטי, בתוך המחנה הקומוניסטי. בפאקיסתאן נרצחו מוסלמים בידי מוסלמים. בגבול ברית־המועצות—סין עמדו קומוניסטים מול קומו־ניסטים, מוכנים להמטיר פצצות גרעיניות זה על זה בשם תורת מארכס. בארצות־הברית התנופף דגל הכוכבים־והפסים בידי מפגינים אנטי־מלחמתיים ובידי חסידי בול־מוס־ההפצצות.

בשום מקום בעולם לא היתה עובדה זו פו־לטת יותר מאשר במרחב הישראלי—ערבי.

בשנת תשל"ב, נתערערה האמונה שצד אחד כולו צודק, כולו שוחר שלום — ושהצד השני הוא מחרחר־מילחמה ובן־בליעל. רבים הבינו כי המילחמה בין שחור ולבן לא התנהלה בין ישראלים וערבים — אלא בתוך לבה של ישראל, בתוך לבו של כל עם ערבי, בלב כל ישראלי וכל ערבי.

מהו צבע המלכה?

מכונות־התעמולה הרשמיות חזרו בקול צורמני על הסיסמות הישנות, כשכל אחת מייחסת לעצמה את שאיפת השלום, הצדק והאמת, ומאשימה את הצד השני בכל המזימות השפלות. אולם מאחורי התעמולות הרשמיות, שאלו את עצמם אנשים פשוטים: היכן הצדק? מהו הבסיס המוסרי של עמדתנו? מה עשינו, ולאן מוע־דות פנינו?

מעולם לא התלכט העולם הערבי בין מיל־חמה ושלום, קנאות והתפשרות, כפי שהתלבט בתשל"ב. ומעולם לא נשאנו בישראל שאלות כה נוקבות לגבי שיטת ההתנחלות, החלטות הממשלה ובעיות השלום, כפי שנשאלו בשנה זו.

מכל לוחות השח־מת שהיו מוצבים השנה בעולם, יתכן שהלוח הישראלי היה המעניין ביותר. כלים לבנים ושחורים זזו בו בלי הרף, מופעלים בידי שחקנים בלתי־נראים. לא קל היה לעקוב אחרי המהלכים. סוסים שחורים ולבנים קפצו קפיצות זיג־זאג, רצים הופיעו מכיוונים בלתי־צפויים. בימים האחרונים של תשל"ב הגיעה ההת־מודדות בין שחורים ולבנים לשיא שלא היה עדיין כדוג־מתו.

מובן שהכלי הבולט ביותר בלוח היה המל־כה. היא היתה אשת־השנה של תשל"ב.

מה היה צבעה?

ארה"ב: מרד המיעוטים

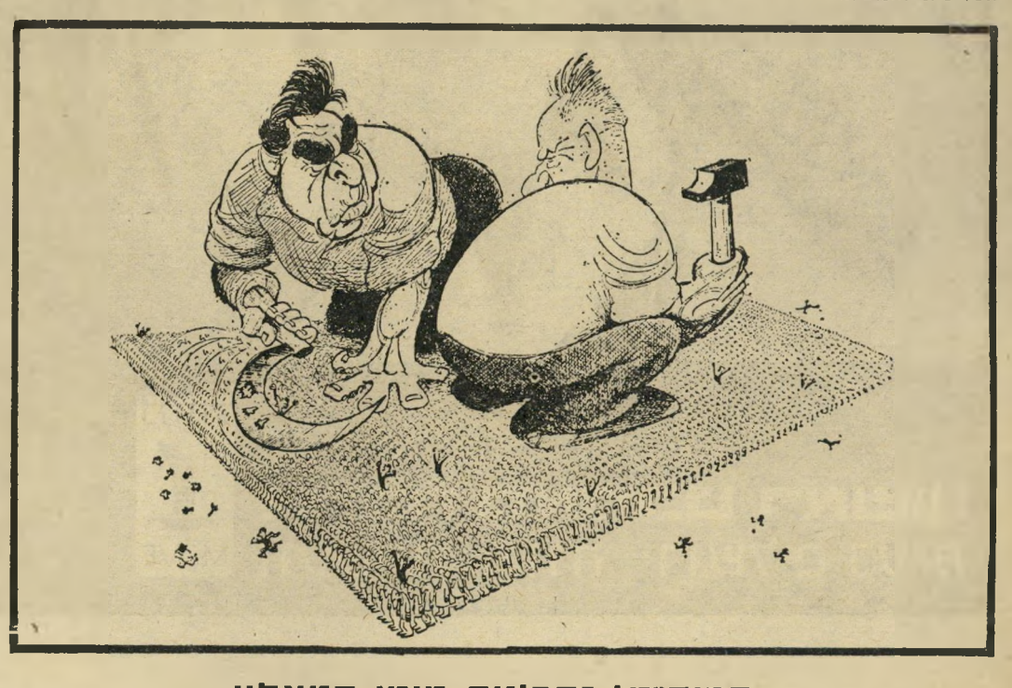

בריה"מ: זכרונות מימי סטאלין

ספור אהבה!

מגבות מווה
ב-12 צבעים נהדרים
מגבות מווה
סופגות היטב
מגבות מווה
רכות ונעימות
מגבות מווה
קלות להפליא
מגבות מווה
מגבות איכות
מגבות מווה
ידע ונסיון אירופאי
מגבות מווה
חלקות ורקומות

מגבת לפנים
100x50
מגבת לאורח
50x30
מגבת לתינוק
100x100

חדש!

מגבות
SUPER QUALITY
מגבת לפנים
100x50
מגבת לאמבטיה
150x80

מווה
MÖVE

אהבה מאמבט ראשון!
תעשיות מווה ירושלים בע"מ

פרסום פ.ב.ס

עיצוב גרפי אבנר

אשה נכנסה לבית־השימוש של בית־קפה תל־אביבי, ילדה תינוק ונעלמה... שלושה יפאנים אלמוניים נחתו בנמל־התעופה לוד וערכו שם טבח המוני... קבוצת צעירים אנסו ילדה בת 13...

...יורד ישראלי שהתעשר בחו"ל שכר את הכותל המערבי, ערך שם בר־מיצווה לבנו, בנוכחות מלך בדימוס, נסיכים ואצילים זרים... נער תלה את עצמו בכלא... לפי סיפור דמיוני שנפוץ בארץ, חבשה כלה צעירה פיאה נוכרית, נעקצה על־ידי עקרב שהתחבא בה, ומתה... קבוצת צעירים אנסו נערה בת 15...

„פסיכולוג שיכנע פאציינטית שהוא ירפא אותן באמצעות מישגל... פלייבוי קשיש נתגלה על־ידי חוקרי מס־ההכנסה, שפרצו לביתו, כשהוא ישן בחברת נערה זרה... קצין פוטר מצה"ל מפני שסיפר על יחסיו האינטימיים עם חיילותיו... קבוצת צעירים אנסו נערה בת 14...

...אחות ערביה ברחה מבית־חולים נצרתי ללבנון, חזרה כחוטפת מטוס... גאונים אלמונים שדדו בנק באמצעות הטלפון... נערה התמסרה לצייר, שטען באוזניה כי זהו חלק מבחינת־הקבלה של הש"ב... צעירה קפצה מגג ונהרגה, בנסותה להימלט מקבוצת אנסים...

...האיש, שפיקד לפני 18 שנה על העסק־הביש במצריים, הופיע מאפלת האלמוניות ואיים לגלות סודות... בן מישפחה ערבית מיוחסת מנצרת נתגלה כג'גולו מיקצועי... תיירת ועולה חדש נאנסו ביחד על־ידי קבוצת בריונים בלב העיר...

חצר הגבדת הזקנה

כ? אלה היו דמויות של תשל"ב — גיבורי כותרות ב־משך יום, שבוע או חודש.

אולם השנה עצמה היתה ללא גיבורים.

לא היה זה מיקרה. כי ב־ישראל של תשל"ב לא היה מקום לגיבורים.

במדינה פשטה האווירה של חצר־מלכות. מלכה זקנה, מוקפת

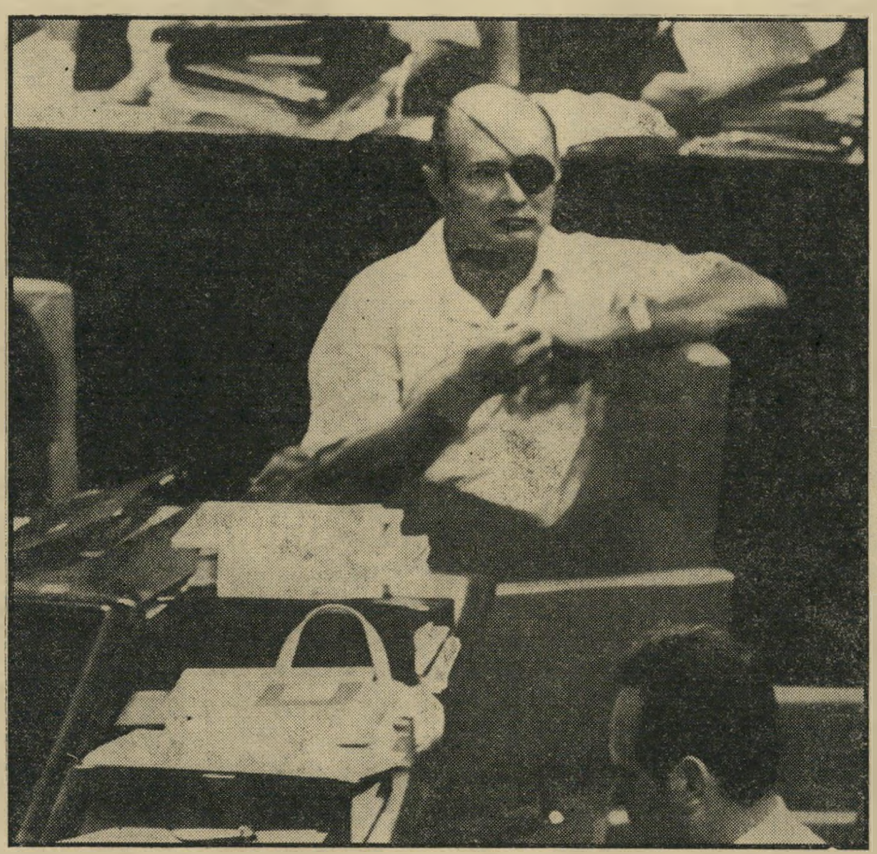

כלי

חנפנים ומלחכי־פינכה, רדתה בגדולי המדינה. מצביאים ומדינאים, דוכסי־המנגנון ואלופי־צבא, התייחסו אליה בחיל וברעדה. מוצא פיה היה לחוק המדינה.

באווירה זו הפכו אנשים לגמדים, וגמדים לאצבעונים. או שמא רק נחשף שיעור־קומתם האמיתי של גמדים שהתחזו לאנשים, ושל אצבעונים שהתחזו לגמדים.

עוד לפני שנתיים־שלוש נראו איש־השנה תשכ"ז, משה דיין, ואיש־השנה תשכ"ו, פינחס ספיר, כענקים. יגאל אלון נראה כמתחרה רציני על השילטון. „מלחמת היורשים" ריתקה את הארץ, סיפקה את מיטב הכותרות לעיתונות.

כך זה מת בתשל"ב. גולדה מאיר שלטה. היא דיברה על התפטרות, על סיום התפקיד. אך איש לא האמין לה עוד. שילטונה „בראשית הקדנציה הבאה" נראה כדבר ודאי. וכחדרי חדרים נקחו בחשבון את שילטונה גם בקדנציה שלאחר מכן: 1977.

מנהיג סוציאליסטי אירופי סיפר על בדיחה ששמע בנוכחותה של גולדה עצמה. וזו לשונה: פינחס ספיר נבחר לראש־ממשלה, אחרי התפטרות גולדה. ביום הראשון של שילטונו לא יכול היה לקום ממיטתו מרוב מיחושים. הרופא שנקרא אליו בדק אותו, קבע: „אינך חולה, אדוני. אלה הם רק סימני זיקנה. בן כמה אתה?" השיב ספיר: „בן 85."

לדברי המנהיג הזר, צחקה גולדה מאיר בפה מלא למישמע הבדיחה.

גם כל מקוריבה צחקו.

השנה מלאו לפינחס ספיר 63 שנים.

צאר כלכלי וסולטאן השטחים

פינחס ספיר, האיש הכל־יכול במשק, הצאר הכלכלי של ישראל, האיש ששלט שילטון מוחלט על כל אגורה שהתגלגלה במדינה, לא העז להתגרות בגולדה מאיר אף בעניין הקטן ביותר.

אחד מחסידיו אמר: „הוא לא יציג את מועמדותו לראשות־הממשלה כל עוד מכהנת גולדה בתפקידה. הוא לא יציג את מועמדותו גם בשגולדה תתפטר רשמית. הוא יחכה עד שיהיה בטוח שהא תחזור בה."

יגאל אלון, שאין לו עמדה שילטונית כה מוצקה כמו ספיר, נהג בזהירות רבה עוד יותר. בימים המעטים שבהם נעדרה גולדה מן הארץ, בעת ביקוריה בארצות־הברית וברומניה, נהנה בגלוי מתפקיד ראש־הממשלה בפועל. אך כשנשאל בטלוויזיה על שאיפותיו להגיע לשילטון, ענה בהכנעה, לעיני מאות אלפי צופים: „גולדה מאיר היא ראש־ממשלה מצויין. אני מקווה שהיא תכהן גם בקדנציה הבאה."

גיבור הפלמ"ח לא היה גיבור מול גולדה.

משה דיין לא היה במצב שונה. בשנים קודמות פוצץ את המדינה והעולם בהצהרות מדיניות בומבסטיות, בקצב של שתי הצהרות סותרות ליום. בשנת תשל"ב נדם — עד כמה שאיש כמוהו יכול להידום.

היה זה סבב רב לאדם שאחד מבני מישפחתו אמר עליו פעם: „אם אינו רואה את שמו בכותרת של עיתון במשך שישה ימים רצופים, הוא חולה גופנית!" — דיאגנוזה קשה לאדם הסובל מאולקוס ברוזני.

גם דיין השלים עם העובדה שאסור לו אף להזכיר את הירושה, כל עוד נמצאת גולדה בשילטון. כשם שספיר התבצר בנסיכותו הכלכלית והמתין לבאות, כך התבצר דיין בנסיכות שלו — השטחים המוחזקים. שם ישב על תקן של סולטאן מימי־הביניים, חילק בנדיבות אישית שיתרורי־אסירים ואיחודי־מישפחות, וציווה אישית על ביצוע מעשי־אכזריות, כגון ריסוס תבואות ברעלים.

הוא התנגד בכל כוחו לסיפוחם הרשמי של שטחים אלה לישראל — דבר שהיה שם קץ לשלטונו האישי בהם. הוא תבע תקציבים כדי להקים בהם מיפעלים — כדי לחזק את כוחו הכלכלי.

הוא התנהג מכל הבחינות כפרי־קונסול רומאי, השולט בפרובינציה רחוקה, מחזק בי־לגיונותיו וממתין בקוצר־רוח למות הקיסר, כדי לנסות לרשת.

מילחמת היהודים הקטנים

איש השנה של תשכ"ט, חיים בר־לב, הצטרף לביצה זו מבלי לגרום לאידוות. הוא בא. ערך הערכת־מצב. החליט כי בעת הזאת כל המשכיל יידום. גם הוא היה בין הממתינים.

האדם שכימעט הפך לאיש־השנה תשכ"ז, רמטכ"ל מילחמת ששת־הימים יצחק רבין, היה רחוק מלהיות איש־השנה של תשל"ב. הוא היה הדפוק הגדול של השנה, כימעט־שר נצחי, האיש שהכל הבטיחו לו ובגדו בו. בסוף השנה הצליח לבלבל את הציבור, שלא הבין עוד היכן הוא עומד, מהן השקפותיו.

גם זה היה אופייני לאווירה של תשל"ב. כל אנשי־החצר התקוטטו איש עם רעהו, בשרי שרת בתיתי־פוסקת של „מיחמות היהודים" — אולם מיחמות אלה היו קטנטות אישיות.

שום ויכוחים על השקפות־עולם ותפיסות־יסוד לא סערו בצמרת. איש מבין הנסיכים והדוכסים לא הזדהה עם קו עקרוני כלשהו.

העמודים המדיניים בעיתונות הפכו לטורי־רכילות, להנאתו של קהל מבודח של צרכני בידור פוליטי. ה„הד־לפה" — הנשק של הפחדנים — נמכרה תמורת פיר־סומת אישית.

באווירה זו של דממה מחשבתית כוצעי יום־יום מעשים מוקריים־כביכול, שיכריעו את גורל המדינה לדורות.

המילחמה היהודית היחידה שחרגה, לפחות למראית־עין, מכלל זה היתה מילחמתו של איש־השנה תשל"א, יצחק בן־אהרון. הוא דיבר במושגים רעיוניים, תקף למען עניין עקרוני, התייצב בראש מאבק על עניין צודק — צימצום הפער בין השכירים ובין מעמד המתעשרים, שהשתלט על ההכנסה הלאומית ועשה בה כבתוך שלו.

אולם בן־אהרון של תשל"ב איכזב את התיקוות שעורר בשנה הקודמת. אמנם התפטר באופן הפגנתי מתפקידו, כאשר גולדה מאיר התייחסה גם אליו כאל נער־חצר. אך הוא מיהר לחזור בו מן ההתפטרות כל עוד נפשו בו.

הסקנדליזם הסיגנוני שלו בא במקום מאבק של ממש. בכך מערכותיו מילא תפקיד כפול: מצד אחד חיזוק את קומת ההסתדרות וחכריה, נטע בהם רוח־קרב חדשה, מצד שני שימש אליבי לי־מיפגנת המתעשרים ואיפי־שר זה להופיע בדמות מיפלגה פועלית.

ניצחון חסר תוכן

תשל"ב הכניסה מורדים נועזים ועיקביים יותר. אחדים מהם התקרבו למעמד איש־השנה.

קומץ חברי־קיבוץ של השומר הצעיר בנגב התקוממו נגד הגישול הברוטאלי של הבדואים בפיתחת־

לא

רפיח, הסעירו את המדינה במשך שבועות, מרדו במרות מיפלגתם.

הארכי־בישוף יוסף רייא הרים את נס המרד בפרשת בירעם ו־איקרית, זיעזע את המצפון הלאומי. סוכני השילטון נעצו סכין בגבו. רייא העמיד בפני המדינה במפתיע טיפוס שנעלם לפני 24 שנה: מנהיג ערבי־ישראלי אמיץ, המוכן להיאבק, היה צורך לגייס נגדו סוכנים שכירים.

אך המורד שגרם לזעזוע החזק ביותר של השנה, ושהטביע את חותמו האישי על הזק גדול שלה, היה גבר מתקיפת הפלמ"ח — הגיאוג דויד ניב, גיבור פרשת „נתיבי נפט".

כאנטי־תיזה מושלמת לדמות השניה של הפרשה — הפרוטקציונר־המתעשר מוטי פרידמן — הראה ניב למדינה את דמותו של הישראלי היפה, המוסרי, המוכן להסתכן למען עניין שכולו לטובת הציבור.

נתיבי נפט היתה הפרשה היחידה בממלכתה של גולדה מאיר, שבה השיג הציבור המתמרד ניצחון — לפחות לשעה קלה. הממשלה הוכרחה למנות ועדת־חקירה, נגד רצונה. היא הוכרחה להשיג את התפטרותו של מוטי פרידמן. היא הוכרחה לגרום לביטול שכר־הטירחה לפרקליטים. ולבסוף התפטר שר־המישפטים, יעקוב שימשון שפירא.

אולם גם נצחון זה של דעת־הקהל נתגלה כחסר־תוכן. שום דבר לא השתנה בחברה ובמשק. מוטי פרידמן התפטר מחברה אחת — אלף מוטי פרידמנים שמנו ושיגשגו על חשבון הציבור באלף חברות אחרות.

כדי להוכיח את אפסות ערכה של דעת־הקהל, את חוסר־הסיכויים של מרד מוסרי, את חריבונות המוטאלית של שיגיונה האישי — שיכנעה גולדה את שפירא לחזור לתפקידו.

הדבר קרה בשבועיים האחרונים של תשל"ב — כאילו לא רצתה גולדה לסיים את השנה מבלי למחוק את התבוסה היחידה שנחלה.

המדינה הפכה לחצר.

גולדה שלטה בה.

מי שלט, מה שלט, בגולדה?

אם כבר נתת לה יהלומים
תן לה הפעם fenjal

תחושת המותרות של פנז'אל
באריזה נאה ומהודרת.
הענק לזו הקרובה לך
את המגע המיוחד של פנז'אל.
המגע הנותן לידיה,
לעורה ולגופה,
רכות נשית נפלאה.
זכור: היהלומים יראו יפים יותר
על עור חלק ומטופח.

שי פנז'אל מוצע לך
ב־3 וריאציות שונות.

fenjal

הסוכן בישראל: בלמון בע"מ
המפיצים: חב' עורית בע"מ

צ' - אלמליח צלום קדרון

ציונות אזרחית

ש מאורעות היסטוריים שאירעו בתאריך מסויים שהטביעו חותם בל־יימחה על שנה. ב־1917 אירעה המהפכה הבולשביקית. ב־1933 הגיע אדולף היטלר לשילטון. ב־1939 פרצה מילחמת־העולם השניה. ב־1948 קמה מדינת־ישראל. ב־1967 פרצה מילחמת ששת־הימים.

אולם רוב הדברים הגדולים בהיסטוריה אינם מאורעות דרמאתיים, חד־פעמיים. הם תהליכים. תהליכים שאינם מתרחשים ביום אחד, אף לא בשנה אחת. אין להם התחלה ברורה, שיא מובהק, סיום חד.

יש שנים הנראות, לחיים בהן, כשנים רגילות. ורק ההיסטוריון, ממרחק של עשרות שנים, קובע: בשנה ההיא קרה משהו גדול.

ייתכן ששנת תשל"ב היתה שנה כזאת.

ייתכן שבעוד עשרות שנים יקבע ההיסטוריון: בשנת תשל"ב החליטה ישראל להיות למדינה קיזוניאלית.

תרי"ג, נורמות וחקדים

א חד מסימני־ההיכר של שנה הוא אוצר המילים החדשות שנוצרו בה. מושגים שקיבלו לפתע צביון חדש, משמעות חדשה, מיטען ריגשי חדש.

שייך עקרבה אחרי הריסוס

המילה העיקרית שיצרה תשל"ב היתה: „חריג".

המילה החשובה השניה: „נורמות".
מושג חדש: „היוזיז תושבים".
אימרה גדולה: „פסטיבלים עולים כסף."
סיסמה מסעירה: „תקדים".

שלוש מחמש המילים האלה נולדו בפרשות הקשורות ביחס המדינה לערבים בשטחים המוחזקים ובישראל: פיתחת־רפיח, עקרבה, בירעם ואיקרית.

שתי המילים האחרות נולדו בשערוריות הפנימיות: נתיבי נפט, אוטוקארס, ורד, ועוד.

שני מישורים שונים. אך הם היו צמודים זה לזה. והיה להם מכנה משותף: דמותה, אופייה, צביונה המוסרי של מדינת־ישראל.

במיקרה הטוב ביותר יאמר ההיסטוריון: זאת היתה השנה שבה התעוררו רבים וטובים בישראל לראות את הבעייה המוסרית, את הסכנות שאיימו על המדינה מבפנים, בתוך נפשה שלה.

כמיקרה הרע ביותר יאמר אותו היסטוריון: זאת היתה השנה שבה הוכרע, בחשאי, מתחת לפני השטח, המאבק על דמות המדינה. הוכרע לא במעשה חד־פעמי מפויים כלשהו, אלא באלף מעשים גדולים וקטנים, החלטות, מעשים, מחדלים, הבעות־דיעה, פסוקים מיקריים.

כל מאורעות השנה בישראל נבעו במישרין ממאורע שאירע חמש שנים קודם לכן: כיבוש שטחי הגדה המערבית, רצועת־עזה, סיני וגולן.

השנה היה קשה לזכור עד כמה היה מאורע זה מיקרי, מתחילתו ועד סופו.

הכיבוש בא בעיקבות משבר, ששום אדם בישראל לא חלם עליו ולא רצה בו. המשבר נולד בעיקבות שורה של מעשי־כשל של מנהיגי מצריים, סוריה ובריתי־המועצות.

כשהחליטה ממשלת ישראל, לבסוף, לצאת למילחמה כדי לשים קץ למשבר שהפך בלתי־נסבל, היא לא חלמה על כיבוש שטחים כדי־שהם, ובוודאי לא על החזקתם.

הסוס של אשכול

כ **אשר ניתנה** לצה"ל הפקודה לתקוף את המצרים, הוצב לו יעד אחד ויחידי: להשמיד את הצבא המצרי בסיני, לפי מיטב תורתו הקלאסית של קלאוזביץ*. לא הוטל על הצבא להגיע אל תעלת־סואץ, ולא כל שכן לעבור אותה.

רק תאוצת ההסתערות, והחלטות ספונטאניות של כמה מפקדים בשטח, הביאה את צה"ל אל נתיבי־המים הגדול, בניגוד להוראות משה דיין.

אותו דבר קרה במיזרח. כאשר פתח המלך חוסיין בפעולות־איבה, בניגוד לכל המצופה, הוטל על צה"ל להשמיד את צבאו ולכבוש את ירושלים. כשפגש משה דיין את מפקד החזית, עוזי נרקיס, על הר־הצופים, הטיל עליו לרכז את כוחותיו לכיבוש איזור־ירושלים.

אולם נרקיס שלח על דעת עצמו את הכוחות צפונה, וככך פתח במלכצע שהביא לכיבוש כל הגדה המערבית, ולהיערכות צה"ל על הירדן.

בצפון היתה ההכרעה מיקרית עוד יותר. דיין לא רצה כלל לפתוח במערכה נגד סוריה, והוא דחה את ההכרעה עד הרגע האחרון. רק אז, תחת לחץ כבד, ניתנה הפקודה למיבצע מצומצם לכיבוש מקורות הירדן — מיבצע שגלש בשטף תאוצתו לכיבוש כל רמת־הגולן.

כך, בתום ששת הימים, מצאה ישראל את עצמה כשבידיה שטחים נרחבים מאד — חלקם מיושבים, חלקם ריקים; חלקם בעלי משמעות דתית־לאומית וחלקם חסרי משמעות כזאת; חלקם בעלי אוצרות־טבע, חלקם בעלי כוח־עבודה.

לא היתה כל מדיניות מחושבת, מתוכננת מראש, לגבי המצב החדש. **רק ירושלים סופחה מייד, בלהט לאומני־דתי.**

הכל זכרו כיצד נאלץ דויד בן־גוריון ב־1956 לשנות את הקו שלו תוך 24 שעות מן הקצה אל הקצה, מ־מלכות ישראל השלישית" עד החזרת כל השטחים ללא־תנאי. איש לא היה בטוח שהפעם זה יהיה אחרת.

לוי אשכול ה„מגמגם", איש־הפשרות, אליף המשא־ומתן, קבע אז את המדיניות: לנסות להחזיק בכל; לדחות את כל ההכרעות; להפריח מסך־עשן סמיך של סיסמות פשרניות־למראית־עין אך ממולכדות־למעשה; להרוויח זמן, זמן, זמן.

הפילוסופיה שעמדה מאחורי מדיניות זו היתה טמונה

* קארל פון־קלאוזביץ, הוגה־הדיעות הפרוסי הגדול, קבע שהדבר המכריע במילחמה הוא השמדת הצבא היריב, בניגוד ליעדים כגון כיבוש שטחים.

צנחן במלחמת ששת הימים

בבדיחה אודות האיש שהבטיח ללמד את סוסו של הפריץ קרוא וכתוב תוך שנה: „או שהסוס ימות עד אז, או שהפריץ ימות, או שאני אמות."

חוסיין, דיין וערפאת

ב **משך קרוב** לחמש שנים, נשאר המצב פחות או יותר כמו שהיה, ללא הכרעה פנימית וחיצונית. הלחצים הבינלאומיים היו רבים, המצרים והפידאיון לחמו, האיום הסובייטי התגבר, ארה"ב איימה בשלום כפוי.

בשנת תשל"ב נעלמו כל הלחצים האלה.

מילחמת הפידאיון התמוטטה כליל, אחרי שכבר קודם לכן נפסקה האש בחזית התעלה. ארצות־הברית, האחוזה בולמוס של בחירות, הפסיקה את כל הלחצים, מילאה את כל סלי ישראל בנשק ובדולארים. ולקראת סוף השנה סולקו הסובייטים במפתיע ממצריים, ונעלם האיום הממשי האחרון.

בקרב הערבים עצמם השתרר תוהו־ובוהו. תוכניות גראנדיוזיות של איחודים ופדרציות ניסרו בחלל, בעוד שהפילוג גבר והתעמק, ולא היו שתי מדינות ערביות שיכלו לשתף פעולה ביניהן בכנות וברציפות. המדינה העיקרית מצריים, התנדנדה בין מצבי־רוח ונטיות מדיניות, ללא יכולת להחליט על קו ברור ולדבוק בו. הפלסטינים נשחקו בין דיין, חוסיין, ועראפאת למיניהם, ללא יכולת לגבש מנהיגות לאומית תקיפה ומוסמכת.

כך, לפתע, מצאה צמרת ישראל את עצמה חופשית לחלוטין — ללא אויב שיש להתחשב בו, ללא לחצים בינלאומיים שיש לתמרן ביניהם, וללא אופוזיציה פנימית יעילה.

היא יכלה לעשות כימעט כאוות נפשה.

כשום רגע לא נתקבלה החלטה ברורה ומו־

(המשך מעמוד 11)

חשית. אולם נתקבלו מאות החלטות קטנות ומיבצעיות, שהלכו כולם בכיוון אחד: סיפוח.

סיפוח זוחל, הדרגתי וזהיר. סיפוח מעשי ללא סיפוח רשמי.

סיפוח שנועד לייחד את השטחים עד כמה שאפשר, ולשלב את כולם במערכת הצבאית, הכלכלית וההתיישבותית של מדינת־ישראל.

רעל מן השמיים

ה מעשים שנעשו בכיוון זה הם שהיוו את המאורעות המסעירים ביותר של תשל"ב.

השרשרת התחילה בפיתחת־רפיח. לפתע פתאום, במיבצע ברוטאלי, ללא הכרעה מוקדמת או הכנה הומאנית, בשיטה שהזכירה „אקציון" גרמני, ירדו כוחות הביטחון על הבדואים המתגוררים בשטח זה והמעבדים אותו מזה דורות. הם הועמסו על משאיות וגורשו, בתיהם פוצצו, עציהם נכרתו, בארותיהם נסתמו במלט.

ישיטת־הביצוע הדביקה הממשלה, בראשונה, את התואר „חריג". אולם הקצין הכבוד לא נעלם, הבדואים לא הוחזרו למקומותיהם, ובסוף השנה נודע כי מישרד־הביטחון מתכנן הקמת עיר באיזור זה, אחרי שאדמות הבדואים יימסרו למתנחלים יהודיים.

הסערה סביב פרשה זו טרם הספיקה לשכוך, כאשר נודע, כי פרשה כיוצא זהה אירעה באיזור שכם. אדמות הכפר עקרבה נסגרו באמתלות ביטחוניות, השדות רוססו מן האוויר בחומרי־רעל, ובסוף השנה הוקמה במקום התנחלות. הריסוס הוגדר שוב כ„חריג" — אך גם

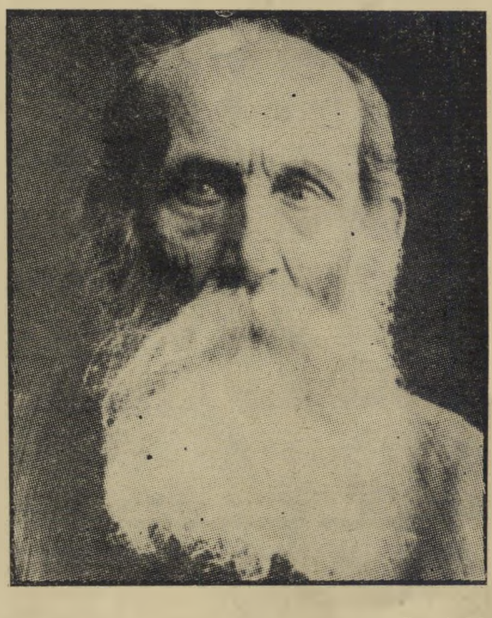

א.ד.גורדון: מכיבוש העבודה

הפעם לא נענש הקצין הבכיר האחראי, מקורבו של משה דיין.

בשתי הפרשות נעשה נסיון קלוש להסוות את המטרה האמיתית במליצות „ביטחוניות". שרי־המדינה שיקרו בפומבי (השר חיים גבתי על פרשת עקרבה בכנסת כמה שבועות לפני הקמת היישוב החדש: „לא אושרה שום תוכנית להתיישבות במקום...")

אולם כל רשת... ההסוואה נפלו בפרשה השלישית.

אחרי ששר־הביטחון הודיע על כוונתו לבטל את סיווג אדמות בירעם ואיקרית כ„אזורי ביטחון", ביקשו תושבי שני הכפרים לחזור לבתיהם, מהם גורשו לפני 25 שנים, אחרי תום הקרבות. הממשלה החליטה שלא להחזירם לנצח. הטענה הרשמית: החזרת ערבי אחד לביתו היא „תקדים".

אין זה מיקרה שדווקא פרשה זו עוררה את הסערה הגדולה ביותר. כי היא חשפה את המנגנה היסודית, יותר מכל פרשה אחרת.

לא היה כל תירוץ ביטחוני שיכול היה לשכנע איש. הקורבנות הם אזרחי ישראל כחוק. בשעתו קיבלו בברכה את חיילי צה"ל, שנכנסו לכפרם. הם קיבלו מילת־כבוד של קצין צה"ל, והבטחה מפורשת של הממשלה, שיוחזרו לכפריהם. הם שייכים לעדות נוצריות בלתי־עויינות. בית־המישפט הכריע לטובתם. בשום פרשה אחרת לא היו הדברים כה חד־משמעיים.

פרשת בירעם ואיקרית היתה אקט עירום של נישול לשם נישול, של חיזוק תושבים כדי לפנות מקום לתושבים יהודיים. כאשרה מחדש זה, קבעה הממשלה קו מדיני גדוד.

הבנים של ז'בוטינסקי

ל א פחות חמורים מן המעשים, היו הדיבורים. ושוב הביאה דווקא פרשת בירעם ואיקרית את הדברים לחשיפה גמורה.

תמיד היו במחנה הציוני יחידים שהטיפו ל„ציונות אכזרית", לנישול גלוי ללא הסוואה. אולם דבריהם נדחו בשאט־נפש על־ידי כל המוסדות והמיפלגות, כסילוף דתורה הציונית. אפילו זאב ז'בוטינסקי, שהישווה במאמר מפורסם את הציונים לנחלנים הלבנים בארצות אחרות, ואת הערבים בארץ לאינדיאנים ולכושים, תיאר בשירו מצב אידילי בו חיים בצוותא „בן ערב, בן נצרת ובני" תחת „שילטון יהודי. בנו, ערי ז'בוטינסקי, היה גדול הלוחמים למען החזרת עקורי בירעם.

שנת תשל"ב היתה שנת־מיפנה גם מבחינה זו. בשנה זו הושמעה לראשונה, מעל במות ציבוריות רמות, תורת ההתנחלות המנשלת.

לפתע נשמעו מפי אזיפים בדימום, מדינאים ופרשנים, בכלי־התקשורת ההמוניים, דברים שנשמעו עד כה רק מפי אויבי ישראל ומחיגים ערביים. דברי המופתי, שוקיירי ויאסר עראפאת, שהוגדרו עד כה כדברי־שיטנה זדוניים, הופיעו לפתע כאמת ישראלית.

נאמר, כי מטרת הציונות היא להתנחל בכל רחבי הארץ, תוך „הזזת" האוכלוסיה הערבית. נאמר כי הנישול היה, ויהיה תמיד, חלק בלתי־נפרד של המעשה הציוני. נאמר כי דברי־המוסר, שנשמעו בפי האבות, לא היו אלא הסוואה הכרחית בימי־חולשה, שאין להם עוד מקום בימי־ההתעצמות.

הדברים לא צומצמו לשטח כלשהו, אף לא לשטחי ארץ־ישראל המערבית של תקופת המנדאט. כל הסיסמות שהושמעו השנה להצדקת ההתנחלות ו„הזזת"־אוכלוסיה בגולן, בסיני ובגדה המערבית יכולות לחול מחר על דרום־לבנון, מרכז־סוריה והגדה המיזרחית, אם המיקרה המדיני־הצבאי יביא לכיבוש שטחים אלה בידי צה"ל.

למעשה היתה זאת התורה שהנחתה את הכובשים הלבנים של אמריקה הצפונית עד הגיעם לשפת האוקיינוס השקט. התורה שמצאה את ביטוייה המזוויע בדרישה הגרמנית ל„שטח מחייה".

בניסוח אידיאולוגי היא אמרה: אנחנו מחזירים לעצמנו את נחלת אבותינו ומפנים ממנה את הזרים שגרו בה במשך אלפיים שנה. בניסוח פרגמטי יותר היא אמרה: הערבים הם „מושתנים", אנחנו חזקים, אין מה לדבר על החזרת מטר אחד.

הסטריפ־טיז של דיין

ג יקוי"ב חדש זה של מבצעי ההתנחלות־תוך־נישול ומצדיקיה היה רק חלק מתהליך כללי של

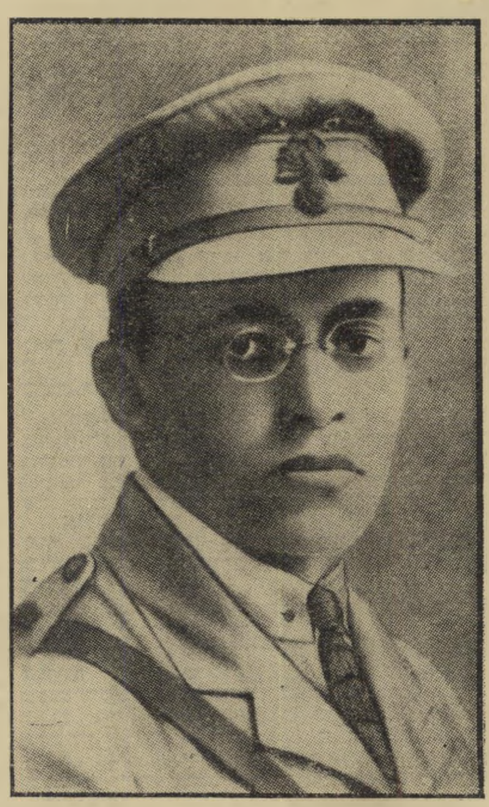

זאב ז'בוטינסקי: 3 בנים

התערטלות רעיונית. הסטריפ־טיז האידיאולוגי הפך לאופנה.

הוא התרחש גם בזירה החשובה ביותר: היחסים עם מיזרחם ישלום.

עד לשנת תשל"ב עוד נשמרה האגדה, שישראל רוצה תמיד בשלום, אך אין עם מי לדבר, מאחר שכל הערבים אומרים „לאו" מוחלט לכל אפשרות של שלום „אמיתי", שיבטיח את ביטחון ישראל.

אגדה זו נשמרה גם כאשר הציע גמאל עבד־אל־נאצר, בשנת תש"ל, שלום רשמי עם ישראל, בתנאים שהמדינה לא היתה מעוזה לחלום עליהם לפני שש שנים. היא נשמרה כאשר הזר אנוואר אל־סאדאת, בשנת תשל"א, על הצעה זו בנוסח מעשי חד־משמעי.

בשנת תשל"ב נוספה אגדה זו בכוונה תחי־

לה על־ידי צמרת המדינה, כמו פיגומים שהי כנאי חורסם בגמר הבניין.

בצורה הנוקבת ביותר עשה זאת, כדרכו, משה דיין. לקראת סוף השנה הודה בפירוש ובפומבי, בוועדה המדינית של המערך, כי המלך חוסיין מציע עתה שלום רשמי ונפרד, עם שינויים „לטרוניים" בגבולות, והנהגת סידורי־ביטחון יעילים, כגון פירוז כל הגדה המערבית.

דיין הודיע בפה מלא שאפשר להשיג שלום כזה — והכריז שהוא מתנגד לו.

במשך השנה פעלה הממשלה בגלוי לשם החנקת כל יוזמת־שלום אפשרית בעודה באיבה. כל מתווך אפשרי נדחה, הופחד, ובמיקרה הצורך גם הושמץ. תוכנית המלך חוסיין, שנועדה לאפשר חוזה־שלום עם ישראל על־ידי פיוס הפלסטינים במיסגרת פדרציה ירדנית־פלסטינית, נדחתה בשצף־קצף כשאך יצאה מפיו. כאשר גירש נשיא מצריים את היועצים הסובייטיים מארצו, תוך ויתור על כל אפשרות של פעולה צבאית מצרית בעתיד הנראה־לעין, דחתה ישראל את כל רמזי־השלום הנואשים שלו בנוקשות טוטאלית.

הערבים הוציאו תנאי־כניעה מבישים, תוך תיקווה גמוויה שהם לא יקבלו אותם. כי מצב של הערד־שלום, המשאיר את כל השטחים בידי ישראל, עדיף כעיני צמרת המדינה אף על כניעה ערבית, שתחייב יהחזיר יפחות חלק מן השטחים הכבושים.

שבץ לב לא. ד. גורדון

ב עיית ההתנחלות והשלום היו קשורות במי־שרין לשטחים המוחזקים. פחות ברור היה הקשר בין החזקת השטחים ובין ההתפתחות הפנימית במדינה.

אמנם, פרשת־השחיתות שזיעזעה את הארץ בתשל"ב

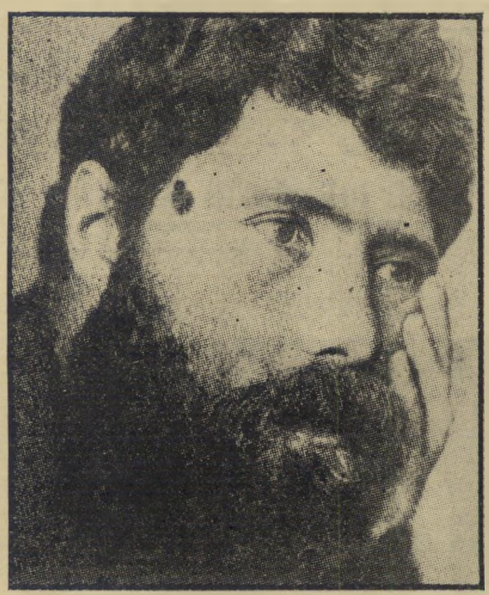

-לעבודה כבושה: י.ח. ברנר

עד יסודותיה היתה קשורה במישרין באוצרות־הטבע של סיני הכבושה. אין זה מיקרה שפרשת נתיבי נפט קשורה בניצול אוצרות אלה, שהם שלל־מילחמה.

כי היחס לרכוש־השדי יצר בחברה זו אווירה שבה הפקרות, שרבקה בכך מעשי מנהלה.

כאשר הצדיקה ועדת־החקירה הממלכתית, בראשותו של שופט בית־המישפט העליון, את מרבית המעשים האלה, ומצאה את גיבורם כשיר לתפקיד בכיר בממשלה, נקבעו בגלוי ה„נורמות" שכבר פשטו קודם לכן בצמרת. את ההתקוממות הציבורית נגד נורמות אלה הגדיר השופט כ„פסטיבל" — פסטיבל העולה כסף, בצורת שכר מופקר לפרקליטים, שהם חלק מן הצמרת.

פרשות כלכליות אחרות, כגון פרשת אומוקרס, לא התרחשו בשטחים המוחזקים, ולא נגעו לרכוש־שלל. אולם הן היו קשורות לאותה בעייה מרכזית במישור המכריע: המישור המוסרי.

כי אותו תהליך של התערטלות שקבע נורמות ציניות בלפי עיניי השדום והחתי־נחלות, מוכרח היה להתפשט גם לנורמות חי חברתיות הפנימיות.

ייתכן כי החוליה המחברת היתה בתשל"ב חדירת העבודה הערבית לכל תחומי המשק הישראלי. כוח־עבודה קולוניאלי זה, שאין לו זכויות אזרחיות או סוציאליות כלשהן, והמופקר לחלוטין לשרירות מעבידיו, יצר בהכרח יחס חדש לעבודה ולעובדים. בני עזה ושכם פשטו ברחבי ישראל, למטעי הקיבוצים ולשדות המושבים, לאתרי־הבנייה בצפון תל־אביב ולסדנאות של חיפה.

האיריאיזם של ההתיישבות העובדת, תו רות־המוסר של אבות העלייה השניה, התמו טטות מול פני החזיון החדש — ניצול העבו דה של אוכלוסיה כבושה.

בקרב האצולה הכלכלית החדשה של ישראל דובר בגלוי על חוסר־האפשרות להחזיר את השטחים, שתושבי הם דרושים עתה להתנעת הגלגלים של המשק הישראלי, והמהווים שוק למוצריו. הצטרפו לאצולה זו המתעשרים החדשים מקרב בוני הביצורים ויצרני הציוד הצבאי.

כפעם הראשונה נוצרה בישראל שיכבה

גדוד של מרוויחי־מיחמה, שביניהם ביטו קצינר־מוך. — ראשיתו של „ממסד צבאי־תעשייתי".

כמו מליצות השלום וההתיישבות־ללא־נישול נזרקו לפח האשפה גם הסיסמות של „עם עובד". הוגי־דיעות מתונים קבעו שאבד עליהם הכלח. הוגי־דיעות נועזים יותר טענו שלא היו מעולם אלא דברי־צביעות.

איזו קמו א.ד. גורדון או י.ח. ברנר מקבריהם, וראו את המציאות החדשה של תשרי"ב — היו זוקים בשבץ־הלב.

הפאראדוכס של גולדה

ך בים בישראל? התקוממו נגד המעשים ונגד התורות של תשל"ב. בעיניהם, היה התהליך כולו חריג מיפלצתי, עיוות האידיאלים המקודשים. הם זעקו נגד חריגי רפיח ועקרבה, נגד העוולה של בירעם ואיקרית, נגד השערוריות הכלכליות, נגד אצולת הכסף והביורוקרטיה, נגד ניצול העבודה הכבושה.

ודעתם, נוחה חריג מיפלצתי זה במיקרה. כיבוש השטחים הוא שהוריד את הציונות מדרך הישר. אופיים השלילי של שליטים מסוימים — גולדה מאיר, משה דיין או פינחס ספיר — אחראי לפטיות הביטחוניות והחברתיות.

אפשר היה להאמין בכך, אילו נבעו כל המעשים מהחלטה סודית אחת, שנתקבלה אי־שם, בשעה מסויימת, על־ידי כמה אנשים. ניתן היה להסביר החלטה כזאת בנסיבות המיקריות בהן נתקבלה, או בהרכב המיקרי של השילטון.

אך כאן ניצר פאראדוכס אמיתי: דווקא מפני שלא היתה החלטה כזאת, דווקא מפני שהתהליך האחיד מורכב מאלפי החלטות קטנות ופסונאליות של אנשים גדולים וקטנים — לא יכולה להיות בו יד המיקרה.

התהליך דמה לנחל, המחפש לו את דרכו כאילו בלי שיטה, פונה שמאלה וימינה בזיג־זג מטורף, עוקף מחסומים, כאילו חוזר על עקבותיו — אך בסופו של דבר מגיע אל היעד שנקבע לו מראש: הים. כוח נעלם אך קבוע — המשיכה של כדור־הארץ — כיוון אותו בכל פיתולין.

מהו הכוח הנעלם הזה, שהפנה בתשל"ב את מדינת ישראל לנתיב קולוניאלי גלוי?

הוא לא נולד בתשל"ב. הוא לא נולד גם בתשכ"ז, כאשר נפלו השטחים כפרי בשל, במאמץ כה קטן, בידי ישראל.

הוא נולד זמן רב לפני כן, כאשר אך התגבשו הייעדים של מיפעל־התחייה היהודי.

היו אלה שני יעדים מרכזיים, שנקראו בתקופות שונות בשמות שונים, אך תוכנם לא נשתנה:

היעד הראשון: מדינה יהודית, מדינה שבה ישלטו יהודים, שכביונה יהיה יהודי־ייחודי: יהודי־כייעדי, שכל מערכותיה הרוחניות והמעשיות תהיינה יהודיות.

היעד השני: התנחלות יהודית, בכל רחבי הארץ.

ספר יהושע חדש

כ אשר גובשו שני יעדים אלה, לא התגבש בצידן פיתרון לבעייה העיקרית הכרוכה בהשגתם: קיומה של אוכלוסיה, שישבה בארץ במשך שמונים דורות, והמאמינה כי היא כולה מולדתה. עם ככל העמים במרחב זה.

בשום שלב של התפתחותה המופלאה לא התמודדה הציונות עם הבעייה הזו, פנים אל פנים. היא השתדלה להתעלם ממנה, לכסות אותה בכמה מליצות סתמיות שהתחלפו מפעם לפעם. אולי מפני שלא נמצאה תשובה שתאמה בעת ובעונה אחת את שני היעדים ואת התחושה המוסרית של האבות.

עד מיל־חמת ששת־הימים אפשר היה להתחמק מן הבעייה.

בטרם קום המדינה, התקדמה ההתנחלות בכל רחבי ארץ־ישראל. אך רק ארבעה אחוזים של שטח הארץ היו בידי יהודים, ולא היתה קיימת ממשלה יהודית שיכלה לשנות מצב זה.

כשקמה המדינה, נשארו חלקים גדולים משטח הארץ מחוץ לגבולותיה. ההתנחלות התקדמה במהירות בכל רחבי המדינה, שנשארה כימעט בלי ערבים. כל אדמות ה„נפקדים" הופקעו, יחד עם חלק גדול מאדמות ה„נוכחים" — כמו אדמות בירעם ואיקרית.

רוב רובו של העם השני נשאר בשטחים הלא־ישראליים של הארץ, וכך נמנעה ההתנגשות הגלוייה בין היעדים ובין עובדת קיומו של עם שני.

אולם כאשר הובילה המיקריות של מיל־חמת ששת־הימים לכיבוש כל שטחי ארץ־ישראל, יחד עם שטחים גדולים של המדינות השכנות, לא היה עוד מנוס מן ההתמודדות.

התאוצה של התהליך דחפה לצירוף כל השטחים הכבושים למדינת־ישראל, להלכה או למעשה, ולהתנחלות בכל השטחים האלה.

איך ניתן לבצע זאת, ולשמור באותה עת על ייחודה היהודי של המדינה?

הבעייה היתה נפתרת, אילו ברחו תושבי השטחים במילחמת ששת־הימים, כפי שברחו או פונו מן השטחים שכבשה ישראל במילחמת־העצמאות. אפשר היה לפתרה גם על־ידי גירוש התושבים אחרי המילחמה. נסיונות קלושים בכיוון זה נעשו, אך נכשלו והופסקו.

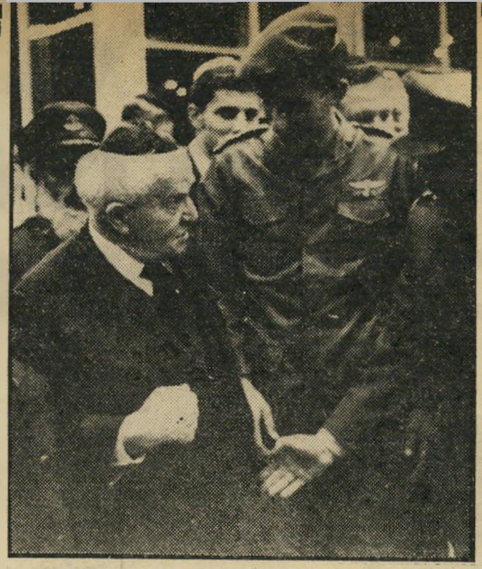

בן־גוריון וחיילים בחתונה

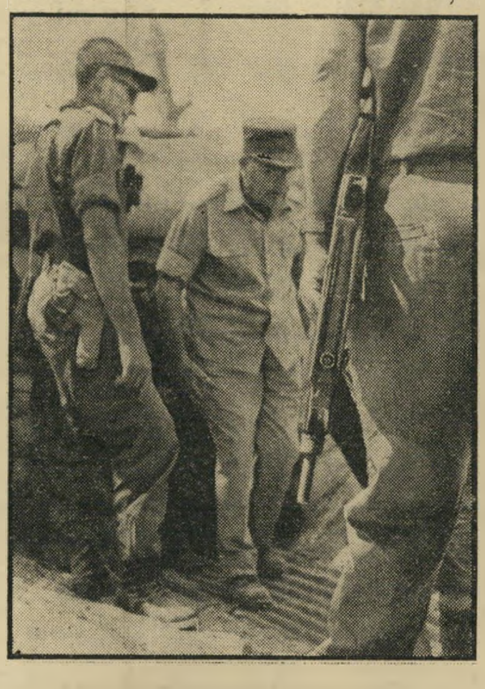

אשכול עם קצינים בחתלה

גולדה (עם דיין) במוצב

למרות שממשלת ישראל לא הניחה למאות אלפי הפליטים של מילחמת ששת־הימים לחזור לשטחים הכבושים, נשארו בתחום שליטת ישראל כ־1.4 מיליון ערבים, המהווים כ־35% מכלל האוכלוסיה. הריבוי הטבעי של אוכלוסיה זו עולה פי שתיים על הריבוי הטיבעי של הישראלים, והעלייה היהודית סותמת את הפער השוטף אך בקושי.

המצב החדש איפשר רק שני פיתרונות מעשיים: החזרת השטחים, לשם שמירה על הצביון היהודי והדמוקרטי של ישראל — או החזקת השטחים, תוך שלילת כל הזכויות הלאומיות והאזרחיות מתושביהם.

הפיתרון השני מחייב התיישבות יהודית תוך נישול הערבים, שילטון בלתי־דמוקרטי כלפיהם, והפיכתם לשיכבה של חוטבי עצים ושואבי מים — גיבעונים בספר יהושע חדש.

זהו, למעשה, הפיתרון הקולוניאלי.

נדודיו של בן־גוריון

ב שנת תשל"ב נפלה ההכרעה — סופית או זמנית — לטובת פיתרון קולוניאלי זה.

מרתקת במייוחד, על רקע זה, היתה הכרעתו האישית של אדם שעיצב, או לפחות סימל, את דמות המדינה בשנותיה הראשונות: דויד בן־גוריון.

במשך חמש שנים התנגד בן־גוריון לפיתרון הקולוניאלי, דרש את החזרת כל השטחים, מילבד ירושלים, ומשום־מה גם רמת־הגולן, במיסגרת של שלום.

לשונות רעות טענו, כי היו לכך סיבות אישיות. בן־גוריון לא יכול היה לסבול שיורשו, שהוא בז לו, יחזיק בשטחים שהוא עצמו החזירם בתום מיבצע־סיני. הוא לא יכול היה להשלים עם המחשבה ששני עסקנים עלובים (בעיניו), לוי אשכול וגולדה מאיר, ייכנסו להיסטוריה כמייסדי המלכות השלישית, אחרי שהוא מסר להם ישראל קטנה.

אולם נימות אישיות אלה — אם היו קיימות — היו בוודאי פחות חשובות מאשר התנגדותו של בן־גוריון למדינה דו־לאומית בלתי־דמוקרטית, עם כל הסכנות הדמוגראפיות והאנטי־דמוקרטיות הכרוכות בה.

בסוף תשל"ב שינה בן־גוריון לפתע את עמדתו, הצטרף פומבית למטיף הקיצוני ביותר לישראל קולוניאלית: עזר וייצמן. לדבריו, עשה זאת בהשפעת משה דיין.

לא רק התפנית עצמה, אלא גם ההנמקה, היתה אופיינית. בן־גוריון ראה את ההתנחלות החדשה בסיני, שקמה תוך נישול ברוטאלי של האוכלוסיה המקומית, וקבע: מכיוון שיש התנחלות יהודית, אי־אפשר להחזיר.

יעד ההתנחלות ניצח את כל החששות. בן־גוריון אימץ לעצמו את המישוואה שאינה ניתנת לשינוי:

מדינה יהודית + התנחלות בכל הארץ = מדינה קיזוניאלית.

מלכות מחפשת מלכה

ב דודיו הרעיוניים של דויד בן־גוריון מראים עד כמה חזק התהליך מן האנשים המעורבים בו.

לא האנשים מכוונים את התהליך. התהליך מכוון את האנשים. המנהיגים דומים לנהג של קטר, שנדמה לו כי הוא מכוון את הרכבת. אך הוא יכול רק להחיש או לעכב את מהלכה. הכיוון עצמו נקבע על־ידי המפיזה.

המסילה שעליה נעו התהליכים של מדינת־ישראל בשנת תשל"ב היתה מורכבת משני היעדים שנקבעו זה מכבר.

איזו רצה מישהו להוכיח זאת, לא יכול היה לבחור לעצמו נפשית מתאימות יותר מאשר ארבעת האנשים, שביחנו עד כה כי ראשי ממשלות ישראל.

רק אחד מהם — בן־גוריון — היה טיפוס מילחמתי. ודווקא הוא היה זקוק לחמש שנים תמימות, עד שנתן את ידו לאישור תוצאות מילחמת ששת־הימים.

השני, משה שרת, חשב את עצמו לאיש־השלום בה"א הידיעה, וערבים רבים קיבלו הערכה־עצמית זו. אולם בימי כהונתו הכריזה ישראל מילחמה על המהפכה הלאומית של גמאל עבדל־נאצר, ביצעה את עסק־הביש המפורסם ואת ההתקפה ההיסטורית על עזה בפברואר 1955, ובכך קבעה סופית את המסילה שהובילה למיבצע־סיני ולמלחמת ששת־הימים.

השלישי, לוי אשכול, היה הטיפוס המושלם של אנטי־גיבור. אך דווקא אותו יעדה ההיסטוריה לתפקיד הגיבור הכובש והמנצח. בתקופת כהונתו נכבשו השטחים, ונקבעה המדיניות המחוכמת של דחיית ההכרעות כדי לאפשר את החזקתם לצמיתות.

הרביעית היא גולדה מאיר, הטיפוס המושלם של אידיש מאמע, עסקנית מועצת־הפועלות, המורה הסוציאליסטית ממילווקי. איש לא היה חושב אותה לדמות המושלמת של מושלת קולוניאלית.

אולם מיכות ישראל השישית היתה זקוקה למלכה. המיקרה העיוור — עיד מיקרה — שם את הכתר על ראשה של גולדה מאיר.

בשנת תשל"ב היא התאימה את עצמה בצורה מושלמת לתפקיד. כאילו נולדה בשבילו.

עד כן הפכה לאשת־השנה.

MENNEN

שינה את סגנון החיים של הגברים בכל רחבי אמריקה.

"MENNEN" שינה את סגנון החיים של הגברים באמריקה.

מוצרי חברת הענק האמריקאית "MENNEN", שהגיעו לישראל, ישנו גם את סגנון החיים שלך, ואת הרגשתך.

- "MENNEN SKIN BRACER"

ה"AFTER SHAVE" בבקבוק הירוק מיוצר במעבדות "MENNEN" מחומרים ומרכיבים שונים, ביניהם צמח המנטול הברזילאי המעניק לעורך רעננות וזוהר; צמחים ועשבים בעלי תכונות מרפא, המרגיעים חתכים ושריטות; ותמציות מיוחדות המרככות את העור ומעניקות לך ניחוח גברי נעים.

ה"אפטר שייב" של "MENNEN" יוצר תחושה של רעננות ונקיון שתלווה אותך שעות ארוכות.

"MENNEN" מציע לך גם קצף גילוח ומשחת גילוח מעולים.

מוצרים אלה שינו את סגנון חייהם של הגברים באמריקה. עתה הגיע תורך.

עכשיו הגיע תורך.

MENNEN

לנו הגברים!

מלכת המיטבח

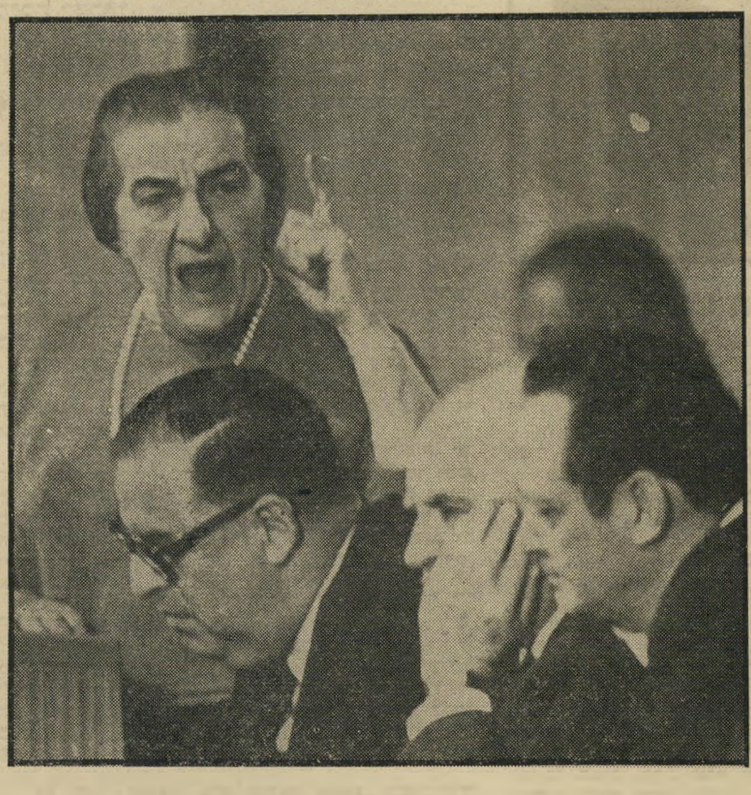

גולדה במילווקי: כל הגויים הם קוזאקים — גולדה בירושלים: כל העם גן־ילדים

ימים מעטים לפני שהגיעה אל כס ראש־הממשלה, נערך סקר דעת־קהל על המועמדים לרשת את לוי אשכול. הוזכרו מועמדים רבים.

פחות מאחוז אחד מן הנשאלים בחרו בגולדה מאיר.

גולדה היתה אז אחד האישים הפחות־פופולאריים ב־ישראל. היא עוררה התנגדות, הסתייגות, ואפילו שינאה.

זכרו אותה כמוכירת־המיפלגה הקנאית, שהתנגדה לצירופו של משה דיין לממשלה בימי החרדה ערב מילחמת ששת־הימים, בטענה ש„אנחנו לא צריכים שות־פים לגיבחון." המעריצות של דיין, „גשות וינדזור העליזות", הפגינו אז תחת חלון מישרדה בזעם, נופפו סיסמות משמיצות.

בחלל עוד ניסרה הגדרתו הארסית של דויד בן־גוריון: „גולדה יודעת לעשות רק דבר אחד — לשנוא!"

בבוא היום, נבחרה גולדה מאיר על־ידי עסקני מיפלג־תה לראש־הממשלה, בגלל סיבה אחת ויחידה: הם לא יכלו להסכים ביניהם על שום מועמד אחר. המחנות של משה דיין, יגאל אלון ופינחס ספיר ניטרלו זה את זה. גולדה, שהיתה אז בת 69 וחולה כרונית, נראתה כמוע־מדת־פשרה מתאימה לשנה־שנתיים, עד שיוכרע המאבק בין יורשי־העצר האמיתיים.

כמה שבועות אחרי כניסתה לתפקידה, נערך שוב סקר של דעת־הקהל. 82% מן הנש־אלים תמכו בגולדה מאיר. כמעט בין לילה הפכה לגיבורת העם.

אז נמשך מסע־הניצחון האישי של גולדה. עסקנית־המיפלגה השנואה הפכה לחביבת ישראל, לדמות בינלאו־מית מוכרת. אחרי שעברה על פני היורשים הצעירים, בעלי הכאריזמה והחן הצברי, היא גימדה אותם כליל.

לפני 200 שנה השתלטה נסיכה גרמנית קטנה ובלתי־אהודה על רוסיה, גימדה את כל סביבתה, הפכה את הנסיכים והארכי־דוכסים רבי־העוצמה לנערי־חצר, עשתה במלכה כבתוך שלה. בישראל הקטנה חזרה הנערה מקייב על מיבצע זה של יקטרינה הגדולה.

בסוף תשל"ב שלטה גולדה בישראל שיל־טון זיל־מצרים. איש לא העז להתנגד לה, להמרות את פיה, לשנות את דעתה. כל דבר שניתי במחלוקת בצמרת, גדול או קטן, חתך במי־נוי שרי־המישפטים ומיה בקביעת התעריפים של „אגד", הובא אליה להכרעה אישית.

המיטבח של גולדה הפך חצר־המלכות.

שילטון אוטוקראטי זה לא היה מבוסס על שום עמדת־כוח עצמאית. גולדה לא התבססה על צבא של עסקני־מגנגון, החבים לה חוב אישי, כמו פינחס ספיר. לא היתה לה דוכסות אישית, כמו הקיבוץ המאוחד של יגאל אלון. לא היה לה חבר־נאמנים מוכה־כאריזמה, כמו משה דיין.

כוחה התבסס כל כולו על אישיותה.

האידיש מאמע של כולם

מה מקורה של תופעה מוזרה זו?

ההסבר הפשטני, והנכון כשלעצמו, הוא שהציבור הישראלי הפך לקהל של צופי־טל־וויזיה, ציבור של צרכנים פוליטיים, המופעל באמצעות סיסמות כמו „העם החליט — קפה עלית", או „מקיר אל קיר — גולדה מאיר".

ציבור זה מתייחס אל כל בעל־תפקיד — שר, ראש־עיר או תופס־כלבים — כאל המועמד הטבעי והיחידי לתפקיד המסויים שהוא ממלא. הוא רוצה בגולדה במקומה של גולדה, בדיין במקומו של דיין (ולא במקום אחר), במאיר וילנר במקומו של מאיר וילנר. בסקר מעניין, בסוף תשל"ב, הגיע יחס זה גם לשליטים זרים. הרוב העצום של הנשאלים בישראל הביעו את דעתם שהנשיא ניכסון צריך להישאר נשיא ארצות־הברית.

אילו נשאל, היה רוב זה מכיע דיעה דומה על הנסיך של ליכטנשטיין ועל המיקאדו של יפאן.

אולם הסבר פשוט זה אינו מסביר את התופעה ששמה גולדה מאיר. יש סיבות הרבה יותר עמוקות לכך שהעם אימץ אותה אל ליבו במהירות ובלהט, ברגע שהיא דיברה אליו מעל כס־המלוכה.

גולדה מאיר היא האידישע מאמע, האמא של כל אחד, השליטה בבית היהודי, שבו שרר תמיד מעין „מאטריארכאט בתיי־רשמי. ברגע שהעם הרגיש שהתייצבה בראשו אם שתל־טנית, האומרת לו מה טוב בשבילו והמחניקה באיבו כל נסיון של עצמאות מצידו, האמא של פורטנוי, הוא הרגיש את עצמו „כמו בבית", במהדורה היהודית המיוחדת של תסביך אדי־פוס קולקטיבי.

אולם גם זה אינו ההסבר העיקרי.

יש לגולדה מאיר כישרון עילאי לנגן על מיתרים החבויים בציבור של כל יהודי. פסוק מפיה מעורר הד מיידי במיליוני לבבות יהודיים.

שום כושר ריטורי אינו משיג מטרה זו. גולדה היא ההיפך מנואמת. היא דוברת עברית משובשת, אנגלית וולגארית. רוסית פגומה, כל זה במיבטא קלוקל, רק באידיש היא שולטת ממש.

דבריה נעדרים כל תוכן אינטלקטואלי שהוא, כל זכר למחשבה עצמאית. נראה כי בחמישים השנים האחרונות לא קראה ספר. ההשכלה שלה — בית־ספר תיכון בעיר־שדה אמריקאית, בתוספת סמינר למורים — היא מינימ־לית.

פסוק שייוחס בתשל"ב למשה דיין אמר: „יש לגולדה אוצר מילים המוגבל ל־200 מילה, שעליהן היא חוזרת שוב ושוב, בגלל האמונה המשונה שהן מתקבלות יפה על־ידי הציבור."

אם אמנם אמר דיין פסוק זה, הרי הוא — כמו רבים אחרים — אינו מבין את כוחה הסמוי של התופעה הקרויה גולדה מאיר.

אין היא זקוקה לאוצר־מילים מבריק, לפעלולים ריטו־ריים, למיטען אינטלקטואלי, לכושר מחשבתי. להיפך, כל אלה רק היו מפריעים לה.

מה שיש לה הוא הקשר הכיתי־אמצעי עם הרגשות העמוקים ביותר בתת־ההכרה היהו־דית, כתת־הכרתו של כל יהודי ויהודי. היא מנגנת על המיתרים האלה כאוות־נפשה — לא כמו וירטואוז שלמד שנים ארוכות בקונסר־בטוריון, אלא כזמר־עם פרימיטיבי שלא למד תווים מעולם, אך המסוגל להרטיט את לב שומעיו.

זמרת־עם גאונית

זה, המקשיבים לדברי גולדה מאיר בכנסת או בוויכוח פומבי, אינם מסוגלים להבין את מהותו של כישרון מייוחד זה. הם שומעים את תשובתה המגומגמת של גולדה על טענה מוחצת שהוטחה בפניה, ואומרים: „אבל היא לא אמרה כלום! היא בכלל לא ענתה לטענה! היא רק זרקה כמה דברים באנאליים!"

הם לא תפסו שבדברים באנאליים אלה, בשפה משוכשת, קברה גולדה מאיר את יריבה בעיני כל יהודי.

כך, למשל, הקשיבה גולדה בסבלנות ליריב שטען

איש השנה חשל ב

(המשך מעמוד 15)

שממשלתה נכשלה במערכות ההסברה שלה בחו"ל. ולראייה: היא איבדה את אהדת מיטב הידידים בעולם.

תשובתה של גולדה: כל הגויים שונאים את ישראל. העולם כולו עמד מנגד כאשר נרצחו שישה מיליון יהודים.

מה הקשר? אין קשר. לפחות, אין קשר פורמלי בין השאלה והתשובה. אולם לגבי המאזין היהודי, יש קשר. פסוקיה של גולדה עוררו בו נימות עמוקות. כל העולם שונא יהודים. אם היו לישראל ידידים, הם לא היו אלא שונאים מסווים.

אם חדלו להיות ידידים, זה רק מיכיח שההנחה הבסיסית היתה נכונה. העולם כולו נגדנו.

בוויכוח אחר טען מישהו שגולדה מנהלת מדיניות המבוססת את ישראל בעולם.

תשובתה של גולדה: העולם אינו יכול לסבול יהודים מנצחים. העולם רוצה לרחם על היהודים. אם נפסיד במילחמה, כל העולם יהיה בעדנו.

המסקנה המתבקשת: ביידוד ישראל אינו כישלון, אלא הישג כביר. שהרי זה מוכיח שישראל מנצחת, שהיא חזקה וגאה.

מי שרוצה בכך שישראל תרכיש אהדה, מציע למעשה להשמיד את ישראל.

בוויכוח על פרשת אן שלים, האשה הסקוטית ש־נישאה לקצין ישראלי ושסירבה להתגייר, פתחה גולדה את נאומה בתיאור נלהב של היהודים בכל הדורות, שסירבו להמיר את דתם ומתו על קידוש השם. זה מוכיח את הצורך לשמור על ייחודנו הדתי־לאומי. והנה, מה דורשים מאן שלים? בסך הכל שתביא קורבן קטן, ותעבור תהליך של גיור. האם זו דרישה גדולה מדי?

כאשר תורגם הנאום לעיתונאי אמריקאי נודע, תפס בראשו בייאוש: „איזו אשה! איזה חוסר־הגיון מוחלט! איך היא יכולה להעלות על נס את היהודים, שהעדיפו את המוות על המרת דתם — ובאותו נאום עצמו לטעון שהמרת דתה של הגברת שליט הוא עניין של מה בכך?"

אותו עיתונאי לא יכול היה להבין שבשביל גולדה מאיר, ובעיני מאזיניה היהודיים, אין בכך כל סתירה. אצל יהודי, הנאמנות לדת אבותיו היא מיצווה קדושה. אצל גוייה, הסירוב להמיר את דתה הוא סתם עקשנות נלוזה, סימן חשוד לאנטי־שמיות חבויה.

הגיון? אין הגיון. איזו היה יגודה מאיר קורטוב של הגיון, היא זא היתה בסוף תשי"ב מלכת ישראל.

איך חטפו את סבא

ל המאמינים שגולדה היא דמאגוגית בחסד, מדי־נאית מתוחכמת המשתמשת בטכסיסים פרימיטיביים כדי להשיג את מטרתה.

אין דבר הרחוק יותר מן המציאות.

גולדה מאיר מסוגלת לדבר כך, לנגן על מיתרי ליבם של יהודים ניצולי־שואה, להגיע אל הרבדים העמוקים ביותר של זיכרונות הגטו — מפני שכל אותם רבדים קיימים וחיים בליבה שלה.

עד כמה שקשה להאמין בכך: גולדה מאיר מאמינה לכך מילה שהיא אומרת. ככל שדבריה הם פחות הגיוניים, יותר פרימיטיביים — כך הם כנים ואמיתיים יותר.

כי גולדה מאיר היא בת הגטו. בגטו עוצב עולמה הנפשי. השנים החשובות ביותר בחיי כל אדם — שמונה השנים הראשונות — עברו על גולדה בבית סיפוסי של הגטו היהודי.

אביה היה בעל־מלאכה בפינסק, עיר ביילורוסית, ש־היתה שייכת אז לממלכת הצאר, שעברה לאחר מכן לפולין, ושחזרה ביניתיים לברית־המועצות. בשנות ההיס־טוריה הארוכה שלה עברה פינסק פעמים רבות מיד ליד. היתה שייכת לאוקראינים, לליטאים, לרוסים, למונגולים ולפולנים. היא היתה במוקד המילחמות של מיזרח־אירופה.

הכובשים התחלפו. הקורבנות היו תמיד ה־יהודים.

אביה, הגבר העני מפינסק, שכל השכלתו באה לו מלימוד בישיבה של סלונים, נדד עם אשתו ובתו שיינה לקייב, בירת אוקראינה הסמוכה, כדי להרוויח את לחמו שם. הוא הכין רהיטים לבתי־הספר, אך „לא רצו לקבל ממנו את הרהיטים, ואז נשארנו שקועים בחובות, בלי פרוטה למחייה. אבא היה אומר (שלא קיבלו את רהיטיו) מתוך אנטי־שמיות."

זה היה המצב ב־3 במאי 1898, כשגולדה מאבויץ בקייב. האנטי־שמיות האמי־תית והמרומה ריחפו על ראשה מרגע לידתה. קל היה להסביר בה את כל הכישלונות, לרי־אות בה את שורש כל מוראות החיים.

כך עשו בני מיעוטים מדוכאים בכל הדורות, וליהו־דים היתה בוודאי סיבה יותר טובה לכך מאשר לרבים אחרים.

גולדה מאבויץ ספגה את אווירת הפוגרום הפר־מננטי יחד עם חלב האם. אם לשפוט לפי זיכרונותיה שלה, הרי סיפורים על האנטי־שמיות היו הרשמים ה־ראשונים שלה בחיים. נדמה כי בדמיונה הילדותי הת־ערבבו סיפורים אמיתיים ואגדות.

כך, למשל, היא מספרת כיום כי סבה, אותו לא הכירה מעולם, היה אחד מן ה„חטופים" שמילאו תפקיד כה מרכזי בספרות־היגון היהודית. מספרת גולדה:

„הוא נילקח מביתו בהיותו בן 13, ו־13 שנים שירת בצבא הרוסי, אף ניסו לאלץ אותו להמיר את דתו, גם על־ידי עינויים גופניים. שעות על שעות היה עליו לכרוע ברך על אפונים יבשות, שהיו מפוזרות על ה־ריצפה — אבל הוא לא נכנע. כנראה היה איש דתי מאוד. כל שנות שירותו בצבא — שלוש־עשרה שנים! — לא בא אוכל מבושל אל פיו, כדי שלא ייכשל באכילת טריפה. ואחרי שנשתחרר — כך סיפר אבי — חשש שמא בכל זאת חטא, אפילו בלא־יודעין, ולכן ישן שנים רבות על ספסל בבית־הכנסת, כשאבן משמשת לו במקום כר, כדי לכפר על חטאיו."

סיפור זה נושא את כל הסממנים של סי־פור מן הסוג שנחגו הורים יהודיים בגטו לי־ספר לידידיהם, למטרות חינוכיות. אבל בדמיו־נה של גולדה נשתמר כסיפור אמיתי על סבא אמיתי, והיא חזרה עליו בכל הרצינות כעבור שבעים שנה.

הפוגרום שלא היה

ג פוגרים אינו חסר בעולם זיכרונותיה של גולדה. אמנם לא ראתה מעולם פוגרום ממש. אבל אין זה חשוב. פוגרום מדומיין משפיע לא פחות מפוגרום אמיתי.

וכך היא מספרת, בצורה פלאסטית: „(פשטה) שמו־עה על פוגרום שיתחולל בקייב. גרנו בקומה הראשונה. אני זוכרת שעמדתי בכניסה, על המדרגות שהוליכו ל־קומה השניה, אל דירת השכן, יחד עם בת השכן, וראיתי

גולדה כילדה: ללא דייסה

איך אבי ואביה מנסים לבצר את הכניסה לבית בהצמדת קרשים לדלת. למזלנו לא היה אז פוגרום, אבל את ה־אווירה של טרם פוגרום לא שכחתי."

זה קרה — אם קרה — לפני שגולדה היתה בת 5 — בעיר שממנה אינה זוכרת אפילו את צורת ביתה.

כשהיתה בת 5, חזרה המישפחה מוכת־הרעב לפינסק. **היא גרה לייד תחנת־המישטרה.** „היינו שומעים את צע־קות האימים של הבחורים והבחורות שהיו עצורים שם בגלל פעילותם הבלתי־לגאלית, היו מכים אותם שם מכות־רצח." **ועוד זיכרון מפינסק:** באותם ימים נכנסה יחידה של קוזאקים לפינסק. הם היו דוהרים על סוסיהם ברחובות העיר, וכל מי שנקרה על דרכם, נדרס. הם אף היו מכים באכזריות כל בחור ובחורה שנתקלו בהם."

תמונה הנראית קצת מוגזמת. אך שנחרתה בלב הילדים. כעבור שנים, כאשר כבר היתה המישפחה בארצות־ה־ברית, ראתה אחותה הקטנה של גולדה שוטרים רכובים בראש תהלוכת פועלים. היא פרצה בצעקות „אמא! ה־קוזאקים באים!", נפלה למישכב והיתה חולה שבועות.

זהו עולם הילדות של גולדה — לא זיכרונות ממש עם כל הטוב והרע, אלא זיכרונות מזוקקים, מעובדים, מכוונים כולם בכיוון אחד: „מה הם הזיכרונות שנשאתי עמי (מרוסיה)? זכר הקוזאקים, זכר ליל תשעה באב, זכר הביצות של פינסק, חיי הרעב בקייב, הצעקות מת־חנת־המישטרה..."

זוהי, אולי, אחת העובדות המכריעות של ישראל בפרוש תשל"ג: בראש המדינה החי־זקה ביותר במרחב השמי, המחזיקה בשטחים כבושים עצומים, השולטת ביא־סיוג במיליון וחצי ערבים חסרי־ישע — עומדת אשה ה־חיה בזיכרונות של ערבי־פוגרום, של קוזאקים אכזריים, של מיעוט חסר־מגן.

„העולם כולו נגדנו..."

ב כך מסמלת גולדה מאיר את המדינה כולה. בתת־ההכרה הלאומית שוכנות זו בצד זו שתי תבניות נפשיות: התבנית של הגטו היהודי, המופקר לחסדי קוזאקים ונאצים, שבכל רגע מאיים עליו הגורל של קישינב ואושוויץ — והתבנית של ישראל הכובשת, ה־אדירה, המצפצפת על העולם המתנכר והרוחשת בוז תהומי למאה מיליון ערבים.

שתי תבניות אלה חוזרות ללא הרף בכל ויכוח בישי־ראל, והם המושמעים בפי גולדה בנשימה אחת: „ה־אוייב הזומם להשמידנו" ו„צה"ל יניחיל תבוסה ניצחת לכל שליט ערבי שיפתח במילחמה חסרת־תוחלת."

„כאורה יש כאן פתירה. אך למעשה מש־יימות שתי התבניות זו את זו, ומשמשות לי־חיזופין את אותה המטרה. מפני שהעולם הת־נכר ליהודים ועמר מנגד כאשר נרצחו שישה מיליונים, יש לישראל הזכות לצפצף על דעת העולם. מפני שנהגו ביהודים באכזריות, מותר ליהודים להפעיל „ציונות אכזרית".

אומה חזקה מדורי־דורות, שבעת מילחמות, כמו ברי־טניה, לומדת במשך הזמן את חוכמת ההתאפקות, את התבונה העמוקה של ההגבלה העצמית. אך אומה קטנה, שקפצה בדור אחד את הקפיצה העצומה מרכבות אוש־ויץ לטורי־השיריון של ששת־הימים, חסרה מעצורים פנימיים כאלה.

„העולם כולו נגדנו, אבל לנו לא איכפת!" הוא שורו של עם נידח, שהופקר לגורלו המחי־ריד ע"ידי העולם כולו. כאשר עם זה הפך לפתע אומה צבאית כובשת, קיבל אותו שיר משמעות אחרת לגמרי — הצדקה לכל מעשה.

כמה פעמים פנו מדינאים זרים אל גולדה בשאלות כמו: „אתם היהודים הייתם עם נדרף במשך דורות כה רבים — איך זה אתם אדישים כל־כך לגורל פליטים ערביים? איך זה דווקא אתם סותמים באזרות של בדו־אים ומרעילים תבואות של עובדי־אדמה?" תשובתה של גולדה היתה בכל פעם מוחצת וזועמת, בלשון: „איך אתם מעזים לבוא אלינו בטענות? אתם שתקתם כאשר רצחו שליש מעמנו! אסור לכם בכלל לפתוח פה נגד יהודים!"

בהכרתו או בתת־הכרתו של כל יהודי חיים זיכרו־נות הגטו. צבר בן צבר, שעבר שלוש מילחמות שבהן ניצח צה"ל — הוחדרו בו זיכרונות אלה על־ידי מערכת החינוך, הסיפרות והפולקלור של מדינת ישראל. כל כלי־התיקשורת האדירים במדינה מגויסים כדי לנטוע בו „תודעה יהודית" זו.

גולדה מאיר עצמה, האשה שכל הזיכרו־נות האלה באו לה באופן בלתי־אמצעי, החייה אותם בכל יום של חייה, היא הנציגה האי־דיאלית של הגטו הכבוש, העיירה היהודית שהיתה לאימפריה.

סבתא בשם גולדה

ש מי אדם אינו מכיר את עצמו. אבל כאשר אדם מתאר את עצמו, מגלה עצם התיאור הרבה על תכונותיו.

לא מכבר, כאשר תיארה גולדה את עצמה, היא פת־חה במילים: „מאבא קיבלתי את העקשנות..."

כך מעלה גולדה את „העקשנות" על ראש מעלותיה וסגולותיה.

לפי מילונו של יהודה גור, עקשן הוא אדם „קשה עורף, קשה לב, מתעקש בדעתו ומחזיק בה." אין זו בהכרח תכונה חיובית. אמנם, אם העקשנות צמודה לאידיאלים חיוביים — רדיפת־צדק, שאיפה לחופש, חי־פוש האמת — היא יכולה לשרת מטרה טובה?

אבל כשהעקשנות מופיעה כערך בפני עצ־מן, כאידיאל עצמאי, היא יכולה להיות תכונה שלילית — מקור של צדקנות כלתי־נסבלת.

את העקשנות, כך טוענת גולדה, ירשה מאביה הגבר. הוא מצטייר בכל תיאוריה כשתלטן, עקשן, אדם שלא שינה את דעתו לעולם.

כשהיתה גולדה בת 5, נסע לבדו לארצות־הברית, כדי להרוויח כסף ולחזור לרוסיה. אולם משנסתבכה הבת הבכורה, שיינה, בפעילות ציונית־סוציאליסטית, הזמין האב את המישפחה אליו לאמריקה. הבת שיינה ברחה מהבית, כשרצה לכפות עליה את טעמו בלבוש ובהתנהגות. גולדה ברחה אף היא, כשסירב להרשות לה ללמוד בבית־ספר תיכון. במשך כל השנה שהיתה מחוץ לבית, לא כתב לה האב העקשן אף מילה אחת.

התכונית ברורה ושיגרתית: אב רודן ו־שתלטני, אך אהוב על בתו המעריצה. האגדה הנושנה של אלקטרה. גולדה הקטנה שואפת להיות כאביה הנערץ, הופכת את עקשנותו לאידיאל של חייה, משתדלת להידמות גם ב־חיצוניותה לגבר נחוש־החלטה.

האב היה פועל בעל הכרה, עסק כל חייו בפעילות באגודה המיקצועית. דרכה של הבת אל חיי־הציבור, ה־סוציאליזם והאיגוד המיקצועי חיתה נתונה. דירבנה אותה לכך אחותה הבכירה, אותה הערי־צה — שיינה, שקיימה בביתם בפינסק אסיפות בלתי־חוקיות של „ה־תנועה", כשגולדה הקטנה מתחבאה מעל לתנור ומק־שיבה ברטט, ואילו האם אחוות־הפחד שומרת ברחוב פן יופיע שוטר־המקוף הרוסי, שגולדה זוכרת את שמו כעבור 70 שנה — לסוק.

בצד ההשפעה האבהית המכרעת, היתה גולדה הקט־נה מושפעת מנשים. אי־שם ברקע מופיעה סבתא בשם גולדה, סמל המאטריארכאט. „ובמישפחתנו לא החליטו שום החלטה ולא עשו דבר בלי להיוועץ בה תחילה. ...עד כמה ששמעתי, יש דימיון מפתיע ביני ובין סבתא זקנה זו."

האם היתה מפוכחת יותר מהאב, והיא ניהלה את העסקים. אך גם היא היתה בעלת־אופי.

הצורה בה נישאה לאביה של גולדה היתה בלתי־רגילה בימים ההם: היא ראתה ברחוב בחור צעיר שבא העירה להתגייס לצבא, התאהבה בו והחליטה ב־עצמה להתחתן עימו. זוג חתורים שר זמירות־שבת עד

גיל מופלג, שמר על אווירה דתית, או „מסורתית", ב־בית. בבית דיברו תמיד אידיש.

ברבות הימים הפכה גולדה אתיאיסטית, כאופנת הימים ההם, היתה עסקנית במיפלגה שהיתה אנטי־דתית מובהקת. אולם היתה זאת רק תחפושת אופנתית. למו כימעט כל בני דורה, חזרה ברבות הימים לכור־מחצבתה ה־דתי, המחופש כ„מסורתי".

כאשר אנשים כמו גולדה, יעקוב־שימשון שפירא וזלמן שז"ר מנהיגים בישראל חוקי כפייה דתית ומטי־פים נגד הפרדת דת מן המדינה, אין הם משרתים רק קונויות עם מיפלגות דתיות, מתוך גרונם מדברים זיכ־רונות־ילדות המתגברים לעת זיקנה, האידיליה של ערב־שבת בעיירה, ליל הסדר.

גולדה עצמה למדה, כמיזווקי, בתלמוד־תורה, והכפיים של השכלתה המצומצמת הוא יהודי־דתי.

קפיצה מהקומה השניה

א מה של גולדה ילדה ארבעה בנים וארבע בנות — מהם נשארו בחיים, אחרי גיל הילדות, שלוש בנות. גולדה, האמצעית, זוכרת כיצד האם האכילה פעם אותה ואת אחותה הקטנה, נתנה לכל אחת צלחת של דייסה. „(אחותי) גמרה את מנתה לפני, ואמא לקחה עוד קצת מן הדייסה שלי, ונתנה לה. אני עדיין זוכרת (כעבור 70 שנה) את הזעזוע שעבר עלי — שהנה לקחו ממני מעדן כזה, שאני מקבלת אותו לעיתים רחוקות כל־כך."

זה היה בקייב. במילווקי השתפר המצב. האם פתחה חנות למאכלי־חלב, והמישפחה גרה מעל לחנות. גולדה הקטנה נאלצה בבקרים לטפל בקונים, שעה שהאם התי־רוצצה בשוק לקנות סחורה. היא שנאה עיסוק זה — מה שגם שבגללו איחרה באופן קבוע לבית־הספר.

האם רצתה שגולדה תהיה פקידה, ותמצא שידוך טוב. אולם גולדה החליטה עוד בכיתה ב' להיות למורה.

כשסירבו ההורים להרשות לה ללכת לבית־ספר תיכון, ארזה את בגדיה המעטים בחבילה, קפצה מחלון הקומה השניה וברחה אל אחותה, שגרה בעיר אחרת. רק כעבור שנה וחצי נכנע האב העקשן וביקש אותה לשוב — וכך הותר לגולדה ללכת לבית־הספר התיכון, ולאחר מכן לסמינר למורים.

תמונותיה מאותה תקופה מראות בחורה חמורת־סנים, גבוית בהופעתה, אך לא מכוערת.

בספר־המחזור של שנת 1916 נרשמה גולדה מאבו־בית, „חברת מועדון לינקולן ומועדון למדע" של בית־הספר, כשמתחת לתמונתה המובאה הפיוטית הבאה: „הסובבים אותה / ממנה ילמדו דרכי הכבוד המושלם."

עוד לפני זה, בגיל 15, הכירה את האיש ששמו נודע בגללה בעולם: מאירסון. זוהי הדמות הנעלמת בכל זיכ־רונותיה של גולדה. היא אומרת עליו, באדיבות, ש„היה פחות אישיות והרבה יותר אדם לעצמו, עם חוג של ידידים והערכה לאמנות, למוסיקה, לספרות, למחשבה רצינית... תמיד אהיה אסירת־תודה לו על הרבה דברים שלא קיבלתי אותם בבית והוא־הוא שנתן לי אותם."

אולם בעל עדיין זה, שנשא — כרבים מסי־גו — אשה שתלטנית, השפיע עליה לאין שיי־עור פחות מאשר האב „העקשן" והרודן. גור־דה מזכירה אותו רק כאקראי.

ההורים עלו ארצה חמש שנים אחרי גולדה. בנו בית בהרצליה ג', ושמרו בו עד הסוף על אווירה מסורתית.

ברחש, ערבים ומלריה

ע יד בהיותה בגימנסיה הצטרפה גולדה „למפל־גה". מיפלגתה של גולדה היתה תמיד „המיפלגה", עם הדגש על ה"א הידיעה, אף ששמה השתנה מפעם ל־פעם. כאשר הצטרפה אליה, בהשפעת אחותה הגדולה, נקראה „פועלי ציון". למענה נאמה ברחובות מילווקי.

כבר אז לא חסרה לה לשון חריפה — תכו־נתה הבוטטת כל חייה. כאשר הודיעה לאביה שהיא עומדת לנאום מעל שולחן בפינת־רחוב, הוא נשבע שיתפוס אותה בצמתה ויוריד או־תה ככוח. אך כאשר ניגש האב ושמע את בתו, מלא לבו גאווה.

גולדה הגיעה לארץ עם בעלה, אחותה ופטיפון מו־דרני נדיר, באוניה רעועה, ב־14 ביולי 1921 — עשרה שבועות אחרי יום־הולדתה ה־23. היא גרה בשכונת נווה־צדק, בקצה רחוב ליליינבלום, שילמה שכר־דירה עצום של 5 לא"י לחודש (סכום השווה ל־500 ל"י כיום) וניגנה לשכנים תקליטים על הפטיפון שלה, בעודה ממתינה ל־קבלתה לקבוצת מרחביה.

פרשת חיי־הקיבוץ של גולדה מאירסון לוטה בערפל מוזר. פעמיים סירבו 30 חברי־הקבוצה לקבלה, ורק ב־הצבעה השלישית נתקבלה. גולדה מייחסת הסתייגות זו מאישיותה למוצאה האמריקאי.

גם הסיבות שבגללן נאלצה לעזוב, כעבור שלוש שנים, לוטות ערפל — פעם טענה ש־היו אלה „סיבות מישפחתיות", ופעם אחרת שהיו „כך מיני סיבות".

ברור שכבר אז נהגה גולדה להיות „צודקת" ו„מזו־עזעת" לעיתים תכופות. היא הכריחה את המיטבח להי־גיש לחברים דג־מלוח מקולף, למורת רוח הבחורות ה־אחרות, שלא אהבו לקלף. היא הקפידה לנהץ את בג־דיה. שוב למורת רוח הבנות, שוויתרו על הגיהוץ המ־פרך. היא הכריחה את החברים להחליף את ספלי ה־אמאייל החלודים. ואף טיפסה על הסולם התלול של מיגדל־המים, לתדהמת החברים והחברות כאחד.

בן־גוריון, שכא לארץ 16 שנים לפניה, נד־הם ונגעל ביום הראשון מן השפה העליבת והריחות הערביים, כהם נתקל עם רדתו מן האוניה ביפו. גולדה מאיר התעלמה מן הער־בים בכלל, ראתה בהם חלק מן הנוף — מטי־רידים פחות מן המלריה, וכהרכבה פחות מן הברחש — אך שייכים לאותו סוג.

„הדבר היחידי שהביא אותי לכלל ייאוש היה הבר־חש. מרחביה נמצאה בין שני כפרים ערביים ומזמן לזמן היו יורים עלינו — אבל האמנתי שיבוא זמן ונחייה איתם בשלום. במרחביה היתה מלריה, וגם אני חליתי במלריה ושכבתי בבית־החולים, אבל האמנתי שיבוא יום ולא יהיו ביצות ולא תהיה מלריה. אבל הזבובונים ה־אלה — האם יבוא להם סוף?"

זאת היתה טעותה של גולדה. הייתושים נעלמו. הברחש כימעט נעלם. אבל הערבים לא נעלמו — ו־50 שנה אחרי שהצטרפה לקבו־צת מרחביה התייחסה אליהם גולדה באותה אי־הבנה מוטאלית, כאותה התעלמות גמורה, כפי שעשתה אז.

שור בחנות חרסינה

כ שעזבה את מרחביה „מכל סיבות", לא הלכה גולדה מאירסון להוראה. **אכן, נדמה שלא עבדה אף יום אחד במיקצוע זה — אף שנהגה כל חייה כמורה או כגננת, בייחסה לזולת.**

גולדה הלכה לעסקנות — המיקצוע היחידי בו עסקה כל חייה. היא עברה את הדרך הקלאסית של עסקן מפא"י — שנתים עבדה בהנהלת סולל־בונה, משם עב־רה למועצת־הפועלות ולוועד־הפועל של ההסתדרות, מ־שם לוועד־הפועל הציוני ולוועד הלאומי. כשנאסרו מנ־היגי היישוב ונכלאו בלטרון, מילאה את מקומו של משה שרת כראש המחלקה המדינית של הסוכנות — מישרד־החוץ של המדינה־בדרך.

עם קום המדינה, היתה גולדה שייכת לגאראנטורה השנייה של מנהיגות מפא"י, בדרגה אחת עם לוי אשכול, מרדכי נמיר ודומיהם. בחיפזון הראשון של איוש עמ־דות־המפתח של המנגנון הממלכתי החדש, נשלחה כ־שגרירת ישראל במוסקבה, אולי מפני שגולדה ברוסית וידעה רוסית.

היה זה בשיא ירח־הדבש הסובייטי—ישראלי. ברית־המועצות היתה המדינה הראשונה בעולם שהכירה דה־יורה בישראל, מייד עם הכרזת המדינה. נשק קומו־ניסטי — מרובים ומיקלעים ועד מטוסים — זרם לישי־ראל. הכרזתו המפורסמת של אנדריי גרומיקו באו"ם, שהיתה מנוסחת בסיגנון ציוני בולט, ביטאה את התפ־נית המדהימה של סטאלין לטובת ישראל.

יחסים אלה היו עדיינים מאין כמוהם. ברית־המועצות היתה מעוניינת להוציא את הבריטים מארץ־ישראל, לב־סס כאן מדינה ידידותית. אולם סטאלין היה גם מודע לרגשות העמוקים שהמדינה החדשה עשוייה לעורר ב־קרב מיליוני היהודים בברית־המועצות עצמה.

לתוך מצב עדין זה פרצה גולדה מאיר כמו שור לתוך חנות של כלי־חרסינה. בסך הכל שהתה כמוסקבה ארבעה חודשים — מסוף אוגוסט 1948 עד ינואר 1949. זמן קצרצר זה הספיק כדי להרוס כימעט ללא־תקנה את יח־סי ישראל—ברית־המועצות — ולעורר מחדש את התנועה הציונית בארץ הסובייטים.

גולדה היתה, אולי, האדם האחרון שיכול היה לקשור יחסים טובים עם שליטי מוסקבה. כפי שהודתה לא פעם, השאירו בה שמונה שנות־חייה הראשונות ברוסיה זיכ־רונות זוועתיים בילבד. השגרירה הראשונה לבריית־ה־מועצות שנאה בעומק ליבה גם את רוסיה וגם את ה־מישטר הסובייטי.

היא ראתה את עצמה מלכתחילה כשגרירת ישראל ליהדות ברית־המועצות. ביקוריה ההפגנתיים בבית־הכנ־סת של מוסקבה עוררו סצינות של התלהבות המונית, שצולמו ופורסמו ברחבי העולם. במישרדו של הרודן ה־זקן בקרמלין נידלק אור אדום. הוא החליט, כנראה, שהסכנה הפנימית של התעוררות הציונות בבריה"מ עולה בחומרתה על כל שיקול סובייטי אחר כלפי ישראל.

בתפקיד זה כבר הראתה גולדה את כי סגולותיה המיוחדות כמדינאית: אי־היכולת הטוטאלית להבין זרים ולנהל עימם מישחק פוליטי, בצד הכישרון העילאי לנגן על מית־רי־לבם של יהודים.

קטרינה הגדולה

ב ינואר 1949, אחרי הבחירות לכנסת הראשונה, החזיר בן־גוריון את גולדה ארצה, מסר לידיה את מישרד־העבודה. יתכן שהשפיע גם החשש שגולדה עלו־לה לגרום לשואה בייחסי תל־אביב—מוסקבה.

ב־1956 הפכה בן־גוריון לשרת־החוץ. כך עיד־דה להעמיד פנים של רודף־שלום השאיר את משה שרת על כנו. אך כאשר החליט להתחבר עם שני מישטרים קוטוניאליים, צרפת ובריי־טניה, כדי לתקוף את מצרים — חיפש שר־חוץ נוקשה לגישה החדשה. ערב מיבצע־סיני זרק את שרת, מינה את גולדה מאיר.

בתפקיד זה לא הבריקה גולדה, ולא לכדה את אהדת הציבור הישראלי. התפקיד, הצטמצם כולו בקיום מג־עים עם הגויים, לא איפשר לה להפעיל כראוי את כיש־רונה הגדול ביותר.

לשגרירים הזרים השמיעה את אותם ה־נאומים שהרטיטו את ליבות היהודים. אולם הדיפלומטים הגויים הגיבו אחרת. הם ראו בה אשה צדקנית, מתחסדת, א־פוליטית, רדודה ונקשה. הם לא סבלו אותה.

לבן־גוריון עצמו היתה סיבה טובה להתחרט על הכ־נסת אשה זו לצמרת הממשלה. כי גולדה מאיר מילאה את התפקיד המרכזי בהדחת דויד בן־גוריון ב־1963, כשפחד נערי־החצר הצעירים של בן־גוריון נפל על ה־הנהגה הקשישה. שינאתה הלוהטת של גולדה למשה דיין ולשימעון פרס, עוד מהימים ששניים אלה ניהלו מדי־ניות־חוץ פרטית והתעלמו מקיום שרת־החוץ הרישמית, הפכה שינאה לבן־גוריון עצמו. אחרי הפילוג, ניהלה את המאבק הקשוח ביותר נגד רפ"י.

איזו הקשיב לוי אשכול לעצתה במאי 1967, במקום להקים את ממשלת הליכוד ה־לאומי, היה משה דיין כיום עסקן נשכח בשוי־לי האופוזיציה.

עלייתה לשילטון נראית כצירוף של מיקרים. מיקרה הוא שאשכול נפטר משבץ־לב. מיקרה הוא שיחסי הכו־חות בצמרת היו מאוזנים כפי שהיו, ושלא היה לתפקיד העליון מועמד סביר אחר מקרב מפא"י.

אך כמו למיקרים אחרים, נראה שגם למיקרה זה היה הגיון נסתר.

גולדה ומאירסון: הנועלם

גולדה במרחביה: סיבות

רק עור זה עור !

ב„מרה" מייצרים נעלים רק מעור אמיתי, מעולה ויקר !
כיוון שעור הוא החומר היחידי והטוב ביותר
לנעלים טובות באמת.

מרה
מָרָה

להשיג ב:

תל־אביב
א.מיקולינסקי ובניו
ריזנגוף 127
מיקולינסקי
אלנבי 45
נעלי שרתון
מלון שרתון
ירושלים
אחים פרידמן
יפו 15
פריימן את ב״ן
יפו 45
חיפה
דן־גבריאלי
הרצל 20/18
חולון
ל״די
שוקר 52
רמת־גן
ויוה
ביאליק 46
בת־ים
טופז
בלפור 41
ראשל״צ
א. מ. או.
רופשילד 52
חדרה
אביב
השוויא 49
נתניה
גזית
הרצל 24, ככר ציון
חן
הרצל 14
רחובות
באום
הרצל 70
פתח־תקוה
דורינא
חובבי ציון 15
באר־שבע
טרקלין
הרצל 76
נעלי שיק
קק״ל 85

אימפריה בדרך

ג **וולדה מאיר** חיה בעבר. בעיניה אין ההווה אלא הארכת עבר זה.

אנשי דור־הביניים, הממלאים את ממשלתה, חיים ב־הווה. העבר, השוכן עמוק בתת־הכרתם, מכוון את מע־שיהם, בצורה לא־מודעת.

אולם לגולדה בת ה־74, ולעוזריה בני ה־65 וה־55, יש תכונה אחת משותפת: אין הם חיים בעתיד.

בוודאי, הם דיברו על העתיד. אך תמיד במליצות כלליות, מבעד לצעיף של מישאלות ותיקוות, כמו ש־יהודי דתי מדבר על ימי המשיח.

חוץ מכמה מיפוסים יוצאי־דופן, לא שאל איש בישראל של תשל"ב, במזוא הרצינות, את השאלה העיקרית: מה תהיה דמותה של מדינת ישראל בשנת 1999 — כשבני שנתון 1972 יהיו בני 28?

חזון המלכות השלישית

ב **מידה ששאלות העתיד** בכלל צצו לרגע בלי־בם, גולדה ועוזריה הסתפקו בתמונה כללית.

הם ראו לנגד עיניהם מדינה המשתרעת מתעלת־סואץ עד קוניטרה — לפחות. אם יעזה על דעת הערבים לפתוח עד אז במיל־חמה נוספת, תתרחב המדינה עד סוף המאה עוד יותר. אזי יהיו בה חבלים שיישאו שמות כמו גושן, עמון, מואב, בשן, צידון או ארם.

במדינה זו ישרור להלכה מישטר דמוקראטי — אולם רק לישראלים. האחרים — כשני מיליון נפש — יהיו ברווחה ובאושר, מבלי שיכפו עליהם אזרחות ישראל. הם יהיו אזרחים של מדינות אחרות, וממילא לא יחפצו בייצוג בכנסת הישראלית.

בכל רחבי השטחים המשוחררים יצוצו היאחזויות, קיבוצים, מושבים וקריות. שיכוני־הביטון המרובעים של שכם העילית יכתרו את פיסגת גריזים. יריחו העילית תשקיף לעבר הירדן, ממירפסות מלונות־הענק יביטו התיירים מ־4 כיוונים על הר־הבית, שישתרע לרגליהם.

עלייה גדולה מארצות רבות, וכלכלן רו־סיה, תאזן את מאזני הדמוגראפיה, כך שה־אוכלוסיה הלא־יהודית במדינת־היהודים לא תגיע ל־50%, למרות הריבוי הטבעי העדיף שלה.

צה"ל ישלוט במצב בעזרת פצצות גרעיניות. שום סכנה לא תאיים על המדינה. העולם הערבי לא ישלים כמובן עם המצב להלכה, אבל בהיותו מפולג, כמו תמיד, לא יוכל לעשות דבר, ויתרגל למצב. מה גם שהפער הטכנולוגי בינו ובין ישראל ילך ויגבר.

עד אז יושלם תהליך מיזוג העדות, הסיכסוכים הק־לים בין העדות יהיו נחלת העבר, ומלכות ישראל ה־שלישית תעלה בזוהרה על מלכות דויד וממלכת החש־מונאים — על אפס ועל חמתם של כל הגויים המתנכרים.

פרוסיה ?

ב **פרוש תשל"ב**, לא נראה כימעט ענן באופק, שיכול היה להעיב על מחזה מרהיב זה. רק ענן קטן יחיד הטיל צל כלשהו — החשש שמא תקום במצ־ריים ממשלה פרו־אמריקאית, והנשיא ניכסון — אחרי שייבחר מחדש — יתפתה לעזור לה (ולאינטרסים של הנפט האמריקאי במרחב) על־ידי כפיית שלום והחזרת שטחים.

סיכוי זה נראה רחוק למדי. החזון של מדינה יהו־דית בארץ־ישראל השלמה (בעלת גבולות גמישים, ה־מתרחבים לפי הצורך) נראה מוחשי.

גולדה מאיר, משה דיין וחבריהם האמינו שניתן להגשימו, אם אך תנהג הממשלה בי־זהירות, תימנע מהצהרות כוכבסטיות נוסח בגין, תנקוט בכבסיסים מחוכמים כיפי הער־בים והעולם.

יתכן מאוד שהם צודקים בכך. חמש השנים שחלפו מאז הכיבוש מאשרות, למראית עין, הנחה זו.

השאלה הגדולה לא היתה אם ניתן להגשים את החזון — אלא מה טיבו של החזון עצמו.

האם זהו מצב אידיאלי שיש לשאוף אליו — או לחיפך, חזון־תעתועים שמושך את בע־ליו לתוך מלכודת היסטורית, שלא יהיה ממנה מוצא?

האם זוהי מהדורה חדשה של החזון היהו־די ההיסטורי — או לחיפך, עיוות של רוח היהדות וניגוד חזון ישעיהו?

אחד מהוגי־הדיעות המפוכחים של ישראל אמר ב־סוף תשל"ב שישראל עלולה למכור את נשמתה לשטן. לא היה זה דימוי מופרז.

לפי האגדה האירופית, מכר הדוקטור פאוסט את נישמתו לשטן, תמורת הבטחת השטן לספק לו את כל

ישעיהו (לפי רפאל): חזון יהודי א' | גולדה (עם הנשיא): חזון יהודי ב'

שתהיה שנה טובה יותר עם מצב רוח טוב יותר.

נשר זהב בירה עם מצב רוח

(המשך מעמוד 19)

תענוגות החיים. פאוסט השיג עושר, כוח ואהבה, וברגע היקר ביותר מת. השטן השיג את נשמתו.

אגדה זו התגשמה בהיסטוריה פעמים ללא־ספור. עמים מכרו את נשמתם לאליל הכוח, כבשו שטחים אדירים, הקימו אימפריות — ומתו מאפיסת כוחות או מהתנוונות פנימית. אשור ירדה מן הבמה אחרי פרק קצרצר כעריצת המרחב השמי. ספרד חמסה את זהב העולם החדש, ונרקבה מבפנים. פרוסיה הקיסרה צבא מזהיר והטילה את חיתתה על אירופה, עד שהוקז דמה בשתי מלחמות־עולם.

מה תהיה דמותה האמיתית של האימפריה היהודית, שתקום על פי שיטות „הציונות האכזרית"? מה יהיו סיכוייה להחזיק מעמד, ולהגשים את מטרות הדוגלים בה?

לא היה צורך לחפש את התשובה בכרוך של ברוזה. בשנת תשל"ב ככר היו קיימים הסימפטומים הראשונים של כל המחלות הידועות לפקוד את האימפריה.

אפארטהייד בשעות הלילה

בשנת תשל"ב היו השטחים המוחזקים, מכל הבחינות הכושים לעבוד בערים הגדולות, אך אסור להם לשהות בהן בלילה. בשעות החשיכה הם נכלאים בגטאות מיוחדים. כושים אחרים חיים באזורים הנהנים מאוטונומיה פנימית כלשהי, מבלי שתהיה להם שמץ של עצמאות או חרות. עם שם שבט הבאנטו, מכונים אזורים אלה „באנטוסטאן".

בתשל"ב ערכו כוחות צה"ל והמישטרה מצוד על פועלים ערביים מרצועת־עזה, שנשארו לנים בלילה ליד מקומות־עבודתם בישראל. הממשלה היתה מוכנה לסדר להם מקומות־עבודה, ולעצום עין למראה ניצול העבודה הבלתי־מאורגנת במושבי ההתיישבות העובדת־לשעבר. אולם התנאי היה שערבים אלה יחזרו בלילה למחנות־הפליטים שלהם.

הכך הסכימו שכוח־העבודה הכבוש הפך חיוני לקיום המשק, והיו שהתלוצצו כי יהיה צורך לכבוש שטחים נוספים, כדי לספק עובדים לכלכלה.

בעוד שכמה מאנשי הצמרת טענו כי העסקת עובדים אלה במישרין במשק הישראלי היא תופעה חיובית, דגלו אחרים בהעברת סניפים של מיפעלים ישראליים לשטחים הכבושים, כדי שהערבים יוכלו לעבוד למענם שם.

זהו ויכוח דרום־אפריקאי טיפוסי.

גם לגבי המעמד החוקי של השטחים נשמעו דיעות דרום־אפריקאיות. היו שהציעו להפכם לחבלים אוטונומיים המצורפים לישראל, עם שילטון עצמי כלשהו, נוסח באנטוסתאן. שמעון פרס קישט רעיון קולוניאלי מובהק זה בקישוטים של „פדרציה" — מעין פארודיה של רעיון המדינה הפלסטינית — בעוד שאחרים העדיפו להשאיר את המצב הנוכחי על כנו. יש הרבה יתרונות במישטל צבאי נצחי, כי מעמד מישפטי זה פוטר את ישראל מהענקת כל זכויות שהן — לאומיות, אזרחיות ואפילו סוציאליות — לתושבים.

כוח־העבודה של הגדה ועזה, הנפט של סיני, הפיכת השטחים לשוק מוגן לתוצר הישראלי, הפקעת אדמות למען התנחלות יהודית — כל אלה יוצרים מצב קולוניאלי מובהק בנוסח קניה ואלג'יריה של אתמול, דרום־אפריקה ורודזיה של היום.

42 ערבים בכנסת

בכל מישטר קולוניאלי מושמעת הסיסמה ש„טוב לילדים", מצבם הכלכלי משתפר, יש להם עבודה ולחם. אולם כל מישטר קולוניאלי, בלי יוצא מן הכלל, למד כי דווקא עליית רמת־המחייה של ה„ניטיבס" מביאה להתעוררותם הלאומית. אחרי שאדם שבר את רעבונו, הוא חש ביתר שאת בהשפלת כבודו האנושי והלאומי.

באימפריה היהודית חיים כיום 1.4 מיליון ערבים, שמיספרם יגיע לפני סוף שנות ה־80 ל־3 מיליון. לכך אלה לא יהיה חלק בדיוד ונחלה בכבן ישי.

האימפריה לא תוכל להעניק להם אזרחות. אילו ניתן לתושבי השטחים לבחור לכנסת השביעית, היו יושבים בה כיום 42 חברי־כנסת ערביים — וגוש זה היה הופך במהרה לכוח המדיני המכריע במדינה. הדוגמה הקלאסית סופקה על־ידי הסיעה האירית בפרלמנט הבריטי, שהיתה בשעתו לשון־המאזניים הקובעת.

הרעיון שערבים אלה יישארו אזרחים ירדניים, וכי זה יהווה פיתרון סביר, הוא אווילי. אזרחות כזאת יכולה להיות בעלת משמעות רק כל עוד מאמץ מישהו שהשטחים יוחזרו לירדן. אחרי שתמות תיקווה זו, לא תהיה לאזרחות כזאת שום משמעות לגבי בעליה. לשום אדם אין עניין באזרחות במדינה אחרת, שאינו חי בה ושממשלתה אינה משפיעה על חייו.

לא יהיה מנוס ממצב שבו יגורו בישראל מיליוני בני־אדם שיראו בממשלתה שילטון זר, שלא יהיו מייצגים במוסדות־השילטון שלה, שיהיו לנצח גוף זר במדינה, מעין „ניפקדים נוכחים" במולדתם.

מצב כזה יכול להחזיק מעמד כל עוד שבורה רוחה של אוכלוסייה זו בעקבות המהלומות שירדו עליה מכל צד. אולם במוקדם או במאוחר, בעוד עשר, עשרים או שלושים שנה תמצא אוכלוסיה זו מנהיג ודגל — והמצב בישראל יזכיר את מוראות המאבקים שידעה תשל"ב באירלנד הצפונית ובפאקיסטאן המזרחית.

פאנטומים ופאנתרים

כמי ממכת הצלבנים, שהתקיימה בארץ במשך 200 שנה, לא תדע אימפריה כזאת אף יום אחד של שלום אמיתי.

אחרי בוא מפעיל־הצלב הראשון לארץ, עברו כמעט מאה שנה עד שהעזים הערבי הצליח להתלכד ולהיערך למכה נגדית יעילה, כהנהגתו של צלאח־אל־דין הגדול.

בשנת תשל"ב לא נבהל איש בישראל מפני פעולה צבאית ערבית. הכל הסכימו ששום סכנה צבאית לא איימה על ישראל מאז 1949, ולא תאיים עליה במשך שנים רבות — לפחות עד שהעולם הערבי יזכה במנהיגות אמיתית ויעבור מהפכה שאינה נראית עדיין באופק.

אולם הסכנה האמיתית הנובעת מהמשך מצב־המילחמה כלל אינה צבאית. היא פנימית.

עמים רבים יותר נהרסו בהיפטוריה בגלל אימוץ־יתר של כוחותיהם ולידוד משאביהם, מכפי שנהרסו בשדות־הקרב.

בשנת תשל"ב החזיקה ישראל בשיא עולמי של מאמץ ביטחוני. שום מדינה — אף לא עניקם צבאיים כמו ארצות־הברית ובריתמהמועצות — לא הגיעה אף למחצית המאמץ של ישראל.

קרוב לשליש מכל התוצר הלאומי הגולמי — הסך־הכל של כל פעילות המשק — הוצא על מאמץ ביטחוני זה. כל אדם רביעי בישראל היה מגויים במישרין במערכת הביטחון — כחייל סדיר, אישי־מילואים או עובד אזרחי.

בשנה השישית של האימפריה, היא הוציאה על ביטחונה פי חמישה יותר כסף מכפי שהוציאה מדינת ישראל, בגבולות ה־4 ביוני, ערב מילחמת ששת־הימים.

לשון אחרת: כדי לקיים את הצבא שמיגר את כל צבאות ערב תוך כמה שעות היתה דרושה רק חמישית מן המשאבים שהיו דרושים השנה לקיום האימפריה, במצב של הפסקת־אש מוחלטת.

הוצאה אדירה זו לא תקטן בעתיד. הסכום יגדל משנה לשנה — כי מצב־המילחמה יחייב החלפה מתמדת של ציוד צבאי יקר בציוד יקר עוד יותר.

השפעת המאמץ הביטחוני על החברה הישראלית היתה כבר בתשל"ב העובדה המכרעת בכל המערכות הפנימיות בישראל — עובדה שלא זכתה כימעט לשום תשומת־לב. היה מגוי וגמור עם המישטר לקיים סכיזופרניה נוקשה: לדון בבעיות החברה והמשק כאילו לא היה קיים מאמץ הביטחון, ולדון במאמץ הביטחון כאילו אינו משפיע על החברה והמשק.

אך היה קשר ישיר בין רכישת הפאנטומים והפגנות הפאנתרים.

העובדה הפשוטה היא שתקציב־הביטחון של האימפריה מבטל מראש כל אפשרות להבריא את המשק הישראלי ולצמצם את הפער החברתי, המלא חומר־נפץ. האינפלציה, המרוששת את השכבות המקופחות ממילא, היתה תוצאה ישירה של התקציב הביטחוני ושל הוצאת רבע מיליון ישראלים ממעגל העבודה היצרנית.

ירידת הערך הממשי של השכר; עומס־המיסים העצום; המחדלים המשוועים במערכות השער, החינוך והבריאות — כל אלה נבעו מהקרבת מיטב העושר הלאומי על מיזבח הביטחון האימפריאלי.

פצצת זמן מתקתקת

חמתחים הסיציאליים, שפרצו כמה פעמים בתשל"ב אל פני השטח, היו רק הדים קלושים לכוחות הגעש המצטברים מתחת לפני השטח.

יתכן מאוד שהסכנה החמורה ביותר היא מאיימת על ישראל בדור הקרוב נובעת מן היקיטוב העדתי.

בגל האוסטימיזם הראשון, שליווה את קום המדינה, נראתה הבעיה החברתית כמיטרד מישני, שייעלם בהדרגה מעצמו. בישראל של תשל"א ותשל"ב מתה אשלייה זו. נתברר כי לא זו בלבד שהבעייה לא נפתרה, אלא שהיא הולכת ומחמירה במהירות.

החרפה זו נובעת מהתחברות שני מוקדי מתח מסוכנים: המתח העדתי, שיש לו ניגמות גזעניות מובהקות משני הצדדים, והמתח הסוציאלי, הנובע מחוסר היכולת של האימפריה להקריש את המשאבים הדרושים לקידום השכבות הנחשלות.

כאשר תחושת קיפוח עדתי מתמזגת עם תחושת קיפוח כלכלי וחברתי, נוצר כוח־נפץ הדומה לכוח־ההרס של פיצול הגרעין.

מתחת ליסודות הבית השלישי מתקתקת פצצת־זמן גרעינית.

גולדה מאיר ועמיתיה, ילידי מזרח־אירופה ובניסחורגים של התרבות המערבית, לא יכלו ולא רצו לשמוע תיקתוק זה. כשם שהם מתעלמים מן הערבים, מתוך אי־הכרת תרבותם ותכונותיהם, כן הם מתעלמים מן היהדות השנייה, המזרחית, שהיתה שותפה לאותה תרבות.

שלוש קאסטות

אין בישראל של תשל"ב כבר נסתמנו בבירור הקווים החברתיים של האימפריה בעוד 10 ו־20 שנים.

החברה כה תהיה מאורגנת על פי שיטות של קאסטות, נוסח הודו — מעמדות סגורים, בעלי אופי אתני־כלכלי־חברתי, שכל אחד מהם יהווה מעין עם בפני עצמו.

לא תהיה זאת רק חברה של שני עמים — עם־אדונים

חבוסת האשורים (רובנס)

נצחון הצלבנים (בדאמ״יטה)

לראש השנה
המתנה היפה ביותר
יינות CARMEL

נלווה ברכתנו לשנה החדשה בשי המתאים –
יינות "כרמל מזרחי". לרשותכם: סלים מפוארים,
בקבוקים של יינות יוקרה ואריזות שי בנות
2-3-4-6 בקבוקים.
המבחר עצום ומגוון: יינות, ליקרים, ברנדי ושמפניה.
אנא הקדימו במשלוח ברכותיכם לחג.

כרמל מזרחי

מיקבי ראשון לציון וזכרון יעקב

(המשך מעמוד 21)

יהודי ועם־משרתים ערבי.

תהיה זאת גם חברה של שיוש קאסטות: אשכנזי, ספרדי וערבי.

אמצעי־השלטון הפוליטיים ומקורות־הכוח הכלכליים יהיו בידי הקאסטה האשכנזית השלטת. חלק קטן בה, האצולה הכלכלית־ביורוקרטית שדמותה נתגלתה כבר בתש"א ותשל"ב, תקבל את עיקר השלל. שאר חברי הקאסטה יקבלו פירורים של השלל, יהיו מנהלי־עבודה, טכנולוגים, ביורוקראטים, קצינים ומפעילי אמצעי התקשורת ההמונית.

כוח־העבודה העליון והבינוני יסופק על־ידי הקאסטה השנייה, של בני עדות־המזרח. יחידים ממנה ייקלטו במעמד העליון, לצורכי קישוט ואליבי, אך מרבית השיכבה הזאת תישאר מקופחת, כשהפער בינה ובין הקאסטה העליונה יגדל.

הקאסטה השלישית תהיה מורכבת, כמובן, מן הערבים, שלא יהיו אזרחים אמיתיים (כמו ישראל הראשונה) או אזרחים פורמליים (כמו ישראל השנייה), אלא לא־אזרחים — חוטבי־עצים ושואבי־מים ללא זכויות.

החזקת מיליוני „נתינים" שאינם אזרחים, שיתנדנדו בכל עת בין אדישות פאטאליסטית לבין תמיכה פעילה בארצות־אויב, תיצור צרכים ביטחוניים מיוחדים. גירושם מאדמות נרחבות והקמת יישובים יהודיים עליהן, יחריפו צרכים אלה. צורות־מימשל נוקשות, בולשת פוליטית חזקה, יחידות־שיטור שכירות ו„נוקשות" כמו מישמר־הגבול, תהיינה דרושות בצד חוקי־חירום יעילים.

יש המאמינים שניתן לקיים לזמן ארוך־ימים שלושה סוגי־מימשל במדינה אחת: דמוקרטיה גמורה בישראל הראשונה, דמוקרטיה „מוגרכת" בישראל השנייה, וממשל של צבאי „ליברלי" בישראל הכבושה.

בתש"ב לא הופרכה עדיין אמונה זו כליל, אך כל הסימנים העידו על התפרקות איטית אך עיקבות של דפוסי־הדמוקרטיה גם בישראל שבתוך „הקו הירוק". הניסיון לחסל את האופוזיציה הלוחמת בישראל באמצעות הפיכה מישפטית־מינהלית (שינוי שיטת הבחירות, קביעת אחוז־חסימה קטלני), הירידה הגסה בפני דעת־הקהל בפרשת נתיבי נפט, השימוש במישטרה נגד הניצנים הקלושים של התמרדות עדתית (הפגנתרים השחורים) — כל אלה הם אות לבאות.

חמור עוד יותר היה, אולי, חיסול שירות הרדיו באמצעי־התקשורת — ובעיקר הטלוויזיה כמכשיר של טימטום המוני ושטיפת־המוח.

הטלוויזיה, היוצרת קונפורמיות מוחלטת, תפסה במידה רבה את המקום שהיה מיועד בתקופה אחרת, למרתפי־העינויים ולמדורות האינקוויזיציה, ובדור האחרון למחנות־הריכוז ולמרתפי הג.פ.או. והגסטאפו. היא מאבטחת, בצורה הומאנית יותר, את המישטר מפני עליית רעיונות חדשים וכוחות חדשים.

שוד למעלה, שוד למעלה

כ? הסכנות הממשיות, הכרוכות בהקמת האימפריה — הסרטן של המאמץ הביטחוני, המציאות הדמוגראפית הדו־לאומית, פצצת־הזמן החברתית, שקיעת הדמוקרטיה והתגברות שטיפת־המוח — חשובות פחות מן הסכנה המופשטת, האורבת למדינה בשטח המוסרי.

התנועה הציונית ניצחה בארץ לא רק בגלל עליונותה הארגונית והטכנולוגית. כוחה היה בראש ובראשונה מוסרי. היא ראתה את עצמה כתנועה משחררת, המתקנת עוול היסטורי בניא־תקדים, והעומדת להקים חברה חדשה, חופשית וצודקת.

ביטחון מוסרי מוחלט זה איפשר לתנועה להתעלם, עד אחרי קום המדינה, מן העוול שנעשה בינתיים לאחרים.

ביטחון זה התערער אחרי מיחמת ששת־הימים, והגיע כמעט לקיצו בתש"ב.

את הסימפטום הבולט ביותר של תהליך זה סיפקו דווקא נביאי „הציונות האכזרית" עצמם. התיאוריה המטופה בגלוי לעשיית־עוול, המכריזה כי הציונות היתה מבוססת תמיד על נישול ואי־צדק, חושפת את החלל הריק המוסרי שנוצר בלב התנועה.

לשווא ניסו גולדה מאיר ועמיתיה הוותיקים להילחם בתופעה זו, לדבוק במליצות הישנות, לטעון כי הציונות לא רק היתה תמיד מוסרית, אלא גם נשארה כזאת. מעשיהם יום־יום הפריכו את טענתם לגבי ההווה — וממילא עוררו חשד עמוק גם לגבי העבר.

ההתפרקות המוסרית הכללית, ככל שדרות הציבור, היתה אחת התופעות הכולטות ביותר של תש"ב — ואולי הבולטת ביותר.

ברחובות השתוללה ביריונות מסוג חדש — ביריונות כללית שביטאה התפרקות הדרגתית של חישוקי החברה המאורגנת. הרחוב הפך בלתי־בטוח, מעשי־שוד בבנקים היו לתופעת־קבע, מעשי־אונס של יחידים וקבוצות הפכו סימן־היכר של המדינה, כל התכנסות ציבורית בקולנוע או במיגרש הפכה גיהינום. לבסוף עלה הרעיון להפעיל בלב המדינה את יחידת מישמר־הגבול, שהצטיינה בעוזה בדיכוי הטירור באמצעים המקובלים באיזור קולוניאלי מתמרד.

בצד הביריונות של השיכבות המקופחות גברה השחיתות השחצנית של שיכבות העילית. כנופיות הפרברים שדדו את הבנקים, החברה הגבוהה שדדה את קופת־המדינה.

הזרקורים האירו את ה„נורמות" של נתיבי־נפט ואת תעלולי־המיליונים של מוטי פרידמן. אבל היה זה רק קטע קטנטן של מציאות, המקיפה בצורה זו או אחרת את המעמד העליון כולו.

כל מדינה קולוניאלית היא, בעצם מהותה, מדינת־שוד. כאשר המדינה עצמה פוגעת בנורמות מוסריות יסודיות, הולך האזרח הפשוט בדרכיה.

התפ״יסות יעקוב ועשיו (לפי רובנס)

זהו תהליך שאין מנוס ממנו כמציאות כזאת: היחיד פורק את עול הכיר, משחרר את עצמו מחובות מוסריות, אינו נרתם עוד למאמץ הכללי. החברה מתנוונת, ויחד עימה נרקב הכסים שעליו עומדת המדינה עצמה.

לדעת היסטוריונים רבים, זהו בדיוק התהליך שאירע לפני 200 שנה בארץ זו, בממלכת הצלבנים. מכל הסיבות הרבות שהביאו לחורבן הממלכה האדירה, התנוונות המוסרית הפנימית היתה המכרעת. היא היתה חשובה יותר מהפסקת העלייה הצלבנית, התלכדות העולם הערבי ודיל־דול זרם הכספים של המגבית הנוצרית המאוחדת.

ישראל של תשל"ב היתה עדיין רחוקה ממצב זה — אך הכיוון היה ברור. אדרת־האימפריה עלולה להסתיר מורסות מוגלה ממאירות.

איקרית! בירעם!

ל א היה זה מיקרה שדווקא בסוף שנת תשל"ב התלקחה פרשת איקרית ובירעם בצורה שלא היתה כדוגמתה בתולדות המדינה.

אילו חשבה הממשלה במושגי ישראל הישנה, היתה מחזירה את תושבי שני הכפרים לבתיהם, מבלי לעורר רעש. היה זה לא רק מעשה צודק, אלא גם נבון.

אולם ממשלה הנמצאת בדרך־המלכה אל האימפריה, היודעת שיהיה עליה לנשל עשרות כפרים ערביים כדי לפנות אדמה להתנחלות יהודית, לא יכלה להחזיר כפרים אלה.

זה המקור האמיתי של הפחד מפני „תקדים" — אסור היה לממשלה זו להחזיר אף ערבי מנושל אחד הביתה, שמא יישאבו המוני מדים־לגירוש בשאר חלקי הארץ עידוד.

עמדת הצמרת בפרשה זו היתה חדשה מבחינת גילוי־הלב שלה. היתה זאת „הציונות האכזרית" בהתגלותה השלמה הראשונה: עשיית אי־צדק במצח נחושה, ללא הצטדקות או חרטה, תוך הודאה גלוייה באי־המוסריות של התהליך.

אולם היה צד שני לפרשת איקרית ובירעם — ואולי יתגלה, ברכות השנים, שזה היה הצד היותר חשוב.

הפרשה עוררה הדים עמוקים בנבכי התודעה הלאומית. היא גרמה לא רק ל„סערה ציבורית" חולפת מן הסוג שהמדינה רגילה לו, ולא רק להפגנה היהודית־ערבית הגדולה ביותר מאז קום המדינה. היא גרמה, בפעם הראשונה, לחשבון־נפש אמיתי בלב רבים וטובים.

לא רק „הציונות האכזרית" הגיעה לידי גילוי עליון בפרשה זו. גם הנוגדנים הגיעו בה, בפעם הראשונה, לידי גילוי מוחשי.

המאבק התחיל סביב מיקרה מוחשי מצומצם: שני כפרים בגליל העליון. אולם תוך מהלכו התעמק והתרחב, עורר בדיקה מחודשת של כל מהותו המוסרית של המיפעל הציוני בארץ.

הודות לאיקרית ובירעם, התעוררו ביכבות רבים השאלות היהודיות הקלאסיות: מניין אתה בא, לאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין־וחשבון?

מה טיבם של הציונות ומיפעלה הגדול בשלושת הדורות האחרונים?

לאן מועדות פניה של מדינת־ישראל?

מה יהיה מישפט ההיסטוריה על מעשיה?

שטר־מכר של נשמה

ג ולדה מאיר היתה מזועזעת מעצם הצגת השאלות האלה, ראתה בהן סטיות חמורות. אך היא היתה בטוחה שזו תופעה חולפת.

עוזריה מבני דור־הביניים, שהם אדישים לשאלות מוסריות, התעלמו מן התופעה כליל.

אך יתכן שזוהי התחיתה של תנועה היסטורית, התנועה של הדור הבא.

אנשי־הרוח של אתמול יכלו לגלגל שאלות אלה, לשחק בהן, אולי לסרסם מאמרים וגילויי־דעת.

אך רק בני הדור הבא יוכלו להתמודד עימן כרצינות — ולהפכן מנוף לגיבוש תודעה לאומית חדשה — מוסר ציוני מחודש או מוסר שיבוא במקום הציונות.

סימנים ראשונים לכך — קלושים מאוד, אך אמיתיים ואותנטיים — נראו בתש"ב בקרב תלמידי־התיכון, חיל־החלוץ של הדור הבא.

אם אכן תגבר התנועה בשנים הקרובות ותמצא לה דפוסים אידיאולוגיים ופוליטיים, יעמוד עתידה של המדינה בסימן המאבק בין שני זרמים גדולים — הזרם המוביל לאימפריה קולוניאלית, מיליטריסטית ולאומנית, והזרם המזהיר למדינה ישראלית הומאנית, לאומית, סוציאלית וליברלית.

בסוף תשל"ב חששו הפסימיסטים שהמאבק כבר הוכרע סופית, וכי אין עוד חזרה מדרך האימפריה. האופטימיסטים האמינו שהמדינה עדיין עומדת על פרשת דרכים, וכי ההכרעה ההיסטורית תיפול רק בשנים הקרובות.

המדינה עדיין לא מכרה את נשמתה לשטן. אבל שטר־המכר כבר מונח על השולחן, והיד אוחזת בעט.

„על חרבך תחייה!"

מ ניין אתה בא, לאן אתה הולך, בפני מי אתה עתיד ליתן דין־וחשבון — זוהי שאלה יהודית, בניסוח יהודי.

לא פעם, בשנת תשל"ב, לבשו פרשיות אקטואליות צורה הלקוחה מן ההיסטוריה הלאומית.

פרשת נתיבי־נפט העלתה את סיפור עכן, שודד אוצרות יריחו, שגידון למוות על־ידי יהושע.

פרשת בירעם ואיקרית העלתה את פרשת כרם נבות, ואת העימות ההיסטורי בין המלך אחאב והנביא אליהו, בימי איזבל המלכה.

שתי הנימות — זו של המיזך שוחר־האימפריה וזו של הנביא שוחר־הצדק — היו קיימות תמיד בהיסטוריה הישראלית. העימות ביניהן חזר ונישנה ככל דור. הוא חזר למרכז החיים הלאומיים בימים הנוראים של תש"ב.

במסורת היהודית, יעקוב, אבי האומה, היה איש־שלום. לעשיו אחיו יעד יעקוב את הברכה־הקללה „על חרבך תחייה!"

גולדה מאיר, אשת השנה של תש"ב, הקיסרית של האימפריה־בדרך, מובילה את המדינה בדרך שלא תוביל לבית־יעקוב חדש, אלא לאוהל־עשיו: מדינה שתחייה על חרבה לנצח. מול דרך זו עומד החזון היהודי של ישעיהו: „וכיתתו חרבותם לאתים."

המאבק בין שתי דרכים אלה — יקבע את דמות ישראל לדורות.

אנשים אלה סימלו בשנת תשל"ב את הישגיהם וכשלונותיהם של ישראל והעולם.
הם נבחרו על־ידי עורכי „העולם הזה", תוך בחינת כל מאורעות תשל"ב

אנשי השנה
תשל"ב

העולם
ג'ורג' מק־גאברן: גל חדש

שום גיבור עולמי לא הטיל את אורו או צילו על תשל"ב. היתה זאת שנתם של האנשים הקטנים, שעשו כמה מעשים גדולים מאד.

אנשים קטנים ניהלו את אחד המאבקים הגדולים של השנה: המילחמה על כס הנשיאות של ארצות־הברית, שהיא עדיין המעצמה מס' 1 בעולם. השלכותיה שינו מערכים עולמיים.

ריצ'ארד ניכסון, פוליטיקאי קטן הדבק בשילטון, נקט בטכסיסי־בחירות שנגדו את כל דרך חייו: הוא ביקר בפקין ובמוסקבה, פתח שערים להתפייסות עם הקומוניס־טים, הוציא את חילות־הקרקע מוויאט־נאם, אימץ לעצמו גם בשטחים אחרים את הצעות יריביו, בהם לחם במשך שנים רבות.

יריבו, האיש שבא מן הכפור, הסנאטור **ג'ורג' מק־גאברן**, גם הוא אינו מנהיג מבריק או מדינאי מזהיר. האיש שלא היה ידוע כמעט בראשית השנה, ושכבש במפתיע את המיפלגה הגדולה ביותר בארצות־הברית, נישא על גבי הגל של „הפוליטיקה החדשה". — הנוער, האינטליגנציה, הנשים, הכושים וקבוצות אתניות שונות עיצבו קואליציה גדולה חדשה — שתשנה את פני ארצות־הברית גם אם לא יצליח מק־גאברן להיכנס לבית־הלבן בשנת תשל"ג.

מדיניות
י"ש שפירא: היועץ

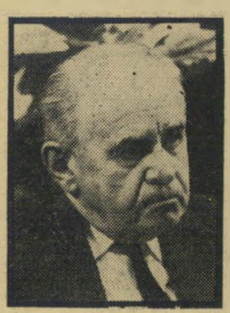

בחצר־המלכות של גולדה המלכה, אין מקום למדינ־אים, למנהיגים עצמאיים, לסוללי נתיבות חדשים במעשה או בהגות. בחצר יש מקום רק לאנשי־חצר: ליועצים.

היועץ בה"א הידיעה היה **ישראל גלילי**, שדירבן את גולדה בדרך של התנחלות, סיפוח ונישול. יועץ מסוג אחר היה **יעקוב שמשון שפירא**.

במשך כל השנה נמצא שפירא תחת אש כבדה. כשר־המישפטים השתרבב בפרשת נתיבי נפט עוד מתחילתה, עורר זעם כשהתנגד למינוי ועדת־חקירה, נכנע לזעם ועורר זעם נוסף כאשר הציע לוועדה לשלם הון־עתק לפרקליטים. רבים חשדו כאילו הושפע משותפו לשעבר, שהיה נציגו של מוטי פרידמן.

כאשר הגיעו ההתקפות עליו לשיאן, התפטר יש"ש בצורה מכובדת, ששינתה בין לילה את תדמיתו בעיני הציבור. אולם לא היה זה סוף פסוק.

גולדה מאיר לא יכלה לסבול את המפלה שנחלה. היא אוהבת את שפירא, הצעיר ממנה רק בארבע שנים, ושנולד כמוה ברוסיה. היא סירבה למנות שר־מישפטים אחר, ולבסוף, בפעולה שהיתה יריקה הפגנתית בפני הציבור, שיכנעה אותו לחזור לתפקידו. שלושה ימים לפני תום השנה חזר יש"ש לכהונתו.

רפואה
צוות החירום של בית־החולים תל־השומר: ההקרבה

בליל אימים אחד עמדו שירותי הרפואה של ישראל במיבחן שלא ידעו אותו אפילו בעיתות מילחמה. היה זה בליל הטבח בלוד בחודש מאי, כששלושה מתאבדים יפאניים מטורפים ריססו את בית־התניבות בלוד ברימוני־יד וכדורים.

קציר הדמים כלל קרוב ל־90 נפגעים בצורה אנושה, מהם נהרגו 27, אם רשימת ההרוגים לא היתה גדולה יותר, היה זה בזכות צוות החירום של בית־החולים תל־השומר — לשם הועברו הנפגעים במהירות — שהצליח להתארגן בצורה מופלאה, להושיט במהי־רות מירבית עזרה לכל פצוע, ביצע את מלאכתו במסירות והקרבה ראויים להערצה.

לא היה זה הישגו של אדם אחד, אלא של צוות רופאים ואחיות שמנה כ־150 איש, שביצע במהירות עשרות ניתוחים, הציל ממוות עשרות נפגעים. בין אלה יש לציין במיוחד את הד"ר **דויד קרייזלר**, ראש שירותי החירום של בית־החולים; הד"ר **איזידור ווילפשטין**, כירורג חדרי המיון, הכירורג ד"ר **דב טולצ'ינסקי**, הד"ר **מרק מוזס**, כירורג כלי־דם, הד"ר **ווצלב אימסלר**, הכירורג הגניקולוגי; הרופאים האור־טופדיים הד"ר **אלכס כצנלסון** וד"ר **פרינה**, והאחיות הראשיות **ציוה קלטר** ורב־סרן **ברכה נחמן**. אלה ועוד עשרות רופאים, אחיות וטכנאים שפעלו עד שאחרון הנפ־געים יצא מכלל סכנה, גילו את פניה היפות של ישראל באחת משעותיה הקשות ביותר.

דת
יוסף ר"יא: קול המוסר

מי שחיפש בתשל"ב דמות מוסרית, מנהיג בעל־מצפון שיקום נגד אי־צדק ועושק, לא מצא אותו במחנה היהודי.

איש כזה בלט דווקא במחנה הנוצרי בישראל. היה זה הארכי־בישוף **יוסף רייא**, שנתגלה לפתע כמנהיג לוחם ועקשן, בפרשת עקורי איקרית ובירעם. הכומר היווני־קאתולי, שנולד בלבנון, גדל בארץ־ישראל וכיהן בארצות־הברית, הפך לדמות מרכזית בארץ.

ואילו הדת היהודית הופיעה בפני הציבור הישראלי בכל חודשי תשל"ב בדמות שלילית ומרגיזה. השנה נפ־תחה באיומי־הרצח של קנאים דתיים על **הפאתוגונים**, נמשכה בהפרדה בין גברים ונשים **בחוף שרתון** בתל־אביב, עברה משם לשריפת חנות **אריס**. פרשת **הממ־זרים** הסעירה את הארץ במשך כל השנה, הולידה את הפגנת „יום הממזר" מול הכנסת ואת הצעות־החוק להנהגת נשואין אזרחיים. פרשת **„ביחד יהודי"** היכתה גם היא גלים, העמידה את דמותו של סגן־השר **אכנר שאקי** באור מגוחך.

אולם עגום מכל היתה הקומדיה של בחירת הרבנים הראשיים, כש**גולדה מאיר** ביקשה לכפות את בחירתו של **שלמה גורן**, והרבנים השמרנים התלכדו סביב דמותו המופלאה של זקן בן 92, שהיה עדיין במלוא אונו, הרב הראשי האשכנזי **איסר יהודה אונטרמן**. הדחיות החוזרות לא עזרו, ובסוף תשל"ב התכוננה הארץ לתקופה ארוכה ללא רבנות מוכרת.

כל זה הבליט עוד יותר את הצורך בהפרדת הדת מן המדינה, כתנאי מוקדם להבראת מוסדות הדת היהודית. אולם הסיכוי לכך נשאר קלוש.

המרחב
מועמר קדאפי: היד בכל

היו רגעים גדולים במשך השנה. **המלך חוסיין** הכיר בפלסטינים, הציע להקים פדרציה עימם ורמז על נכונותו לכרות שלום עם ישראל. הנשיא **אנוואר אל־סאדאת**, איש־המרחב של תשל"א, גירש את החיילים הסובייטיים מארצו ורמז על נכונותו לשלום. שניהם לא זכו בתואר איש־המרחב של השנה, והשלום לא קם, מפני שממשלת **גולדה מאיר** אמרה לאו לשתי היוזמות המרומזות — מכיוון שלא היתה מוכנה לשלם עבור השלום בהחזרת השטחים.

על כן היה איש־המרחב של תשל"ב דווקא האדם המסמל את האידיאל הקיצוני של לאומנות ערבית איחו־דית, דתית ואנטי־ישראלית: שליט לוב שופעת־הנפט, **מועמר קדאפי**. קיצוניות אחת עורה לשניה.

ידו של הקצין הצעיר והבלתי־מאוזן היתה בכל. הוא גירש את ישראל מאוגנדה של **אידי אמין**, השיג התי־חייבות לאיחוד לוב עם מצריים, חיזק את הפידאיון הכושלים שהתנקשו בתעופה לישראל וחיממו את הגבול הלבנוני.

אולם קדאפי היה כקצף על פני המים — תופעה שהיתה נעלמת בין רגע אילו נעשה נסיון רציני להשיג שלום. אך בפני נסיון זה עמד מיכשול שנראה בתשל"ב כמחסום בלי־יעבור: סירוב הערבים להסכים לשלום שיביא לסיפוח שטחים כבושים לישראל, וסירוב ממשלת ישראל להסכים לשלום שיכריח אותה להחזיר את כל השטחים. מלבד „שינויים בלתי־מהותיים". האמריקאים ניצלו מצב זה כדי לסלק את הסובייטים מן המרחב ולהכשיר את מצריים לעליית ממשלה פרו־אמריקאית. ישראל הרחיבה את ההתנחלות, והעולם הערבי שקע בתיסכול גובר והולך.

כלכלה

מרק מושביץ: האצולה

בשבועות האחרונים של תש"ב הכירה המדינה כולה, מעל המסך הקטן, את פניו של **מרק מושביץ**, מבעלי עלית, גבר יפה־תואר ושופע ביטחון. התעשיין המיליונר, שנולד בן־עשירים והפך את עלית לקונצרן עתיר־נכסים, סימל את הברית בין האצולה הכלכלית ה„פרטית" ובין המעמד החדש של הביורוקרטים הממלכתיים, שקבע לעצמו רמת־מחייה מסחררת בשעה שהפער בינו ובין השכירים גדל והפך לתהום.

השביתה הגדולה בעלית היתה סימפטום של ההתמרמרות הגוברת של השכירים מירידת חלקם בהכנסה הלאומית, וירידת ערך שכרם הממשי, בשעה שמשק המדינה שיגשג ופרח. שפכה שמן על המדורה שרשרת שערוריות השחיתות והביזבוז של תש"ב — פרשת נתיבי נפט, אומוקארס, ורד, מיפעלי אורון ועוד.

על רקע זה היתה נטושה המערכה רבת־הסקנדלים בין איש־השנה של תשל"א, מזכיר־ההסתדרות **יצחק בן־אהרון**, ובין קברניט המשק ואליל המעמד החדש, **פינחס ספיר**. אולם סקנדלים אלה היו כקצף על פני המים, כשבן־אהרון מספק אליבי למישטר גם בשעה שביטא, איכשהו, את זעם השכירים. ההתפוצצות תבוא, אם תבוא, רק אחרי הבחירות.

אשה

אלישבע צ'יזיס: המאהבת

כמה נשים, שמשכו השנה את תשומת הלב, היו בעלות מכנה משותף אחד: משה דיין.

הראשונה היתה **רות דיין**, דמות אהודה, שהתגרשה לפתע ממשה. בעת המשבר התנהגה כלידי מושלמת, והראיון היחידי שנתנה — דווקא להעולם הזה — הצטיין בטעם טוב ורמה אנושית.

עם יציאתה מבית דיין, נמשכה תשומת־הלב הכללית אל האשה השניה — **רחל כורם** (רבינוביץ), שהיתה ידועתו בציבור של דיין מאז ערב מיבצע־סיני. במשך כל השנה נמשכו היחסים הקרובים בין השניים, על רקע שמועות חוזרות ונישנות על כוונתם להתחתן.

אולם את ההצגה גנבה אשה שלישית, ששמה הפך בין לילה לשם דבר לא רק בארץ, אלא במאות עיתונים ברחבי העולם: **אלישבע צ'יזיס**, המאהבת של השר, בתם של אב ערבי ואם בעלת עבר מפוקפק מאוד, שאליה התקשר דיין בנסיבות תמוהות ביותר, שהפכה עדה לכמה מהכרעותיו הביטחוניות, ושבסוף ניסה לקנות את שתיקתה בכסף. „פרשת אלישבע" הסעירה את צמרת המדינה, גרמה לזעזוע במיפלגת העבודה, קצרה כותרות ללא־ספור במאה שפות. אך אלישבע עצמה חזרה, בסוף תשל"ב, לתהום הנשייה.

בטחון

אריק שרון: חריגים

בתקופה של רגיעה כללית קיבל **דויד** („דדו") **אלעזר** את שרביט הפיקוד מידי **חיים בר־לב**. הפסקת־האש נמשכה, האיום הסובייטי נעלם ממצריים, חזית הירדן שקטה, ורק בגבול לבנון ערך דדו כמה פעולות, שנראו כטיולים לחלוקת סוכריות ובגנות, עד שבאה הפצצת־הטעות של הכפר חצביה והזכירה כי המילחמה היא עניין רצחני ואכזרי.

הפעולות הסנסציוניות היחידות של השנה היו בקווי התעופה, כאשר נחטף מטוס סבנה ושוחרר בלוד, וכאשר קנאים יפאניים ערכו טבח המוני בנמל־התעופה.

לעומת ההצלחה המיבצעית של צה"ל, הוא נחל השנה כמה כישלונות מוסריים חמורים, שזכו בתואר התשל"בי „חריג". באיזור פיקודו של אלוף פיקוד הדרום, **אריק שרון**, בוצע ה„חריג" המקורי: גירוש אכזרי של בדואים, מאיזור רפיח, בו ישבו מדורי־דורות, תוך פיצוץ בתים, כריתת עצים וסתימת בארות, כדי לפנות מקום להתנחלות יהודית. הקציץ הבכיר האחראי „ננזף" מבלי לגלות את זהותו, אך הבדואים לא הוחזרו.

מייד לאחר מכן אירע מעשה ברוטאלי שני בכפר עקרבה ליד שכם, שם פקד קצין בכיר אחר להרעיל מן האוויר שדות־תבואה, כדי להעביר את השטח להתנחלות יהודית. כשנודע הדבר ברבים והתארגנה פעולת מחאה, נסוג **משה דיין** בגיזרה זו.

תוך כדי כך הופנו הזרקורים אל חריג שאירע לפני 24 שנה, כאשר נתבקשו אנשי איקרית ובירעם על־ידי קצין צה"ל לפנות את כפריהם, תוך הבטחה שיוחזרו תוך שבועיים. בסוף תשל"ב החליטה הממשלה שוב שלא להחזיר את העקורים. בכך הפרה את מילת־הכבוד של צה"ל, שניתנה בשעתו לעקורים, וראשי צה"ל בעבר ובהווה, לא מחו נגד החלטה זו, שהכתימה את כבודו.

בסוף תשל"ב היה ברור כי המיבחן האמיתי של צה"ל, בעתיד הקרוב, לא יהיה צבאי, אלא מוסרי — יכולתו להחזיק במעמדו כגורם המלכד את המדינה כולה, העומד בראש סולם עדיפויותיה, המושך אליו את אהבת מיטב הצעירים. בשרתו זו השנה הששית כצבא־כיבוש בתפקידים של שיטור אוכלוסייה קולוניאלית, כשהוא נאלץ למלא פקודות של ממשלה המתעלמת מערכים מוסריים יסודיים — יעמוד צה"ל בפני בעייה שעליה לא חלמו **יצחק שדה** ורעיו, שעיצבו את דמותו המוסרית.

עיתונות

יגאל לביב: עוד עיסוק

אם הדמוקראטיה מבוססת על עיתונות עצמאית, תוך־פנית, בלתי־משוחדת — לא בישרה תשל"ב טובות לעיתונות.

המכשיר העיקרי של התקשורת־ההמונית, **הטלוויזיה**, עברה תהליך של שטיפת־מוח. תוכניות חופשיות, כמו הכל עובר, הוחלפו בתשפוכת רדודה של באנאליות. רק פה ושם התגלתה רוחם המרדנית של השדרנים שוחרי־העצמאות בסיקור טלוויזיוני. ב**רדיו** לא היה המצב שונה בהרבה.

העיתונות הכתובה, הלכה מדחי אל דחי. בפרשה אחת — פרשת נתיבי נפט, שהחלה בגילויי העולם הזה — הצליחה העיתונות לכפות את דעת הציבור על הממשלה, להביא אף להתפטרות שר. אולם העיתונות עצמה עשתה יד אחת, מרצון, לדיכוי גילויים אחרים, כגון השערורייה של עסקי־התעתיקות של משה דיין, והעמידה את עצמה לרשות הממשלה לשטיפת מוח הציבור בפרשות כמו פיתחת־רפיח, עקרבה, בירעם ואיקרית.

פרשת עקרבה נתגלתה הודות לעיתונאי ישראלי, ה־משרת ביטאון זר: **זיקטור זיגלמן**, כתב נובל אובסר־ברטור השמאלי בפאריס. אולם לא היו לו מחקים רבים.

לעומת זאת בלטו עיתונאים בפרשות שבהן היו הם עצמם הגיבורים. הכתב **רן אדליסט** הועמד לדין באשמת סחיטה מחברו, הכתב הצבאי **אלי הנדאי**, שנחשד בגניבה והורשע בהחזקת נשק־שלל בלתי־חוקי.

אך העיתונאי שיצר את הכותרות הגדולות ביותר היה **יגאל לביב**, הכתב הכלכלי של הארץ, שהואשם באירגון פריצה לצורכי סחיטה. לביב זוכה מחוסר־הוכחות, בפסק־דין שבו הודה השופט ש„ידו רצתה כמה פעמים לחתום על ההרשעה, אך ראשו עצר אותה". אושר שלביב היה מודיע בשכר של מס־ההכנסה, והוא גורש מאגודת העיתונאים.

תוך כדי בירור פרשה זו נסתבר כי לביב רחוק מלהיות העיתונאי היחידי שיש לו עיסוקים צדדיים, ולעיתים מפוקפקים ביותר. שוחד גדול וקטן, קולקטיבי ופרטי, בצורת הענקת סקופים, כרטיסי־טיסה חינם, עבודות צדדיות, מעמד חברתי לעורכים, הטבות כלכליות מסוגים שונים — הפך בן־בית בעיתונות. המכשיר העיקרי לגילוי השחיתות היה זקוק, בסוף תשל"ב, לחקירה יסודית.

צעיר

גיורא נוימן: הסרבן

צעיר אחד ריתק השנה את תשומת לב המדינה כולה — לא מפני שעשה מעשה פופולרי, אלא דווקא מפני שהיה מוכן להקריב ולסבול למען הדבר הבלתי־פופולרי ביותר בישראל: הסירוב לשרת בצה"ל.

תחילה נראה **גיורא נוימן** כעוד צעיר מופרע, או יוצא־דופן, שמצא לו דרך להתפרסם. אולם כאשר נשפט שוב ושוב למאסר בכלא צבאי, וכאשר הועמד לבסוף בפני בית־מישפט צבאי ונדון למאסר ממושך — נאלצה המדינה להתמודד עם תופעה חדשה: צעיר עצמאי, שגדל בארץ, השולל את דרך המדינה, מטעמי מוסר ואידיאל, והמסיק מכך מסקנה קיצונית על־ידי פרישתו מן הציבור שהוא שולל את דרכו.

רק מעטים במדינה הסכימו עם מסקנתו זו של נוימן. אך רבים העריכו את אומץ־לבו. והכל הרגישו שייתכן מאוד כי גיורא נוימן הוא מבשר ראשון של דור חדש, שישוב לא יקבל את מוסכמות המדינה כדבר מובן מאליו, אלא ישאל שאלות מטרידות לגבי העבר הלאומי הקרוב והמשכו בהווה.

תיאטרון

גיורא גודיק: המהמו

ראש הצנזורה על המחזות, **לוי גרי**, כימעט וזכה בתואר איש־התיאטרון של תשל"ב, כאשר אסר את הצגת מחזהו הסאטירי של **עמוס קינן**, חברים מספרים על ישו.

הוא הפסיד את התואר לטובת **גיורא גודיק**, גיבור המחזה שהוצג מחוץ לתיאטרון. המהמר התיאטראלי האגדתי ברח מן הארץ, אחרי שהפסיד הון — ובכך הסב את תשומת־הלב למצבו העגום של התיאטרון המיסחרי, שהוכה קשה על־ידי הטלוויזיה.

התיאטרון הרפרטוארי, לעומת זאת, קיבל הקצבות מקופת הציבור — אולם לא עלה בהרבה על עמיתיו המיסחריים. הוא התחרה בהם בהפקת יצירות מיסחריות מפוקפקות. התיאטרון כולו עמד בסימן המחזה ששבר השנה כל שיא: אמי הגנרלית, יצירה שיכלה לספק את הצרכים התרבותיים של דביל.

הישג ניכר היה השנה למחזאות המקורית עם העלאת מחזהו של **חנוך לוין** חפץ בתיאטרון העירוני של חי־פה. חפץ — מחזה כמעט מאקברי, ספוג ציניות, על עולם של אומללים המוצאים את אושרם באומללותם של האח־רים, סאטירה נוקבת על החברה הישראלית ועל הצבר המצוי, היה גילוי מעודד, הן בכתיבה והן בביצוע.

הכנסת

גדעון האוזנר: התחבולה

כימעט בשום עניין חשוב לא הצביעה הכנסת בתשל"ב לפי מצפונם, הכרתם והבנתם של רוב חבריה, אלא על פי מיצוותה של אדם אחד: **גולדה מאיר**.

רוב חברי־הכנסת תומכים בסתר ליבם בביטול הכפייה הדתית, בהנהגת נשואין אזרחיים לכל, בהחזרת עקורי בירעם ואיקרית, בהמשך קיום שיטת־הבחירות היחסית, אולם הכנסת הצביעה נגד כל העניינים האלה.

מכריעה בכנסת שיכבה גדולה של „אנוסים" — חלקם חברי מיפלגות־אנוסות שלמות, חלקם אנוסים פרטיים בתוך מיפלגותיהם. אלה ואלה לא היו ראויים לרחמים — כי בכל מיקרה היה זה אונס־מרצון, מצד אנשים שלא היו מוכנים להקריב את הקאריירה שלהם, ומצד מיפלגות שלא היו מוכנות לוותר על הנאות השילטון, למען הנאמנות לעקרונותיהם.

הדגים שיטה זו במיבצע מזהיר ח"כ ל"ע **גידעון האוזנר**. יחד עם חבריו הצביע נגד הצעת **אורי אבנרי** להנהגת נשואין אזרחיים לכל, ונגד הצעה מתונה יותר של **מאיר אביזוהר**. לאחר מכן הציע הצעת־חוק מסוקפקת למדי משלו. מפ"ם ול"ע תמכו בו להלכה — אך כשהגיעה שעת ההצבעה דחו אותה „לכמה ימים", כדי לשמור על כסאותיהם בממשלה. דחייה זו נמשכה עד סוף השנה, ותימשך מן הסתם עד תום כהונת הכנסת. כך, בלי לשלם שום מחיר, נהנו האוזנר וחבריו מכל הזוהר של לוחמים למען עניין צודק, קיבלו פירסומת אדירה — ונשארו חברים מסונקים בממשלה המנציחה את העוול.

ההצבעה החשובה ביותר היתה למען שינוי שיטת־הבחירות, לפי יוזמת **גד יעקובי**, שהוצאה מן המגירה כדי לחסל את הסיעות הקטנות שהיו אחראיות כימעט לכל היוזמות בכנסת — ובייחוד את סיעת העולם הזה — כוח חדש, שהמשיכה להחזיק בשיא היוזמות בכל השטחים, ושגולדה מאיר פקדה פומבית לסלקה בכל מחיר.

ספורט

אסתר שחמורוב: עד החצי

ספורטאי ישראל לא הנחילו נחת מרובה לאזרחי המדינה בתשל"ב. להיפך, שורה של בזיונות, מפלות וייצוג בלתי מכובד הוכיחו כי שום דבר לא השתנה באופן מהותי בספורט הישראלי, למרות מאמצי הטיהור והשיפור. חותם העסקנים עדיין היה חקוק על כל צעד כמעט שעשו ספורטאי ישראל וקבע את רמתם המבצעית והמוסרית.

בין הכשלונות הבולטים של השנה: כשלון נבחרת הכדורגל הישראלית במשחקי אליפות אסיה, כשלון נבחרת הכדורסל בטורניר על כרטיס הכניסה לאולימפיאדה והביזיון המחפיר של ספורטאי ישראל שייצגו את ישראל באולימפיאדה ה־20 במינכן, שנעדרו מטקס האזכרה לקרבנות מחנה ההשמדה בדאכאו.

רק מספר קרני אור בקעו בחשיכה הכמעט מוחלטת. בזירה הפנימית, על מגרש הכדורגל, זרח כוכבו של אליל חדש, **נתנאל** („טוני") **שרעבי**, שהעלה את קבוצתו, הפועל מרמורק לליגה הלאומית. בכדורסל צץ בין לילה גיבור חדש, **מיקי ברקוביץ'**, שהוביל את נבחרת הנוער הישראלית בכדורסל לנצחון היסטורי על נבחרתה של ברית־המועצות. גם בתחרויות העולמיות על אליפות השיט בסירות מדגם 420, זכתה ישראל בכבוד, כששיטיה העניקו לה את תוארי אליפות העולם לבוגרים ונוער.

אך כל אלה התגמדו נוכח הישגה המרשים של האצנית **אסתר שחמורוב**, הישראלית היחידה במשחקים האולימפיים, שערב תשל"ג העניקה לישראל את ההצדקה היחידה להשתתפותה באולימפיאדות. אסתר היתה הספורטאית הישראלית הראשונה שהגיעה לתחרות חצי גמר במסגרת משחקים אולימפיים איזה שהם, קבעה שיא ישראלי חדש בריצת 100 מטר ודורגה במקום ה־11 בין הנשים המהירות בריצת מאה המטרים, זכתה בהישג נאה בריצת 100 מטר משוכות. למרות שלא הביאה עימה ממינכן כל מדליה, היא העניקה לספורטאי ישראל שיעור בייצוג מרשים ומכובד בזירה הבינלאומית.

טלוויזיה

דן שילון: דם חדש

היה זה רק טבעי שהשידורים המלהיבים, המקצועיים והמעולים ביותר השנה בטלוויזיה הישראלית, היו השידורים הישירים, שהועברו באמצעות לווין ממשחקי האולימפיאדה ה־20 במינכן. תרמה לכך רבות עזרתה של הטלוויזיה הגרמנית. אך לא ניתן היה להגיע להישג כה נכבד ללא גיבושה ומקצועיותה של מחלקת הספורט בטלוויזיה הישראלית, שהשידורים הישירים ממינכן היו גולת הכותרת של מישדריה השנתיים.

האיש האחראי לרמתה הגבוהה של מחלקה זו המגישה את מבט ספורט — **ללא כל יחס לרמת שידורי החדשות האחרים — הוא דן שילון**. שילון, שבתחילת השנה נקרא לעמוד בראש מחלקת החדשות של הטלוויזיה, ניסה להורים בה דם חדש והפעילה במתכונת של שידורי חדשות המקובלים בעולם, נאלץ להתפטר מתפקידו זה ולחזור אל מחלקת הספורט, שם הוכיח את כישרונות התיפעול, האירגון והגשת החומר שלו.

בים הבינוניות של הטלוויזיה, שחרגה משיגרתה רק לתקופה קצרה, בעת שידורי יום הששי של התוכנית אתמול, שלשום לא הכל עובר **בביימויו של מרדכי קירשנבוים**, היו שידורי הספורט של דן שילון בבחינת חריג מרענן.

משפט

אלפרד ויתקון: פסטיבל

קודש הקודשים של ישראל — מערכת המישפט — נחלה בתשל"ב מכה חמורה.

הדבר לא קרה במיסגרת מישפט, אלא בקשר עם ועדת־חקירה שבראשה עמד השופט **אלפרד ויתקון**. הר־סל עליה לחקור את פרשת נתיבי נפט, אחרי שכבר הגיעה לממדים של סערה ציבורית חסרת־תקדים.

כאשר נתברר כי ויתקון המליץ על המשך כהונתו של מנכ"ל נתיבי נפט, **מוטי פרידמן**, למרות שנתגלה כי עשה הון־עתק על חשבון האוצר, נקבר הדו"ח מתחת למטר התגובות הציבוריות הזועמות. כאשר הוסיף על כך ויתקון החלטה לשלם סכומי־ענק לפרקליטים, והעיר ש„פסטיבלים עולים כסף", כימעט התפוצצה הארץ מזעם.

שר־המישפטים, **יעקוב שימשון שפירא**, התפטר. הפרקליטים היקרים, ובראשם **רם כספי ויעקוב פרי מן**, ויתרו על חלק מן השכר. אולם אי־אפשר היה להשיב את הגלגל אחורה. נתגלה לכל כי קומץ קטן של פרקליטים פרוטקציונרים גוזל מיליונים מכספי הציבור. ונסתבר לתמימים כי בית־המישפט אינו מורכב מדמויות על־אנושיות, אלא מאנשים בשר־ודם, שכל חולשות אנוש פוקדות גם אותם. בסוף תשל"ב היה היחס לבית־המישפט מציאותי יותר, פרוזאי יותר, מאשר בראשיתה.

ספרות

חיים גורי: נוסטלגיה

קיומם של הסופרים והמשוררים בישראל הורגש השנה לא כל כך בזכות יצירותיהם, כמו בשל נסיון התארגנות אחד שקיימו, כאשר קבוצה של מושכי־עט ניסתה להרים קולה נגד העוול שנגרם לעקורי איקרית ובירעם.

שיחה רעים מלומדה אחת עם ראש־הממשלה וגם קולם של אלה הפך לקול ענות חלושה. העדרה של ספרות ישראלית ראויה לשמה בלט לא רק מעל מדפי הספרים אלא גם במאבקים המוסריים־רוחניים בהם נתבעו להתייצב.

בין הכתבים למיניהם שהמשיכו להציף את השוק אך היו רחוקים מספרות בלטה יצירה הומוריסטית שכבשה מיד את השוק. היה זה **המילון העולמי לעברית מדוברת, בעריכתם של נתיבה בן־יהודה ודן בן־אמוץ**, יצירה מקורית רבת חידודים, העשויה להוות את אחד המקורות לחקר הסלנג הישראלי. באותה מידה בלטה בין המשוררים, המשוררת הדתיה, **זלדה**, שהתנשאה והתרוממה השנה מעל ומעבר לשאר משוררי ישראל.

יצירה מקורית אחרת, בתחום הספרותי הטהור, היתה הספר המשוגע של **חיים גורי**, שהפך לא רק לרב־המכר של השנה אלא גם לספר השנוי ביותר במחלוקת. הספר, שאינו אלא התרפקות נוסטאלגית על הווי תל־אביב וארץ־ישראל בשנות הארבעים, תוך גלוריפיקציה מודעת של הנוער העיברי תחת שילטון המנדט, זכה למבקרים ושוללים רבים, באותה מידה כמו המעריצים שכבש. מבלי להתייחס לערכו הספרותי, הרי עצם החיאתם של נופי דורות שנעלמו בסיגנון מקסים הסוחף את הקורא בריחותיה, צלילה ונופיה של ארץ־ישראל האבודה, הוא הישג ראוי להערכה.

יהדות

דויד מארקיש: המאבק

הגורם העיקרי בעולם, ששלל עקרונית את אחדות העם היהודי, עשה יותר מכל גורם אחר כדי להגבירה ולהפ־עילה. היתה זאת ממשלת ברית־המועצות, שעשתה בסוף תשל"ב מעשה שהדהים את העולם כולו: הטלת „כופר הדיפלומות" על יהודים סובייטיים, המקבלים היתרי־עלייה לישראל.

לפני כן הפכה העלייה הסובייטית לעניין שבשיגרה. הבעיות עם עולי גרוזיה עוררו בארץ תמיהה, והפריבי־לגיות שניתנו לעולים יצרו בעם הראשונה מתיחות של ממש בין העולים והנוער שגדל בארץ.

אך הגזירה הסובייטית החדשה השכיחה בעיות אלה, ליכדה מחדש את היהודים בעולם, וגם בישראל, סביב דגל משותף. דמויות הלוחמים למען העליה בתוככי ברית־המועצות, בצד הלוחמים למען הליברליזציה בארץ הסוביי־טים עצמה, עוררו אהדה, ולפעמים הערצה.

בין אלה בלט מאבקם של **דויד ואירנה מארקיש**, שסיפור הפרדתם הנוגע ללב היה יותר טראגי מאשר גורלם של מדענים יהודים מפורסמים, כמו הפרופסור **בנימין דיוויץ'** או הד"ר **אביגדור מנדלצוויג**, שדעת הקהל העולמית גוייסה כדי לאפשר את עלייתם ארצה.

דויד מארקיש, 34, בנו של הסופר היהודי פרץ מאר־קיש, שנרצח בפקודת סטאלין, לא הורשה לעלות, שעה שרעייתו אירנה עלתה לארץ, יצאה למסע שיכנוע עולמי כדי לאלץ את שילטונות ברית־המועצות להתיר גם את עלייתו של בעלה ממנו הופרדה. מאבקם סימל השנה את המאבק להמשך עליית יהודי ברית־המועצות.

העם

מה נשאר

עוד לבקש?

את תקוותיהם ומשאלותיהם לגבי שנת תשל"ג, יביעו מרבית אזרחי המדינה, דתיים ולא דתיים, בתפילות ובחשבון נפש עצמי בפרוס השנה החדשה.

אבל ממשלת ישראל הקדימה קצת את אלוהים בתיכנון השנה החדשה. לפי הב־טחות דובריה הרשמיים, תהיה תשל"ג עבור אזרחי ישראל שנה מתוקה מאוד.

אזרחי ישראל ישרתו בה פחות במילו־אים, בניהם ישרתו שירות מקוצר יותר בצה"ל, וריכבם לא יילקח עוד כמעט לשימוש הצבא. אולי אפילו יושג הסדר ביניים על־חשבון השקט בגבולות.

הם ישלמו מעט פחות מיסים, הכנסתם הפנויה תגדל, מצבם הכלכלי ישתפר והם עוד יקבלו פיצויים עבור ההתייקרויות.

יהיו להם שר־מישפטים חדש־ישן, רב־נות ראשית חדשה, אלופי צבא חדשים וגם נשיא־ידיד חדש באמריקה.

ביום־העצמאות יערכו להם מיצעד־צבאי, שיעלה אומנם עשרות רבות של מיליוני ל"י, אבל לא יפגע בשום תוכנית סעד, חינוך או שיכון לזוגות צעירים.

בקיצור, אחרי הבטחות מעודדות כאלה לא היה עוד צורך ללכת לבית־הכנסת כדי לבקש משהו. כי תשל"ג היא שנה של ערב שנת בחירות, ובשנה כזאת, כדברי הסיסמה, „הממשלה רוצה — שתהיי מרוצה!"

יחסי־חוץ

שגריר

מיוחד מאוד

אזרחי ישראל סבורים כי יצחק רבין הוא שגריר המוסמך ונציגה היחיד של מדינת־ישראל בארצות־הברית. מאמר ש־התפרסם בניו־יורק טיימס בשבוע שעבר, מגלה כי לפחות נציג מוסמך נוסף אחד פועל בוושינגטון ושמו אירווינג דוידסון, שנרשם כבר בשנת 1963 בממשלה האמרי־קאית, על פי החוק, כנציגה של התעשייה האווירית בישראל.

אירווינג דוידסון אינו נציג בלעדי של ישראל. באותו רישום העיד על עצמו כי הוא מייצג גם את ממשלות ניקארגואה ואקוודור, בצד הצבא הלאומי האינדונסי. כמה שנים אחרי כן הוסיף לרשימת לקו־חותיו את האיטי והרפובליקה הדומיני־קאנית. המשותף לכל הממשלות האלה, להוציא את ישראל: בכולן שולטים דיק־טאטור יחיד או כת קצינים שהוציאה את השילטון מהממשלה החוקית שנבחרה ב־בחירות דימוקראטיות.

קשר עם מנהיגי המאפייה. קש־ריו של דוידסון עם ישראל הם הדוקים מאוד. ג'ו ספיר, אחד מעוזריו הבכירים של צייד החדשות האמריקאי ג'ק אנדר־סון — בעל הטור הנפוץ שגילוייו הביאו להתפטרותו של המועמד לסגן הנשיא הדימוקראטי תומס איגלטון — נסע לישראל בהמלצת דוידסון. כאן נפגש עם אלוף אהרון יריב, ראש אגף המודיעין, שהוא לדברי הניו־יורק טיימס „ידידו האישי הקרוב" של דוידסון.

אילו ידע יריב על קשריו האחרים של דוידסון ייתכן והיה מקפיד יותר על יח־סיו עם אלה המכנים אותו כ„ידידם האי־שי". לפני חודשים אחדים, מצא בית־משפט אמריקאי את דוידסון אשם בהו־נאה, בקשרים עם ארגוני הפשע המאורגן ובעסקי שוק שחור. קשריו הכלכליים, הו־כח במשפט בו נמצא אשם והורשע, מו־ליכים אל קרן הפנסיה של איגוד מובילי המשאות, האיגוד המקצועי האמריקאי ש־מזכירו ג'ימי הופה ישב שנים רבות ב־בית־הכלא, כתוצאה ממאמציו הבלתי נל־אים של רוברט קנדי לטיהור האיגודים המקצועיים.

ג'ק אנדרסן עצמו העיד על אירווינג דוידסון, נציגה של התעשייה האווירית בישראל: „...אירווינג היה מקור חדשות מצויין. אינני מכיר איש מלבדו המסוגל לקשר אותי עם ג'ימי הופה, מנהיג ה־מאפייה ורודנים של רפובליקות."

כמו גנבים בלילה הקימו התנחלות על אדמות עקרבה

האם שיקר השר?

מה דינו של שר בממשלה כשמת־גלה כי הוא שיקר בפומבי ועוד מעל במת הפרלמנט?

בכל מדינה מתוקנת בעולם, לא היה שר כזה ממתין עד שיסולק בבושת־פנים, מתפטר ממישרתו מרצונו הטוב. אבל ב־מדינת ישראל טרם נוצר תקדים כזה. להיפך, שרי ממשלת ישראל סבורים לא אחת כי זכותם היא לשקר לחברי הכנסת, להעלים מהם מידע ולהתכחש לעובדות.

ב־11 ביולי השנה, כאשר מדינת ישראל סערה סביב פרשת ריסוס שדות ה־כפר הערבי עקרבה ברעל ממטוסים ש־השמיד את היבול, הגיש ח"כ אורי אבנרי שאילתה לשר־החקלאות חיים גבתי, בתו־קף היותו השר הממונה על מינהל מקר־קעי ישראל.

השאילתה של אבנרי התבססה במית־כוון על מידע שנמסר בעיתון של מיפ־לגה קואליציונית, על המשמר. שאל אבנרי בשאילתה מס' 5147: „על המשמר מוסר כי בין תושבי הכפר הערבי עקרבה לבין איש מינהל מקרקעי ישראל בשם בראון, נערכה פגישה, ובאותה פגישה

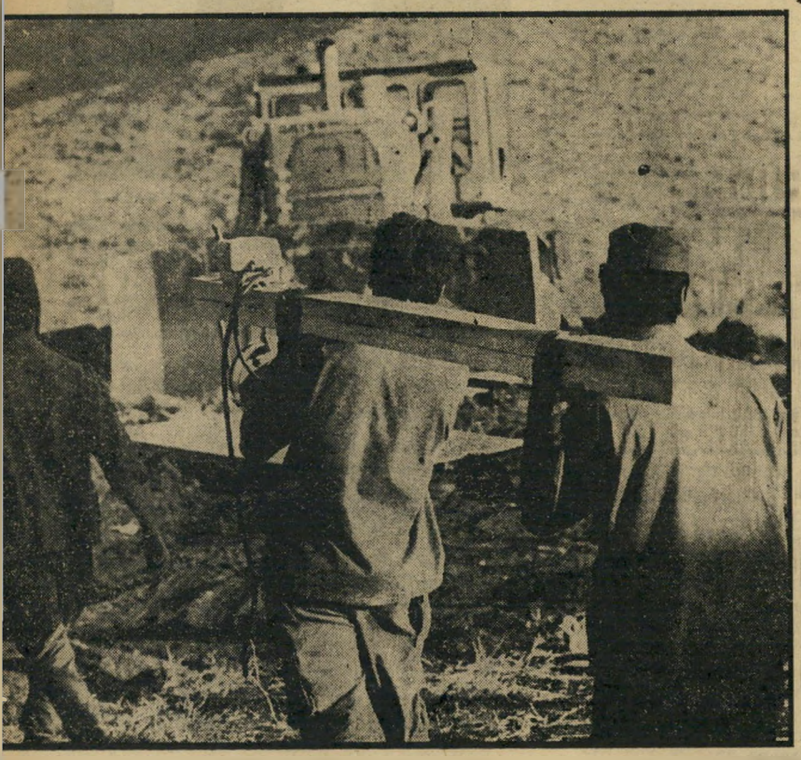

האלוף

אלוף פיקוד המרכז, רחבעם („גנדי") זאבי, מחזיק במו ידיו בהלמניה, מסייע בהקמת הגדר בלילה בו עלתה היאחזות נח"ל־גיתית על הקרקע באדמות עקרבה.

הובהר לתושבים כי באדמות השייכות לכפר ושנסגרו בפני תושבי הכפר מת־כוונים להקים יישוב יהודי וכי דרושים לכך כ־3,000 דונאם בקירבת חירבת טאוויל.

„האם הידיעה הנ"ל נכונה?

„האם מתכוונים להקים במקום יישוב יהודי? אם כן, על־ידי מי אושרה הקמת היישוב ואיפה בדיוק יוקם?"

פגישה עם בראון

פחות משבוע אחרי הגשת השאיל־תה, מיהר שר־החקלאות חיים גבתי ל־השיב עליה. תשובתו ניתנה מעל במת ה־כנסת ב־18 ביולי 72'. אמר גבתי: „אומנם התקיימה פגישה של אנשי הכפר עם מר בראון, איש מינהל מקרקעי ישראל, אולם בה לא נאמרו הדברים שפורסמו. מר בראון ניסה להגיע להסכם עם אנשי הכפר בעניין חליפין בקרקעות השייכות לאנשי הכפר, עם קרקעות נפקדים ב־איזור."

על השאלה אם מתכוונים להקים במקום ישוב יהודי, השיב גבתי: „עד עתה לא הוחלט על הקמת יישוב על קרקעות אלה." תשובה זו נועדה ליצור את הרו־שם כי ריסוס השדות ברעל לא נעשה כדי להכשירם להיאחזות חדשה ולהבריח את בעלי הקרקעות הערביים משם.

חומה ומיגדל

אבנרי ניצח את זכותו לשאלה נוספת ושאל את גבתי באותו מעמד: „האם כבוד השר יכול לתת תשובה חד־משמעית לשאלה, אם קיימת תוכנית כלשהיא להקים על אדמת כפר עקרבה התנחלות בשם תל־טל או בכל שם אחר?"

שאלה נוספת זו נשאלה אחרי שלהעולם הזה היה מידע בדוק כי אומנם מתכננים כבר היאחזות נח"ל באדמות שרוססו. גבתי, שנלחץ אל הקיר, השיב בלשון רפה ומתחמקת: „בתוך רשימה די ארו־כה של הצעות להתנחלויות נוספות, נמ־צאת גם ההצעה שהזכרת בדבר הקמת יישוב במקום זה."

בכך רצה גבתי ליצור את הרושם כי המדובר בתיכנון לעתיד רחוק, שטרם אושר, וכי אין קשר בין ריסוס השדות ברעל לבין היישוב המתוכנן.

לפני שבועיים, באישון לילה, בסיגנון חומה ומיגדל, הוקמה היאחזות הנח"ל גיתית על אדמות עקרבה, על חירבת טאוויל, שהשדות מסביבה רוססו ברעל.

עתה לא נותר אלא לבחור באחת משתי האפשרויות:

- או ששר־החקלאות חיים גבתי שיקר בכנסת כשהודיע שטרם הוחלט להקים יישוב על אדמות עקרבה.
- או שההחלטה התקבלה בהיעדרו, הוסתרה והועלמה ממנו ולא הובאה לידי־עתו, מפני שהוא שר לא כל־כך חשוב, שאין מכניסים אותו בסוד העניינים?

הדחפור מגיע

הדחפור, סמל ההתנחלות מסייע למתנחלים בעבודות הקמת נח"ל־גיתית, ההיאחזות הראשונה בשומרון, שהוקמה מחוץ לביקעת הירדן, מזרחית לשכם, בתחום יישוב ערבי מיושב בצפיפות.

השר עד למצב

שר־החקלאות חיים גבתי, בעת אחת מישיבות הכנסת, ליד שולחן הממשלה. ייתכן ובגלל תר־דמה דומה לא שמע בשעתו על ההחלטה להקים יישוב יהודי על אדמות עקרבה.

תשקיף

חוכנית השלום

הועברה לרוסים

- לא למצרים

הידיעה הסנסציונית שפורסמה השבוע בשבועון האמריקאי טיים, לפיה הוגשה כביכול תוכנית שלום סודית של ישראל למצריים, באמצעות מתווכים אמריקאים, שעל פיה מוכנה ישראל לוותר תמורת הסכם שלום על שני שלישים מחצי האי סיני, אינה מדוייקת, אך גם אינה משוללת בסיס, למרות כל ההכחשות מצד גורמים ישראליים, אמריקאים ומצריים.

מקורה של המפה שצויירה בתוכנית זו הוא באינפורמציה שנמסרה לאמריקאים, ע"מנת שימסרוה לרוסים וזא למצריים, כהסבר לגבולות הביטחון להם עשויה ישראל להסכים תמורת הסכם שלום.

אולם גם אינפורמציה זו היא מטעה. כיוון שכיום לא יסכים הרוב בממשלה לגבולות מעין אלה, שיכללו בתוך שליטת ישראל את רצועת עזה עד אל-עריש; את שארם א-שייך ואת שדות הנפט של אבו-רודס.

גולדה שוב

איימה להתפטר

החלטתה של ראש-הממשלה גולדה מאיר לצרף מחדש את יעקב שמשון שפירא לממשלה, באה אחרי שישיבת "המטבח" שלה דחתה בתוקף את רצונה להתפטר לפני כשבועיים.

באחת מפגישות מצומצמות אלה, בשיא הסערה הציבורית סביב פרשת איקרית וביר'עם, השתמשה גולדה שוב בתחבולה הישנה שלה שניעדה לכפות על מקורביה לקבל את דעתה ליא עירעור, אימה להגיש את התפטרותה.

פנחס ספיר הגביר את לחצו עליה וניסה לפייסה. כ"עמדת נסיגה" העלתה ראש-הממשלה את דרישתה להחזיר את שפירא לממשלה כדי שתחזור בה מדעתה להתפטר. מאחר שאיש לא רצה להרגיזה, קיבלו את דעתה ללא עירעור.

החזרת שפירא -

סטירת-לחי לגלילי

החזרתו של יעקב שמשון שפירא מתפרשת כפגיעה במעמדו של השר ישראל גלילי כיועצה הקרוב ביותר של גולדה מאיר.

בשעתו היה זה גלילי שהיה כדיעה שיש לקבל את התפטרותו של שפירא בעקבות פרשת "שכר הפרקליטים". כרמזיו על חוסר התבטאויות הכיתי חברותית כלפיו מצד חבריו למיפלגה, התכוון שפירא בין השאר גם לעמדותיהם של גלילי וחבריו מאחדות העבודה.

עתה, עם חזרתו של שפירא לממשלה ול"מיטבחה" של גולדה, הוא עשוי לתפוס מעמד בכיר יותר מאשר גלילי, גלילי, השוכב בשבועות האחרונים מרותק למיטת חוליו בביתו, כתוצאה מסיבוכים שנגרמו על-ידי תאונת הדרכים שאירעה לו לפני כשנתיים, לא השתתף כלל בדיונים על החזרת שפירא. גולדה שלחה אליו את מזכ"ל העבודה, אהרון ידלין, כדי שיקבל את הסכמתו לצירופו מחדש של שפירא, אחרי שההכרעה על כך כבר נפלה.

התמרמרות על אלון

בשל שידורי

האולימפיאדה

נוכח ההתעניינות ההמונית הבלתי צפוייה בשידורי האולימפיאדה היומיים במינכן, הועלו טענות קשות נגד שר החינוך יגאל אלון ונגד הוועד המנהל של הטלוויזיה, על קמצנותם לצימצום שידורי האולימפיאדה לחצי שעה בלבד ליום.

הטוענים על היערך רגישות לדעת הציבור ולרצון הצופים מצד השר ואנשיו, מציעים על העוברה כי הגבות מיספרת שידורי האולימפיאדה תחפה רכבית ישראליים לצפות בתחנת המהוויזיה הירדנית המשדרת מדי יום במשך שעתיים ורבע שידורים ישירים מהאולימפיאדה, יואת מכדי שיהיה לירדנים כל צוות משדהם במינכן.

מישאל הבחירות -

רק ברחוב היהודי

סקר דעת הקהל שנערך עדיידי מכון המחקר של "דחף" על תוצאות הבחירות לכנסת זו נערכו עתה, ושפורסם במקוטע השבוע, התייחס רק לבוחרים היהודים.

הסקר, שנערך בניצוחו של מנהל המכון, הד"ר דני לומברוזו, נערך ב-20 ביולי והמידגם היה של 1034 מרואיינים יהודים מכל חלקי הארץ. התוצאות המפורטות של הסקר מצביעות על כך שהתפלגות התשובות על השאלה, "בעד איזו מיפלגה היית מצביע לו נערכו הבחירות החודש?" היתה כדלהלן:

המערך — 45.2%; גח"ל — 24%; המפד"ל — 9.5%; נמנעים — 10.1%; המיפלגות הקטנות: 11.1%.

החלוקה הפנימית בין המיפלגות הקטנות לפי תוצאות סקר זה היתה כדלהלן:

הרשימה הממלכתית — 0.9%; הליברלים העצמאיים — 2.9%; אגודת ישראל — 2%; העולם הזה — כוח חדש — 1.52%; פאג"י — 1.52%; מק"י — 0.81%; המרכז החופשי — 0.58%; רשימות נוספות — 0.5%. רק"ח לא קיבלה קולות.

הודעה לקוראים

בעיקבות העלאה תלולה נוספת של הוצאות הייצור, שאילצה את השבועונים להעלות את מחיריהם, נוצר הצורך להעלות גם את מחיר „העולם הזה" ב-12.5%.

מחיר גליון „העולם הזה" יהיה מעתה 2.25 ל"י. הנהלת „העולם הזה" מקווה שהקוראים יתייחסו להעלאה זו בהבנה.

חדשו לאחרונה ההכנות לוועידת בולוניה.

בתשובה על השגותיו של אורי אבנרי, הודיע יו"ר ועד השלום המצרי, האלד מוחיי-אל-דין, שהוא „מקדם בברכה" השתתפות מישלחת ישראלית, בתנאי שלא תכלול עסקנים של מיפלגות-השילטון בישראל (כולל מפ"ם), ושחבריה דוגלים בהחלטת מועצת הבי-טחון 242.

בשבועות הקרובים יתקיימו דיונים אינטנסיביים לגבי אופי הוועידה.

יועץ מדיני לדיין

אישיות בכירה, בעלת עבר ביטחוני עשיר, עומדת להתמנות לתפקיד חדש: „יועץ מדיני" לשר-הביטחון. הדבר בא לחזק את מעמדו של דיין, וגם לאזן במיקצת את מישקלו של העוזר הכלכלי של דיין, רב-אלוף צבי צור.

הרוב במק"י עוסק

במכירת הנכסים

מכירת נכסיה של מק"י מתבצעת לפי תוכנית מוכנה מראש ע"י מזכיר הוועד המרכזי יאיר צבן, בעזרת עורכי-הדין של המיפלגה פישר הרצברג ומאיר זם.

במקביל למכירת מועדונים ורכוש דלא-ניידי שהיה

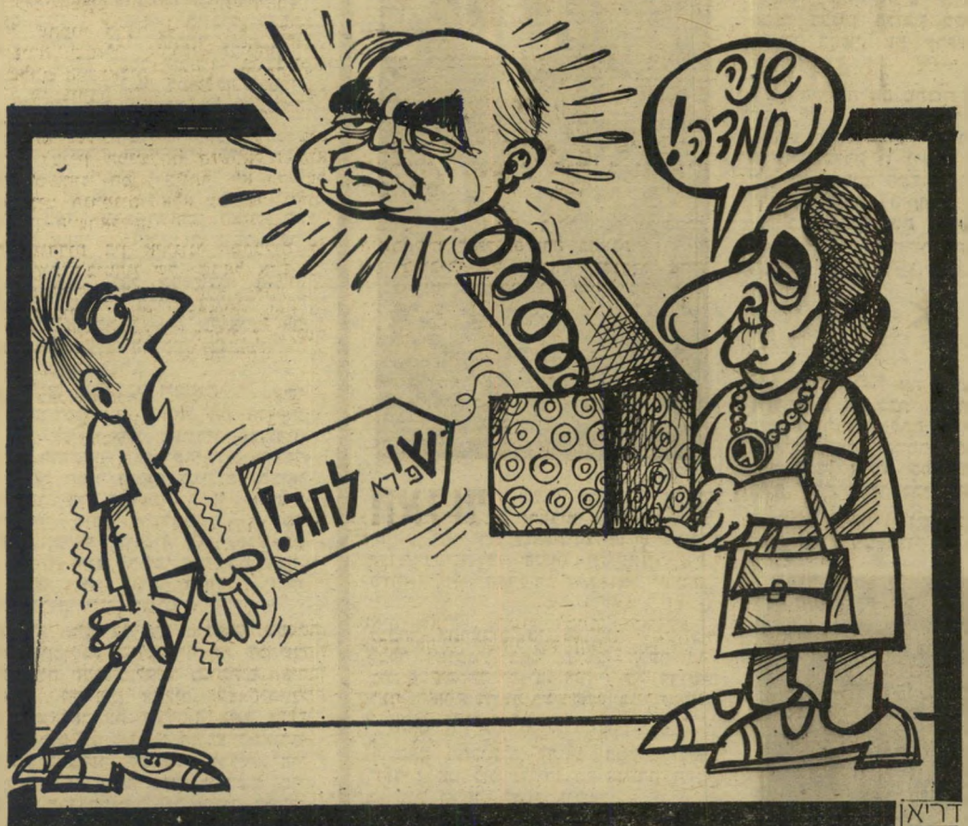

מתחדשות ההכנות

לוועידת בולוניה

אחרי הפסקה של כמה חודשים, שנגרמה תחילה עדיידי הבחירות באיטליה ולאחר-מכן ע"י התפוכות במצריים, התחדשו ההכנות לוועידת בולוניה.

ברשות המיפלגה, משלימים עתה גם את השיקום של פעיליה הרבים. יו"ר הוועד המרכזי ראול טיטלבוים עבר לעבודה קבועה בידיעות אחרונות, שם הוא חותם בשם „ישראל תומר" ככתבו הכלכלי של עיתון הערב. יהודה להם, הפך לפרשן אנטי-קומוניסטי קבוע ב-מעריב ובשידורי ישראל.

לאחרונה נמכר גם הבית ברחוב הרב קוק בתל-אביב שניתן למק"י כמתנה ע"י השגרירות הרומנית והיה מיועד להיות „בית ידידות ישראל-רומניה".

במדינה

המלחמה

תבוסה במינכן

ביום ה־11 של המישחקים האולימפיים במינכן, כבשה ישראל את הכותרות כ־ששמות ספורטאיה, מאמניה ועסקניה של המשלחת הישראלית לאולימפיאדה עומדים במרכז ההתעניינות. למרבה הצער אירע הדבר בצורה שאיש לא ציפה לה.

בשעות הבוקר המוקדמות ביום השלישי השבוע חדרה קבוצה של חמישה פידאיון ערביים, אנשי אירגון ספטמבר השחור, לכפר האולימפי במינכן. החמישה, שכפי הנראה הגיעו זמן קצר קודם לכן לגר־מניה מאחת מארצות סקנדינביה, התפרצו לבית בו שוכנו הגברים של המשלחת הישראלית. במטח היריות הראשון שירו בשעת חדירתם נפגע משה ויינברג, 32, מאמן משלחת המתאבקים של ישראל, לשעבר אלוף ישראל בהיאבקות. הוא נפ־צע בשנתו פצעים אנושים.

חמשת המחבלים שהתפרסו בכל אגפי הקומה התחתונה של הבניין עצרו את כל היושבים בו: עשרה מאמנים של ספורטאי המשלחת הישראלית ועוד כ־תריסר ספורטאים ומאמנים ממדינות אח־רות ששוכנו באותו בניין. אחרי שהתירו להוציא את ויינברג הפצוע (שמת בדרכו לבית־החולים) הציבו את דרישתם למ־ארגני האולימפיאדה: רשימה של פידי־איון ערביים העצורים בישראל, שאת שיחרורם תבעו עד לצהרי יום השלישי, ומטוס שיועמד לרשותם בנמל התעופה של מינכן, כדי שיוכלו להימלט באמצ־עותו. הם איימו להרוג שני ישראליים בכל שעה, עד שימולאו דרישותיהם.

מחדל ביטחוני. ניצולה של אולימ־פיאדת מינכן שנועדה לסמל את אחוות העמים ואת ליכוד המין האנושי סביב הספורט, למעשה טירור שפל, לא היה בו כדי לזכות את החבלנים באהדה כל־שהי, אפילו מצד תומכיהם במדינות ערב. אולם ניראה שייאושם של אירגוני הח־בלה הפלסטינים וכשלונותיהם הרצופים במעשי הטירור האחרונים שלהם הוציאו את אהדת דעת־הקהל העולמית מגדר ה־שיקולים המשפיעים על תוכניותיהם.

מה שחמור הרבה יותר היא התבוסה המחפירה שנחלו שירותי הביטחון של המישלחת הישראלית במינכן, שהיתה הר־בה יותר צורבת מאשר כישלונותיהם של הספורטאים הישראליים על המסלול.

יכולתם של חבלנים ערבים חמושים לחדור לבניין המישלחת הישראלית היא מחדל ביטחוני חמור ביותר, לא רק של המארגנים הגרמנים, אלא גם של גורמי הביטחון הישראליים.

ההתמודדות בין אירגוני המחבלים ל־בין כוחות הביטחון של ישראל אינה כ־יום התמודדות של כוח אלא מאבק מו־חות ותחבולות. בעוד המחבלים מאמצים את מוחותיהם להמציא תחבולות פגיעה בישראל, חייבים הישראליים לחשוב על כל אפשרות של פגיעה ולהתכונן נגדה. אין ספק שנלקחה בחשבון אפשרות התנכלות למישלחת הישראלית במינכן. היה ברור שהפידאיון לא יחמיצו אפש־רות לפעול במקום שעיני כל העולם מרו־כזות אליו. אי אפשר היה שלא לקבוע כי המשלחת הישראלית לאולימפיאדה זקוקה להגנה מעולה, שכן ברור שהיא מהווה אובייקט מצויין וחשוף לפגיעות מצד החבלנים, בייחוד על אדמת גרמניה, שם גדול כוחם של אירגוני החבלה.

הרחבת המלחמה. קשה עדיין לק־בוע מה גרם להיעדר אבטחה מספקת, אולם אין ספק שהשמירה על המישלחת הישראלית היתה לקויה בתכלית. ייתכן שאנשי הביטחון שנילו אל המישלחת נדבקו מאווירת הפיקניק ההמוני הכללית ששררה במקום והזניחו את תפקידם. יית־כן גם שהמתח הביטחוני פג אחרי עש־רת הימים הראשונים, כאשר לא התרחש דבר, והחבלנים ניצלו עובדה זו כדי ל־הלום בנקודה הרגישה ביותר.

אחרי כישלונותיהם של אנשי ספטמבר השחור לסחוט מישראל שיחרור עצורים בפעולות על אדמת ישראל, הם עשו את מה שהיה צפוי מראש: הרחבת המילח־מה על פני העולם כולו.

הקרבנות שנפלו השבוע במינכן באו להזכיר כי מי שראה את אירגוני הטירור מחוסלים אחרי המפלות הכבדות שספגו לאחרונה, טעה. היתה זו הוכחה נוספת לכך שביטחונם של אזרחי ישראל אינו תלוי רק בגבולות בטוחים.

קורבן ויינברג ואשתו השניה * בתמונת נישואין
כדור בשעת שינה

שיא עולמי בסחיטה

עד מה שאירע סביב מעשה הסחיטה של החבלנים הערבים בכפר האולימפי במינכן, דיווח טלפונית למערכת "העולם הזה" הכמאי יוסף מיוחא. בעיצומה של הפרשה, כשטרם היה ברור איך תסתיים.

ביום השני בערב ביקרה כל המשלחת הישראלית לאולימפיאדה בהצגת כנר על הגג בכיכובו של שמואל רודנסקי. אחרי ההצגה נפרדנו מהם והם חזרו לכפר האו־לימפי. לא תיארנו שכמה מהם לא נראה יותר.

מינכן עצמה שרויה בתדהמה אחרי הצהלה והחדווה שאפפה את כל המקו־מיים והארוחים בימים האחרונים. הולכות כאן שמועות משמועות שונות. ידיעה רו־דפת ידיעה, עד שמצטיירת תמונה על מה שאירע באמת.

בערך בשעה ארבע לפנות בוקר חדרה קבוצה גדולה של מחבלים לכפר האולימ־פי. הם היו לבושים בבגדי ספורטאים והחזיקו בידיהם מזוודות. בצורה זו הם קפצו מעל הגדרות. השומרים של המחנה שהבחינו בהם, היו סבורים שאלה ספור־טאים שאיחרו לחזור למחנה ולא עצרו אותם אפילו לשאול על זהותם.

זה המקום להעיר שסידורי הביטחון ב־מחנה האולימפי היו רעועים ביותר. כל מי שרצה להיכנס למחנה יכול היה לעשות זאת, אם רק נסע על אופניים או לבש תלבושת של ספורטאי. רק מאלה שניגשו אל השומרים וביקשו רשות להיכנס, מנ־עו את הכניסה, אבל מי שחלף על פני השומרים בלי לבקש רשות, לא נעצר כלל.

נראה שמיספרם של החבלנים הערבים הוא גדול יותר ממחשבה. מסתבר כי ל־בניין בו התגוררה המשלחת הישראלית יש חמש כניסות. החבלנים שומרים על כל הכניסות, כך שמיספרם בבניין גדול יותר מחמישה. נוסף לזאת דרשו החבלנים להעמיד לרשותם שלושה מטוסים כדי שיוכלו לצאת מגרמניה בקבוצות. כל קבו־צה תעלה למטוס רק אחרי שיתברר ש־הקבוצה שיצאה לפניה הגיעה ליעדה ב־ביטחון. מכאן מניחים כי בכפר האולימפי נמצאים אנשים נוספים המסייעים בידי החבלנים.

פגיעה ביחסים. כל הבוקר דיווחה הטלוויזיה הגרמנית בשידורים ישירים על המתרחש. בשעה שתיים בצהריים לפי שעון מינכן הופסקו השידורים. נאמר כי המחבלים טענו שהשידורים מפריעים ב־משא־ומתן המתנהל לשיחרור בני הערו־בה הנמצאים בידיהם, כיוון שהם עויי־נים אותם, ותבעו להפסיקם. אנשי הטל־ויזיה השתכנעו כי המשך השידור עלול להביא את החוטפים לידי מעשה קיצוני והסכימו גם לסחיטה זו.

האנשים ברחוב כאן המומים לחלוטין. הדיעה הכללית היא שיש להפסיק את המישחקים עד שיחרור החטופים, אך אין להפסיקם כליל, כיוון שאז תהיה זו כניי־עה לסחטנים.

את מה שחושבים הישראלים על הגר־מנים היטיב להביע כאן דן שילון, שדרן הטלוויזיה הישראלי, שרואיין על־ידי הטל־ויזיה הגרמנית, ואמר באומץ־לב מה הוא חושב על הגרמנים: "לישראלים אין מה לעשות יותר בגרמניה! אין ספק שמה שאירע יזיק ליחסים שהתפתחו בין שתי המדינות. רבים בישראל הסתייגו מראש ממישלוח משלחת לאולימפיאדה בגרמנ־יה. עתה הסתבר שהם צדקו. הצעדים שננקטו על־ידי הגרמנים להבטחת שלום הישראלים היו למטה מכל ביקורת."

דן סיפר כי שאל את המארגנים הגר־מנים, מדוע לא דאגו להבטיח את שלום המשלחת הישראלית כשהגיעה בשדה־התעופה. אמרו לו כי שומרים רק על ישראלים המגיעים במטוסי אל־על. כיוון שהמשלחת הגיעה במטוס לופטהאנזה לא דאגו לסידורי ביטחון עבורם.

מספרים כאן כי ערב ההתקפה הזהירו אנשי המשלחת השבדית באולימפיאדה, על נסיון תקיפה אפשרי מצד מחבלים ערביים. אולם חשבו שהם מתכוונים ל־מטעני חבלה שיגיעו בדואר ולא הגבירו את אמצעי השמירה במחנה.

בידיעות כאן נמסר כי ההרוג השני הוא יוסף גוטפרוינד, שופט ההיאבקות הישי־ראלי, שנורה בעת שניסה לעצור את החבלנים מלהתפרץ לחדר בו שהיו המת־אבקים. כיוון שגופתו נמצאת עדיין בתוך הבניין, טרם אושר מותו סופית.

* משה ויינברג ז"ל נישא לפני 10 חו־דשים בשלישית ולפני שלושה שבו־עות נולד בנו גור.

הממשלה

יריקה בפרצוף

התגובה היתה אחידה: זעזוע, רוגז, תדהמה.

החוצפה של המעשה היתה כה רבה, עד שהמילים נעתקו, פשוטו כמשמעו, מפי רוב המבקרים. "יריקה בפרצוף הצי־בור!" היתה התחושה הכללית.

פיתרון החידה. הודעת ראש־הממ־שלה שהיא ביקשה מיעקוב שימשון שפירא לחזור לתפקיד שר־המישפטים, ושהוא הסכים לכך, פיענחה תעלומה ש־נמשכה כמה חודשים.

מדוע נשאר תיק המישפטים פנוי?

גולדה מאיר אינה אשה המתלבטת קשה לפני שהיא מגיעה לכלל החלטה. המועמדים לתפקיד שר־המישפטים היו מעטים, מאחר שמנוי וגמור היה עם סיעת מפא"י במיפלגת העבודה להחזיק תיק חיו־ני זה בידיה. אילו רצתה גולדה למנות שר אחר, היתה עושה זאת מזמן.

ברור עתה שלא התכוונה לכך מלכת־חילה. היא פשוט חיכתה עד שיעבור זעם. סמכה על קוצר זיכרון הציבור, כדי ל־החזיר את יש"ש למקומו. עיתוי ההודעה היה מלאכת מחשבת של לוחמה פסיכו־לוגית: ערב החגים, בתקופה של רגיעה כללית, כשהחיים הציבוריים בישראל מגי־עים לשפל זמני.

להתחקק עד הגב. באופן פורמלי, לא הפריע דבר לשיבתו של יש"ש.

כאשר התפטר, לא הכריז שהוא עושה זאת כדי להסיק מסקנה אישית מכשלונותיו.

אמנם קיבל על עצמו את האחריות ל־כישלון אחד — הייעוץ שנתן מישרדו לוועדת־ויתקון, בעניין השכר המגיע ל־פרקליטים שהופיעו בפניה — אך זה היה כמה ימים לפני ההתפטרות. בשעה שהת־פטר, לא התייחס להודעה זו.

אם כן, מדוע התפטר?

הדבר לא נאמר מעולם, אך הסיבות היו ברורות לגמרי. כאשר שימש מטרה להתקפות מכל עבר, לא התגייסה מיפ־לגתו להגנתו. היתה לו ההרגשה כי רבים מעמיתיו שמחים לאידו — למרות שחלקו בפרשת נתיב־נפט קטן הרבה יותר מזה של קברניטי־המשק של המיפלגה.

הגדיש את הסיעה מיגוייו של מאיר ("זרו") זורע לתפקיד מנכ"ל מינהל מקר־קעי ישראל, ימים מעטים אחרי שהשמיץ את שפירא בפומבי ותבע ממנו להתפטר. זרו גם אמר ש"כולם יכולים להתחלק לו על הגב."

מייד אחרי ההצבעה על מינוי זרו בממ־שלה, התפטר שפירא — מבלי לציין נימוק.

ענייך שך כבוד. מדוע חזר בו הגבר בן ה־70 מהתפטרותו?

הסיבה העיקרית: הוא השתעמם. אמנם בא לכנסת בתדירות רבה, הקשיב לדיר־נים, ואף קרא קריאות־ביניים, אך אחרי תקופה ארוכה שבה היה מקורב־למלכות ומקורב־למלכה, היתה הישיבה האילמת בכנסת מתסכלת.

מה גם ששפירא התאהב במישרד־המיש־פטים, היה בטוח שהוא מבצע רפורמה תחיקתית חיובית, והתנגעג לתפקיד ש־זנח בצורה כה אימפולסיבית.

אולם שפירא ידע, בוודאי, כי החלטתו לחזור תעורר מחדש את כל הטענות ו־השינאות, ששככו בעת התפטרותו. כמת־פטר, רכש לעצמו יחס של כבוד. בחזרו בו מהתפטרותו בצורה זו, הסתכן באובדן יחס זה.

חרדה אימת. הציבור הרחב לא התעניין בצדדים הפורמליים של הפרשה. בשבילו היתה התפטרותו של שפירא, כמו התפטרותו הכפוייה של מוטי פרידמן לפני כן, ניצחון המוסר הציבורי. אישור ליכולתה של דעת־הקהל לשנות משהו.

ביטול ההתפטרות, נראה לו כהפגנה של זילזול בדעת־הקהל, הודעה מחודשת מצד גולדה מאיר ש"סערות ציבוריות" לא יזיזו אותה כ"חוט השערה".

זאת היתה הנקודה המכרעת של הפר־שה כולה. גולדה הכריזה מילחמה על דעת־הקהל — וזו עמדה מולה חסרת־אונים.

הביצוע הטכני גבל בקומדיה: כשהביאה גולדה את העניין למוסד העליון של מיפ־לגתה, העז רק חבר אחד ויחידי למלמל

(המשך בעמוד 32)

מישהו ראה כבר

בבגדי חופה, עומדת

במכון היופי כתבת „העולם הזה" עוברת את תהליך ייצור הכלות בסלון „אמ־בר" התל־אביבי. חפיפה, גילגול, סירוק, מניקור, פדיקור, התאמת איפור לתיסרוקת, אמבטיית קצף. בתמונה: מריחת מסיכת־הפנים, שנשארה שם עשרים דקות. השלבים הנוספים: התאמת שימלה, כובע, הינומה. חמש שעות שם בסלון, בין 14 כלות אמיתיות, הכניסו את הכתבת עמוק לרוח הכתבה. משמאל: אזרח תל־אביבי בוחן בחוסר אמונה, את התופעה.

תן טרמפ לכלה

בטרמפ „מזל־טוב," קראו כל הנהגים ברחוב, כאשר עברה שם הכלה, על הווספה של אפי, שהעניק לה טרמפ — והצעת נישואין.

כלה בבגדי חופתה היא חיזיון הנראה רק במקום אחד: באולם־החתונות. לפע־מים היא נראית, לרגע קצרצר, גם ב־רחוב — כאשר היא נכנסת למכונית הפרטית או המונית, או יוצאת ממנה בשער אולם־החתונות. אולם, מה קורה כאשר כלה כזו מופיעה לפתע ברחוב — כאחת האדם? משוטטת לבד, מחפשת טרמפ, עולה לאוטובוס?

ברחוב „מחפשת חתן?" התעניין עובר־אורח זה למראה הכלה הצועדת, מוכנה לחופה, ברחוב — ללא החתן. „אתה מוכן?" ענתה הכלה. „לא תודה," ענה הצעיר. „אני כבר נשוי. אבל," בורח איתך לאי נ תמימות, בהן נעצ

כתבת „העולם הזה" יצאה לעשות את כל הדברים האלה, וזהו דיווחה על מה שקורה אז:

וטר מישמר־הגבול עצר את קטנועו בחריקה צורמת. עינו המאו־מנת הבחינה בדבר משונה: כלה נאה וחסודה, מושלמת בשימלת חופה לבנה, הינומה וזר פרחים, צעדה לה, בודדה, לאורך המידרכה הסואנת. בלי חתן, בלי

מאת

אלה ברקת

חופה, בלי מלווים, בלי כלום. משונה מאוד. „מה העניינים? אפשר לעזור לך?" שאל בדאגה.

הדבר המשונה ההוא הייתי אני: „הכל בסדר. רק אין לי חתן. אתה רוצה אולי להתחתן איתי?" עניתי במהירות.

„אני... אני —" התחיל השוטר הצעיר לגמגם.

נעלבתי מאוד: „מה יש? אני לא מס־פיק יפה בשבילך? מה אתה מהסס?"

(המשך בעמוד 34)

בקפה „רוזל", לשם נמלטה הכלה מלהקת הסקרנים שרדפו אחריה, הציתה הכתבת התשושה סיגריה, מבלי לדעת שתוך דקות תהפוך שוב למרכז ההתעניינות. לאחר שהמהומה בקפה גברה, והכתבת קיבלה חמש הצעות נישואין, נתבקשה על־ידי החנהלה לעלות לקומה השנייה כדי למנוע הפרת הסדר הציבורי. בתמונה משמאל: שיחה על המידרכה עם מעריץ על ארבע.

פעם בחיי כלה,

ברחוב ומחפשת טרמפ?

בטרמפיאדה החיילים בטארמפיאדה, ביציאה מתל־אביב בדרך חיפה, לא שמחו בתחילה לקבל את הכלה לבין שורותיהם: „את תקחי את כל הטרמפים," רטנו. פחות חמוץ היה אורי גבאי (משמאל לכלה), שהציע לה, מייד כששמע שאין לה חתן עדיין: „בואי נתחתן. אם את כזאת תפרנית שאין לך כסף לנסוע באוטובוס אפילו, אז את מתאימה לי. נגור באוהל." אותו ערב זכו החיילים בעצירת מכוניות כפולה מהרגיל.

באוטובוס בתור לאוטובוס גרמה הכלה לפקקי־תנועה, כאשר כל מכונית עוברת עצרה לראות את התופעה המשונה של כלה מחכה בתור לאוטובוס. בתוך האוטובוס הזדרזו כולם לפנות לה מקום, כאילו היתה כבר בחריון. ברידתה מהאוטובוס, שלחו בה מבטים בו־הים. „מסכנה כלה זאת שצריכה לנסוע באוטובוס," מילמלו.

יהר להוסיף באבירות, „לוא הייתי רווק, הייתי דד." היה זה הגיבור הראשון, לאחר עשר דקות עשרות גברים מכל סוג ומין את עיניהם בכלה.

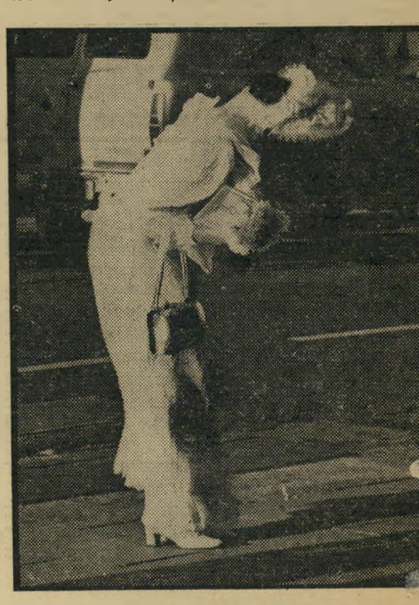

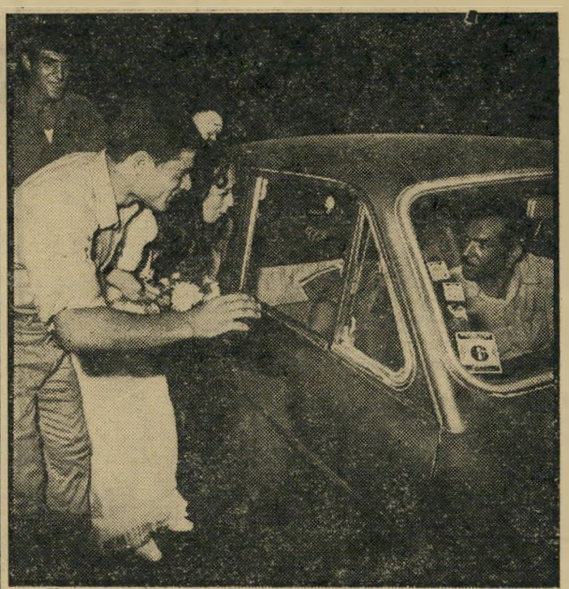

בין חייל לאזרח החייל אורי גבאי, שאיתו עצרה הכלה טרמפ בטרמפיאדה, והאזרח אפי לוינגר (בתמונה משמאל, מציע זר) הסכימו למלא את תפקיד החתן שאיננו.

(המשך מעמוד 29)

משהו נגד ההחלטה. הוא אמר שההחלטה מעוררת בו „חרדה". גולדה לא הניחה לו להגיד מישפט נוסף, שיסעה את דבריו ותבעה: „תגיד ממה אתה חרד!"

החבר נכנע מייד וסתם את פיו, כמו ילד בכיתה א'. כל אנשי רפ"י, שונאי שפירא, ישבו ושתקו אף הם.

כשהובא העניין להצבעה, העיר מישהו שאין כלל צורך להצביע. „קשה לך להרים יד?" שאלה גולדה בזעם, וכל הידיים הורמו בצייתנות. גם בממשלה הורמו הידיים בצוותא. פה אחד.

יהודים

האגדה של הדבורה והדוב

שוב שמר ד"ר נחום גולדמן על התואר „מרגיזן מס' 1" באליפות הכל־יהודית. הוא אמר מה שרבים חשבו בלבם, אך פחדו לבטא בגלוי: שאם תעמוד בריית־המועצות על גביית כופר־התעודות, לא יהיה מנוס מתשלומו.

בכך העלה שאלה מוסרית ראשונה בי־מעלה: אם יציאת המשכילים היהודיים תהיה תלוייה בתשלום הכופר, מה מוסרי יותר — להיכנע לסחיטה ולהציל את היהודים, או להתנגד לגזירה ולהשאיר את המשכילים שם, אחרי שרבים מהם כבר פוטרו מעבודתם וחייהם שוב אינם חיים?

חרם והטרדה. הרוגז יצא על גולדמן מפני שעצם ביטוי המחשבה הזאת היה יכול, לדעת מקטרגיו, לחבל במאבק העולמי נגד הכופר, בשעה שעוד יש לו סיכוי.

השאלה היתה: האם יש סיכוי?

לא קל לשליטי מעצמה גדולה להיסוג מהחלטתם, תחת לחץ גלוי ועויין מבחוץ. מה גם שההחלטה לא נתקבלה, מן הסתם, אלא אחרי דיון נוקב, בו הכריע בוודאי חשש אנשי הקג"ב מפני תנועת־הגירה מתרחבת, של יהודים ולא־יהודים.

אך יתכן כי יש בכוחם של המוסדות היהודיים, אם ירצו לנקוט באמצעים הקיצוניים ביותר, לפגוע במעצמה הסובייטית, כמו שדבורה טורדנית פוגעת בדוב, המחפש את הדבש.

השיטה: הפרעה לכל הופעות־התרבות הסובייטיות ולכל הביקורים של מדינאים ואנשי־רוח סובייטיים במערב, ייזום חרם כלכלי יעיל על סחורות סובייטיות.

קוץ מן הכפור. נראה כי הוויכוח העיקרי אינו על שאלת המוסר, אלא על שאלת היעילות. מי שאינו מאמין ביעילות הצעדים האלה — כמו ד"ר גולדמן — חושש שמערכה בלתי־תכליתית עלולה רק לזיק. כנגד זה סבורים בעלי הקו הקיצוני שנסיון העבר מוכיח כי אפשר ללחוץ בהצלחה על ברית־המועצות.

מן הראוי היה לשאול את פי הנוגעים בדבר עצמם — המשכילים השבויים. אולם פיהם בלום. במידה שהד קולם הגיע החוצה, הוא דגל בקו הקיצוני.

הסתדרות

דמוקרטיה בכספת

חברי ההסתדרות הכללית בארץ אינם יודעים זאת, ברובם, אבל בעצם הם קפיטליסטים די גדולים, אחד אחד. כל פועל פשוט, שהוא חבר הסתדרות, המתקשה לגמור את החודש במשכורתו העגומה, הוא בעל־מניות בחברת העובדים — העסק הכי גדול בארץ.

עד כאן, אין הבדל בין בעלי־המניות של חברת העובדים, הגוף שבאמצעותו שולטת ההסתדרות על חלק עצום של כלכלת המדינה — לבין בעלי־המניות של כל חברה קפיטליסטית בישראל או בארה"ב. ההבדל מתחיל כאשר מגיע הזמן לממש את זכויות הבעלים האלה.

דרישה משונה. בכל חברה קפיטליסטית טובה ורקובה, מקבלים עשרות — או רבבות — בעלי המניות דיווח שוטף על מה שעושה ההנהלה ברכושם, ונהנים מהרווחים, כשישנם.

לא כך בחברת העתיד. על רווחים בחברת העובדים, מוטב שלא לדבר. אך מה בדבר דיווח, לפחות?

סיעת העולם הזה — כוח חדש בוועד־הפועל של ההסתדרות התעניינה לדעת באיזו מידה מתבצעות מטרותיה של חברת העובדים. הסיעה ביקשה לקבל בוועד־הפועל — שהוא מינהלת חברת־העובדים — את הדו"ח הכספי של עסקי החברה, תוכניותיה לשנה הנוכחית ופרטים אחרים. כל זאת — בהתאם לחוקה, המחייבת פיקוח הוועד־הפועל על חברת העובדים.

דרישה משונה כזו לא נשמעה בוועד־הפועל של ההסתדרות מאז הוקם. אף חבר אחד במינהלה של חברת העובדים לא התעניין, בחמישים השנים שחלפו מאז נתקבלה חוקת חברת העובדים, במילוי מטרותיה ובפירסום מאזניה, שנשארו סודיים, למי שאינו חבר המיפלגה השלטת, עד עצם היום הזה.

דו"חות בכספת. תשובתו של מזכיר ההסתדרות לדרישה המשונה הסתמכה על היועץ המשפטי: „דו"חות כספיים צריכים להביא אך ורק לוועידת ההסתדרות. הוועד־הפועל אינו מוסמך לדון בהם." המזכיר התעלם כמובן מן העובדה הידועה לו, ששום דו"ח כזה לא הובא בפני ועידת ההסתדרות עד כה.

יצחק בן־אהרון לא עיין, כמובן, בעצמו בחוקה. לעומתו, טרח אלכס מיסיס, חבר הוועד־הפועל של ההסתדרות מטעם העולם הזה — כוח חדש, לקרוא את החוקה בעצמו. הוא מצא בסעיף 22 שלה, כי קיימת חובת דיון, אחת לשישה חודשים, בוועד־הפועל של ההסתדרות, וכי הוועד־הפועל צריך לקבל, „לפחות אחת

נערים־סבבים מאחי־עבד ונפתלי
רחוק משעשועי ילדות

לשנה" דין־וחשבון על פעולתם של מוסדות חברת העובדים ומיפעליה. כן מצא מסיס בחוקה כי מועצת ההסתדרות צריכה להתכנס לפחות אחת לשנה, כדי לדון (סעיף 21) בענייני חברת העובדים.

הוא הודיע זאת למזכיר ההסתדרות.

דמוקרטיה בכספת. לא צריך להיות נביא כדי לנחש כי במקום כינוסו של הוועד־הפועל לקבלת דין־וחשבון על עסקי חברת העובדים — תכונס ועדת־החוקה כדי לשנות את החוקה.

יצחק בן־אהרון הסביר זאת, שוב ושוב, לא פעם בששת החודשים האחרונים: הוא מאמין ב„דימוקרטיה ישירה" — ואין לו כל עניין בהליכים הדימוקרטיים הפשוטים מדי של הדימוקרטיה הייצוגית.

התוצאה תהיה, שמזכיר ההסתדרות ימשיך לשמור בכספתו על הדיונים־וחשבונות, אותם הוא מסתיר מחברי המינהלה. העצוב מכל הוא, שיחד עם הדו"חות, נעלמת באותה כספת גם הדמוקרטיה.

דרכי חיים

בעוני, כולם שווים

משה נפתלי הוא נער יהודי מחולון, ומוהר סאלח־עבד הוא נער ערבי מטולכרם. מלבד הבדלי מוצא אלה, הגשימו שני הנערים את השיוויון האידיאלי, אליו שואפים כל מתקני־עולם.

שני הנערים הינם בני 14, שניהם בנים בכורים למשפחותיהם. שניהם עובדים כסבלים בתל־אביב, משתכרים עשר ל"י ליום — אותן הם מוסרים לאימותיהם.

למוהר שישה אחים ואחיות, למשה חמישה. אביו של מוהר הוא מחוסר עבודה כרוני, סובל מבריאות לקויה. כך גם אביו של משה. אמו של משה עובדת כעוזרת־בית. אמו של מוהר מטפלת בששת הילדים הקטנים בבית.

גם משה וגם מוהר הינם מבוגרים כבר, בגיל 14. רחוקים משעשועי ילדות. הם מרגישים עצמם אחראים למשפחותיהם, שם זקוקים לכל לירה שלהם.

בתו של יו"ר הכנסת ובעלה מחליפים מהלומות משפטיות

והבעל מנסה לגרור את חותנו לתוך המאבק

נגד ישעיהו

"ישב־ראש הכנסת מסית את אשתי נגדי."

היתה זו רק אחת משורה ארוכה של האשמות, שהעלה בימים אלה המשורר ו־הפיזמונאי הפורה יוסי גמזו, בעל הטור השבועי לחכימא בגמיזא במעריב, ובנו של המבקר ד"ר חיים גמזו.

יוסי, הנשוי לנעמה, בתו של ח"כ ישראל ישעיהו, הוציא החוצה את הכביסה המשפחתית כאשר הגיע הסיכסוך בינו ל־בין אשתו לטונים גבוהים. דהיינו, כאשר נעמה ניסתה, בשבוע שעבר, למנוע בעד יוסי בעלה, באמצעות בית־המשפט מל־היכנס בכלל לדירתם, בחולון.

„אשתי היכתה אותי ועזבה את הבית."

סיפר אז יוסי לבית־המשפט:

אשתי נוהגת תמיד להטריד אותי ואף לאיים עלי, כי תגרום לי — היא ומשפחתה — צרות וחבלות גופניות ממש, בציינה, בפני אנשים, כי אביה הוא מעל ל־חוק.

אשתי גם גרמה לחבלה ברכוש בדירה שלנו. שברה דלת עץ בדירה על־ידי מכות בפטיש; שברה את מכונת־הכתיבה שלי, שזהו מכשיר עבודתי. קרעה חולצתי ו־שברה משקפי.

מעולם לא גרשתי אורחים מהדירה כטענת אשתי. אמרתי רק לאשתי שאני מתנגד שהיא תעשה בדירה מסיבות לחב־ריה וחברותיה בניגוד לרצוני.

קיימת בעיית מזונות ביני לבין אשתי. אשתי היתה נוהגת להיעלם מהדירה, עם הבת, לימים שלמים, ואף לשבועות. ב־חודש מרץ לקחתי את הבת לבילוי חג הפסח בחיק משפחתי, ואשתי הזעיקה עו־לם ומלואו כי חטפתי את הבת. הובהר אחר־כך כי מעולם לא חטפתי את הבת ולא התכוונתי לעשות כן.

בית־המשפט החליט כי אני אקבל את הבת ואפגש איתה בכל יום א', ד' ו־ו' ב־שעות אחה"צ, ובכל שבת שניה. החלטה זו ניתנה „מתוך הנחה שהאם חוזרת יחד עם הבת לדירת המגורים של הזוג בחולון." אבל אשתי עזבה למעשה את המגורים בדירה שלנו בחולון, מיד לאחר ההחלטה הנ"ל, והיתה באה רק כפעמיים בשבוע לישון בדירה, וזאת בשעת הלילה המאו־חרות. היא עברה לגור בבית הוריה. אשתי, אף הצהירה אז בפני כי לא תגור בדירה, לא היא ולא הבת.

אשתי הפרה כבר מספר פעמים את ה־החלטה ולא איפשרה לי לראות ולהיפגש עם הבת. על הפרות אלו התלוננתי ב־משטרה.

מעולם לא תקפתי את אשתי. מעולם לא הפרעתי לה להשתמש ולגור בדירתנו. אד־רבא, תמיד ביקשתי ממנה שלא תעזוב את הבית ושתגור יחד עימי ועם הבת בדיר־תנו. גם היגשתי תביעה לשלום־בית ב־ביה"ד הרבני בת"א מזה כשנה, והדיון תלוי ועומד.

אשתי היא שתקפה אותי, ופעם נאלצתי להשתמש גם בכוח הזרוע ע"מ להתגונן.

ביום 13 באוגוסט 1972, בערך בשעה 2.00 בצהריים, נכנסתי לביתי ומצאתי את אשתי ואת בנה מנישואיה הקודמים. בלי להוציא הגה, כמנהגי איתה זה 4 חודשים, ניגשתי לעבודתי. לפתע החלה אשתי לצ־עוק: „תסלק את חפציך מכאן!" אשתי איננה מתגוררת בביתי כבר כארבעה חו־דשים ברציפות, להוציא שני ערבים בש־בוע, בימים א' ו־ד' בלילה, שבהם היא באה לישון.

■ ■ ■

כשר ראתה אשתי שאינני שם לב לצעקותיה, הטיחה ארצה את מכונת הכתיבה שלי. קבלה על סכום הכסף ש־עלה התיקון מסרתי לפקד יעקב יפה ב־משטרת חולון. כמו כן קרעה את חולצתי — החולצה הקרועה נמסרה לפקד יפה בר־ביום — וניפצה את משקפי־השמש שלי, גם המשקפיים השבורים נמסרו לפקד יפה בו ביום. מיד החלה להכות אותי, וצירפה לכך גם את בנה.

„היא קרעה את חולצתי ושברה משקפי."

הוצאתי אותם מהבית ונעלתי בפניהם את הדלת, ומיד צילצלתי למשטרה.

בתחנת מד"א ברחוב מזא"ה בתל־אביב מילא ד"ר יוסף סגל את הטופס המש־טרתי בקשר לפציעי. בו בלילה חשתי כא־בים גוברים, והזעקתי חבר שלקחני לרופא.

כל הבקשה של אשתי להוציאני מהדירה היא בגדר שיטת ההטרדות שאשתי מנסה נגדי, ע"מ לנסות לאלץ אותי לחפסיד את מה שלא הצליחה לקבל במשפט המזונות.

היא איימה עלי בפירוש, כי היא תעשה לי צרות צרורות ותגמול לי על אי־הצלחתה במשפט המזונות.

מהצד השני של המיתרס ניראו הדברים באור שונה. סיפרה לי בית־המשפט נעמה כיצד ריאה היא את חיי המשפחה:

כבר מתחילת הנשואין התעוררו חילוקי דעות ביני לבין בעלי. הם הלכו והח־מירו עם לידת הבת, עד שלפני כשנתיים הגיעו הדברים פעמים אחדות לידי מעשה אלימות, כאשר בעלי היכה אותי מכות נמרצות עד שנזקקתי לטיפול רפואי.

בתאריך 5.3.72 שוב תקף אותי בעלי, עד שנזקקתי שוב לטיפול רפואי, ואף ה־גשתי תלונה למשטרה.

מאז נוהג בעלי להטרידני, לקלל אותי בנוכחות הילדה, ומאיים עלי ללא הפוגה, וכן על בני מנישואי הקודמים, רענן דה־רי.

בעלי נעל בפני את חדר השינה ואני נאלצת ליישן בסלון הפתוח.

בשעות הלילה בעלי נוהג לשבת ול־עבוד במתכוון בסלון, מדליק אורות ו־מתקתק במכונת־כתיבה, וזאת כדי להפ־ריע לי ולמנוע השינה מעיני.

כמו כן הוא נוהג להזמין לדירה אנשים — לטענתו, לצרכי עבודה — בשעות ה־לילה המאוחרות או הבוקר המוקדמות.

מידי פעם הוא נועל את מכשיר הטלפון בחדר־השינה, ומונע ממני את השימוש בו.

על־מנת להקניטני ולקנטר ולהטריד, נו־הג בעלי ללכלך את הדירה, מפזר את לב־ניו המלוכלכים על הריצפה, מלכלך את הריצפה, משאיר כלים מלוכלכים בחדרים, בסלון ובמטבח.

הוא מאיים עלי לעתים קרובות שהוא „יגמור אותי," ושיגרום לי צרות עד ש־איאלץ לברוח מהבית.

בעלי מגרש אורחים שבאו לבית, למ־רות שהיו אלה ידידים משותפים. מאז אני חוששת להזמין אלי אורחים.

ביום 13.8.72 למשל, סידרתי את הדירה ובישקשתי מבעלי, שחפציו היו מפוזרים בכל הדירה ובמיוחד בחדרו של הבן, כי יאסוף את חפציו ויאפשר לי לסדר הדירה. הוא סירב, למרות שביקשתיו מספר פעמים.

כאשר לקחתי אני את חפציו לרכזם במקום אחד, התנפל עלי והיכה אותי מכות נמרצות, וכן את בני רענן דהרי.

כתוצאה מהמכות נגרמו לבני בין היתר קרע בשפה העליונה, נפיחות ושטף דם פנימי בכתף הימני. כן נגרמו לי חבלות שונות.

בית־המשפט, ששמע את שני הסיפו־רים העצובים, הורה ליוסי לא להיכנס יותר הביתה.

■ ■ ■

היה זה סוף עגום מאוד למה שנראה בהתחלה כהתחלה יפה מאוד.

כשיוסי התחתן, לפני למעלה מארבע שנים, עם נעמה — אז גרושה שחרחורת, ארוכת צמה, בת 28, ואם לילד בן חמש — שמחה וצהלה כל החברייה. היו אלה ני־שואי־צמרת של שתי משפחות־צמרת — אחת ווזוזית, השנייה תימנייה. מצד אחד — בתו של אחד מראשי ציבור יוצאי־תי־מן בישראל. מצד שני — משורר מפורסם כבר אז, ובנו של מבקר מפורסם, שניהם בעלי מהלכים בכל חוגי החברה הגבוהה.

החתן העליז הפעיל, ערב נישואיו, את כישרון היצירה שלו, שיגר לאורחיו הז־מנה מחורזת כהאי לישנה:

יקירנו ידידנו / הננו להזמינך לחגוג את כלולותינו / בגילה ובשמחה / במחיצת משפחותינו / ולפיכך נבשרך, טקס זה

החותן!

יו"ר הכנסת, ח"כ ישראל ישעיהו, אותו מאשים חתנו, יוסי גמזו, בהתערבות במשפחתו.

ייערך / בל תישכח / בחברותה טובה ובגיל / ב"א בניסן תשכ"ח / הלא הוא התשיעי באפריל / בשעה שמינית לעת ערב / במיכמורות מלון „מיראמאר" / ואכן שמחתנו שם תירב / אם נראה גם אותך בין השואר/.

■ ■ ■

לא שהחרוזים העליזים לא עזרו הרבה. גם נעמה וגם יוסי נכנסו לניסיון המשפחתי החדש מלאי בעיות־משפחה כרימון — והניסיון, כפי שטענה נעמה, התפקשש כבר מהתחלה. לדעת נעמה — רק בגלל יוסי. לדעת יוסי — גם בגלל נעמה, וגם בגלל התערבותם של אביה ואחיה שוב ושוב בחיי־המשפחה שלהם — „ובלי להיכנס לדוגמאות."

„דברים כאלה קורים, זה לא אסון," הצטער השבוע חבר משותף של יוסי ונעמה. „גם סיכסוכים בין בעל ואשה, וגם סיכסוכים שהחותן או החותנת מת־ערבים. קורה. מה שחבל לי, כאן, זה שהם לא יכלו לגמור את זה יפה, והיו מוכרחים לפזר את זה בפומבי."

תנו פרמפ לכלה

(המשך מעמוד 31)

האביר, שלא ציפה להתקפה דווקא מ־זווית זו, הביט סביבו בחוסר ישע. לרגע נדמה היה לי שאיבד את שיווי משקלו. אך מייד התאושש, כיאות ללוחם מאומן הניתקל במארב־פתע. הוא הוציא תעודת־זהות, הסביר לי בכובד ראש: „בחיי ש־הייתי מתחתן איתך. אבל אני נשוי. הנה, את יכולה לראות." והושיט לעברי את תעודת־הזהות שלו.

בחנתי אותה בקפדנות, ושילחתי אותו דרור.

ההיתקלות הבאה היתה עם תיירים. שני גברים וצעירה קרבו לקראתי. „אתה רואה מה שאני רואה?" שאל אחד את רעהו באנגלית נדהמת.

„אני לא יכול להאמין למראה עיני."

„את כלה?" התנפלו עלי. „מה קרה? למה את לבד? החתן ברח? למה עזב אותך?"

„כן, אני כלה. לא, הוא לא עזב אותי, אני עזבתי אותו."

„למה?"

„כי ברגע האחרון נודע לי שהוא שי־קר אותי. הוא בכלל לא מיליונר!"

„את רוצה מיליונר?"

„בטח, למה לא? לא מגיע לי?"

„בטח, בטח! את יפהפייה. אז יצאת לרחוב לחפש חתן אחר?"

„נכון. שייראה איך אני מתחת לחופה. הגיוני, לא?" הגיוני ביותר, הסכימו הכל. בן־שיחי, צ'ארלס סיגל, מורה למוסיקה מדרום־אפריקה, הושיט לי כרטיס־ביקור: „שמעי, יש לי בשבילך לא אחד, אלא שישה מיליונרים. אמיתיים. הם ישמחו לקחת אותך! אני בעצמי נשוי. אבל אני אשיג לך חתן מיליונר. רק תכתבי אלי לפי הכתובת הזאת, ולא תצטרכי יותר לחפש חתן!".

„הבטחה?"

„דיברת כבוד של צ'ארלס סיגל!"

שיעורי מין לכלה

התיישבתי לנוח על ספסל על המידרכה. שקעתי בקריאת כל מה שתמיד רצית לדעת על המין. עוברי־אורח נדהמים, נעצרו, הביטו, והמשיכו בשתי־קה מופלאה. זקן אחד התקרב קרוב קרוב, כמעט הכניס את חוטמו לתוך ה־ספר. כשהרמתי מבטי, נס כל עוד נפשו בו.

אמא צעירה ושני זאטוטים התיישבו לידי, והאמא החלה מסבירה לאפרוחיה את עובדות החיים המרות:

„זאת כלה."

„מה, היא באמת כלה?"

„אתם לא רואים?"

„אז איפה החתן?"

האמא פנתה אלי:

„תסלחי לי, את באמת כלה?"

„כן," חייכתי בחביבות.

„אז מה את עושה כאן?"

„לומדת קצת על המין."

„כך צריך. יפה מאוד. אבל למה את לא עם החתן?"

„נשאר לי זמן עד החופה, והבגדים כל־כך מוצאים־חן בעיני, שרציתי קצת ליהנות מהם בטיול אחרון של רווקות."

„רעיון נחמד," עונה האמא. לא כל־כך בטוחה איך לאכול את זה.

בכניסה לקפה רוזל הקיפה אותי חבו־רת צעירים וצעירות עליזים, שלא ראו כלל את הצד הטראגי בכלה ללא חתן. הצעותיהם המילוליות הפכו במהירות ל־מעשיות, וכל עוד נפשי בי נמלטתי לתוך הקפה. את, חוסר הרספקט של הדור הצעיר למוסד הנישואין.

בקפה, זכיתי תוך רבע שעה לחמש הצעות נישואין. צעיר נחמד שהציג עצ־מו כאפי לוינגר, שישב שולחן מאחורי, נשא את שתי החתיכות שאיתו, קירב את כיסאו לשלי. עיניים כחולות חדרו לעיני, והפלירט התחיל.

„תעזבי את כולם ובואי איתי. עוד נס־פיק לחופה, אם תרצי."

„מה יש לך להציע?"

„מה שאת רוצה."

מנהל הקפה ניגש אלינו, ביקש מאיתנו „לעבור לשבת למעלה. אתם מפריעים לעבודה."

עברנו למעלה, המשכנו בהצעת הני־שואין העליזה. צעיר בשולחן סמוך הת־ערב בשיחתנו: „אני עורך־דין. שמי וינר. אם הוא לא יעמוד בהבטחתו — את יכולה לתבוע אותו על הפרת הבטחת נישואין."

התחלה טובה לחיי נישואין מאושרים.

פרנץ' הישראלי הוא אברהם רו־נאי מ„הבימה". בתצלום: בזמן החזרות להצגה עם אבי הממ־לא את תפקיד ג'ודי הטלוויזיוני.

טלי היא באפי

ספורט טוטו

מינימום פרסים
השבוע על משחקי
הליגה האנגלית
130 אלף ל"י
(כולל העברה)
* * *
מינימום
פרס ראשון
60 אלף ל"י
(כולל העברה)

עשה לך מנהג קבוע -
מלא טוטו כל שבוע!

התיאטרון הקטן מציג:
דליה פרידלנד (הבימה) זאב רווח (הקאמרי)
בוטיק השקרים
כתב וביים: יואל זילברג
עפ"י ז'ולטר

הרצליה, דוד,
יום ד' 6.9, ב־9.00.
קרית־מלאכי, בידור,
יום ה' 7.9, ב־9.00.
קרית־חיים, היובל,
מוצ"ש, 9.9, ב־9.00.
פתח־תקוה, שלום,
יום ג' 12.9, ב־9.00.
תל־אביב, בית־החייל,
יום ד' 13.9, ב־8.30.
נצרת, נורית,
יום ה' 14.9, ב־8.30.
כרטיסים: תל־אביב, „לאן" ו„רוקוקו" וביתר המשרדים ירושלים, „כהנא" ו„לאן הערב". הפצה ראשית: „לאן" טלפון 231655.

מנהל: יצחק בן־נסים (נישו). טל 244044

מרכז עדשות מגע
„גרוזובסקי — אישון לנם"
CONTACT LENS CENTER
תל־אביב, רח' שניאור 7,
טל: 50220 — 58046
שעות קבלה 17—9
נשמח לשלוח חוברת הסברה לפי בקשה.

פקידות כללית בירושלים:
NATIONAL (I.B.M),
כתיבה במכונה — חודש!
פנקסנות סוג 2־1
ביה"ס „הפקיד", י. פורמן, בצלאל 18.

NATIONAL בירושלים:
כתיבה במכונה — חודש!
קורספודנציה, קצרנות, פנקסנות,
(בפיקוח משרד העבודה):
ביה"ס „הפקיד", י. פורמן, בצלאל 18.

העולם הזה כוח חדש
ביום ה' 14.9.72, בשעה 20.30, אצל משפחת יגול, רחוב הגפן 5 קריית־ביאליק, תתקיים
פגישת חברים ואוהדים
על סדר היום:
1) עניינים אקטואליים,
2) תחזית של איחוד כוחות השלום
והקידמה לקראת המערכות הקרובות.
חברים ואוהדים מוזמנים

מילדה אלמונית - לכוכבת מפורסמת

האורגינלים ג'ודי (ג'וני ויטקר) ובאפי (אניסיה ג'ונס) המקוריים בעת חזרה באולפן הטלוויזיה בארצות־הברית. חמישה ספרים באנגלית וגרמנית יצאו עד עתה ברחבי העולם על הסידרה הפופולארית. את הסידרה עיבד לעברית סופר הילדים אוריאל אופק ובניים השחקן שמואל עצמון.

ההעתקים ג'ודי (אבי מילר) ובאפי (טלי פולק) הישראליים בזמן חזרה. שלושה זוגות ילדים ישחקו לסירוגין את תפקיד ג'ודי ובאפי. שתי הבאפיות הישראליות האחרות הן מיכל צורי וחנה דבוי. טלי פולק הספיקה ללמוד בעל־פה את הטקסט הרב של המחזה בפחות משבועיים.

בכיתה טלי פולק שרה „שנה הלכה, שנה באה" על מושבה בכיתה ד', השבוע. את כיתה ד' התחילה ככוכבת. חברותיה לכיתה הרגישו בדמיון המפתיע בינה לבין באפי המקורית כבר בראותן את התוכנית הראשונה של סידרת הטלוויזיה „משפחה שכזאת" שכבשה את ילדי הארץ, הציפו את ביתה בצילצולי טלפון.

פעות בישראל, הופגשה עם טלי פולק. אמרה אניסיה ג'ונס, בראותה את טלי: „זה כאילו אני רואה את עצמי לפני שלוש שנים!"

טלי פולק היא ג'ינג'ית מנומשת וצברית אופיינית. שלא כאניסיה השקטה והממושמעת, טלי היא חברתית ועירנית מאוד. תשובותיה הממזריות מלאות הבטחון, הן ניגוד מוחלט לאלו של אניסיה ג'ונס, שהתגלתה בארץ כילדה רגילה ביותר. בראיון ראשון שהעניקה טלי במעמדה החדש, השיבה, לשאלת כתבת העולם הזה אם ברצונה להיות שחקנית: „בטח, רק שההורים שלי לא רוצים!"

„למה?"

„תשאלי אותם — אני הרי לא בלב שלהם!"

„איזה נסיון מישחק יש לך?"

„בכיתה ב' הופעתי בהצגה של הכיתה גנו של הענק.

„מישהו משלושת הג'ודים מוצא־חן בעיניך?"

„כן. יש שם אחד, אורי פלד שמו. שאפ רציני. תחיך לא נורמאלי."

משפחה שכזאת „אבא שלי הוא הכי יפה בעולם," מצהירה טלי בחבקה את אביה, שמואל, מנהל בחברת „תרמאויל". מימינה של טלי: אחותה חנה, תלמידה בכיתה ח' ואמא, מלכה. „אחותי משוויצה איתי יותר ממני," גילתה טלי בת התשע הלומדת בכיתה ד'.

„לא אהיה סנובית" הכריזה טלי, כשצולמה השבוע בבית־סיפ־רת, כאישיות מפורסמת. כל ילדי בית־הספר אפפוה, ביקשו לראות את הכוכבת שנולדה. חוץ מבית־הספר והשתתפותה בגירסה העברית של „משפחה שכזאת", טלי גם רוקדת בלט, מנגנת בחליל.

„סנובית — אני לא אהיה!" ב־הכרזה חד־משמעית זו, פתחה באפי הישראלית את הקריירה האמנותית שלה.

את כיתה ג', סיימה טלי פולק, לפני חודשיים, עדיין כאלמונית. השבוע, כא־שר הגיעה ליומה הראשון בכיתה ד', ב־בית־הספר הגבעה ברמת־גן, היתה כבר מפורסמת.

3 באפים, 3 ג'ודים

תוכנית הטלוויזיה משפחה שכ־זאת צפו, מסתבר, לא רק ילדים. האמרגנים יצחק („זיתו") בן־ניסים ואלכס ארז החליטו עוד לפני שנה שגם לישראל מגיעה כואת משפחה — תוצרת הארץ. לפני שמונה חודשים רכשו ממפיקי ה־תוכנית בארצות־הברית את זכויות הסיד־רה, ומסרו חמישה ספרים על הסידרה, שהופיעו באנגלית וגרמנית, לסופר ד"ר (לספרות ילדים) אוריאל אופק. אופק עי־בד את הספרים להצגה בת שעתיים, שמואל עצמון נקבע כבמאי, ופולדי שצ־מן, שנקבע להיות הדוד ביל, נקרא לכ־תוב גם את המוסיקה.

בתחילת החודש הגדול החלו המיבחנים לגילוי באפי וג'ודי הישראליים. שמואל עצמון בחן 400 ילדים, שהוריהם החליטו שהם דומים לאורגינל. מה־400 נבחרו טלי פולק בת התשע ואבי מילר בן ה־11, המדהימים בדמיונם החיצוני לזוג הילדים האמריקאי. כן נבחרו מיכל צורי וחנה דבוי (שמונה וחצי), גיל פרץ (11) ואורי פלד (10). הזוגות ישחקו לסירוגין.

כשהגיעה באפי המקורית לסיבוב הו־

הדוד ביל יהיה, לסירוגין, תצלום עם טלי (אבי) ורולף ברין. שמואל עצמון הוא גם במאי ההצגה.

אמבר

הסלון המלכותי לכלות

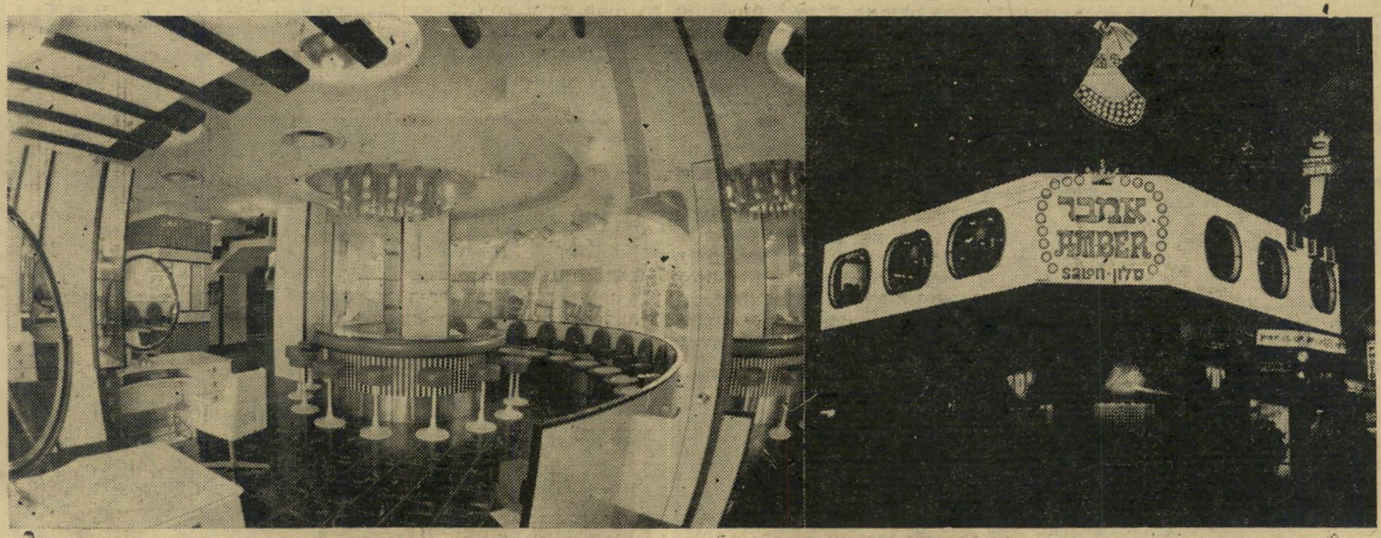

סלון אמבר, על מחלקותיו החדישות והמשוכללות -
הסלון המרווח והמהודר ביותר בארץ מאחל
לכלות הסלון בעבר, בהווה ובעתיד ולכל בית ישראל
ש נ ה ש ל

„מזל טוב!"

תל־אביב, רח' בן יהודה 64 טלפון 226692

רחל מרחלת על כל העולם

היהודי שהגיע לבני־ברק היה בעל ב־עמיו, גביר, עתיר נכסים משווייץ. איתו באה בתו היחידה ויפהפייה, ממש כמו שמסופר באגדות. והנערה רק בת י"ח וחצי, בהירת־שיער ותכולת־עיניים, עוד לא בא כיופי הזה בעצמותינו.

ויבקש הגביר חתן לבתו הצעירה, נים הגדולים בעיר, וגאון אף הוא בז־כות עצמו, נבחר כחתן לנערת החן והחסד משווייץ.

ויערוך הגביר, לפני כשבועיים ימים, סעודה גדולה ודשנה, ויזמין אליה את פאר הרבנים, ואת מיבחר הדיינים, ואת הוד קדושת האדמו"רים.

החתן החווירו כסיד והתכרכמו כרימון למישמע הידיעה. וכל־כך למה? משום שהגאון ברודרזון הוא, נוסף לכל מע־לותיו, גם כהן. ולפי ההלכה היהודית, אסור לכהן לשאת גיורת.

וכך ישב בחוץ קהל של מאות מוז־מנים והיטיב את ליבו **בגעפילטע פיש** אלא מה עושים עם השערות הבלונ־דיניות והעיניים הכחולות?

אלא מאידך, מי אומר שלבת־ישראל כשרה לא יכולים להיות צבעי זהב וכחול?

וחושבים.

טרגדיה בק"ק בני־ברק

החסודה והצנועה. ויציעו לו השדכנים ממיטב אברכי העיר, את בניהם של רב־נים ונכדיהם של אדמו"רים. מסלתה ומשמנה של קהילת־קודשה של בני־ברק.

עד שנמצא הזיווג: ההגון והאברך **אליהו ברודרזון**, בנו של אחד הגאו־

ויהי כטוב־לב המסובין במשקה, ויק־רא אבי הכלה, הלא הוא הגביר הנכבד **יוסף פרידריך** משווייץ, את אבי ה־חתן ואת החתן לחדר צדדי, למה שקורין שיחה בארבע עיניים.

ויגלה את אוזניהם, כי לאמיתו של דבר, אין הנערה בתו מלידה, אלא בת מאומצת היא לו, כדין החוק השווייצרי.

אך כדין היהודי, מאחר שבשעת האי־מוץ לא ידע מי הם הורי הילדה, קרוב לוודאי שהיו לא יהודים, ועל כן גויירה הפעוטה כהלכה, והוטבלה ליהדות, והרי־הי גיורת כשרה כדין.

אלא, שפניהם של מר ברודרזון ובנו טשולנט, בעוד שבפנים התחוללה ה־דרמה המרטיטה. אם החתן התעלפה, רחמנא ליצלן. כמה רבנים נקראו, מראש השולחן, להתייעצות דחופה. התנאים לא הוקראו. וכעבור שעה ממושכת, הבחין גם הקהל העולז שמשהו לא כשורה, והחל מתנדף בעדינות החוצה.

עתה יושבים ראשי קהילת הקודש וגאוניה, ומחפשים אפשרות להתיר, בכל זאת, את הנישואין, בהתחשב בכך שהנערה היא, אחרי ככלות הכל, לא גיורת של ממש, אלא ספק־גיורת — וספק־גיורת, שמא יש רשות להשיאה לכהן?

זיאק —

כן, זה עושה רושם שכולם רק עסקו בלהתחתן השבוע. להתחתן וללדת. שבוע הפריון והרבייה.

שניים נוספים שהתחתנו — לתדהמת כו־לם — היו במאי הקולנוע **זיאק קתמור** ודוגמנית־העירום **אן טוכמאיר**.

לאחר רומן ממושך שניהלו השניים — לאחר שזיאק התגרש בגלל זה מאשתו, הדוגמנית היפהפייה **חלית קתמור** — לאחר שזיאק ואן חיו יחד יובלות — שנה בערך, ליתר דיוק — כמו שני אנשים נורמליים — פתאום הם קמו והתחתנו.

ואיך. בטקס מסורתי פרפקט, עם שני רבנים אמיתיים, שזכו לתיגבורת **מאיקה ישראלי**, לשעבר צייר, בוהמיין, פרייר, וכיום תלמיד־ישיבה מזוקן, שהקפיד על כך שכל פרט ינוהל כהלכה, בלי שום פאשלות.

הכלה התייצבה לטקס, שנערך בדירת־הגג בה מתגוררים בני הזוג, בחליפה לבנה רקומה, ונראתה אקסטרה. החתן לעומת זאת, נראה קצת פחות אקסטרה, בג'ינס לא הכי חדשים וחולצה הודית לב־נה.

חתונת פרחים

האווירה היתה בדיוק כפי שניתן לצ־פות בשימחה כזו של שני ילדי אהבה ופרחים. כל הקירות, הריצפות והתיקרות היו מכוסים שטיחים וכרים כמו אוהל של שייך בדואי. טוב, בלי התיקרות. על

— ואשתו

הריצפה היו סלסלות וקערות מלאות אגוזים, שוקולדות, וכיבודים מכל סוג. האוויר היה מלא עשן סמיך וריחני, אווי־רה צבעונית, ומוסיקת־פופ מעודדת.

קהיליית הקולנוע והרוח הישראלית הת־ייצבה בנבחרת מלאה. מאה האורחים, בי־ניהם **יורם קניוק, דן בן־אמוץ, עמוס קינן, אבי כהן, יגאל ברנשטיין, ודויד גרינברג**, נהגו בתחילה מסרטים ישנים מצחיקים, שהוקרנו על פיסת קיר נקייה. ואחרי הסרטים חזרו כולם להתפלא, איך בהתחלה לא האמינו שנולד בכלל רי־מן בין זיאק לאן. אחר כך לא האמינו בכלל שזיאק יעזוב את הלית, אחר כך לא האמינו בכלל שהרומן החדש יחזיק מעמד. אחר כך לא האמינו בכלל שייגמר בחתונה. את, דור חסר אמונה.

חתונה צה"לית

מימיהם המשותפים בצבא הבריטי, ב־בריגדה, וכל זה. גם החתן עצמו, **יגאל שפיר**, גם הוא שייך לצה"ל — קצין קבע בחיל־הים.

החריגה היחידה תהיה הכלה עצמה, סתם אזרחית, שחזרה לפני חודשיים מ־לונדון, שם למדה עיצוב חלונות־ראווה. כן, דווקא.

ואיזה טקס שזה יהיה, מבטיחים לי. לא פלא, כשתנצח עליו אמה של דפנה, הנחשבת עד היום לאחת הנשים היפות ביותר של צהלה, ומוכרת כמארחת סוג א', לאחר ההתמחות שלה בנושא בוושינג־טון.

בקיצור, אז במזל־טוב.

כל ותיקי צה"ל יהיו שם, בווילה הנאה של הפריחרים בצהלה, בעוד שבו־עיים, כאשר **יהודה פריהר** ואשתו **שולה** ישיאו את **דפנה** הקטנה (22) שלהם. וחתונה צה"לית יותר מזאת כבר מזמן לא נערכה.

אבי הכלה היה מח"ט במילחמת ת־שיחרור, נספח צבאי בשגרירות ישראל בוושינגטון, אלוף־מישנה מיל., וכיום מנהל מפעלי נייר מונטנה בנהריה. אבי החתן הוא חבר של אבי הכלה עוד

הילדים הובילו את אימם לחופה

כאשר הגיע האחראי לכל המהומה, שמיל עצמו, כבר היה הכל שקט.

הלידה תפסה את שמיל על אוניה ב־סביבות יוון, בדרכו לארץ לאחר נסיעה של שבועיים לאירופה. מאחר שהוא ידע שמשהו מסוג זה יכול לקרות, בהיעדרו, הוא התייצב בבית, ביום השישי בבוקר, כשבאמתחתו חליפות צהובות, לכל מקרה — רק כדי לגלות שכבר יש לו בן זכר בשעה טובה ובמשקל שני קילו.

כאשר שאל שמיל הנרגש מדוע לא טילפנו אליו לאונייה מייד, כאשר אחזו

— ניר

בדרך כלל, האבא הוא זה שמסתובב במסדרון לפני חדר־הלידה, מעשן בעצב־נות, פוכר אצבעות, או פותר תשבצים. אבל הפעם, זה היה הבן.

ניר (17), בנם הבכור של **נחמה** ו־**שמואל שי**, הסתובב עצבני מאוד, ביום החמישי האחרון, במיסדרון הביתן ב־תל־השומר, שם שכבה אמו וילדה את אחיו החדש.

היתה זו לידה דרמטית, מאחר שהשובב התהפך ברחם, בחודש השמיני, ואיים ל־עשות בעיות. אבל בסוף עברה בשלום, וניר ואחותו **דלית** (14) נשמו לרווחה.

— ואמו

בנחמה צירי הלידה, ענתה אשת החייל: „תפסיק שמיל, אתה יודע הרי שאתה לא יודע לשחות."

כשיגאל נמיר (22) — בנם של **יוסף נמיר** ממנהלי אגד תיור, ועיתונאית ידיעות אחרונות **דבורה נמיר** — נכנס למעבדה שלו לפתח את התמונות שצילם באותו יום, הוא לא ידע שהוא הולך לעשות היסטוריה.

אבל הוא עשה. במיסגרת תפקידו כצלם בצה"ל, צילם יגאל אותו בוקר סיום

חתונה היסטורית

מחזור טירוניות. הוא עבד באדישות מקצועית, בלי להבחין במשהו מיוחד בים הפר־צופים מולו.

רק במעבדה, כשפיתח את הסרטים, גילה פתאום, בים הגדול, פרצופה אחת מאוד מעניינת. עד כדי־כך מאוד מעניינת, שהשבוע הוא עומד להתחתן איתה.

כמובן, זה לא הלך כל־כך מהר כמו שאני מספרת לכם. בהתחלה הוא היה צריך לאתר אותה, לגלות ששמה **ריקי ריבק**, ולהתחיל לשכנע אותה.

זה היה לפני שלוש שנים. מאז, שיכנע, שיכנע, עד ששיכנע. ריקי, בתו של קבלן עבודות־עפר העובדת כיום כאזרחית בצה"ל אמרה כן.

הם יתחתנו בדיוק ביום השנה ה־23 לנישואי הוריו של יגאל.

עושים היסטוריה, הילדים האלה.

תמרורים

נולד • לעיתונאי הירושלמי (ידיעות אחרונות, שידורי ישראל) **גדעון רייכר** ולאשתו **נילי**, בן שני.

מונה • למפקד פיקוד הדרכה (סה"ד), במקומו של אל"מ גרשון פלד שסיים את שירותו בצה"ל, אל"מ **צבי זכנון** (42). יליד פולין, בוגר גימנסיה הרצליה בתל־אביב, היה בין מקימי הנח"ל ושימש לאחרונה כמפקדו. במלחמת ששת הימים נפצע בהסתערות גדודו על עזה.

מונה • לתפקיד ראש אגף כוח־אדם במטכ"ל, במקומו של אלוף שלמה להט הפורש מצה"ל, תת־אלוף **הרצל שפיר** (43) שהועלה לדרגת אלוף. יליד תל־אביב, בעל תואר ראשון בכלכלה וגיאוגרפיה, שירת במילחמת העצמאות ב־סלמ"ח והיה מפקד הכוח שהסתער על מצודת נבי יושע. אחרי המילחמה השתחרר מצה"ל, אך שב והתגייס וב־1954 הצטרף לחיל השיריון. במיבצע סיני היה קצין אג"ם במיפקדתו של האלוף חיים לסקוב. אחרי לימודים ב־בית־הספר לפיקוד ומטה באנגליה, מונה למפקד בית־הספר לשריון וב־1963 למפקד חטיבת שיריון. במילחמת ששת הימים היה סגנו וראש מטהו של האלוף ישראל טל שפקד על אוגדת השיריון שפרצה לרצועת עזה ומשם לסיני עד לתעלת־סואץ.

שפיר

הוענק • בכנס של הפדרציה של האגודות הביו־כימיות באירופה שנערך באמסטרדם בהשתתפות שלושת אלפים ביו־כימאיים, מדליון על שם חתן פרס נובל, סיר הנס קרבס, לראש המחלקה לביו־פיסיקה במכון וייצמן פרופסור **אפרים קצ'לסקי**, עבור תרומותיו המדעיות בתחום הביו־כימיה.

פרש • משירותו הצבאי, רס"ר **שלמה ישראלי** (49) שהיה במשך 13 שנים רס"ר בית־ספר לקצינים של צה"ל. יליד פולין, הצטרף עם עלייתו לארץ לקיבוץ מישמרות ובימי מילחמת העולם התנדב לצבא הבריטי. לפני מילחמת ה־עצמאות עסק בשמירה בשכונות דרום תל־אביב ועם פרוץ הקרבות הצטרף ל־צה"ל, בו מילא תפקידים של רב־סמל ואחר רס"ר.

זכה • בגיצחון בבחירות שנערכו ב־קולומביה הבריטית, בקאנדה, ומונה ל־ראש־הממשלה החדש של המחוז, היהודי **דוד בארט** (42), עובד סוציאלי לשעבר, שהוא היהודי הראשון בתולדות קאנדה שנבחר לראש־ממשלה באחד המחוזות של המדינה.

נהרג • דודנה של מלכת בריטניה, הנסיך **וויליאם מגלוסטר** (30) שהמריא במטוס, נפל בעת ההמראה והתרסק. אביו של הנסיך, הדוכס מקנת, נהרג ב־תאונת מטוס בימי מילחמת העולם השנייה.

נפטר • ממחלה ממארת, בגיל 45, מנהל המחלקה הכירורגית בבית־החולים המרכזי לנגב בבאר־שבע, ד"ר **מיקלוש אייגר** שהתפרסם כרופא שהציל חיילים רבים במילחמת ההתשה. יליד הונגריה, נעצר במילחמת העולם השנייה במחנה ריכוז, למד רפואה בבודפשט ועלה ב־1966 לארץ. התמחה בעיקר בכירורגיה של כלי הדם.

נפטרה • בווינה, בגיל 59, הזמרת הגרמניה **לאלה אנדרסן** שפיזמונה לילי מרלן היה להיט הקרב של הצבא הגרמני וצבאות הברית במילחמת העולם לאחר שגם מרלן דיטריך שרה אותו.

נפטרה • בתל־אביב, בגיל 80 ה־שחקנית **ליאה רוזן** שהיתה מכוכבות תיאטרונו של הבמאי הנודע ריינהרדט בראשית המאה. בשנות ה־20 הופיעה ב־ארצות־הברית ובתחילת שנות ה־30 עלתה לארץ.

איך כמעט השתדך בובי פישר לישראלית

■ מי שחשש כי **מאיר לנסקי** עוב את הארץ כאשר הפסיק לפני חודש לבוא כמנהגו מדי בוקר לקפה אקסודוס בצפון תל־אביב, יכול להירגע. ביום השישי האחרון, בשעות אחר־הצהריים, נכנס לנסקי לחנות מעדנים הסמוכה לקפה אקסודוס, וערך קניות. המיצרך הכי היקר ביותר שקנה: קאוויאר ב־100 ל״י.

■ לאן נעלמו שני גיבורי הפרשיות של תשל״ב, מנכ״ל אוטוקרס **לשעבר יצחק שי־בינסקי** ומנכ״ל נתיבי נפט **לשעבר מוטי פרידמן**? מתברר כי שובינסקי מקדיש את זמנו הפנוי ללימוד פירקי גמרא ואילו מוטי פרידמן נסע לחו״ל.

■ את ההגדרה המוצלחת ביותר על פרשת החזרתו של **יעקב שמשון שפירא** לכהונת שר־המשפטים בממשלה, הצליח להחדיר השבוע **דידי מנוסי**, דווקא באמצעות הקאריקטורה הקבועה שלו ושל אשתו, **ציפה מנוסי**, בלוח הכפול של ידיעות אחרונות. ליד ציור בובה מתנדנדת בדמותו של שפירא, הישווה דידי את שפירא ל„צעצוע נחום־תקום, הנקראה באידיש שמשוין קים־שוין.״

■ יומיים לפני שנעתר לבקשת ראש־הממשלה לשוב לתפקיד שר־המשפטים, רואיין יעקב שמשון שפירא על־ידי כתב במחנה **רפי מן** לקראת הכתבה מה הם עושים היום? שפירא סיפר למראיין על כוונתו לעקור מדירת השרד הירושלמית שלו, על תוכניותיו לפעילות כחבר־כנסת בוועדת העבודה ועל כך שאינו רוצה לשוב לפרקטיקה פרטית. כעבור 48 שעות הסכים שפירא לפנייית ראש־הממשלה והכתב שראיין אותו עידכן את האיפורמציה בתיאום עם השר המיועד.

■ סיגנון חדש התדיר השבוע לפובליציסטיקה הישראלית **בנימין גלאי**, מי שהיה בשעתו משורר החצר של חרושיסטאן, ומאז הפך מטיף קבוע לדיעות ניאו־פאשיסטיות. גלאי יצא השבוע להגן על אחאב מלך ישראל ועל איזבל, בעיקבות השוואת פרשת איקרית ובירעם לפרשת נבות היזרעאלי הנשואה של בתו, העלו את הפרשה בקרב מכריו שמאז היתה התאבדותו כרוכה בהתנגדותו לנשואים אלה, בגלל שהחתן המיועד הוא יוצא עדות המזרח. השבוע הסתבר כי דיה עה זו מופרכת מעיקרה. להיפך, קורצוויל דאג ערב התאבדותו לשלוח במו ידיו הזמנות לידידיו לחתונת בתו. חתנה המיועד היה מקובל עליו ולהתאבדותו לא היה קשר לנשואי הבת.

■ אלופת ישראל בשחמת, **פרידה רבינוביץ**, גילתה השבוע כיצד החמיצה את הסיכוי להשתדך לאלוף העולם הדוחה בשחמת, **בובי פישר**. פרידה הכירה את בובי כאשר ביקר בארץ לפני שלוש שנים, בתחרות שח־קייט בנתניה. לדבריה היה זה המלווה הרשמי של בובי שניסה לשדך ביניהם. „עשינו לו טובה והזמנו את בובי לבלות איתנו ערב בנתניה,״ סיפרה פרידה, „אבל גם מקרוב לא התרשמתי מהתקלה נמשכת ושקולם אינו נשמע בירושלים, החליפו חוויות על הטרדות שגרמו להם הפרשותיהם של היונים.

■ בתוכנית הרדיו קולקטיביות ראיונית שאל המנחה **עמוס אטינגר** את האדריכלים **ישראל גודוביץ ואדד שרון** מה מקור המילה אדריכל? השניים לא ידעו ואטינגר גילה כי המקור הוא בשפה השומרית: ארדו־א גל שפירושה: עבד של הבית.

■ למעלה מ־600 ילדים השתלטו השבוע על בניין הוועד הפועל של ההסתדרות. היה זה בטקס לכבוד סיום הקייטנות המצטיינות של הנוער העובד והלומד. המארגנים בוועד הפועל ציפו לכמה עשרות ילדים, אך להפתעתם הופיעו 600 ילדים שהתפזרו בכל רחבי הבניין. כשראה זאת מזכיר ההסתדרות **יצחק בן־אהרון**, שלח את ממלא מקומו, **ירוחם משה** ואת מזכיר הנוער העובד **אסף אגין**, לאסוף את הילדים לאולם אחד, והורה למיזנון לתת לכל ילד בקבוק מיץ, דבר שצינן את רוחם של הילדים.

לני ריפנשטאל

שכיכבה בסרט נאצי שהופק לרגל עריכת המישחקים האולימפיאדה העשרים במינכן כצלמת של השבועון הברזיל **סאנדיי טיימס**, הכחישה השבוע כי היתה פילגשו של אדולף היטלר. לני, שהיטלר הפך אותה לשחקנית, במאית ומפיקת סרטים, הופיעה בעצמה בעירום בסרט שהופק לכבוד האולימפיאדה בברלין. „תמיד אהבתי את כל העולם ואת כל הגזעים,״ אמרה לני השבוע, „אני אוהבת את היופי של הגוף האנושי.״

מאיר רופשילד

ראש עיריית בת־ים (במרכז), פתח השבוע את תערוכת תל־מידי המכון לאמנות פלסטית של עירו, שנערכה במוזיאון העירוני של בת־ים, טען למראה היצירות, כי „הן מתקדמות מדי לטעמו.״ מימין: מנהל מחלקת החינוך ומשמאל, יצחק גינצבורג, מנהל המכון.

נח מוזס

(במרכז) עורך ידיעות אחרונות, התפנה השבוע מעסקיו ונסע לנוח באילת. אך מנוחה לא היתה לו שם. כשהגיע לחוף האלמוגים וראה את הזוהמה שבמקום, רתם את בעל המור חיים חפר (משמאל) שהגיע עם בתו מימי לחופשה באילת ואת רפי פיפסון (מימין), המשכיר ב־15 השנים האחרונות מסיכות וציוד־צלילה בחוף האלמוגים, למשימת ניקוי יסודי של החוף.

פסוקי השבוע

● **נשיא המדינה, זלמן שזר, לשר־התיירות משה קול, בטקס הענקת תעודת תת־תיירן מצטיין, על הזוהמה לאורך חופי הארץ:** „היה צורך בקומנדקר מיוחד, שיובילני דרך ערימות זבל, רפש, סחי וחלאת־אדם, אל נקודה מבודדת כדי לשבת ולדוג שם.״

● **יעקב שמשון שפירא, שר־המישפטים הפורש־חוזר, על הצעתה של גולדה לקבל לידיו חזרה את תיק־המישפטים: „אם לא אקבל את ההצעה, אני גומר עם החיים הציבוריים. אם אקבל, אני גומר עם החיים שלי.״**

● **רב־פקד יהודה פיישטר על השעיתו מתפקידו בעיקבות פרשת חברת רם־טרום: „האם חושבים שלאחר 24 שנות שירות במישטרה אכשל בשטויות?״**

● **יוסף עינבר, ראש המישלחת הישראלית לאולימפיאדה, לעוזר שר־החינוך והתרבות ד״ר דן רונן, על הופעתה העלובה של מישלחת ישראל בטקס הזכרה בדאכאו: „זה היה רק טקס ייצוגי. משום כך, שוגרו למתנה־ההשמדה רק מיספר מצומצם של ספורטאים...״**

● **אותו עינבר על אותו נושא: „היה זה טקס ארוך, שנמשך שעה וחצי ונוהל בשפה הגרמנית.״**

● **השיויטים הישראליים באולימפיאדה יאיר מיכאלי ויצחק ניר, לאחר שתפסו את המקום הלפני־אחרון בתחרות: „היתה רוח חלשה ולא זנוב.״**

● **השחיינית שזומית ניר, לאחר שזכתה במקום ה־33 מתוך 38 שחייניות־חזה ב־200 מטר: „למעשה התרכזתי בהכנותי למינכן למישחה הקצר יותר — 100 מטר חזה.״**

צייר בן 27 מבת-ים הפך מקורבו של המועמד הדמקרטי לנשיאות

האיש שלנו אצל מק-גאברן

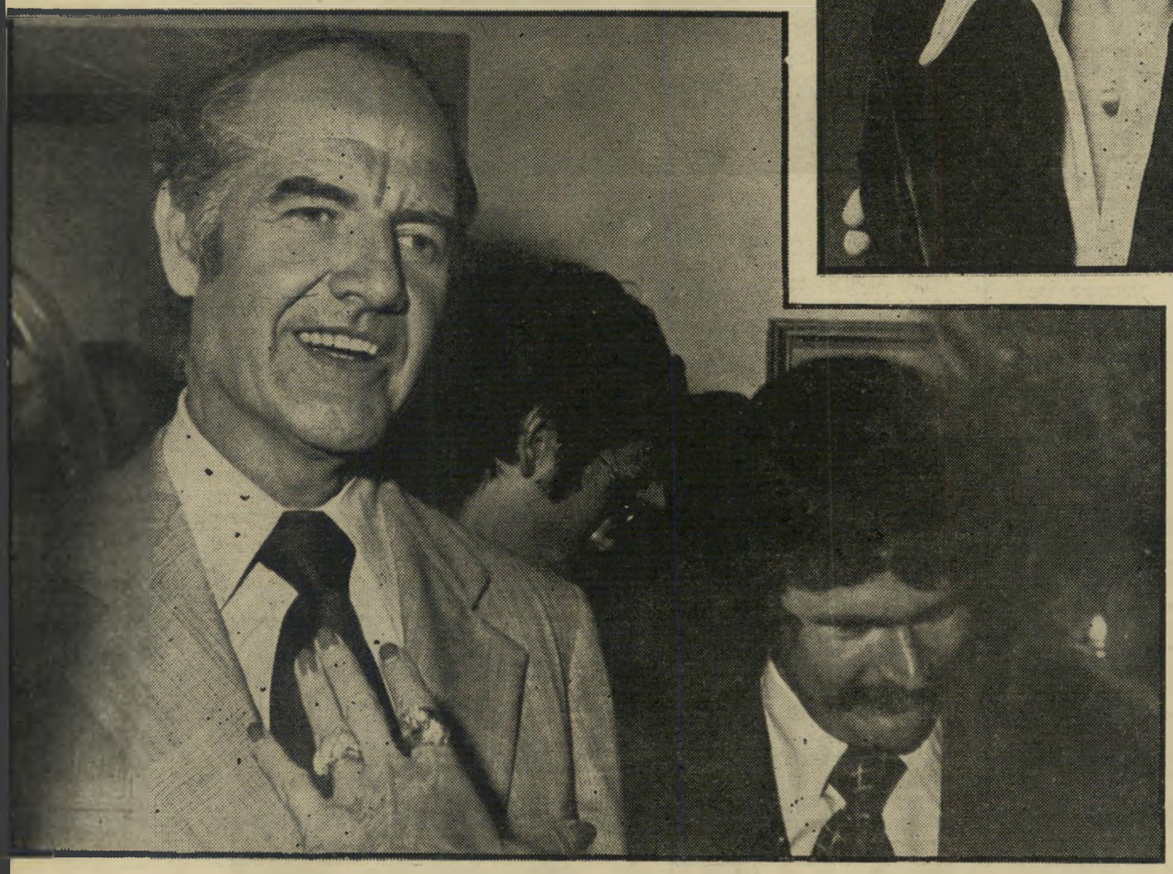

מבט הערכה

אדינור מק־גאברן מתבוננת ביענקל גינצבורג, הצייר הישראלי היושב בוושינגטון, שהפך בן לוויתה בוועידת המיפלגה הדמוקרטית במיאמי.

ב„פיאנו בר" בצפון תל־אביב, ניגן הפסנתרן מגגינה שהפכה פופולארית מאוד בשבועות האחרונים, כשהיושבים מסביב לפסנתר מצטרפים אליו בשירה, בשיר שמילותיו האנגליות הומצאו על־ידי מחבר אלמוני, ושבתירגום חופשי נשמעות בערך כך:

„הצביעו בעד מק־גאברן / כי הוא יהוד ממש כמוך וכמותי..."

בתוך הבאר הדחוס התנהל סביב אחד השולחנות ויכוח לוהט בטונים גבוהים סביב השאלה: מי יהיה נשיא טוב יותר ליהודים, ריצ'ארד ניכסון או ג'ורג' מק־גאברן? בראש תומכי ניכסון עמדה צעירה אמריקאית בלונדית, מרי פישר, בתו של מכס פישר, העשיר שביהודי אמריקה ויועצו של ניכסון לענייני יהודים. ואילו בראש תומכי מק־גאברן עמד יענקל גינצבורג, בעל השפם האדמוני, יליד קאזאחסטאן שגדל בבת־ים.

לא שמו אליו לב

לפני ארבע שנים, כשחיה בן 23, יצא יענקל גינצבורג מישראל לארה"ב כדי לערוך שם את תערוכת ציוריו הראשונה. כשחזר החודש לישראל, עדיין כאזרח ישראלי, הוא הגיע בשליחות רשמית. הוא היה אחד מחברי המשלחת המיוחדת שהגיעה לישראל בשליחות המועמד הדמוקרטי לנשיאות ארצות־הברית, ג'ורג' מק־גאברן, ושכללה את הסינאטור פראנק צ'רץ', ואת עורך־הדין מייק פלדמן, מי שהיה יועצם של הנשיאים קנדי וג'ונסון. יענקל לא היה רק מלווים הישראלי של השניים בשליחות שהיתה למעשה חלק ממערכת הבחירות על קולותיהם של יהודי ארצות־הברית ושל 50 אלף בעלי זכות הבחירה האמריקאיים היושבים בישראל.

כאזרח ישראלי אסור לו אמנם לקחת חלק במערכת הבחירות לנשיאות ארצות־הברית. אבל אין כל חוק האוסר לעזור לידידים בשעת צרה. ואם הידיד הוא במקרה מועמד לנשיאות ארצות־הברית, אין זו סיבה שלא לעזור לו, באורח אישי ופרטי בהחלט כמובן.

„התמיכה שלי במק־גאברן מבחינה מעשית אינה תמיכה פוליטית," אומר יענקל, „אני מסייע לו כאדם וכידיד בלבד."

כיצד מתגלגל בחור ישראלי בן עשרים ושבע, היוצא לארצות־הברית מבלי לדעת מילה אחת אנגלית, לתוך מוקד הקלחת הפוליטית של ארצות־הברית ואל החוג המצומצם והאקסקלוסיבי של המקורבים לאחד משני המועמדים לנשיאות ארצות־הברית?

את התשובה לשאלה זו אפשר למצוא בסיפורו המופלא של גינצבורג, צייר צעיר, שתוך תקופת זמן קצרה הפך אחד הציירים המבוקשים ביותר בארצות־הברית, כשפתיחות תערוכותיו הופכות מיפגש של החברה הגבוהה בארצות־הברית ומיליונרים עומדים בתור כדי לרכוש את ציוריו.

אחד הפטרונים של גינצבורג בארצות־הברית הוא הנרי קימלמן, מעשירי יהודי אמריקה, מולטי־מיליונר, בעל עסקים מסועפים ובעל אחוזות באיי הבתולה. כיום משמש הנרי קימלמן כיושב־ראש ועדת איסוף הכספים לקרן הבחירות של מק־גאברן, נחשב למנוע הדוחף מאחורי הסינאטור מדרום־דאקוטה.

מספר יענקל גינצבורג: „ב־1969, זמן קצר אחרי השערוריה שהיתה לטד קנדי,

תמונות בתערוכה

ג'ורג' מק־גאברן, המועמד הדימוקרטי לנשיאות ארצות־הברית ליד יענקל גינצבורג, בפתיחת תערוכתו של הצייר הישראלי בניו־יורק. יענקל הוא בן בית בביתו של הסינטור מדרום־דקוטה, שאירח את הוריו הישראליים של יענקל בעת שביקרו בארה"ב. את תערוכתו הראשונה בארה"ב פתח לפני 4 שנים.

מועדון המיליונרים

הנרי קימלמן, המולטימיליונר היהודי, המנהל עסקים מסועפים ובעל אחוזות באיי הבתולה, התומך במק־גאברן ועומד בראש מסע איסוף הכספים למענו, עונד לצייר יענקל גינצבורג סיכת־זהב המעידה על חברותו ב„מועדון המיליונרים" של ג'ורג' מק־גאברן.

התארח מק־גאברן אצל קימלמן באחוזתו באיי הבתולה. אז הכרתי אותו לראשונה. הנרי פנה אז אל ג'ורג' ואמר לו: ‚קנדי נפל — הוא לא ירוץ לנשיאות מטעם המפלגה הדימוקרטית. אם אתה מוכן לרוץ לתפקיד זה, אני שם את הכסף.'

עבר זמן קצר ומק־גאברן החליט לרוץ.

„אף אחד לא לקח אותו בהתחלה ברצינות. הוא כינס מסיבת עיתונאים כדי להודיע על החלטתו להציג את עצמו כמועמד ובקושי באו שלושה עיתונאים. את הידיעה על כך פירסמו בכמה שורות בעמוד 54 בניו־יורק טיימס. אני זוכר שהיינו יוצאים יחד לבלות או לסעוד בוושינגטון, ומק־גאברן היה ניגש לעיתונאים שפגש במקרה ושואל: ‚מדוע אתם לא כותבים עלי?'

„הי, ג'ורג', הם היו משיבים לו, ‚אתה יודע שיש לך סיכוי אחד למיליון.'

„יצאנו פעמים רבות למסיבות חברתיות בוושינגטון. איש לא היה שם אליו לב. ג'ורג' ואשתו היפה, אלינור, היו יושבים בפינה ושותקים, ואני הייתי צריך לגשת ולהגיש להם דרינק.

„אני זוכר שעוד לפני שנה, כשיהודי בשם קולקר, סוחר בשר עשיר, ערך לכבודי מסיבת קוקטייל, ביקשתי ממנו רשות להזמין גם את מק־גאברן למסיבה. קולקר ידוע כרפובליקאי. הוא עיקם את האף לרעיון שסינאטור דמוקרטי יהיה אורחו בתחילת שנת הבחירות, אך נאלץ להיענות לבקשתי. מק־גאברן לא משך שם תשומת־לב. אם דיברו על מועמד דמוקרטי אפשרי, היה זה הסינאטור ג'קסון, שאז העניקו לו את מירב הסיכויים.

„לפני כמה שבועות, אחרי שמק־גאברן נבחר כמועמד המיפלגה הדמוקרטית, צילצל אלי אותו קולקר. ‚אולי יש לך צילום מאותה מסיבה שמק־גאברן ביקר בה ‚אצלי?' שאל."

נביאים בבחירות

„**ב**תקופה שלפני המירוץ לבחירות התידדנו," מספר יענקל גינצבורג. „מק־גאברן רכש אצלי כמה תמונות. לא היה לו אפילו מספיק כסף לשלם עבורן והוא שילם עבורן בתשלומים.

„לפני כמה חודשים הבאתי את הורי לביקור בארצות־הברית. מק־גאברן אירח אותם בביתו ואף אירגן להם ביקור בבית־הלבן כאורחיו של הנשיא ניכסון. כאשר מבקרים בבית־הלבן, נערך הסיור בקבוצה בלווית חבורה גדולה של שומרים. המקפידים שאף אחד לא ינשור או יתחמק מהקבוצה. במשך כל זמן הסיור הזדנב אבי בסוף הקבוצה ופיגר אחריה. לבסוף זה נמאס לשומרים ואחד מהם פנה אלי ואמר: ‚תגיד בבקשה לאביך שיחזור ויצטרף לקבוצה.' ניגשתי אל אבא ושאלתי אותו: ‚אבא, מה יש לך לחפש פה?'

‚אני מחפש כאן מקום טוב לתלות את התמונות שלך,' אמר לי אבי.

„כשסיפרתי את הסיפור למק־גאברן, הוא צחק נורא.

מחלוקת משפחתית

בלה, אחותו של הצייר הישראלי, מקניטה אותו בעזרת כפתור כחול לבן, עליו רשום שמו של ניכסון בעברית ואנגלית, והמשמש כתעמולת בחירות של יהודי אמריקה הרפובליקאים. יענקל גינצבורג מציג לעומתה כפתור אדום עם שמו של מק־גאברן.

„אני חושב שאני אחד הציירים הבודדים בעולם שהגיעו גם לעמודי החדשות הפוליטיים או שכותבים עליהם במאמרי המערכת הפוליטיים," אומר יענקל גינצבורג. „כשמק־גאברן ניהל את מערכת הבחירות שלו בניו־יורק במסגרת המאבק על המינוי הדימוקרטי, ערכתי תערוכה בניו־יורק. מובן שמק־גאברן בא לפתוח את התערוכה. למחרת כתב הניו־יורק טיימס במאמר מערכת: ‚מק־גאברן ניצל את ידידותו עם הצייר הישראלי יענקל גינצבורג כדי לערוך משהו שהיה צריך להיראות כפתיחת־תערוכה ונועד לצוד אלפי שלושה ציפורים במכה אחת — הופעה במאורע של יהודי, ישראלי ועולה מרוסיה."

תמיכתו של יענקל במק־גאברן לא התבטאה בידידות בלבד. „יום אחד," הוא מספר, „ישבו מקורביו של ג'ורג' אצל הנרי קימלמן וחשבו על רעיונות חדשים לצורך איסוף כספים למלחמת הבחירות. זאת היתה בעייה. בשעתו לא רצו אנשים לתרום כסף למערכת בחירות של מועמד בלתי מוכר ושסיכוייו נראו אפסיים. הצעתי אז למק־גאברן לצייר עבורו סידרה של ציורים, שיימכרו כתדפיסים וההכנסה ממכירתם תיתרם למערכת הבחירות שלו. בו במקום בחר מק־גאברן בנושאי הציורים: דמויותיהם של חמישה מנביאי ישראל. הוא בחר את הנביאים, לא בגלל שאני ישראלי, אלא משום שהוא בנו של מטיף אדוונטיסטי המכיר את התנ"ך בעל־פה. אני זוכר, כשסיימתי לצייר את הנביאים שבחר, ידע מק־גאברן לזהות כל אחד לפי הציור, מבלי שאצטרך להסביר מי הוא מי.

„ההדפסים של הציורים נמכרו במחיר של 2000 דולאר התיק. בצורה זו נאספו כרבע מיליון דולאר לקרן הבחירות שלו. באחת המסיבות שנערכו לעשירי וושינגטון, שם נמכרו התדפיסים, היו בין הרוכשים שחקני קולנוע כמו ווארן ביטי ושירלי מקלין. ד"ר סטנלי סרנוף, מראשי ההדות ארצות־הברית, ניגש אז למק־גאברן ואמר לו: ‚זוהי הפעם הראשונה שאני יוצא ממסיבה פוליטית עם יותר מאשר הבטחות בלבד."

הנשיא הראשון שייבקר בישראל

בזכות תרומתו זו צורף יענקל למועדון וונדסקוט — מועדון של 41 מתומכי מק־גאברן שכל אחד מהם תרם יותר מ־25 אלף דולאר למערכת הבחירות שלו. לכל אחד מחברי המועדון הוענקה סיכת זהב מיוחדת הנושאת את שם וונדסקוט — המקום בו הכירו ג'ורג' ואלינור מק־גאברן ובו החל הרומן שלהם. חברי המועדון שוכנו בדירות מיוחדות במיאמי, בתקופת ועידת המיפלגה הדמוקרטית. הם נחשבו כוי.אי.פיס של הוועידה. זכות נוספת: כל החלטה או כל צעד שעומד מק־גאברן לעשות, נמסרים להם לפני שהם נמסרים לעיתונות.

מובן שיענקל היה לצידו של מק־גאברן בימי הוועידה במיאמי. „מייד כאשר היה ברור שג'ורג' עומד לקבל את המינוי," מספר יענקל, „לקחתי את אלינור אשתו, ורצינו לתאי הטלפון. התאים היו מלאים עיתונאים. כל הטלפונים היו תפוסים. אבל כשראו את אשתו של מק־גאברן קמו פינו לה מקום. כך הצלחתי לקבל שיחה. הזמנתי שיחה לבת־ים. קיבלתי את המיספר של הורי בחיוג ישיר. הערתי אותם משנתם. השעה בישראל היתה חמש וחצי לפנות בוקר. סיפרתי להם שג'ורג' נבחר. אבא שלי לא הופתע. הוא היה בטוח בכך, ממש כמו שמק־גאברן עצמו היה בטוח שייבחר. הם היו אולי שני האנשים היחידים שלא היה להם ספק בבחירתו."

היום מאמין יענקל שמק־גאברן ייבחר כנשיא ארצות־הברית. אין לו ספק שבחירתו טובה ליהודים ולישראל מאשר בחירתו המחודשת של ניכסון: „ראיתי את מק־גאברן הולך לבית־כנסת עוד לפני שהחל בתעמולת הבחירות שלו. הוא אוהב יהודים, אוהב חברה יהודית ומוקף תמיד ביהודים. אני חושב שהוא מקורב ליהדות יותר מאשר הרבה יהודים בארצות־הברית. אבא שלי, שהיה תלמיד ישיבה, אמר עליו אחרי שנפגש ושוחח עימו: ‚מה שחסר לו להיות יהודי זה רק המילה והגיור.'

„אני רוצה למסור בשמו של מק־גאברן," אומר יענקל, „משהו שהוא הסמיך אותי למסור: הוא יהיה הנשיא האמריקאי הראשון שיערוך ביקור רשמי בישראל."

אחרי הירהור קל, מוסיף יענקל: „בשנה הבאה אני מביא את מק־גאברן לישראל, מה שלא יהיה — אם ייבחר ואם לא ייבחר כנשיא."

במדינה

מיעוטים

הרבה עמל

בדרך לחשמל

עד שלא התעוררה בכפר הערבי דיר־חנא שבגליל התחתון בעיית החיבור לרשת החשמל, לא היתה בו מועצה־מקומית. אבל כשהחליטו התושבים שגם הם רוצים מקררים־חשמליים, כירות־חשמליות וסתם תאורה, נאלצו להקים מועצה.

תפקידה היחיד היה לנהל מגעים עם חברת החשמל. ומלאכה זו לא היתה קלה כלל ועיקר. חברת־החשמל טענה שהמיבצע של חיבור הכפר לרשת־החשמל הוא למעלה מכוחה, בגלל מחסור בכוח־אדם.

אבל הנימוקים שהופיעו בתזכירים המשלתיים היו שונים לחלוטין. שם טענו מנהלי החברה שאין הם ששים לעבוד בכפרים הערביים, משום שיש להם נסיון מר איתם. ובכך התכוונו לאיחורים בתשלומים ולהתנגדות האוכלוסייה להצבת עמודים במקומות בהם בחרו העובדים.

המועצה לא התקשתה לסתור נימוקים אלה. הם טענו שבניגוד לעבר ובניגוד לכפרים אחרים מוכנים אנשי הכפר לשלם עבור החשמל במזומנים, עוד לפני תחילת העבודה. גם את בעיית העמודים פתרו באומרם כי אנשי הכפר יהיו מוכנים לוויתורים בעמדות העמודים תמורת היתרון שבאספקת חשמל סדירה.

גנראטורים מרוסיה. עמדתה השלילית של חברת־החשמל עוררה את אנשי רק"ח, שממילא היו פעילים בכפר, לחדור לשורות המועצה המקומית ולהציע לייבא גנראטורים מרוסיה, כדי שיאירו את הכפר החשוך, מבלי שיזדקק לטובות החברה הישראלית. ואכן, המועצה שקלה ברצינות הצעה זו.

שאלה נוספת שהציגו תושבי הכפר היא מדוע מעדיפה חברת־החשמל לפעול בשטחים, וממהרת לחבר את הכפר זיתא שליד טול־כרם לרשת־החשמל, בעוד עשרות כפרים ערביים בתחום הקו־הירוק, ממתינים בתור, ולעיתים קרובות נדחות בקשותיהם.

„האם נוהגת כך החברה משום ששרי־הבטחון, הרואה בחיבור כפרי השטחים לרשת־החשמל הארצית עוד אחת מדרכי הסיפוח, יודע איפה ללחוץ על המתג?" הוקשו תושבי הכפר.

תגובת יוסף פרידלנדר, דובר חברת־החשמל לבעייה: „לאחרונה יש התעוררות גדולה בכפרים הערביים בקשר לחיבורם לרשת־החשמל הארצית. כפרים רבים, שלא רצו בזה עד עכשיו, פנו אלינו בבקשות. אנחנו עובדים עם עשרות כפרים, ויש תור. חברת־החשמל מוגבלת בכוח־האדם שלה. היתה באמת פנייה מצד הכפר הזה אלינו, אבל חיבור לרשת־החשמל הוא תהליך ממושך.

„באשר לחיבור הכפרים הערביים בשטחים, אנחנו בכלל לא עוסקים בזה. אם יש פנייה, היא מופנית אלינו לא על־ידי התושבים אלא על־ידי המימשל־הצבאי. זו שאלה פוליטית, ואנחנו לא מתעסקים בפוליטיקה."

דרכי אדם

מירושלים לניו־יורק

בשלום

אילו ידע על כך אייבי נתן, ייתכן ושביתת הרעב שלו היתה עוברת עליו ביתר קלות.

כי בימים שאייבי התענה על סיפון אוניית־השלום, בניו־יורק, בתיקווה לאסוף כמה רבבות נוספות להפעלת התחנה לשידורי־השלום, ישב יהודי ירושלמי בשם מקס אדלר, מול המשביר־המרכזי בירושלים, ושבת רעב אף הוא.

אדלר, כנתן, הקריב את מזונו למען השלום. האיש בן ה־50, הינו נשיא הסוכנות הבינלאומית למען השלום בעולם.

„מטרות האגודה," הוא מפרט, „כל פערלה שתקדם את השלום בעולם: אחוות רעים, קירוב לבבות, עזרה הדדית ואירגון פגישות בין חסידי אומות־העולם."

בימים אלה מתעתד מקס אדלר לפתוח בירושלים מוסד מיתחרה לאו"ם. „זה יהיה המרכז העולמי לשלום, והוא ינסה לפתור את כל אותן בעיות שהאו"ם לא הצליח או לא רוצה לפתור במשך השנים."

(המשך בעמוד 46)

שערורי"ת הביריונות וחוסר ההתחשבות בקהל צופי הקולנוע, חי"בת להיפסק!

הניפו אותם מתוך הכיסאות וביקשו מן הנתקף ומשכניו להילוות אליהם לאולם־הכניסה.

בחוץ נגבו עדויות, נחקרו העדים לתקיפה הביריונית ושני בני־התישחורת הועלו לניידת־משטרה שהמתינה מחוץ לאולם. השאר חזרו פנימה, האורות כבו וקלינט המשיך לאבד קאלוריות ללא הפרעה.

„הטוב, הרע, המכוער" באידיש

ה קטע שלמעלה היה יכול להיות הרבה יותר טוב אילו היה אמיתי. כיום הוא תופש רק עד הקטע בו נדלקים האורות. ביקור בבתי־הקולנוע בארץ הפך לסיוט בן שעתיים. הוא מתחיל מהרגע בו עומד אדם בתור לכרטיס.

אם הסרט טוב, הרי שהתור נמצא במרחק כמה חצרות מן האשנב המקורי. אצל הספסרים. כרטיס של ארבע ל"י, עולה שם שמונה ל"י ומעלה. האסון הגדול הוא שיש קונים. והרבה.

אם הצליח הצופה לעבור את התור ושיניו אינן שבורות עדיין בידי ביריונים שנדחקו לפניו, „אני חייל מהתעלה," הרי ש־עיקר ההצגה עדיין מצפה לו. לא תמיד יש מכות בין השורות. אך בקבוקים ריקים תמיד יש. ודווקא מאותו סוג של בקבוקים המתחיל להתגלגל במעבר המשופע ב־קטע המותח ביותר של הסרט.

עוד לפני חמש שנים התריע ח"כ אורי אבנרי בכנסת, על הצורך בחיסול מכירת בקבוקי־זכוכית בבתי־הקולנוע. סגן שר־הפנים דאז, ישראל בן־מאיר ז"ל, ענה תשובה מתחמקת שנשענה על בעיות תקציב.

היום אין יותר בקבוקי־זכוכית במגרשי־הכדורגל בארץ. לשם כך היה צורך ב־כמה ראשי שופטים מפוצחים, אשר שיכ־נעו את האחראים בחומרת הבעייה.

מה ישכנע אותם כי הבעייה בוערת גם באולמות הקולנוע?

אולי סיפורו של אורגד ורדימון, בעל קולנוע אלנבי:

„נמצא ברשותי קולנוע חכור — קרי־טריון. הוא נחשב לסוג הטוב יותר של בתי־קולנוע. מוצגים בו סרטים מיוחדים ומגיע אליו קהל שנקרא אנין טעם. בייחוד להצגות־החצות.

„בשבוע שעבר ביקרתי במקום אחרי הצגת־חצות. אחד המנקים הזמין אותי לאולם והראה לי שלושה ארגזים מלאים בבקבוקים שבורים. את כל אלה הם ריסקו בהצגה אחת.' הוא אמר לי. וזה כבר מה שנקרא: קהל נבחר."

נכנסה הרוח במושב

א ם לא מפוצצים בקבוקים במעבר, ולא מפצחים גרעינים בשורה הקדמית, הסבא, וגמרו במכת־ראש שנמרחה על פרצופו של המבוגר.

כמה צופים התחילו להתלונן שמפריעים להם לראות את הנעשה על המסך. הם זכו להשתקה מילולית מסוגננת ועברו לאפיקים חרישיים להפליא.

ולפתע נדלקו כל האורות באולם. הביריונים קפאו כשקורבנם מפרפר עדיין בידיהם. סדרן קשיש קרב למקום בצלי־עה, מלווה בשני שוטרי מישמר־הגבול. הסדרן לא היה צריך אפילו להצביע על האשמים. שני השוטרים ניגשו אליהם,

גיהינום ושמו קולנוע

מוגרבי - האיש והבניין

גבריאל מוגרבי, בעליהם של קול־נוע „מוגרבי" וקולנוע „סטודיו" ניצב בחזית „מוגרבי". למוגרבי יש אמנם כמה הצעות טובות לביעור נגד הביריונות מבתי־הקולנוע. הצרה עם כל ההצעות — שלעולם אינן יוצאות מגדר דיונים בלבד.

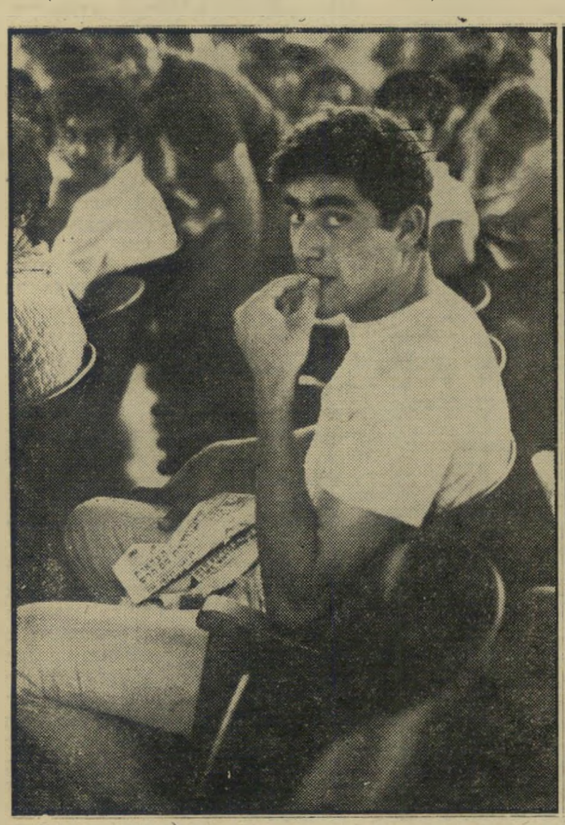

לא לישראלים!

זוהי כורזה של בית־קולנוע אירופאי לא מן המפוארים ביותר. הכל נעשה להגדלת נוחות הצופה.

ב אולם היתה חשיכה. על המסך **חיה קלינט איסטווד עסוק בשיחרור קאלוריות עודפות. בתוך כך, ביצע כמה שינויים דראסטיים בפרצופיהם של שני ביריונים צעירים. השניים נטפלו בקטע הקודם לנערה מבית טוב, שהיתה גם ארוסתו של איסטווד לפי התסריט.**

אך הקטע המעניין התרחש דווקא באולם החשוך.

„סתום ת'ג'ורה! יה חתיכת חארה! אני מדבר מתי שיש לי חשק! אם תצעק עוד פעם לסדרן, אני מדביק אותך בכיסא שאפילו מאה סדרנים לא יגרדו אותך ממנו!"

שני הביריונים הצעירים שבאולם המשיכו בניתוח קולני של האגרופים הסינסקופיים. המבוגר שישב מאחוריהם אזר אומץ וקרא שוב לסדרן. השימחה התפוצצה.

שניהם עלו עליו כשלועיהם שופעים קללות. הם התחילו אי־שם בייחוס של אזי עוסק מישהו מאחור בניתוח האפשרויות שהרוצח יהיה דווקא החלבן בעל פני־התינוק. לפעמים יש ושתי השפות אלי־הן מתורגם הסרט אינן מספיקות. אז אפשר לשמוע אינטרפרטאציה מהירה ומאוד לא מדוייקת של הטוב, הרע והמכוער באי־דיש. כל זאת בקולי־קולות ובלי טיפת בושה.

עד כאן מעט מאוד משל הקהל. ומה על האולמות עצמם?

אוי לו לאותו אומלל שמזדקף או משנה את תנוחתו באחד המושבים של קולנוע

הבעלים

אורגד ורדימון בעל קולנוע „אלנבי" בתל־אביב. „אין טעם להשקיע בשיפוצים בגלל הביריונים," הוא טוען. כמו בעלים אחרים אין הוא מבין כי המילחמה בביריונים חייבת להיפתח מצידם ועל ידיהם.

הצופה

מבקר קולנוע ישראלי ממוצע. הוא אינו מכה אינו מישתולל ואינו קורא קריאות ביניים, אך לעומת זאת אין הוא רואה כל רע בפיצוח גרעינים באולם, ובריקת הקליפות שלהם על ריצפת בית־הקולנוע.

תל־אביבי, בו מוצגים לאחרונה הטובים שבסרטים. עד כמה שהסרט יהיה מעניין, כל העיניים יופנו אליו בבת־אחת. שאגה צורמת כמו שפולט כל מושב באותו אולם, יכולה לבוא רק משער טירה־אנגלית, כ־שהרוחות יוצאות לפוש קימעה למשב־רוח של חצות.

ריצפת רוב האולמות אינה משופעת, או שהשיפוע הדל, מספיק אמנם לגילגול בק־בוק, אך תרומתו אפסית לראיית המסך. אורגד ורדימון, מתרץ את השיפוע הלקוי באלנבי, ביציע. „אם היינו משפעים יותר, אז תיקרת היציע היתה מסתירה לצופים באולם." הסיבה ישנה, אך המסך עדיין בל־תי נראה.

הכיסאות באולמות רבים מסודרים אווי־לית זה מאחורי זה. אם הרעיון היה לג־רום לצופה אחד שיסתיר ברעמתו את מלוא המסך לצופה שמאחוריו, הרי שהו־שג במלואו.

וכשנדלק האור בהפסקה מיתגלה החור־בן במלוא מערומיו. ארטיק, מסטיק, שוקו־לד, הכל בעיסה אחת, דבוק ומרוח לריצ־פת האולם.

„מי פוחד היום מסדרנים?"

כון. המסך הקטן הכניס נוק־אאוט ל־מסך הגדול, ועוד אגרופו נטוי. אך האם זו הסיבה להמאיס על הקהל עוד יותר את בית־הקולנוע?

הנושאים בנטל התשובה לשאלה זו, הם בעלי־בתי־הקולנוע, אשר מקיימים אמנם מעת לעת שביתות אזהרה באולמותיהם, אך אף שביתה מכל אלה לא נועדה לבעור

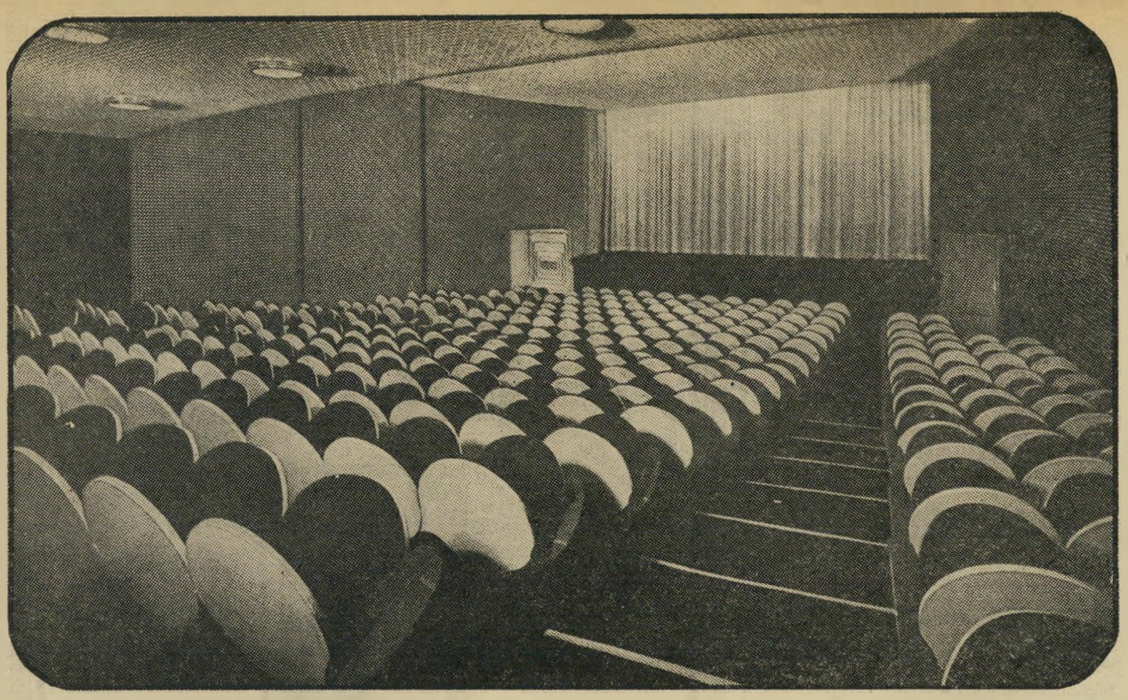

בלונדון

בית־קולנוע זה מוצב בתחנה־המרכזית בלונדון. משהו מעין קולנוע „מרכז" התל־אביבי. אבל איזה הבדל! האולם קטן, אינטימי, מרווח. המרחק בין שורת מושבים אחת לשנייה הגיוני. שם אין צורך לקפץ משורה לשורה מעל לראשי הצופים, כספורט הישראלי המקובל. שם גם לא נשאר האולם מטונף בסוף הקרנת הסרט.

בתל־אביב

אולם קולנוע תל־אביבי. רעש, שרי־קות, צריחות־כיוון מקצה אולם אחד לפשוט את חולצתו ולשבת ערום באולם. אווירה של פורקן והשתו־לל מלווה את הצופה מן הרגע שבו הוא עומד בתור לקניית כר־טיס, נכנס לאולם הקולנוע וצופה בסרט שמוקרן על־גבי המסך.

למישנהו. הצופה שבמרכז מרגיש עצמו כה בנוח, עד שאיננו מהסס שאינם בכלל, על כל פנים לא כאשר זקו־קים להם, אך רבים מאלה הנמצאים, עו־לים בצעקות הכיוון שלהם, על מיטב גבר־ברי השורות הראשונות. גם אם נובע הדבר מנכות־ראש, אין בכך כדי להמעיט בגודל הרעש.

ורדימון, נכה צה"ל בעצמו, ידע לא אחת את תוצאות הביריונות. „היתה תקופה שהיו עוקרים לי שורות שלמות של מו־שבים. כמה חבר'ה היו מתיישבים על שו־רה אחת ולוחצים ברגליים על השורה ה־שנייה, עד שזאת היתה נשברת ויוצאת מהריצפה. עד שנת 62' החזקתי נגר מיוחד שהיה אחראי על המושבים. אחר־כך תפש־תי פאטנט וחיזקתי את המושבים לאורך, במקום לרוחב והחבלות נפסקו."

שוטרים באים אחרי הסרט

עזים הגדוד החליטו להילחם בטל־ויזיה בכליה שלה. מה מעניק המכ־שיר? נוחות מכסימלית. סרט־קולנוע ב־ביתך המוגן. למה לא לקחת עיקרון זה ולנסות להעביר חלק ממנו לאולם. גל של בתי־קולנוע חדשים שוטף את אירופה. בתקופה בה נסגרו בישראל 50 בתי־קולנוע (השנה האחרונה), ניבנו שם עשרות אר־למות המצויידים בכל חידוש אפשרי, כדי להנעים את שהותו של הצופה בסרט.

ובארץ — המשובח שבסרטים מאבד חצי מערכו כשהוא מוצג באחת מאורוות־ההק־רנה של תל־אביב.

על כך ענה ורדימון: „בשביל מי? בש־ביל הוואנדאלים שהרסו לי תשעה מושבים

(המשך בעמוד 44)

הביריונות מן האולם, או להגדלת נוחותו של הצופה בסרט. ללא יוצא מן הכלל נועדו השביתות עד היום, להגדיל את הכ־נסותיהם של הבעלים מכירת כרטיסים.

אורגד ורדימון, צבר, דור שישי, בן 32, שאביו היה ממניחי היסוד לענף־הקולנוע בארץ, מודע היטב לכל הרע. קצת יותר קשה לו למצוא דרכים לתיקונו.

„איך יתכן שלא תהיה ביריונות בקול־נוע, אם אין סדרנים?" הוא שואל, „מה שיש לנו זה נכים — נכים קשים, או זקנים בגיל הפנסיה שקיבלנו מהלישכה. אני זוכר שהייתי ילד, או הפחד הגדול ביותר שלי היה הסדרן הז'לוב של בית־העם. מי פוחד היום מסדרנים?"

ורדימון מצא אמנם שיטה. הוא אינו מו־כן לקבל נכי־גפיים בלבד לעבודה. „אני מקבל חלק נכי־גפיים וחלק נכי־ראש. ה־שיקול פשוט. נכי־הראש הם אמנם יותר עצבניים ופחות מנומסים ביחסים עם הקהל, אבל בשביל זה הם יכולים עדיין להפגין נוכחות פיזית כלפי ביריונים. נכי־הגפיים זה לדיבורים בלבד."

בשיטתו זו מתעלם ורדימון מן העובדה כי סדרניו נכי־הראש, הם גורם בביריונות שבאולם. נוסף לביריונות הנחותה, זו של מכות אגרופים והתנכלויות, קיימת גם בי־רונות הסדרנים והקהל הרחב.

אנשים התרגלו אליה כל־כך, עד כי רבים אינם מייחסים לה חשיבות. הם רואים ב־חבורה מכובדת של מבוגרים צפון־תל־אבי־ביים, שנכנסים לאולם לאחר תחילת הסרט, כשהם ממשיכים עדיין בקולי־קולות את הוויכוח מאז החניית המכונית, תופעה שיש להסתגל אליה.

אך למה? בארצות־הברית פועלים עש־רות בתי־קולנוע מכובדים המציגים במשך כל היום. איש אינו נכנס להצגה כואת בשעה מסויימת. אדם נכנס לאולם כ־שהסרט כבר בעיצומו ובכל זאת כניסתו אינה מורגשת.

למה לא יוכלו אותם מאחרים ישרא־ליים, לכפוף מעט את קומתם, להוריד קימ־עה את הטון, לתת קצת כבוד לצופה שכבר יושב וחוזה בסרט?

בגישה ביריונית של הם ואפסם עוד, מפריעים רבים מאלה שמתרישים השכם והערב על ביריונות משתוללת בבתי־הקול־נוע.

ובאשר לסדרנים — נכון שיש כאלה

סינופת

מילה זו ותמונה זו ממצות את העזובה השוררת כיום ברבים מאולמות הקולנוע של ישראל. זוהי חזית הזכוכית של בית־קולנוע הממוקם בתחנה המרכזית בתל־אביב. הוא אינו נחשב לעילית שבבתי־הקולנוע, אך העזובה בו יכו־לה לעמוד בכבוד בכל תחרות אשפה: שיברי בקוקים, עטיפות שילגונים ושיירי אוכל.

(המשך מעמוד 43)

בשבת הראשונה אחרי השיפוץ שערכתי באלנבי? עכשיו זה כבר לא כיסאות־עץ שהייתי משלם לנגר שלוש לירות לכיסא כדי לתקן אותם. כל תיקון של כיסא מרופד זה מינימום ארבעים לירות!"

ורדימון, בוגר השלוחה התל־אביבית של האוניברסיטה־העברית בכלכלה, מוסיף גם אספקט כלכלי לבעייה: "אין היום בית־קולנוע בארץ שהוא ריווחי עד כדי כך שירשה לעצמו להוציא כמה רבבות טובות על שיפוצים מהסוג שעושים בחול."

אבל ורדימון מודה כי עובדות כלכליות אלה הן שוליות לצד תופעות ההרס והביריונות. למה אין הוא נעזר במישטרה לבעור הנגע? "כשהזמנו את השוטרים, בהרבה מקרים לא באו. ואם באו, הגיעו רק לאחר שלושת־רבעי שעה, לרוב אחרי שהסרט כבר נגמר."

לראות לבנות את התחתונים

לגבריאל מוגרבי, בעל קולנוע מוגרבי, ויושב־ראש התאחדות ענף בעלי־בתי־הקולנוע, נסיון משלו עם שוטרים: "שוטר אחרי שמונה שעות עבודה, אינו שווה כלום. עד לפני חודש החזקתי שוטר בשכר באולם. ברוב המקרים לא הרגשתי בכלל בקיומו, ואני לא מאשים אותם. אדם מגיע לעבודה נוספת אחרי שמונה שעות עבודה מפרכת, הוא מעדיף לנמנם באולם החשוך מאשר להסתבך בתיגרות ביריונים. בסוף החלטתי שבשביל שש לירות לשעה, אני מקבל מעט מאוד והפסקתי איתם."

מוגרבי, יליד ביירות, בן ה־45, פיתח תיאוריה משלו על צמיחת הביריונות ב־ארץ, ועל הדרכים למניעתה. "הביריונות בארץ התחילה מבתי־הקולנוע. היום כבר שכחו את הביריונים הראשונים שכל מה שעשו היה לשרוק בקטעי ההתעלסות, ולצעוק: "ארטיק! מסטיק! שוקולד!" אז צחקו מהבדיחה הפנטסטית. היום כולם בוכים.

"אותו צעיר ששרק או צעק, רצה לזכות בתשומת־לב, הוא רצה להיות פעם במרכז העניינים. הוא הצליח בכך, וההצלחה שיגעה אותו לגמרי.

"היתה אצלנו תופעה בכניסה לאולם, שהיתה מסתיימת כל פעם במכות כאלה, שבסרטים לא ראו. כשהחלה אופנת המיקרו־מיני, החליטו החברה שהם מוכרחים לראות לבנות את התחתונים. לא חשוב שהיו רואים אותם לכל האורך והרוחב בלי שום קונצים, הם פיתחו להם ספורט.

"שני פושטקים היו עומדים על המדרגות בכניסה, כשחוט־ניילון שקוף מתוח ביניהם, וכשהיתה בחורה עם מיני עוברת, היו מרימים את החוט ואיתו את השימלה שלה. ברור שהחבר של הבחורה נחלץ מייד לפעולה, והיו עפות מכות רצח."

סימנים אלה העידו לדברי מוגרבי, על ראשיתה של הביריונות. ומכאן עברה דרך חטיפות־הארנקים לשוד־בנקים. "מקורה של הבירונות הוא בקולנוע, וזה גם המקום שממנו צריך להתחיל לבער אותה. שוטר שייכנס בזמן ההצגה, יתפוס ביריון ויעצור אותו במקום, ואחרי שבוע יפרסמו כל בתי־הקולנוע בשיקופיות את שם הבירון ואת העונש שנגזר עליו בשיפוט־מהיר, יביא רפואה למכה."

לדעת מוגרבי אין הסדרנים יכולים לבצע את תפקידם, ולא רק בשל היות רובם נכים. "הם פוחדים. הם יודעים שיש הרבה טיפוסים שמספיק להגיד להם מילה אחת וזה נגמר בראסייה בפרצוף. אבל אם היתה המישטרה מקציבה שתי ניידות, רק שתי ניידות, שכל תפקידן היה לסייר בין בתי־הקולנוע, אחת בצפון־העיר ואחת בדרומה, הכל היה משתנה.

"סדרן היה מרגיש את עצמו הרבה יותר בטוח, אם היה יודע שתוך רבע־שעה עד חצי־שעה תבוא הביקורת של הניידת לאולם. אז היה הסדרן מעז לגשת לבריונים ולהשתיק אותם. אבל הצרה שאין גיבוי מאף אחד. בישיבה שערכנו עם סגן ראש־העיר, אריאל עמיעד, אמרנו לו: אתם לוקחים 45% מכל כרטיס ומה אתם נותנים בתמורה? אפס. אז לפחות תנו לנו את חוליית פקחי־העישון. הרי הם בלאו־הכי עושים סיורים באולמות, למה שלא יעשו את זה בקביעות ויהיו אחראים נוסף לכך גם על הסדר באולם? אבל הכל נשאר רק בגדר הצעות."

וכאן טמון הכלב. הכל נשאר בגדר הצעות. איש אינו חושד בבעלי־האולמות שהם מפיקים רווח סמוי מן הביריונות. הם ערים לבעייה והיו רוצים לראות בפיתרונה. הצרה היא שהם מחכים לראות את העבודה מתבצעת בידי אחרים.

אם כל־כך רע להם, למה לא יקומו, מאוגדים בהתאחדותם ויתחילו לפעול לבעור הנגע. כמה שביתות חוזרות, שהעילה להן היא ביריונות הקולנוע, תעוררנה ודאי את כל אותם גורמים, שגבי מוגרבי ציין כי ביכולתם לעזור.

אך כשקולנוע שובת אין מוכרים כרטיסים, וכשאין מכירה אין רווחים. בעלי בתי־הקולנוע אוהבים רווחים יותר משהם שונאים ביריונות. לכן ממשיך הברדק לחגוג באולמותיהם.

הם עיוורים לחלוטין לחרב הפיפיות של הרווחים: שביתות אין + ביריונות יש = מיספר צופים הולך ופוחת, הנה שוב הקטנת רווחים!

ולא נכון כי רק הטלוויזיה גורמת לכך. אנשים אשר ביקרו בעבר פעמיים בשבוע בבתי־קולנוע לא עברו לביקורים חצי־שנתיים בשל רמתם הגבוהה של סירטי הטלוויזיה.

נכון אמר אורגד ורדימון: "הטלוויזיה לא כל־כך פגעה בנו, כמו שהוציאה לגמרי מן המחזור את הסרטים הבינוניים. היום ישנם רק סרטים טובים או גרועים. לסרט טוב באים המונים, עם או בלי טלוויזיה. סרטים טובים הולכים כיום יותר שבועות מאשר לפני הולדת הטלוויזיה. סרטים גרועים נופלים כמעט מייד, אבל שניים שלושה סרטים טובים בשנה מספיקים לשמור על מאזן חיובי של בית־קולנוע."

אם לא הטלוויזיה היא שקוברת את הענף, אז הגיע הזמן שיחליטו הבעלים: אם כל־כך רע בענף עד שצריך להעלות מחירי כרטיסים בכל שני וחמישי, ועם כל זאת אין הקהל מקבל תמורה מתאימה לכספו, אז בבקשה: סיגרו את האולמות וחסלו את ההצגה!

בתי־הקולנוע לא יסבלו יותר מהפסדים, והקהל יפסיק לסבול בבתי־הקולנוע.

הג"דעינים

איש הג"א בכניסה לקולנוע "מרכז" בתל־אביב, יושב ובוחוסר בשאננותו, הקולנוע ממוקם בלב התחנה־המרכזית, הרי שהתנהגותו משמשת דוגמה למתרחש בתוך האולם עצמו, שבסוף כל הקרנה הוא דומה יותר לדיר חזירים.

מתנה יקרה לגבר יקר

Brut

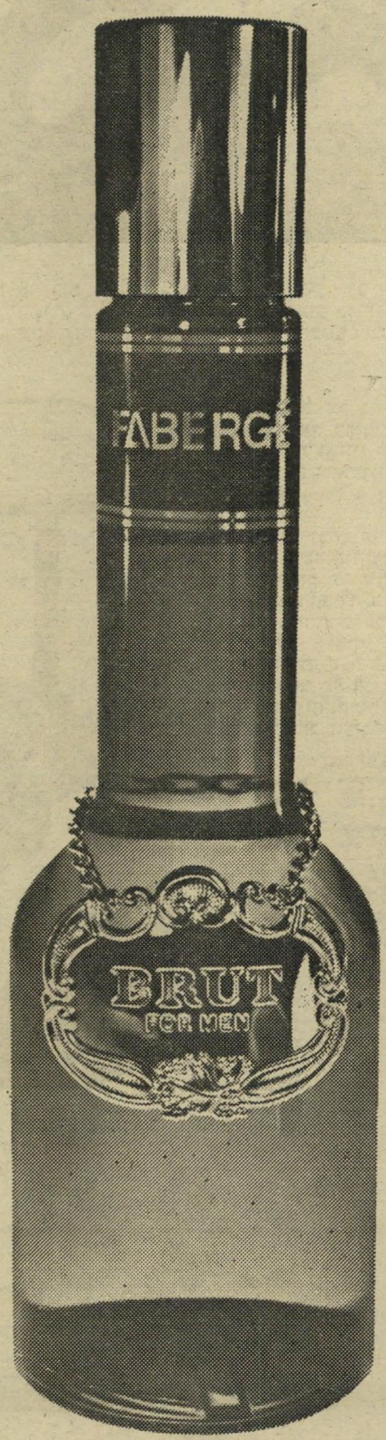

after shave . after shower . after anything!

Fabergé for the love of life.

להשיג בפרפומריות מובחרות

מופץ ע"י לון

הציירת הראשונה בעולם שהפכה חרקים לנושא ציוריה

האשה עם הג'וקים בראש

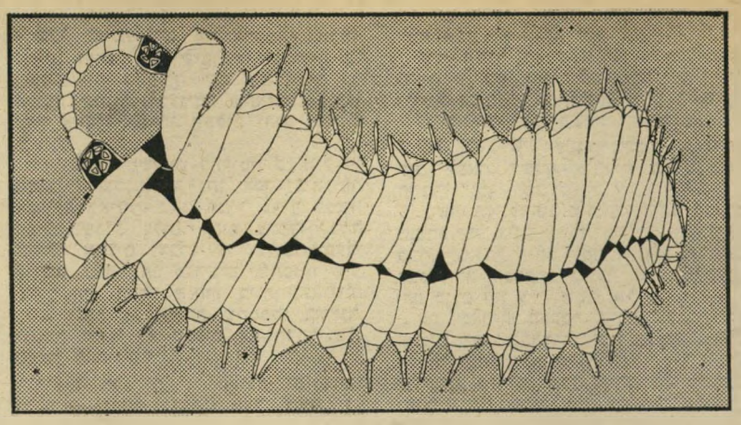

תולעת הנייר אחד מציוריה של פנינה המופיעים בסיפרה. לציור זה צמוד ההסבר הבא: „התולעת המישתרעת כאן, זוללת כל דבר הבא אל פיה, ועוד מעט תכלה את הנייר עליו היא מונחת."

הציירת פנינה גן־יון בת ה־30 בישראל, לאחר שבאה מקנדה כדי לערוך תערוכה של חרקיה בארץ. להבדיל מן ההתלהבות שהיתה בקנדה לציורים, התקשתה בארץ למצוא מקום להצגתם, ורק במאמצים מרובים עלה בידה להשיג את מוזיאון בית־רוטשילד.

כ שפנינה גן־יון רואה ג'וק במיטבח אין היא פורצת כרוב בנות מינה בשאגת אימים: „פרנסואה, ג'וק כזה!" היא מבקשת מן הג'וק בנימוס להמתין שנייה בפינה, שולפת עיפרון ומחברת־רישומים ומכינה במהירות סקיצה אבסט־ראקטית שלו. כשהיא גומרת היא מנופפת לג'וק לשלום ואומרת לו: „להתראות בתערוכה."

פנינה בת ה־30, אם לשתי בנות, רעייתו של פרנסואה גן־יון, מרצה לתולדות־האמ־נות במונטריאול שבקנאדה, החלה בעסקי החרקים לא מזמן.

„תחילה," היא מספרת, „הייתי מציירת בדים קונבנציונאליים כמו כל הציירים. אבסטרקטים, נופים, פורטרטים. הבעייה התחילה כאשר היינו צריכים לנדוד בין קנאדה לישראל בגלל עבודתו של בעלי."

פנינה החליטה שזה לא עסק להיסחב בכל פעם עם ערימת בדים ומיסגרות במישקל כמה עשרות קילוגרם. „חיפשתי נושא שאפשר יהיה לבצע אותו על מיש־טחים יותר קטנים, בלי בעיות של מיסגרות וכנים."

כך הגיעה אל הג'וקים.

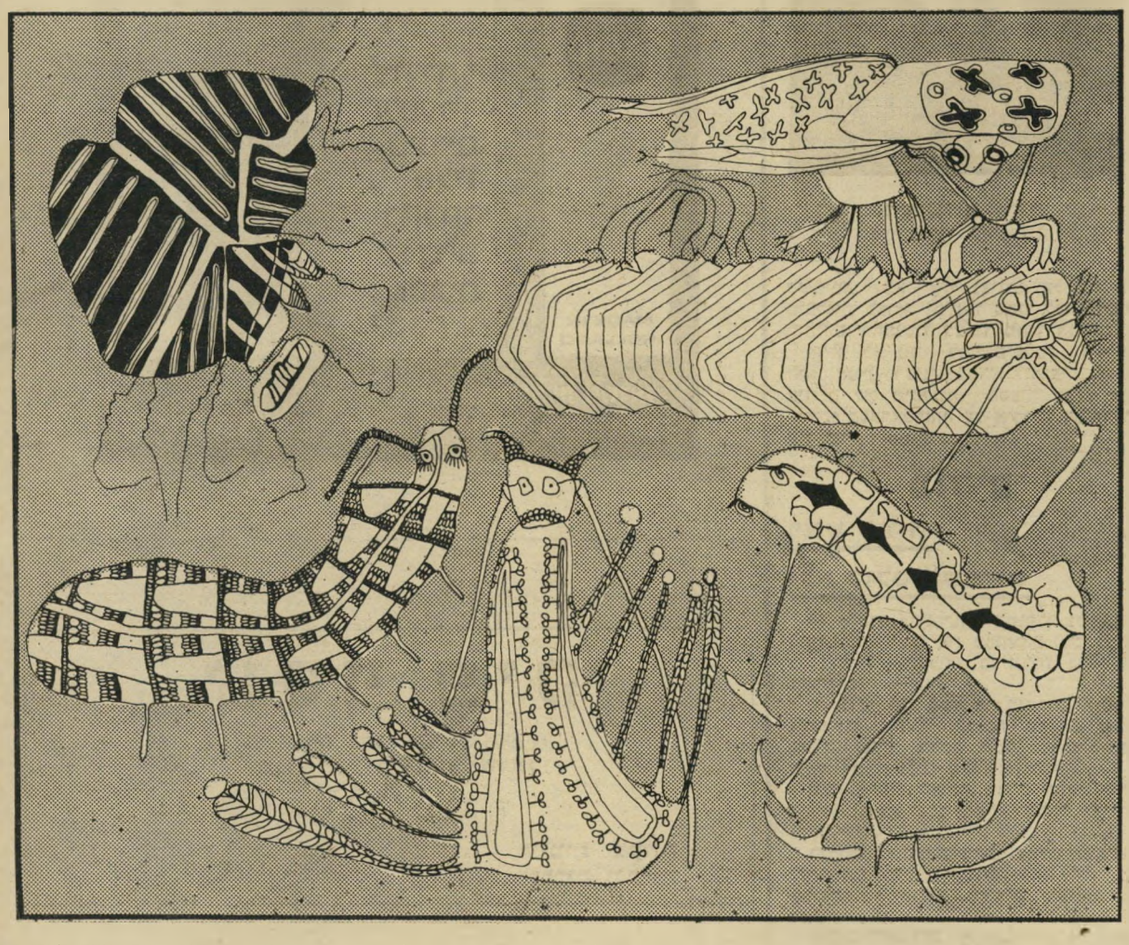

ג'וק שונא צבע לבן

ל מה דווקא ג'וקים? „בגלל שאף אחד עוד לא עשה את זה מקודם," מסבירה.

זה שאיש לא הקדים אותה ברעיון, לא הפריע לציירת החדשנית לקבל את סיוע ממשלת קנאדה, איש המרכז לתרבות של קנאדה, ידידו של הבעל, ביקר בבית השניים, הציץ במרבי־הרגליים ונסגע.

בקשה לסיוע שהגישה דרכו, אושרה מייד. הכסף בו זכתה עזר לה להוציא ספר מלא בציוריה, כשלצד כל ציור מצורף הסבר חצי הומוריסטי על מהות הזוחלים באותו עמוד ועל מינהגיהם.

כמו למשל ההגדרה הבאה:

„קבוצה נוספת של חרקים לבנים התי־אספה כאן. זו דוגמא טיפוסית של חברה לבנה, של חדי־המבט והתפיסה. הבעת פניהם בדרך־כלל היא של שיעמום, כבעל האנטנות השחורות, או חוסר־תכלית, כי־חרק העליון בפינה השמאלית. שני מש־מאל למטה מלא שאט־נפש שסיבתה קלה לניחוש: הוא שונא צבע לבן." זאת בצמוד לעמוד מצויר מלא בג'וקים.

ג'וק הפקיד וג'וק הטלוויזיה

ב קנאדה התייחסו בהבנה לעובדה שאני ישראלית," מספרת פנינה, „והס־כימו שהתערוכה הראשונה שאערוך תהיה בישראל." על הישראלים היתה לישראלי־תה השפעה קטנה מאוד.

אף אחד מן המבקרים ובעלי הגלריות שאותו היא מגדירה בהסבר: „חרק הנו־צות ידוע כאחד שאוהב להידחק. משני צדדיו שני חרקים חברים שנאלצו להס־סיק את מישחקם ולהיפרד בגללו."

ההסבר המצורף על־ידי הציירת לתמונה זו: „בפינה הימנית למעלה חרק מנצל את רעהו. לחרק הכוכבים (קיצוני בפינה) כפות רגליים המתאימות בדיוק לפינות שעל גב חרק האקורדיון מתחתיו. חרק הכוכבים רווה נחת על שסוף־סוף מצא מישטח מתאים לרגליו. אך חרק האקורדיון סובל מהחרק המציק, שדורך ותוקע מסמרים בגבו.

שני החרקים בעלי משושי הקרניים מטכסים עצה כיצד לאפשר לחרק האקורדיון למצוא מוצא מהטירדה. לגביהם הבעייה היא חסרת פיתרון. אם היו שני בעלי העצה מביטים כל אחד לצידו הקיצוני, היו מבחינים בחרק רגלי העוגן (פינה ימנית למטה) וחרק הקווים המקבילים (פינה שמאלית למעלה) — אוייבים מושבעים."

לא נרעש למראה חרקיה המצויירים. „הם ריאו את הציורים, אמרו נחמד, נחמד, אבל כשאלתי מה בדבר תערוכה, ענו לי ב־נימוס: ‚עכשיו אנחנו תפוסים, אולי בעוד שנתיים—שלוש...'"

„אני לא כמו חרק הנוצות," התרעמה פנינה. חרק הנוצות הוא אחד ממצוייריה, ובכל זאת, אחרי התרוצצויות מרובות, מצאה לה הציירת מישכן. מוזיאון בית־רוטשילד בחיפה, העיר שבה נולדה, הס־כים להעמיד את קירותיו לחרקיה.

המצחיק אצל פנינה הן ידיעותיה ה־מעמיקות בזואולוגיה. „הידיעה שלי ב־נושא בכלל, ובחרקים בפרט שווה לאפס. כל הג'וקים שלי הם דימיוניים. יש ג'וק־פקיד, יש ג'וק־מכונית ויש ג'וק־טלוויזיה. בתמונות הם נראים אולי מופשטים קצת, אבל בשבילי הם מציאותיים מאוד. אני מבטיחה לכולם שאם יתבוננו טוב טוב סביבם, יוכלו לראות אותם לא רק ב־מיטבח, כי אם בכל קרן־רחוב."

במדינה

(המשך מעמוד 41)

בלי מיפלגות. עד להקמת המרכז, מקיים אדלר את ישיבותיו הקבועות ב־קפה טעמון שבבירה. שם הוא יושב, ב־חליפה שחורה ובעניבה מתאימה, סביבו קהל אוהדיו שוחרי השלום והוא משוחח ומטיף.

הוא איננו משוכנע לחלוטין כי מיבצעו השידורי של אייבי נתן אכן יביא את הגאולה לאיזור, „אך תמיד צריך לנסות הכול בשביל שלום," הוא מלמד, „כמה שיותר אנשים ידברו על שלום ויפעלו לשלום, ככה יותר מניחיגים ישתכנעו שה־שלום הוא הדבר הנחוץ ביותר לאנשים כיום. וזאת גם הסיבה שתמכתי באייבי, למרות שאני לא מסכים עם הדרך שלו במאת האחוזים."

תוצאה מעניינת של הפגנת ההזדהות: ביקורים מיספר שנערכו אצלו בשני ימי

אישי־שלום אדלר
רציני מדי למיפלגות

השביתה. „באו אלי נציגים של כל ה־מיפלגות בארץ, וביקשו ממני לבוא לשו־רותיהם, ולהמשיך לעבוד מתוך המפלגה."

אדלר לא נענה לאף מיפלגה. „השלום הוא עניין רציני מכדי להשאיר אותו בידיים של מיפלגות," הסביר אדלר את עמדתו בפאראפראזה על אימרתו המפורס־מת של קלאמנסו.

עולים

ראש פתוח

ולא קולט הסברים

40 גרוזים בריאי־גוף, התנפלו על יהודי אחד והפליאו בו את מכותיהם. חם בעטו בו ברגליהם והיכוהו בצינורות ברזל ו־בקרשים.

ידיעה זו לא תפשה את כותרות עיתוני־הצהריים, היהודי המוכה גם לא עלה ארצה לאחר הלקח המר שלמד. הוא נלקח לבית־חולים שבראשון־לציון.

שכן, היהודי המוכה, עמרם אקבל, יליד עיראק, נמצא כבר בארץ־ישראל למעלה מ־20 שנה.

הגרוזים שהיכוהו הם שעלו לישראל לפני זמן קצר. החבורה היתה חלק מ־קבוצה של עולים גרוזיים ששוכנו ב־ראשון־לציון.

שפת האגרוף. כשאחורי ראשו מגול־חים ומכוסים ברטייה, סיפר עמרם על הפוגרום שערכו בו היהודים אותו יום: „הבן שלי, רוני בן ה־12, ירד לשכונה לשחק. אחרי איזה שעה הוא חזר הבי־תה, דם נוזל לו מהאף והוא בוכה. בקושי הצלחתי להרגיע אותו."

כשנרגע הילד סיפר לאבין את המעשה הבא: „הלכתי לרחוב פינסקר. שמעתי שיש שם המון עולים חדשים מרוסיה. רציתי לשחק איתם. ראיתי קבוצת ילדים וניגשתי אליהם. שאלתי אותם אם הם מרוסיה. איך ששאלתי הם התנפלו עלי והתחילו להרביץ לי. כל הזמן שהם הרבי־צו הם צעקו: ‚למה אתה אומר רוסי, למה אתה לא אומר יהודי?'"

רוני הצבר לא עמד על ההבדל הדק והמכריע בין שתי ההגדרות. ואילו ה־גרוזים הקטנים, המתקשים עדיין בעברית, ידעו להסביר רק בשפת האגרופים.

לא יהודים? עמרם אקבל (41) הח־ליט לצאת לשטח ולבדוק בעצמו מה ההבדל. וכך הסבירו לו:

„כשהגעתי לרחוב פינסקר, היתה במקום חבורה של איזה עשרה גרוזים שחיכו לי כבר. שאלתי אותם למה הילדים הרביצו לבני. לא הספקתי לגמור את המישפט, והם כולם היו עלי. יותר אני לא זוכר."

את שארית ההסבר קיבל אקבל מה־שכנים שבאו לבקרו בבית־החולים: „סיפ־רו לי שאחרי שנפלתי, באו עוד איזה שלושים גרוזים, מכל השיכונים מסביב, והכניסו לי מכות עם צינורות וקרשי־בניין."

השכנים הודיעו על המיתרחש למישטרה ולדבריהם עצרו השוטרים כשישה גרו־זים. „אבל אמרו לי שתיכף שיחררו את כולם בערבות," מתמרמר אקבל.

„עכשיו אני שוכב פה כבר שבוע עם ראש פתוח, ואני צריך עוד להמשיך לשכב. למה הם עשו לי ככה? מה זה, הם לא יהודים?"

בתי סוהר

הצד השני

של הסורגים

כשיוצא אסיר מן המחלקה הפסיכי־אטרית של כלא רמלה, האגף־המיוחד, כפי שהוא קרוי בבית־האסורים, הוא מלא סיפורי אימים וזוועה על טיב המקום.

שומעים אותו, מרימים גבה ספקנית ופוטרים את העניין ב: „איך אפשר לס־מוך על דיבורים של פושע. הוא רק משמיץ!"

אך מה בדבר אותם סיפורים וגרועים יותר כשהם באים מעברם השני של הסורגים. מסוהר, אדם שלא היה אסיר באגף־המיוחד אך במשך קרוב לשנה וחצי ראה מה עולה בגורלם של אלה שכן נאלצו לשבת בו.

כזה הוא אברהם מתרגם. סוהר לשעבר בכלא רמלה. אח מעשיר, במיקצועו שבילה בין כותלי הכלא הרמלאי קרוב לשלוש שנים.

לאחרונה פוטר אברהם. במכתב הפי־טורין צויין בפשטות: „בלתי מתאים ל־תפקידו."

חתך את הווריידים. „לא הייתי מס־פיק אכזרי בשבילם," אומר אברהם, „היה איכפת לי מהאסירים. בגלל זה לא הת־אמתי להיות סוהר."

אברהם התגייס לשירות בתי־הסוהר ב־יולי 69. תחילה עבד כחובש במרפאת־הכלא ובבית־החולים.

„בכלא יותר טוב להיות אסיר מת מא־שר אסיר חולה," הוא מספר, „בחוץ כש־אדם חולה, דואגים לו יותר. בכלא זה להיפך. אסיר חולה זה אסיר חלש, לא יכול להתגונן. אז מנצלים את זה. מצי־קים לו יותר, מטרטרים אותו, עושים ממנו צחוק. הוא מפסיק להיות בן־אדם בשביל הסוהרים.

„היה אסיר אחד שניסה להתאבד בגלל זה. הוא שכב במרפאה עם כאבי־גב. החובשים לא האמינו שכואב לו, צחקו ממנו, והציקו לו כל הזמן. הוא התחנן אליהם שיתנו לו משהו, אבל הם לא נתנו לו שום דבר. אפילו את הכדורים הרגילים שמותר לתת בלי מירשם מהרו־פא. עוד אותו לילה הוא התך לעצמו את הווריידים. אחר כך שלחו אותו לאגף המיוחד, איפה ששולחים את כל המת־אבדים שלא הצליחו.

„החובשים של שרות בתי הסוהר," ממשיך אברהם בתאור, „הם אנשים שלא יודעים מה זה רפואה. הם בקושי מבדילים בין פאלגין ואופטאלגין. סוהר שצריך להיות חובש נשלח לעבוד חודש במרפאה ואחר כך הוא כבר נקרא חובש. לזה הם קוראים קורס חובשים. החובשים הם אחר כך מלכים של בית־הסוהר, הם האלו־הים בשביל האסירים החולים. הם קובעים מי חולה ומי סתם ארטיסט.

„פעם הביאו למרפאה אסיר בשם דוד ששון. הוא היה מסומם מחשיש. החובש הראשי, החליט לתת לו כדור־שינה. אמר־תי לו שבמצב כזה אסור לתת שום כדו־רים. הרי הכדורים הם גם סם. אז החובש

יוסף פיק
חיפה, רח' הרצל 32, טל. 663906
מברך את כל בית ישראל
בשנה טובה
חיטות מעולה
לגברים וגברות

„העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי • המערכת והמינהלה: תל־אביב, רחוב קרליבך 12, טלפון 260134, תא־דואר 136 • מען מברקי: עולמפרס • „הדסוס החדש" בע"מ, ת"א, רח' בן־אביגדור • הפצה: גד בע"מ • גלופות: צינקוגרפיה כספי בע"מ • העורך הראשי: אורי אבנרי • המו"ל: העולם הזה בע"מ.

אמר לי לא להתערב ולתת לו את הכדור. לא רציתי, אז הוא נתן לו את הכדור בעצמו. עוד באותו לילה קיבל ששון כאבי־בטן והיה צריך לעשות לו שטיפת קיבה. הוא כמעט התפגר מהכדור."

לדברי אברהם מתרגם יש בכלא שלושה רופאים, "אבל לא רואים אותם כמעט במשך היום, הוא מוסיף, "הם מראים את האף לעשר דקות ביום ואחרי חמש בערב אין זכר לרופא. אחרי חמש תמות, ולא תראה רופא."

רופא לקביעת מוות. "ובאמת אחד מת ולא ראה רופא. היה אצלנו עצור אברהם אבוטבול. הוא היה חולה־לב. כולם ידעו את זה, היו לו אישורים על כך. לילה אחד הוא קיבל שבץ. הרופא־התורן היה כמובן בבית. עד שהוא הגיע לכלא עבר יותר משעה. מה שנשאר לו לעשות זה לקבוע את מותו של אבוטבול."

אברהם ראה הכל ולא יכול היה לשתוק. הוא דיבר, דיבר עם שלטונות בית הסוהר, דיבר עם הסוהרים, בקיצור — דיבר יותר מדי. הפיתרון שנמצא לכל הבעיות שהעלה: העבירו אותו למקום אחר, לאגף המיוחד.

"הם העבירו אותי למחלקה הפסיכיאטרית, רצו להשפיל אותי. ידעו שיהיה לי קשה, כי במקום הזה צריכים להיות חיה. מי שלא רוצה להכות שם אסיר נחשב למשתמט מתפקידו. איך שרק הגעתי, ראיתי ארבעה אסירים מכניסים אסיר לצינוק ודוחפים לו מכות רצח.

"הלכתי מייד לממונה על המחלקה, ד"ר פטר סילפן, ואמרתי לו שאני לא מוכן לעבוד שם. לא העבירו אותי משם, במקום זאת נתנו לי את הג'ובים הכי גרועים. עשו אותי סתם חובש שומר, למרות שאני אח במקצועי. הדירוג המקצועי שלי היה יותר גבוה מזה של כל הממונים עלי במחלקה."

מחלקת המיוחדים. למחלקה הפסיכיאטרית מוכנסים אסירים לאחר נסיון התאבדות, אסירים בדיכאון נפשי או חוליי־נפש, שצריכים להיות תחת השגחה רפואית מתמדת. המחלקה אשר צריכה להוות מעין בית־חולים לחולי־רוח, נראית לפי תיאורו של אברהם כצינוק אחד גדול." יש שם כמה תאים ארבע על ארבע," הוא מתאר, "בכל תא יושבים שמונה אסירים. התאים מלאים בצואה ובשתן, אף פעם לא מאווררים אותם ומנקים שם לעיתים רחוקות.

"החובשים מתייחסים אל האסירים, לא כאל חולים, אפילו לא כאל אסירים רגילים, אלא כאל חיות שעשועים. הם אוהבים להרגיז אותם ולהתעלל בהם. היה אצלנו אסיר אחד, שחיף כזה. נורא פחד מהזריקות, אז החובש היה עושה לו את הזריקות, דווקא. אפילו אם לא היה צורך. היה עושה לו זריקות של מים מזוקקים. האסיר היה מתחנן ביללות שלא יעשו לו זריקה, אז בשביל היללות היו מכניסים אותו לצינוק.

"את האחראי על המחלקה, ד"ר פטר סילפן, ראיתי אולי שלוש פעמים במשך השנה וחצי שעבדתי שם. הוא בכלל לא התעניין באסירים שהיו שם. את המחלה והטיפול הוא לא קבע לפי הסתכלות אישית שלו, אלא לפי דיווחים של החובשים הראשי של המחלקה, יצחק פופובסקי.

"פופובסקי היה מלך במחלקה. הוא היה השליט היחיד שקבע את גורלם של האסירים. פעם אסיר לא קם כשפופובסקי

(המשך בעמוד 48)

סוהר לשעבר מתרגם
טוב מכדי להתאים

במדינה

(המשך מעמוד 47)

עבר לידו. על המקום הוא אמר להכניס אותו לצינוק. האסיר היה מספיק טיפש בשביל לשאול למה. בשביל השאלה הזאת נכנסו איתו לצינוק חמישה ז'לובים ונתנו לו טיפול רפואי כזה שבמשך כמה ימים הייתי צריך לטפל בפצעים שלו.

גם במחלקה זאת לא שתק אברהם. הוא המשיך להתריע ולהתמרמר על המצב הקיים.

תגובות, רק ככתב. „בסוף דצמבר 71' חליתי. תפשתי זיהום בכבד בעבודה. עד היום אני עוד לא כל כך בסדר. ארבעה חודשים שכבתי בבית־חולים. כמו שאני שוכב הגיע אלי מיכתב־פיטורין. כתבו שם שאני לא מתאים. דרשתי פיצויים על הפיטורים. אמרו לי שלא מגיע לי. פניתי למוסדות, אבל לא רצו להקשיב לי. גם בשביל ימי־המחלה לא רצו לשלם לי.

„נשארתי עכשיו על הקרח. אני לא יכול להתחיל לעבוד כי אני עוד חולה, שרות בתי־הסוהר לא רצה לשלם את מה שמגיע לי. אם המצב הזה יימשך, אז יכול להיות שאגיע לכלא רמלה עוד פעם, אבל הפעם לא בתור סוהר."

הגיב יצחק תורג'מן, סגנו של אריה ניר, נציב שירות בתי־הסוהר:

„אם יש לך תלונות נגד השירות, נא לפנות אלינו בכתב. אז נשקול אם לענות בכלל או לא. בטלפון אנחנו לא מדברים. בעל פה אנחנו לא מדברים עם אנשים."

בעלי־חיים

ירושה

להולכי על ארבע

מה שלא עשתה עיריית תל־אביב למען אגודת צער בעלי־חיים עשתה למענה כלבתה האהובה של מריה גוטמן. בזכותה נפתחה ביום שלישי האחרון מרפאה וטרי־נארית חדשה של האגודה.

המרפאה החדשה והיפה מומנה מכספי העיזבון של מריה גוטמן, שעלתה לארץ מאנגליה אחרי מות בעלה. בצוואתה הורי־שה גוטמן את כל כספה לאגודת צער בעלי־חיים בתנאי שתטפל בכלבתה האהו־בה.

מכונת רנטגן. המרפאה שהוקמה ב־כסף זה, מיועדת לטיפול בבעלי־החיים הנמצאים ברשות האגודה ובכל הולכי על ארבע האחרים המגיעים אליה מידי יום ביומו.

בשלב זה אין הציוד בה מרובה. אבל במשך הזמן ירכשו מכשירים רפואיים רבים, ביניהם מכונת רנטגן. גם ציוד זה יקנה בכספיהם של תומכי האגודה. שכן תרומת העיריה לעניין מסתכמת בסיוע בתשלום משכורתם של שני עובדים בל־בד.

בטקס הפתיחה נכחו כ־50 איש, רובם תומכי האגודה. את המרפאה ינהל רופאה הקבוע של אגודת צער־בעלי־חיים, ד"ר אליעזר רלבק.

מישטרה

מלחמת

השוטרות

ליוסף חסון יש אשה נאה, מכונית נאה ופרנסה טובה. מה עוד נחוץ לבחור בן 25? ודאי שלא הסתבכויות עם מישטרת־הבירה. מה עוד שאשתו הנאה של בעל המכונית היא שוטרת במטה־הארצי של המישטרה בירושלים.

פועל הבניין מירושלים מחלק את זמנו בנאמנות בין אהבתו הממונעת — פיאט קופה תכולה ופתוחת־גג, לבין אהבתו בשר־ודם, יפה בת ה־20.

ב־28 לאוגוסט החליט חסון לערוך שי־לוב בין שתי אהבותיו. הוא חזר מעבו־דתו, התרחץ, לבש בגדי־חג ויצא לטייל בליווית השתיים.

בדרך נטל עימו שני טרמפיסטים אותם הושיב מאחור. היה קצת צפוף בפיאט,

(המשך בעמוד 50)

מרלון ברנדו
אל פצ'ינו · ג'יימס קאן · ריצ'רד קסטלנו · רוברט דובל
סטרלינג היידן · גלן מרליי · ריצ'רד קונטה · דייאן קיטון

מפיק אלברט ס. רודי | במאי פתסיס פורד קופולה | מוסיקה ניני רוטה

עפ"י רב המכר של מריו פוזו "דון קורליאונה איש המפיה" בהוצאת "שין־שין־שין"

בצבעי טכניקולור בהנפקת פ.א.ס. התקליט המקורי של המוסיקה בהוצאת "איסטרוניקס"

הצגות גאלה חגיגיות:

בחיפה	בתל־אביב	בתל־אביב
בחסות שר העבודה מר יוסף אלמוגי ביום רביעי 6.9.72 ההכנסות קודש ל„וראייטי"	הצגת בכורה חגיגית לצה"ל בחסות הרמטכ"ל רב־אלוף דוד אלעזר ביום חמישי 7.9.72 ב„אלנבי"	בחסות שר המסחר והתעשיה מר חיים בר־לב ביום חמישי 7.9.72 ב„חן" ההכנסות קודש ל„וראייטי" ו„אקי"ס"

הצגות בכורה ארציות לקהל הרחב. ממוצאי ראש השנה 10.9.72. בעת ובעונה אחת בבתי הקולנוע:

„אלנבי" תל־אביב	„חן" תל־אביב	„עדן" ירושלים	„ארמון" חיפה
2 הצגות בערב 5.30 — 8.45	2 הצגות בערב 5.30 — 8.45	במוצ"ש וחגים: 6.30 — 9.30 בימי חול: 8 — 4	במוצ"ש וחגים: 5.30 — 8.45 בימי חול: 8.30 — 5

מכירת הכרטיסים החלה. בגלל אורך הסרט שימו לב לשעות ההצגות

מלכת המים 1972 מטעם העולם הזה

המועמדות הסופיות

9–10

דבי וסילביה אביגזר

דומות לאבא גם תמרוקיה של הלנה רובינשטיין אינם מסתירים לדעת שתי היפהפיות את דמיונן המדהים לאביהן. „אנחנו, אחת לשנייה לא דומות בכלל! כמה שזה ישמע מוזר, לאבא שתינו דומות כשתי טיפות מים."

האחיות

טוויגי לא שיש דמיון רב בין הדוגמנית המפורסמת טוויגי השחופה לדבי אביגזר הבנוייה לתלפיות. הקטנה פשוט לובשת שימלה מבוטיק טוויגי.

הכל כפול שפע של חלקים מעוררי תיאבון מציגות השתיים לאורך שובר הגלים שבחוף גורדון. מחוץ לכל השאר, העניק הבורא לשתיהן שיער חום גולשני, אותו הן מטפחות בוקר וערב במוצרי **וולה** הנודעים, שחולקו לכל משתתפות תחרות מלכת המים.

כל אחת אומרת שהשנייה יפה יותר!

צמד חמד סילביה מימין ודבי משמאל פוסעות באחוות אחיות מופגנת. השתיים מעריצות אחת את אחותה. דבי הצעירה דחפה את סילביה המבוגרת לתחרות, וזו לא הסכימה ללכת עד שתבוא אחותה עימה. האם גם את הפרס הגדול של חברת טיסו תחלקנה ביניהן אם תזכינה בתואר המלכה?

א צ סילביה ודבי קורה משהו מוזר. שתי האחיות רבות כל הזמן מי מהן יותר יפה. הרעיון לכשעצמו לא כל כך יוצא דופן. מה שעושה אותו מוזר אצלן, הוא הניסוח שלו.

זה הולך בערך כך:

סילביה: את הרבה יותר יפה ממני!

דבי: מה את מבלבלת את המוח, תראי איזה פנים יש לך, איזה חיוך נהדר, איפה את ואיפה אני!

סילביה: או, באמת דבי, מה שווה החיוך שלי לעומת העיניים שלך? בחיי שאני לא מבינה איך את יכולה להיות קטנונית כל כך...

וכן הלאה והלאה עד שבא האבא ו־מפריד בין הניצוצות. כי בדבר אחד מסכימות השתיים בפה חמוד אחד: „אנחנו לא כל כך דומות אחת לשנייה, אבל לאבא אנחנו דומות כמו שתי טיפות מים!"

דבי היא בת רק 16, אבל לעומת זאת גבוהה 171 סנטימטרים שלמים. סילביה גדולה בשנתיים אך בשביל זה קצרה מהקטנה בשלושה סנטימטרים ארוכים.

לשתיהן אברים נפלאים שיכולים להכות בסנוורים עיוור. לשתיהן עיניים חומות ושיער חום שיכול להכות כנ"ל, לשתיהן עוד שלושה אחים ושלוש אחיות, אמא, „שאף אחת מאתנו עוד לא הגיעה לרמה של היופי שלה," ואבא שהוא מעצב נעליים.

פעם גרה המשפחה כולה בשטח הגדול בבית מקסים, המשקיף על נמל־יפו. אך מכיוון שאבא ואמא דאגו מאד לחינוך צאצאיהם, מיהרו בהזדמנות הראשונה לעזוב את האזור המסוכן, וכיום מתגוררת בביתם לשעבר הסופר עיתונאי, דן בן־אמוץ.

„החינוך עזר," מצהירה דבי בגאווה בשם השתיים. מה שלא מפריע להן להסנוב ימים שלמים בג'ינס מוזנח, אבל עם נעליים מקסימות, פאר תיכנונו של אבא.

דחפה לתחרות מלכת המים דווקא דבי הקטנה, ששלחה את אחותה בהצהרה: „אם את לא תזכי אז מי יזכה?" סילביה החליטה שהתחרות תהיה משעממת בלי מריבות היופי עם הקטנה, וצירפה גם אותה להצגה.

השתיים נולדו במרוקו ועלו ארצה בעודן תינוקות. סילביה הפכה עוזרת לרופא־שיניים לאחר שלמדה שנתיים שירטוט־בניין, ואחותה מתכוננת כעת לבחינות הבגרות לאחר שסיימה השנה שביעית בבית־ספר תיכון.

במדינה

(המשך מעמוד 48)

צפוף, אבל נחמד. עד שהשתרבבה יד החוק לתוך האידיליה.

הוא הופיע בצורת שוטרת במדים ש־הגיחה מאחת הסימטאות היוצאות לרחוב בן־יהודה. „היא הרימה יד," מספר חסון, „והורתה לי לעצור. עצרתי והיא ביקשה את תעודות־הרכב. נתתי."

ואז הודיעה לו השוטרת, שושנה יעדו־קה, כי אסור לו להסיע נוסעים בחלק האחורי של מכוניתו. חסון נלחם על כבוד־התכולה־הפתוחה, והודיע כי הוא נוהג בה כבר חודשים מיספר ותמיד לקח נוסעים במושב האחורי.

אך שוטרת שושנה לא התרשמה, במ־קום זאת החלה לרשום. „מה את רושמת ראפורט?" התערבה האשה יפה מן הצד, „גם אני שוטרת, ואני יודעת שבמקרה זה לא מגיע לו ראפורט."

כאן החלה לפעול הקנאה המקצועית. בתקיפות נשית דרשה שוטרת שושנה מ־שוטרת יפה לא להתערב והוסיפה: „אפ־שר לקבל בבקשה את תעודת השוטרת שלך?"

יפה כמובן לא מסרה. „מה פתאום שאת תקחי ממני את התעודה שלי? ענתה קצרות. הסוף היה שהשוטרת בתפקיד שלחה את בעלה של השוטרת שלאחר תפ־קיד להתייצב מייד בתחנת המישטרה.

„החזרתי את אשתי הביתה," מגולל חסון את המשך הטיול, „ונסעתי להתייצב

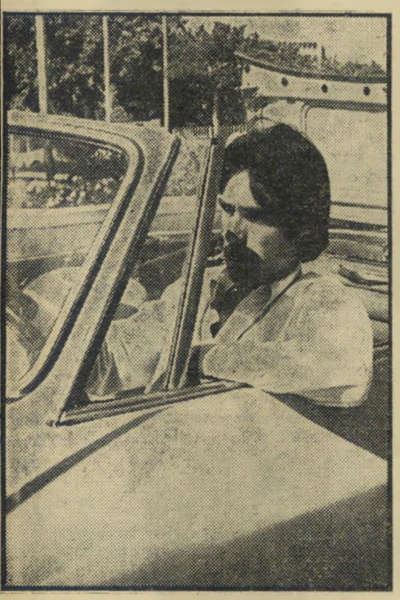

בעל־נהג חסון
„סע בלי רישיון!"

בפני סגן־ניצב אברהם תורגמן. הוא אמר לי שביצעתי עבירה בגלל שאסור לי לקחת נוסעים מאחור."

כשהסביר לו חסון כי אכן מותר לו להסיע מאחור, שלח סגן־הניצב קצין בדרי־גת פקד לבדוק את המכונית.

„הפקד חזר," ממשיך חסון, „והודיע שמותר לי להסיע שני נוסעים במושב האחורי. כששמע את זה תורגמן, הודה מייד שהשוטרת טעתה אך אמר שהוא לוקח לי את הרישיון מפני שלא צייתתי תיכף להוראות שוטרת. הוא גם איים עלי שאם לא אסע מייד הביתה ואביא לו את אשתי הוא יעצור אותי."

בשלב זה התפתח מילכוד.

חסון טען כי אינו יכול לנסוע להביא את אשתו, מפני שהשוטר תורגמן נטל ממנו את רישיון הרכב. הקצין הבכיר פתר את הבעייה בדרך מוזרה: „סע בלי רישיון!" הורה לו.

חסון נסע, הביא את יפה, „ואז הם לקחו ממנה טביעת אצבעות." הוא מספר בתדהמה, „כאילו היתה איזה פושעת ולא שוטרת כמוהם." לדבריו עוד הוסיף תור־גמן ואמר לאשתו בטון מאיים: „את יודעת למה הפרשה הזאת עלולה לגרום לך!"

ניסיון להשיג תגובה לסיפור, התגלה כמשימה בלתי־אפשרית: מזכירתו של סגן־ניצב אברהם תורגמן הודיעה כי הוא חולה ולכן אי־אפשר לקבל תגובה.

שעון שוויצרי במחיר יפאני.

לפניך 4 שעוני טיסו,
מרהיבים בעיצובם, מצטיינים
בתכונותיהם ומפתיעים במחיריהם.
מעתה תוכל לרכוש שעון שוויצרי
— במחיר יפאני...
לכל שעון תעודת אחריות בינלאומית, שכוחה
יפה ב־156 ארצות, והוא נהנה מהשירות
הבינלאומי של טיסו.
ת"א: רח' הרב קוק 5;
חיפה: רח' י. ל. פרץ 32.

TISSOT SEASTAR 7
אוטומטי. נגד מים.
תאריכון. צמיד אל־חלד.
דגמי SEASTAR במחיר החל מ־149 ל"י

TISSOT SIDERAL
אוטומטי. לצלילה. תאריכון.
המחיר: החל מ־165 ל"י

TISSOT SIDERAL INTEGRATED BRACELET
אוטומטי. לצלילה עד
3 אטמוספרות. בית
השעון והצמיד — גוף אחד.
המחיר: החל מ־218 ל"י.

TISSOT SUPER T12
אוטומטי. לצלילה.
מראה יום ותאריך.
אל־חלד.

TISSOT

כל מה שאתה מחפש
בשעון טוב באמת

נהג!
החלה שנת הלימודים

שים־לב לילדים הללו עם ילקוטי הספרים על גבם.
בשעות הבוקר – הם בדרכם לבית־הספר.
בצהריים – הם חוזרים בדרך הביתה.
תן להם לעבור. תן להם להגיע.
אנא שתף פעולה עם משמרות־הבטיחות של בתי־ הספר.
אחרי הכל – אתה יותר גדול!...

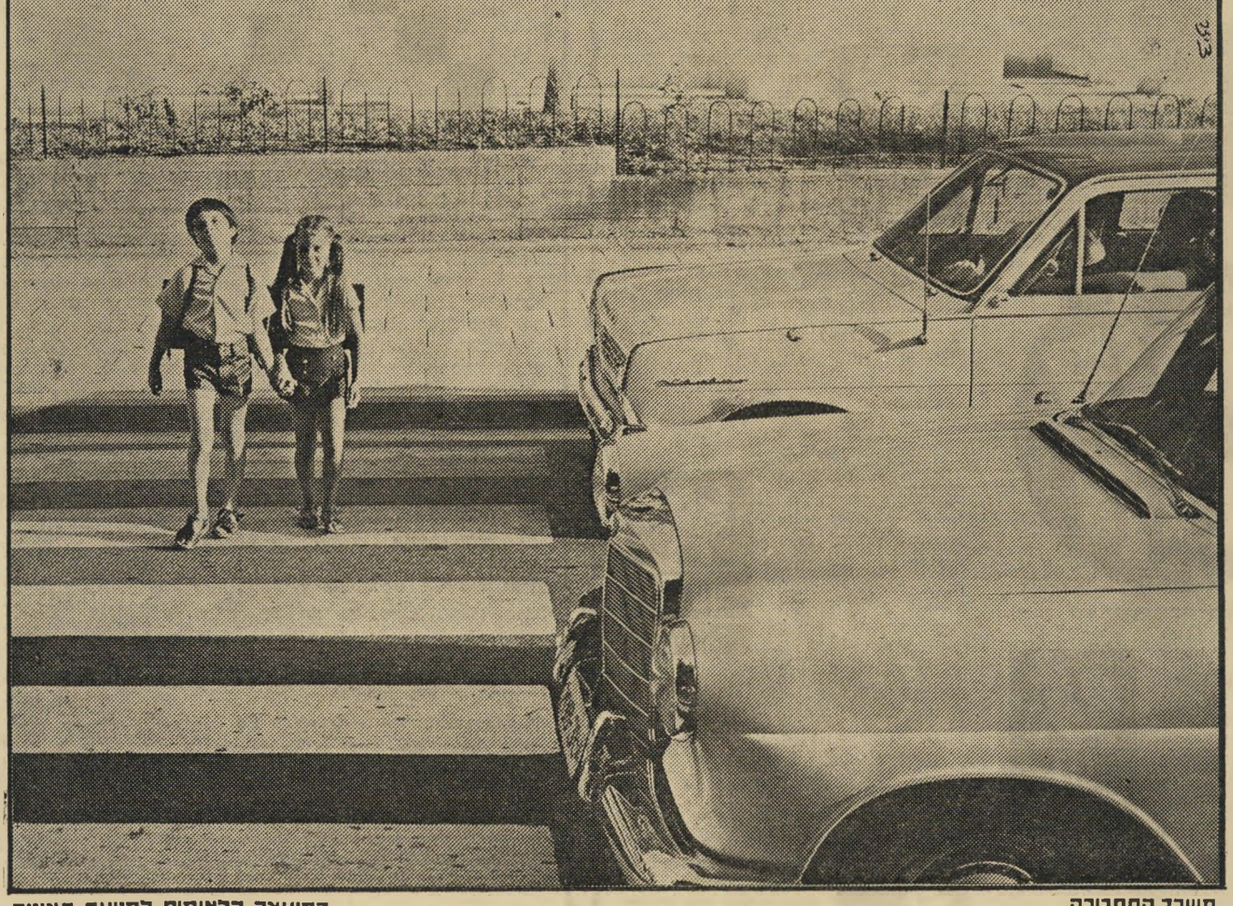

משרד התחבורה
המועצה הלאומית למניעת תאונות

שנה טובה
לכל אורך הדרך-ברכת

דן אגודה שיתופית לתחבורה ציבורית בע"מ

תשבץ העולם הזה 1827

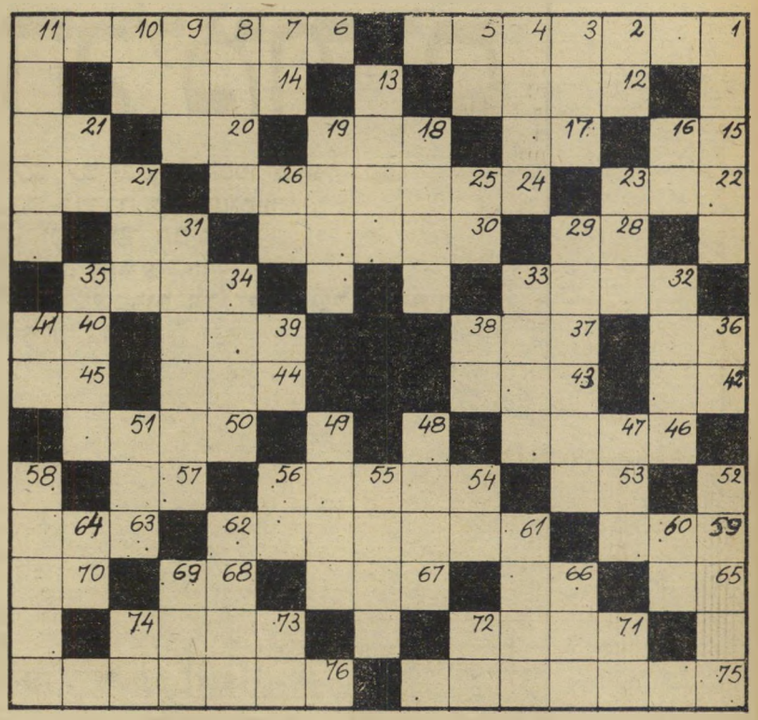

מאזן: 1) שיאן המדליות במינכן; 6) פסנתרן פולני; 12) עם שגויר בכוח על ידי החשמונאים; 14) שודד; 15) אל מצרי; 17) מילת בקשה; 18) אצלנו כל העם כזה; 20) לבוש אבל; 21) אסכולה פילוסופית בודהיסטית; 22) לשעבר — רובשוב; 24) מיצר איסטרטגי חשוב לרוסים; 27) יש טוענים שמקימים אותו בעזרת דם ויזע; 28) יהיר; 30) שליחת נקמה במיתולוגיה היוונית; 31) מילת ברירה; 32) אביזר חיוני באולימפיאדה; 34) אבן יקרה בממשלתנו; 36) אישיות תנ"כית לוהטת; 37) נחש חונק; 39) משקע ימי; 40) בא לפני זמנו; 42) יחידת חיים יסודית; 43) את אתונותיו חיפש שאול; 44) אות באלפבית; 45) אביזר לתליה; 46) מיכל; 50) בלתי ידוע, בלתי ברור; 53) שור גברי; 54) סופר עברי („לונה"); 57) משקה; 59) נהר בצרפת; 61) מדינה יוונית שהפכה לאימפריה ע"י תלמידו של אריסטו; 63) העבר יד, משוך חסד; 65) סיומם של 30% מהנישואים בשבדיה; 66) עוף טורף; 67) אותו שאלה האמא החורגת המרשעת של שלגיה; 68) סוג אדמה; 70) „אם אין אני ... אז מי ...?"; 71) שלב בהפריה; 73) פולקלור; 75) מחבר „סונטת קרויצר"; 76) אם החבשים.

מאונך: 1) תכנית משעממת בטלוויזיה; 2) דמותו השניה של האדם לפי האמונה המצרית העתיקה; 3) פרופסור ישראלי לספרות; 4) אבי פארוק; 5) צד מערב; 7) סמל נוצרי קדום; 8) הרבה חיים עליו; 9) חתף עין; 10) טנא; 11) זן של מילונים; 13) שר צבא שאול; 16) בהמה דקה; 18) שר המסחר והתעשיה לשעבר; 19) לפעמים יש בה קוץ; 21) מש; 23) זמן קצר; 25) מדף; 26) מכינויי האלוהים; 27) עם; 29) יד ימינו של המלך חסן — לשעבר; 31) חלק האוזן; 32) צד; 33) אזרח; 34) אות; 35) קציץ צנחנים מפורסם; 36) מורא; 38) אדם; 39) מחוספס; 41) עורף; 47) משבעת המינים; 48) אביזר לבוש; 49) מלכת חדייב שהתגיירה; 51) ספורט; 52) מלכת צרפת, אשת הנרי מנווארה, ובתה של קתרינה מדיצ'י; 54) תואר עותומני; 55) נביא; 56) מונח גיאוגרפי; 58) שר שהליכתו וחזירתו לממשלה מלווים בשערוריות; 60) מונח בתורת החשמל; 61) סוג דלק; 62) הדרך לשם; 64) מה שאין על הרי הגלבוע מאז שקללו אותו; 66) הדרן; 69) בגד; 71) ממציא הטלפון; 72) פקודה; 73) תבלין מזרחי; 74) נמצא.

חשבץ 1827

זוהי חידה חשבונית. כל ריבוע מסמל ספרה. לאותן הספרות יש אותם סימנים. בעזרתן של פעולות חיבור, חיסור וחילוק, יש למצוא איזו ספרה מציין כל סמל של ריבוע.

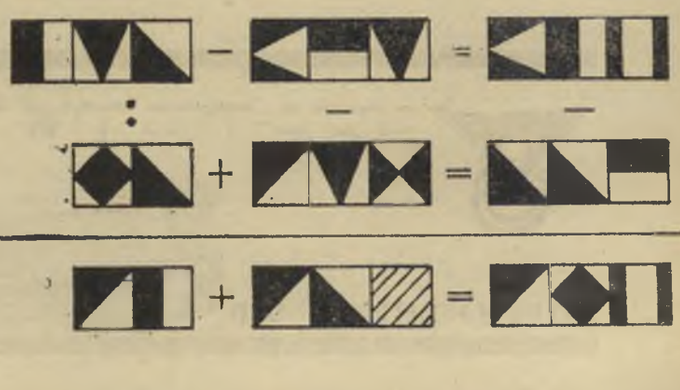

טלה — 21 במרס – 20 באפריל

יום א' פותח פרק חדש במאבק המיקצועי או האישי. אם תדע להסתכל מסביב לפני שתקפוץ, לשקול את כל האפשרויות ולא להיכנס להתנגשויות עקרות — יש לך סיכוי להרחיק לכת. פגישה עם נערה בהירת שיער תוביל אותך לבחירה מביכה. תצטרך להחליט — ומהר, אחרת תפסיד הזדמנות רומאנטית גדולה מאוד. היזהר מלהסתכן השבוע יתר על המידה.

* * *

שור — 21 באפריל – 20 במאי

בחירה בלתי־מוצלחת — תיגמר רע. היזהר! היא רוצה ללכוד אותך, לכן היא מתנהגת כל־כך יפה. אבל אין זה פרצופה האמיתי. זאת לא היא. הפרצוף האמיתי יתגלה לך בזמן הקרוב. לכן, עוד הפעם: היזהר! אם אתה צייד — החלף מהר את המיקצוע! אחרת עוד תגווע ברעב. ברירה אחרת — למד לצייד. לא עתה הזמן לדרוש העלאה בדרגה, המתן להזדמנות.

* * *

תאומים — 21 במאי – 20 ביוני

אל תהססי להגיד בתוקף את מה שיש אל ליבך לומר לו: בייחוד אם הוא ממשיך כמיגו הגו הנלוז. אל תהיי כלבתא — אבל אל תהיי גם קורבן־עולה לשיגעונותיו. עסק בלתי־רגיל מושך את תת־עניינותך. לשווא. זה לא בשבילך, ואם תגע בו — תיכווה. ביום א' גם לא כדאי לך לצאת או לקיים קשר טלפוני עם חו"ל. זהו יום להתבודדות ולהתבוננות עצמית. לבשי כחול בהיר ואל תהיי מגוננת יתר על המידה.

* * *

סרטן — 21 ביוני – 20 ביולי

כוח־האיתנים בו היית חדור לאחרונה שוב גרם בך. אבל היזהר! הפעם לא תצליח בשום דבר, אם לא תשקול היטב את צעדיך. סרטנית: קחי את עצמך בידיים, נסי להראות לו שאינך נגה מדי, שאין את בזה לו כלל. אולי הוא סתם ביישן או נבון? זה קורה גם אצל הגברים. עיסקה בלתי־כדאית מסבכת אותך בצרות.

* * *

אריה — 21 ביולי – 21 באוגוסט

ועכשיו — השבוע הגורלי. עד כה התכוונת להכין את הקרקע. השבוע תצטרכי להלום — כל עוד הברזל הוא חם. מגע הברתי הולם את תוכניותייך, בייחוד ביום ג', סוף שבוע. שהוא גם הירח החדש. אבל טוב תעשי אם לא תסמכי יתר־על־המידה על אחרים ובייחוד לא על חברותייך הטובות יותר. על בחורים אינך סומכת בין כה וכה, למרות שאחד מהם, תתפלאי לשמוע, מהימן ונאמן יותר מהאחרים.

* * *

בתולה — 22 באוגוסט – 22 בספטמבר

אם אתה חושב על ביקור חופשה קצרה בעתיד הקרוב, זה הזמן המתאים לתכנן את הפרטים באופן מעשי. מוטב שתצא לחופשה זו בחברת קבוצת אנשים מצומצמת, ותניח את מלאכת התיכנון וקביעת התאריך, מכתב רשמי שאתה עלול לקבל בסוף השבוע, יגרום לך אי־נעימות. את פוגשת אותו, את האחד. את מסתכלת אתו. את עשוייה לאבד אותו ביום ה' שבסוף השבוע. זמן נהדר לצאת לטיול עם חבר או חברה טובה. זמן עוד יותר טוב לה־כיר את הנעלם, להיכנס להרפתקות קלות, לעשות שטויות ובכלל, להתפרק. לא זמן מתאים לעסקים או להחלטות הרות־גורל. צוו המזלות, לבני־מאזניים, השבוע: השתעשעו! לבשי בגדים בצבעים עליזים. כמו־כן הימנעי מפירסומת רעשנית, והיא תבוא אליך מאליה.

* * *

מאזנים — 23 בספטמבר – 22 באוקטובר

מסירותך הרבה לבן־זוגך תישא תוצאות. הוא מעריך זאת וישנה יחסו אליך לטובה. אבל, למען השם, הפסיקי לנדנד לו. הוא משתגע מרוב דיבורים. למרות זאת הוא קשור אליך בכל רמ"ח איבריו. ואת היא זאת התופסת מקום ראשון בליבו. לך, עקרב, מצפה נסיעה גדולה לחוץ־לארץ, ממנה תחזור אדם אחר לגמרי. עצביך, המתוחים מאוד בזמן האחרון, יירגעו שם. הבא מתנה לבת־זוגך.

* * *

עקרב — 22 באוקטובר – 22 בנובמבר

צפה לאורחים השבוע. הכן לקראתם את ביתך. צפויות לך הפתעות נעימות מביקורם. יצירה ספרותית או מוסיקלית תשפיע עליך בצורה רצינית מדי ותשבש את קו מחשבתך. סקרנותך לדברים אסורים עלולה לסבך אותך עם החוק. היזהר מסמים ואלכוהול. הקפידי על חיצוניותך.

* * *

קשת — 23 בנובמבר – 20 בדצמבר

הורוס קוף

מריבה עם ידיד ותיק בגלל בעייה כספית, עלולה לגרום לך השבוע מתח נפשי עצום. מצד אחד לא יתן לך מצפונך לזנוח ידיד בצרה, אך כנגד זאת לא תהיה מסוגל מבחינה נפשית לסייע לו כדרוש. כל החלטה שתקבל ביחס לדילמה זו תיתן לך הרגשה כי תפסיד משהו חשוב.

* * *

גדי — 21 בדצמבר – 19 בינואר

מקום סגור בו תבלה בשבועות הקרובים, יאפשר לך לחשוב ולעשות מאזן מסכם של חייך. המסקנות שתסיק ממאזן זה יעזרו לך לשפר את תנאי חייך בעתיד. לך, בת דלי, מצפים קשיים כלכליים. על־ידי עבודה מאומצת יש לך סיכוי לצאת מקשיים אלה. אל תיכנעו, הילחמו, למרות שהקרב נראה אבוד.

* * *

דלי — 20 בינואר – 18 בפברואר

השבוע תזדקק לכל חוש הביקורת שלך, כדי שתדע לסנן את הידיעות המסעירות שתגענה אליך, ולהגיע לגרעין האמיתי. צפויה לך הצלחה גדולה בעבודה, שתגדל בעתיד עוד יותר, אם תלך בכיוון הנכון. ידיד קרוב יאכזב אותך מרה, אך הצלחתך החברתית בעתיד תשמש לך פיצוי.

דגים — 19 בפברואר – 20 במרס

„שכבתי וצרחתי מכאבים. איך שהוא ראה את זה התחיל להיות נחמד. חשבתי: זה אותו אחד מאתמול?"

תקווה צבי

סיוט ושמו הפלה

לולכי־הרגל העובדים בכביש פתח־תיקווה באיזור רמת־גן, לא קשה להבחין בשלט הגדול המוצב על שפת הכביש ומכריז באותיות מאירות עיניים: בית־חולים רמת־מרפא. בבית־חולים זה, המנוהל על־ידי החירורג, דוקטור אמיל צ'ורטקובר, מתבצעים מאות ניתוחים. יחד עם אפים המשנים את אורכם ואת צורתם, באים שם לקיצם גם הריונות בל־תי רצויים.

שושנה לא ידעה כמה סבל נחסך ממנה בשעה ששמעה לעצתו של הרופא, וביצ־עה את ההפלה בקליניקה הפרטית שלו. אך את תקווה צבי מפרדס־כץ, נשואה ואם לשלושה ילדים, לא היה מי שיזהיר. היא הופנתה לבית־החולים הרמת־גני, על־ידי קופת־חולים הכללית וזה מה שסיפרה על אשר עבר עליה שם:

■ ■ ■

כשהתברר שאני בהריון, ההלטנו, בעלי ואני שאנחנו לא רוצים עוד ילד בשלב זה. באותה תקופה שברה הבת שלי, אורלי, את הרגל והיתה צריכה הרבה טיפול והשגחה. מאחר ויש לי נטיה ללידות מוקדמות ומתמיד הייתי בשמי־רת־הריון, החלטנו על הפלה. פניתי ל־קופת־חולים הכללית, שם הפנו אותי ל־וועדה־רפואית, שאישרה לי את ההפלה, והפנתה אותי לרמת־מרפא.

באתי לשם בשמונה בבוקר. כשנכנסתי לחדר־ניתוח, לא יכולתי להשתלט על עצ־מי בגלל הפחד. התהלתי לבכות. גם ה־רופא וגם האחות התחילו לצעוק עלי: „מה את בוכה? אם את כל כך פוחדת, תצאי מפה ולא נעשה לך את ההפלה."

החדר היה לא נקי, והריצפה מלוכלכת. על המיטה היו עדיין כתמי־הדם של ה־אשה הקודמת.

האחות ניגשה אלי ובידה זריקת־הרד־מה. אבל גם אחרי שהזריקה לי, לא נרדמתי. היא אמרה, שבגלל שאני עצב־נית, החומר לא משפיע עלי, והרופא אמר לה לתת לי עוד אחת. רק אז נרדמתי. אני לא מבינה הרבה ברפואה, אבל אני יודעת. כשהייתי בתל־השומר להפלה חוזרת, הייתי הרבה יותר עצבנית. ובכל זאת לא יכולתי לענות לבירכת הלילה־טוב של האחות, אחרי שהזריקה לי זרי־קה אחת.

■ ■ ■

כשהוציאו אותי מחדר־הניתוח, ביקשתי מהאחות פדים, כי היה לי דימום. לא היו לה פדים. במקום זה היא הלכה והביאה חתיכת ליגנין, חילקה או־תה לארבע חתיכות, קיפלה כל חתיכה שלוש פעמים, ונתנה לכל אחת מהנשים ששכבו יחד איתי אחרי הפלה.

הכאבים התחילו תיכף. האחות אמרה לי: „מה את בוכה? זה כמו אחרי לידה, זה מוכרח לכאוב."

קראתי לרופא, אמרתי לו שכואב לי. הוא בדק אותי, ואמר שאין לי שום דבר. הוא גם לא נתן לי שום תרופות אנטי־ביוטיות, למרות שאני יודעת שכל אשה שעוברת הפלה מקבלת אנטיביוטיקה נגד זיהום.

עזבתי את בית־החולים בשעה ארבע. אבל הרופא כבר לא היה באחת, למרות הכאבים שלי.

בחצות הלילה הם החריפו. עד כדי כך שבבוקר לא יכולתי לרדת מהמיטה. לא יכולתי להתיישר. ביקשתי מבעלי שיקח אותי שוב לבית־החולים.

הגענו לשם בעשר בבוקר. הרופא לא היה. רק האחות. היא שאלה אותי: „בש־ביל מה באת?" אבל האחות סירבה לקבל אותי. „לא הזמנו אף אחד, כי בכלל אין לנו רופא היום," היא אמרה.

בכל זאת חיכיתי. עד שהגיע הרופא ישבתי במיסדרון מתפתלת מכאבים, בלי שיתנו לי שום תרופת־הרגעה. רק חמש דקות לפני שהוא בא, הרשתה לי האחות לשכב בחדר.

שכבתי, וצרחתי מכאבים. איך ש־הוא ראה את זה, התחיל להיות נח־מד. חשבתי לעצמי: „זה אותו אחד ש־טיפל בי? אתמול היה כל כך גס, ופתאום איזה צחוק, ואיזה ליטופים."

■ ■ ■

והוא ברך אותי, אמר שזה שום דבר ושדברים כאלה קורים, ונתן נרות נגד כאבים ואנטיביוטיקה.

הלכתי הביתה ולמרות הנרות הכאבים התגברו. השכנים שלי לא ישנו באותו לילה. למחרת ביקשתי מבעלי שיקח אותי שוב לבית־החולים. הוא אמר לי: „רק הבוקר היית שם. בשביל מה שתלכי שוב?" אבל השכנים הזמינו ביקור בית. הגינקולוג בא אלי, בדק אותי, ושלח אותי דחוף לבית־חולים תל־השומר.

עשו לי בדיקת־שתן. התשובה הי־תה חיובית. קיבלתי שוק. עדיין הייתי בהריון. ואז עשו לי בתל־השומר עוד פעם גרידה. הפעם בלי כאבים. אבל הייתי כל כך חלשה, שאחרי זה בכלל לא יכלתי ללכת.

הרופאים בתל־השומר היו מזועזעים. הם ביקשו ממני את הכתובת של הרופא. אבל ברמת־מרפא לא רצו לתת לי אותה. אמרו שכל פעם מתחלף רופא, ולא יודי־עים מי עשה לי את זה.

הגיב דוקטור צ'ורטקובר, מנהל בית־

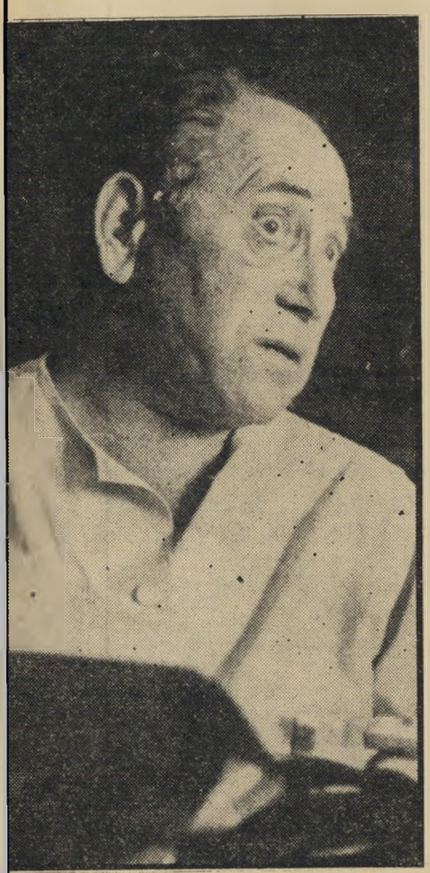

המנהל

דוקטור אמיל צ'ורטקו־בר, מנהל בית־החולים רמת המרפא, אשר טען כי האשמה היא בטיב הרופאים אותם שולחת אליו קופ"ח.

החולים רמת־מרפא על ההאשמות:

„אנחנו לא עושים פה הפלות פרטיות בכלל, ומי שיש לה טענות שתפנה לקופ"ח הכללית, שהיא שולחת לנו רופאים שלה, והם מבצעים את ההפלות. יותר מזה אין לי מה להגיד."

תגובת דובר קופת־חולים הכללית, דוד גלצקי לעניין: „קופת־החולים עושה כל מאמץ כדי לרכז את המיספר המכסימלי של ניתוחים גינקולוגיים (כולל הפלות) ש־אושרו על־ידי הוועדה הרפואית בבתי־חו־לים של קופ"ח ובבתי־חולים ציבוריים. רק במקרים יוצאים מן הכלל וכשאין כל אפ־שרות אחרת בגלל מחסור במקום ובחדרי ניתוח, ומחסור בכוח־אדם, אנו נאלצים להפנות מיספר קטן מאוד של ניתוחים למוסדות פרטיים. אנו משתדלים למעט בכך ככל האפשר."

דובר משרד הבריאות ד"ר פרייס הגיב אף הוא באומרו: „משרד הבריאות מוכן לחקור בעניין. אך נעשה זאת רק אם תוגש תלונה רשמית על־ידי אחת הנשים שסבלו מהצורה בה טיפלו בהן ברמת־מרפא."

בית־החולים

זה המקום בו נערכים מאות ניתוחים, בהם ניתוחי שינוי־אף רבים והפלות. בית־החולים נמצא בגבול רמת־גן ובני־ברק. כאן עבדה תקווה צבי הפלה שבעקבותיה נאלצה לעבור הפלה חוזרת בתל השומר.

במדינה

דרכי אדם

הצלע השבורה

של המשולש

כשהתדפקה מרים מרזאב באותו ערב על דלתה של דבורה סיני*, לא חשבה על תוצאות מעשיה. כל מה שרצתה אז הוא לנקום בצרתה ולהוציא את בעלה, שזנח אותה, ממיטת הסילגש. מה שהתחיל בדפיקות בדלת, הסתיים בהאשמה בתקיפה, עליה תיאלץ מרים לתת את הדין בבית־המשפט.

„זה לעג הגורל,״ אומרת מרים בקול חנוק מדמעות. „שאני אצטרך להופיע בבית־המשפט בגלל אשה כזאת? בת 35, אחת שלא מגיעה לקרסוליים שלי! לא בצורה ולא בשום דבר אחר! שאני אצטרך להוציא ממנה בחזרה את בעלי?״

מרים, מזכירה חטובה בת 25, נישאה ליוסף מרזאב לפני שבע שנים.

עבודות לילה. „לפני שנה הכיר בעלי אשה בשם דבורה, ומאז אי־אפשר להכיר אותו יותר. יש לנו שתי ילדות קטנות. אחת, הקטנה, מקבלת טיפול מיוחד בבית־

אשה נעזבת מרזאב
חשדות ומכות

חולים. כי היא חולנית. והוא הלך, עזב אותנו לבד, וגר לו אצל הפילגש שלו.״

כשהכירה מרים את בעלה היה הוא סטודנט. „לא היה לו גרוש על הנשמה, ואני פירנסתי אותו מהעבודה, בשביל ש־יוכל לגמור את הלימודים. אחרי שגמר הסתדרנו יפה בחיים.״

יום אחד נעלם כל הטוב הזה. „בהתחלה רק הרגשתי שמשהו איתו לא כמו תמיד. הוא היה נעלם מהבית לימים של־מים. חוזר מאוחר בלילה ומספר כל מיני צ׳יזבאטים על עבודות.

„הייתי שואלת איפה היה, ומה עשה, ובתשובה הייתי מקבלת צעקות ומכות־רצח. שתקתי על זה, לא רציתי להרוס את החיים של הילדה.״

אך לפני שמונה חודשים חל מיפנה. „הוא נעלם לגמרי מן הבית. יצא ולא חזר יותר. פניתי למישרד חקירות פרטי ובי־קשתי שיגלו לאן נעלם בעלי. הם סיפרו לי שראו אותו מבלה עם האשה ההיא בבתי־מלון יקרים.״

מרים האשה יצאה לעקוב אחרי הבעל יחד עם הבלשים, וכך הגיעה באותו ערב לביתה של צרתה. הבעל הוציע את ה־משטרה וזו מיהרה לעצור את האשה החו־קית.

„אחרי שנודע לי בדיוק איפה הוא ומה הוא עושה,״ ממשיכה מרים לתנות צרו־תיה, „הלכתי לרבנות וביקשתי שיסדרו לי מזונות בשביל הילדות. הוא התחמק.״

הגיב הבעל יוסף מרזאב: „אני מש־לם לאשתי 600 ל״י לחודש מזונות והוצ־אות שונות. היא היתה בטיפול פסיכיאטרי. לא יכולתי להתקרב אליה, רק בכוח. אך אף פעם לא הרמתי יד עליה. אין לי שום קשר אינטימי עם גברת סיני, חוץ מקשר מקצועי.״

* השם שונה לצורך הכתבה.

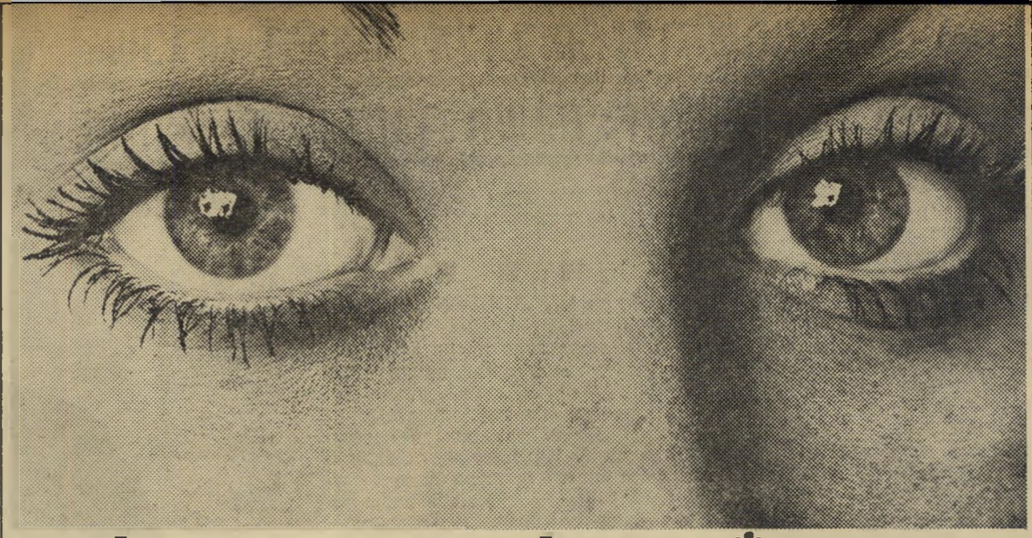

חני פרי,* מנין לך עינים כאלה?

עיניים יפות,
עיניים רעננות עם סטילה
STILLA
טפות עיניים כחולות

סטילה מסיר
אדמומיות
מעיניים מגורות
וצורבות
ומרענן
עיניים עיפות.
מחיר הבקבוקון
4.05 ל״י
להשיג רק
בבתי המרקחת

*חני פרי, דוגמנית צמרת בעלת מוניטין בינלאומי, אשר בריאות ויפי עיניה יקרים לה.

באור-ורשבסקי

גמנסיה ריאלית
לבורנטים כימיים * רדיו אלקטרוניקה * טלויזיה
ההרשמה לשנת הלימודים תשל״ג לכתות בוקר י׳, י״א, י״ב
לימודים עיוניים
הכנה לבחינות בגרות הנערכות ע״י משרד החנוך והתרבות
ובנוסף אפשר לבחור באחד החוגים המקצועיים הבאים:
מורים אקדמאיים בעלי נסיון * סטיפנדיות
פרטים והרשמה: 1—9, 8—5
תל־אביב: ברנר 17 מפינת אלנבי 55.
רמת־גן: תלפיות 19 בין ז׳בוטינסקי ואבא הלל. חיפה: שמריהו לוין 30.

גמנסיה ריאלית
ההרשמה לשנת הלימודים תשל״ג לכתות בוקר י׳, י״א, י״ב
בנוסף להכנה לבחינות הבגרות הנערכות ע״י משרד החינוך
והתרבות ניתן לבחור באחד החוגים המקצועיים הבאים:
תיכון עיוני במגמות תיכון מקצועי במגמות
הומניסטית * גרפיקה * שרטוט
ריאלית * ציור אפנה * פקידות
מורים אקדמאיים בעלי נסיון * סטיפנדיות
פרטים והרשמה: 1—9, 8—5
תל־אביב: ברנר 17 מפנת אלנבי 55. חיפה: שמריהו לוין 30.
רמת־גן: תלפיות 19 בין ז׳בוטינסקי ואבא הלל.

סיקורת

ספרים

חיי הנוין של
הדנוקראט הנאושר

„זוגות", רומאן מאת ג'ון אפדייק, הוצאת „לדורי", תל־אביב. לעברית: נורית יהודאי.

הרכילות, לגבי הצרפתים, היא אפריטיף. הרכילות לגבי האמריקאים היא המנה העיקרית. כי החלום האמריקאי של תא־משפחתי עשיר ושאנן, הולך ונהרס עם השנים, וכדי למנוע התפוררות טוטאלית הוא נזקק ל„עידוד" מתא משפחת השכן בגלותו, שגם הוא אינו בקו הבריאות.

וכך, בסופי־שבוע שלווים, על כוס ג'ין עם מי־טוניק, בין מחבט הטניס לצוחות

משפחת אפדייק
רכילות כמנה עיקרית

סיקורת

הצאצאים, בתוך מסיבות מאולתרות ופיק־ניק־דשא, הופכת הרכילות לתמצית הה־הוויה. הרכילות אינה רק מה שנעשה במיטבח השכן, או בחדר־המיטות של ה־שכנה. הרכילות היא תמצית הקיום של עשרה זוגות, גיבורי הרומאן זוגות, ש־העלה את ג'ון אפדייק בן ה־40, לראש רשימת הסופרים רבי־המכר.

קודם לכן, על אף שהיה פורה מאד בכל ענפי הספרות משך 20 שנים, מאז החל לכתוב סיפורים קצרים בניו־יורקר, זכה לביקורות מעורבות. חלק מן המבקרים האמריקאיים טענו שבעצם „אין לו מה לומר," שהוא פייטן בנוסח המאה ה־19, ו־שאין לזכרונותיו האישיים דבר עם ה־חברה האמריקאית.

היום, אחרי שספרו זוגות נחשב, ובצדק, לניתוח נועז ומסוגנן של תסביך האשמה האמריקאי המודרני, ולאחד התיאורים ה־מפורטים ביותר של חיי המין אותם מנהל הבורגני האמריקאי המכובד, כותבים המ־

(המשך בעמוד 56)

סיקורת

(המשך מעמוד 55)

בקרים אחרת. אמנם, אפדייק ממשיך להזדהות בצורת חייו עם נושאי סיפורו, אך יחד עם זאת גדולתו בכך שהוא רואה בעיין פקוחה את החיידק המכרסם מבפנים את מה שנראה כמישפחה אמריקאית בריאה.

העיירה טארבוקס, שבה חיים עשרה הזוגות, דומה בכל לעיירה הקטנה בה חי אפדייק עצמו, עם ארבעת ילדיו. בה מנגן הוא עם אשתו בתזמורת חליליות מקומית, מארגן חוגים לסקי בחורף ולבייסבול בקיץ, פיקניקים למישפחה ובארבקיו לידידי המישפחה. גיבוריו, ממש כמוהו, גם הם יצורים חברתיים פעילים מאד. המוציא מהם פעילות זו, מוציא את נשמתם. הנוטל מהם את המיפגשים הדמוקרטיים הנאורים שלהם, לוקח מהם את הכיסוי הרישמי למפגשי הרכילות.

כי המין, ובעיקר הפירסום ליחסי־המין ולחילופי הזוגות, הם הכנסייה החדשה של הבורגנות האמריקאית. וכך ישנם זוגות מעורבים רשמית, ואורגיות מרובעות ביודעין, ושלושת הרחובות הקטנים המהווים את המרכז העירוני של טראבוקס אינם אלא שלושה עורקים ראשיים ממיטה למיטה, כשהמין הוא האמונה, הצעצוע, הבדיחה, הקשר החברתי והתחליף לקשר הדתי של תושביהם.

אחד הגיבורים אומר: השכינה נטשה אותנו. אנחנו עשירים, מפונקים ומנומשים, כמו ילדים עזובים הטובעים בסוכר. לא, אין זה בדיוק החלום האמריקאי, אבל בעצם תחושת האבדון, ובאומץ לא לעצום את העיניים, יש ניצוץ של תקווה.

הדיבוק בתינוקה

של רוזמארי

The Exorcist — William Peter Blatty

„מגרש הרוחות" מאת ויליאם פיטר בלאטי — הוצאת קורג'י 1972 320 עמודים — 7.50 ל"י.
(Corgi — 72)

אם קנה־המידה להצלחת ספר היא הפיכתו לסרט, הרי שספר זה הוא בהחלט הצלחה. כבר עתה הגיע לבימות הצילומים. אולם אם מותר לשפוט ספרים גם לפי קנימידה אחרים, הרי הענין פחות חלק.

ויליאם פיטר בלאטי ניסה להגיש סיפור על דמונולוגיה (תורת־השטן) מודרנית, תוך מתן הנמקות פסיכיאטריות, ניתוחים נפשיים וסקירה דתית של נושא זה. בקיצור, תערובת של הדיבוק ותינוקה של רוזמארי, עם הסברים רפואיים ופרשנות נוצרית.

קרבנו של השטן הוא במקרה זה, בתה של שחקנית־קולנוע גרושה, ושני האנשים המתבקשים לגרש ממנה את הרוח־הרעה הם שניהם כמרים ישועים. האחד ספוג בתורת המזרח, שם בילה שנים רבות, השני, פסיכיאטר, הנושא על גבו צרור בעיות פרטי משלו, אשר כמעט ומונעות ממנו לעזור לזולת.

אם כי הפרטים בהם מקושט הספר, פרטים על מיסדר־הישועיים ועל הפסיכולוגיה של השטן, ועוד כיוצא בזה, הם פרטים מרתקים כשלעצמם, הרי שאבן הנגף העיקרית בסיפור, היא המידה בה מצליח הקורא להאמין בכך שרוח זרה יכולה לשכון בתוך גופו של אדם.

במקרה זה, משתמש בלאטי בכל כך הרבה סממנים זוהרים ויוצאי דופן, כמו העובדה שהאם היא שחקנית, שידידה הוא במאי גאון ושיכור, שלבתה קוראים דווקא ריגן, כשם אחת מבנותיו השוררות של המלך ליר, שהכומר הישועי הוא אטלט יפה־תואר, ועוד סממנים מסוג זה, עד שהתמונה הכוללת מתקבלת מלאכותית מדי.

אבל אם קוראים את זה מהר, ולא שמים יותר מדי לב לפרטים, אפשר להבין מה משך אנשי־קולנוע להסרטת הסיפור, ואפשר אפילו להבין מה ימשוך את הצופים לאולם־הקולנוע.

אבא היה שגריר
ישראל בצ'אד,
עכשיו היא שרה
שירי נשמה
הבת הכושית של השגריר

הלבנה כך נראית הנערה ללא איפור ופאה כושיים. צברית ישראלית שבילתה שנים רבות בחוץ־לארץ, יחד עם אביה השגריר, למדה להכיר שם מקרוב את שיריהם ואורח־חייהם השונה של השבטים כהי העור.

טלוויזיות
אמקול
מחצית כספך בחזרה-
ביום המזל שלך!
במבצע

חצי חנם
אמקול
פרטים אצל אמפא וסוחרים מורשים
לי תמכור רק אמקול

אשת-חיל
„פולקע" מצאה...
היום כולם עוברים להודו
בשר ההודו מחירו זול והוא טעים להפליא,
כשיודעים איך ומה להכין ממנו.
לגיוון התפריטים בא לפנות למועצה לענף הלול
ת.ד 124 ת"א-לקבלת חוברת מתכונים חינם.

הכוכבות

שלוש כוכבות המחזמר **אל תקרא לי שחור**, שהצגתו התחילה לפני מיספר שבועות, בפאות הענק הכושיות שנחבשו עליהן לצורך ההצגה. מימין בת השגריר, רותי נבון, ושתי חברותיה להצגה יעל שטרן וארלה בר־לב. השלוש מגלמות בזמר ובמלל בהצגה הקוראת לאחוות גזעים, תפקיד של נערות כושיות.

הצמד הנשוי

רותי נבון עם בעלה השחקן לפי שעה, יוני נמרי. יוני, בוגר להקת פיקוד ההדרכה, עומד להתחיל בקרוב את לימודיו באוניברסיטה. הוא מתעתד להיות וטרינאר. הם הכירו זה את זו בשרתם בלהקה.

הכושית

רותי בפאה נוכרית ענקית, שחורה ומקורזלת, תסרוקת המקובלת על זמרות הנשמה הכושיות בארצות־הברית. קולה של רותי מזכיר מאוד את זמרות הנשמה.

„הרגשה מעורבת מאד," מצהירה רותי נבון, **„מצד אחד, אהבתי תמיד לבוא אר־צה ואני מאד אוהבת את ישראל, מצד שני, הרחבתי אופקים בנדודים התמידיים ואני רואה את העולם בעינים פקוחות, על כל הטוב והרע שבו.**

„הנקודה המכאיבה היא הפרידות החוזרות ונישנות. מתקשרים אל אנשים, לומדים לחבב אותם, פוגשים דמויות שונות ויוצרים קשרים יפים, והנה נפרדים. תמיד היה קשה להפרד." כמזכרת מכל מקום בו שהתה, שומרת רותי על בגדים מקוריים מכל ארץ וארץ.

את השנתיים האחרונות לשהותה בחו"ל, לפני שהתגייסה לצה"ל, בילתה רותי ב־ציילון. שם למעשה הונח הבסיס לסיגנון שירתה של רותי, שבא לידי ביטוי מקצועי באל תקרא לי שחור.

„בציילון יצרנו קשר עם הרבה כושים,"

(המשך בעמוד 58)

שרה השחור מקורזל ומיזדקר לכל עבר. כשהיא רוקדת כל גופה מתפתל כנחש. כשהיא שרה אפשר למשש את הנשמה שבין המילים. כושית גזעית.

אך רותי נבון אינה כושית. היא אמנם היתה קרובה שנים רבות לתרבות האפריקנית בצ'אד, שם היה אביה יצחק נבון, שגריר ישראל, ובעוד כמה מקומות.

„המוסיקה שלטה אצלנו בבית," היא מספרת. אפילו אביה, השגריר לשעבר וכיום עובד משרד־החוץ, חלם פעם להיות זמר. הוא השתתף בתחילת שנות הארבעים בתחרות בינלאומית של זמרי אופרה שנערכה בפאריז.

„לאבא היה ונשאר טנור נהדר ואצלנו בבית נגנו וזימרו אופרות מאז שאני זוכרת את עצמי," מעלה כוכבת המחזמר: אל תקרא לי שחור, זיכרונות־ילדות. גם אמה, מרים, גילתה נטיות מוסיקאליות. בנעוריה למדה פיתוח קול יחד עם יצחק נבון שהפך לפני 24 שנים לבעלה.

„עם רקע כזה, ברור שהשירה היתה לי בדם." מסבירה רותי את קול הזמיר שלה. „אמנם עד שהתגייסתי לצבא, לא היתה לי שום החלטה בנוגע לעתיד, אך עכשיו, דומה שאחרים החליטו כבר בשבילי ואני מקווה להיות טובה, לשתף אחרים באהבתי לשירה ולהנות מעבודתי כזמרת."

מי רצה את הזמרת?

רותי נדדה מארץ לארץ מאז היתה בת ארבע. כאיש משרד־החוץ, נשלח אביה לארצות רבות ומשפחתו נלוותה אליו תמיד. שמונה שנים באירופה הפכו את רותי לאשת העולם הגדול עוד בהיותה ילדה. איטלקית, צרפתית ואנגלית, ידעה כבר בבית־ספר יסודי.

איך מרגישה צברית בת 21 שרוב חייה בילתה בחוץ־לארץ?

הכוח השחור

עם צמד חברי להקת **הקוקטייל** לשעבר, צוהלות כוכבות המחזמר **אל תקרא לי שחור**, בחוצות תל־אביב. החמישה הרביצו השתוללות רבתי לפי מיטב המסורת של רחובות ניו אורליאנס בשנות ה־20. העליזות. כשהם שרים ורוקדים במרכז הכביש, משכו תשומת־לב רבה ותשואות לא מעטות. במיספר מקרים גרמו גם לפקקי־תנועה רציניים. הנהגים שרגזו תחילה, פרצו בצחוק כשחבורת הרקדנים ניסתה לגרור אותם בכוח לריקודיהם ולשירתם העליזה.

■ בת השגריר היא כושית ■

(המשך מעמוד 57)

מספרת רותי, „לא אחת השתתפתי במסיבות של שגרירויות אפריקאיות, בהן התכנית האמנותית מורכבת משירי בלוז, ספיריטואלס ושירי־נשמה. התאהבתי בשירים שלהם, בביטוי שהם נותנים לבעיות הכושים.

„היום, כשאני עומדת על הבמה בתור כושית ושרה באל תקראו לי שחור את הקינה מי הרג את בטי סמית?, אני רואה לפני את כל הזמרים הכושים הנפלאים ששילהבו אותי בציילון. בטי סמית היתה זמרת כושית שנפצעה בתאונת־דרכים בארצות־הברית ובגלל היותה כושית לא רצה אף נהג מונית להביאה לבית־חולים, ואף בית־חולים לא רצה לקבל אותה.

„בקינה אני שואלת, מי רצח את בטי סמית? נהג המונית? בית־החולים? או החברה הגיזענית? אני עצמי רחוקה מגיזענות כמו שמיים מארץ. המילים ששם בפי דן אלמגור, כואבות לי כל כך, שמבלי לרצות בכך אני מוצאת עצמי לא פעם בוכה.״

„אני ונח״ל לא הולכים יחד!״

זמרים האהובים על רותי הם כמובן, כושים: „אני מעריצה את דיאנה רוס, אלה פיצ׳ג׳רלד, דיאן וורוויק, ארטה פרנקלין, טינה טרנר ומי בעצם לא? יוני, בעלי, גם הוא אוהב אותם הזמרים ויש לנו המון תקליטים שלהם בבית.״

כשרותי אמרה שלום להוריה בציילון והתגייסה לצה״ל, בגיל 19, היה כבר יוני נמרי כוכב בלהקה־צבאית. את רותי הציבו דווקא לנח״ל וכפי שהיא אומרת: „אני והנח״ל פשוט לא הולכים יחד!״ היא ביקשה להבחן ללהקה־צבאית. למרות שאיחרה את תאריך מיבחני־הכניסה, עברה מבחן מיוחד, „באמת בלי שום פרוטקציה!״

קולה המיוחד, שירתה המסוגננת, עשו את שלהם. המנהל המוסיקלי של הלהקות־הצבאיות, רפי בן מנשה, אמר בסוף המיבחן: „את בסדר. עכשיו את רק צריכה להחליט אם את רוצה לחכות חודש כדי להכנס ללהקת הנח״ל, או להתחיל מיד בצוות הווי של פיקוד ההדרכה.״ רותי בחרה בהצבה מיידית.

בתוכנית הראשונה לא ניתנה לה ההזדמנות להתבלט. כל התפקידים חולקו כבר לחברי הלהקה הוותיקים. את התכנית הבשניה ביים ג׳וקי ארקין ועימו באה הקפיצה הגדולה.

„אני מוכרחה להודות,״ מספרת רותי, „שג׳וקי נתן לי את הפוש הראשון. הוא גילה את כל הטמון בי, ידע איך ומה להוציא ממני עד שאני עצמי הופתעתי מהכוחות הפנימיים שלי.״

ג׳וקי הכיר לה את מישה סגל שלימד אותה איך להשתמש בקולה.

רותי ויוני היו הסולנים של אותה תכנית. הבעל לעתיד היה ממש מתחת לאף. היום, לאחר 8 חודשי חברות, וגישואין בני שלושה שבועות, הם לא זוכרים אפילו את הרגע בו הפכו לזוג נאהב. „יש לנו כל כך הרבה במשותף שכל היתר באמת לא חשוב,״ הם מצהירים.

„היא נולדה לשיר!״

מתבר גם שהם קרובי משפחה רחוקים. אחותו של יוני נשואה לבן־דוד של רותי. אביו של יוני, דוד נמרי, הוא ממייסדי ומפקדי הפלמ״ח. היה סגנו של יצחק שדה, לפני שיגאל אלון ירש את מקומו. בתקופת ההגנה נשלח נמרי לארצות־הברית, הביא ארצה את הפריגאטות הראשונות ועסק ברכש כלי־נשק שונים. בימי העליה־השניה הבריח מעפילים ארצה.

עם רקע כזה, אין ליוני שום רגשי נחיתות מול אשתו, בת הדיפלומאט.

הם מבשלים יחד. „הכל עם פטריות, למרות שזה יקר.״ עד שיעברו לדירתם שנמצאת בשלבי בניה, הם גרים בדירת גג צנועה בצפון תל־אביב. יוני שהשתחרר מהלהקה הצבאית רק בתחילת חודש זה („יומיים לפני ההתונה!״) עובד עכשיו על הקלטת תקליט עצמאי ראשון. רותי משתפשת עכשיו בהצעות שלפני הבכורה באל תקרא לי שחור, לקראת הבכורה שתתקיים בספטמבר.

יוני מתכוון בעוד שנה להתחיל בלימודיו. הזמר רוצה להיות וטרינאר. אך רותי, לדעתו, חייבת להמשיך לשיר כי לזה היא נולדה.״

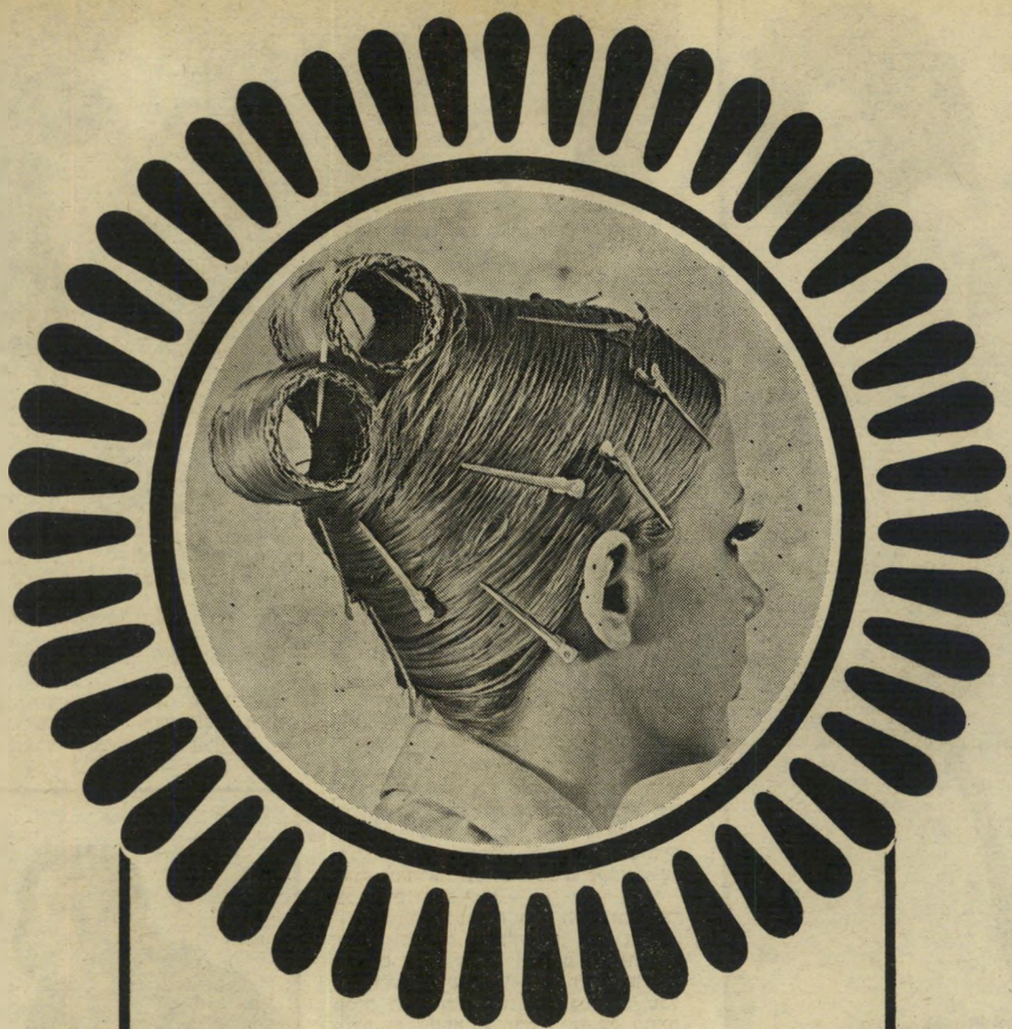

חדש!

מיוחד ליישור השיער

אובו עגילה

„אבו־עגילה״ של יצהר יעזור לך בעיצוב התסרוקת ושמירת שיער חלק וישר לאורך זמן, בקלות וביעילות.

שכן „אבו־עגילה״ הוא התכשיר בעל התרכובת הטובה ביותר לעשיית „אבו־עגילה״ מוצלחת שתחליק את שערך ותעניק לו רכות, עדינות ונועם.

מרחי מעט „אבו־עגילה״ על השיער בעודו רטוב, גלגלי וייבשי ותופתעי עד כמה מושלמת תהיה תסרוקתך.

להשיג ב-2 אריזות: לשיער יבש או רגיל ולשיער שמן.

זה נהדר אובו עגילה של יצהר

כל טוב

לעם בחגו

עלית

שוקולד • ממתקים • קפה • קפה נמס • 18 קראט - קפה נמס גבישי

GLOBUS L.L. מדפוסי גלובוס

העולם הזה

הלוח שפישר לא חלם עליו

משחק המלכות